

สัญญาเลขที่ RDG55A0019

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทาง อาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

คณะวิจัย

ดร.สม นาสอาน

นิตยา ลิทธิพงษ์

พระมหาสุภาพ พุทธวิริโย

มังกร จรทะผา

นายวินิจ ติดยผาด

นายธงชัย ปัญญรัตน์

นายทินกร ถิ่นวรแสง

นายตรีงใจ ศาลาโรจน์

นางสาวจุฬาลักษณ์ มหาแสน

สังกัด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

ศูนย์ประสานงานภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์

วัดป่าคำ อำเภอกุฉินารายณ์

ศูนย์ประสานงานภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์

ศูนย์ประสานงานภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักงานเทศบาลตำบลภูพาน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พฤศจิกายน 2556

กิตติกรรมประกาศ

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพัฒนาการกระบวนการความร่วมมือเชิงพื้นที่ตามรูปแบบ ABC (Area Based Collaboration) ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2548 จากโครงการบูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยาก และ ปี 2550-2554 เป็นโครงการความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจน สังคมและสุขภาวะ ซึ่งเป็นการยืนยันเครื่องมือการพัฒนาแนวใหม่ที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การหนุนเสริมทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ในระดับจังหวัด ที่สามารถเกี่ยวโยงงานเชิงภารกิจ (Function) ของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีข้อจำกัดมากมายโดยเฉพาะการทำงานที่ผ่านโครงการต่างๆ มากมาย(Project Based) ให้ลงไปประสานความร่วมมือทำงานร่วมกันกับท้องถิ่นและชุมชนที่ใช้พื้นที่เป็นฐาน เพื่อตอบโจทย์ปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ ชุมชน (Area Based) โดยใช้เครื่องมือในการทำงานร่วมกันคือ เป้าหมาย ตัวชี้วัดร่วม ข้อมูลบัญชีครัวเรือน และแผนชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และกลไกการทำงาน ที่เป็นการเสริมพลังในการทำงาน จนทำให้โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยเกิดผลสำเร็จในการขับเคลื่อนได้ทั่วทั้งจังหวัด เกิดผลดีต่อประชาชนในชุมชน จนถึงระดับครัวเรือน

คณะทำงานไครของขอขอบคุณ นายสุวิทย์ สุปงกุญ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ผลักดันโครงการบูรณาการให้เป็นวาระของจังหวัดจนเกิดความร่วมมือจากภาคีทุกระดับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล ถึงชุมชน นายแพทย์พิสิทธิ์ เองวงศ์กุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ที่กรุณาสนับสนุนทั้งการให้คำปรึกษา งบประมาณหนุนเสริมโครงการให้ลงระดับชุมชน ครัวเรือน ดร. สีสลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการกองทุนสนับสนุนการวิจัย และทีมงานจาก สกว. ที่กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะทางวิชาการ และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีตลอดมา หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงานระดับอำเภอ ตำบล แกนนำชุมชน ศูนย์เรียนรู้ ทุกแห่ง และครอบครัวต้นแบบที่กรุณาให้ความร่วมมือและขับเคลื่อนโครงการ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และที่สุดขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่กรุณาสนับสนุนงบประมาณเป็นทุนสำหรับดำเนินงานตามโครงการ คณะทำงานทุกคนขอขอบพระคุณผู้มีคุณูปการทุกท่านทั้งที่ได้อ่อนนามและไม่สามารถอ่อนนามได้ทั้งหมด ไฉนมา ณ โอกาสนี้

ด้วยจิตอันเป็นคารวะ

ดร.สม นาส้ออัน และคณะทำงานทุกคน

พฤศจิกายน 2556

บทคัดย่อ

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ **มีวัตถุประสงค์เพื่อ** 1) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด 4) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการขยายผลและยกระดับการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ 5) เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลง และประสิทธิผลการพัฒนาการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย **พื้นที่ดำเนินการ** แบ่งเป็น พื้นที่ทั่วไป บูรณาการความร่วมมือกับโครงการคนดี สุขภาพ รายได้ดี จำนวน 18 อำเภอ 135 ตำบล พื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 23 ตำบล และศูนย์เรียนรู้ 6 แห่ง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็น ภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดความรู้จากศูนย์เรียนรู้ ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกษตรกร ในจังหวัดกาฬสินธุ์ รวม จำนวน 1,646 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในแต่ละระดับและที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เครื่องมือเป็นสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม ระยะเวลา ดำเนินการตั้งแต่ เดือน มีนาคม 2555 ถึง ตุลาคม 2556

ผลการศึกษามีดังนี้

1.การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในระยะเริ่มโครงการ มี 9 ด้าน 24 ตัวชี้วัด และเมื่อสิ้นสุดโครงการตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมกับชุมชน มีเพียง 4 ตัวชี้วัด คือ 1. ความพอเพียงต่อการบริโภคตลอดปี 2. การพึ่งตนเองได้ 3. ความปลอดภัยไร้สารเคมี และ 4.การมีสุขภาพดี

2.พัฒนาระบบฐานข้อมูล ใช้ข้อมูลบัญชีครัวเรือน เป็นเครื่องมือการเรียนรู้รายจ่ายของครัวเรือนและสะท้อนข้อมูลของชุมชนนำไปสู่การวิเคราะห์จัดทำแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนตลอดจนการยกระดับรายได้ของชุมชน ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน ที่เน้นศึกษาพืชเศรษฐกิจหลัก สัตว์เศรษฐกิจ ภูมิทัศน์การผลิตพืชผัก นำใช้ประกอบการทำแผนยกระดับสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยมีการจัดทำฐานข้อมูลระดับตำบล 23 แห่ง

3.การเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด กลไกที่สำคัญคือ 6 ประเด็นคือ 1) มีคณะทำงานระดับจังหวัด 3 คณะ 31หน่วยงาน คณะทำงานระดับอำเภอมีนายอำเภอเป็นประธาน คณะทำงานระดับตำบล รวม 2,250 คน คณะทำงานระดับชุมชน ๆ ละ 10-15 คน มีกำนัน/ ผอ.บ./ประธานชุมชนเป็นประธาน โดยมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล 2) การลงนามความร่วมมือเพื่อสื่อสาร สร้างพันธมิตรสัญญา ขับเคลื่อนโครงการได้ประกาศวาระจังหวัด **ลดการใช้สารเคมีในการเกษตรสู่เมืองเกษตรอินทรีย์** 3) การเชื่อมตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายลงสู่พื้นที่ 4) การบูรณาการแผนและกิจกรรมร่วมกัน 5) การบูรณาการงบประมาณตามกิจกรรม 6) การสนับสนุนวิชาการและการจัดการ

โดยกลไกที่ค้นพบสำคัญคือการสร้างความเข้มแข็งของคณะทำงานระดับอำเภอ สนับสนุนให้ตำบล
เข้มแข็ง

4. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ คณะทำงาน
แกนนำระดับจังหวัด ตำบล ถึงระดับครัวเรือนต้นแบบ ในกระบวนการจัดทำแผนความมั่นคงทางอาหาร
และอาหารปลอดภัยในระดับชุมชนและครัวเรือน องค์ความรู้การผลิตอาหารที่ปลอดภัย การลดต้นทุน
การผลิต กระบวนการข้อมูล จัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือน เกิดศูนย์เรียนรู้ 8 แห่ง ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้
ให้กับ ชุมชน ท้องถิ่น ส่วนราชการ ผ่านกลไกโครงการร่วมจังหวัดคือ กาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี
ผลการเรียนรู้ ทำให้เกิดตำบล ต้นแบบ ครัวเรือนต้นแบบ มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของ
ครัวเรือนชุมชน การทำหลุมพองเพียงปลูกพืชผักสวนครัว ในตำบลต้นแบบ 6,750 ครัวเรือนการแก้ไข
ปัญหาและลดการใช้สารเคมีในเกษตรกร โดยการเจาะเลือดในเกษตรกร และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำให้ปัญหา
ลดลง การผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพและน้ำสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของครัวเรือนและที่สุขศาลา
หมู่บ้านในกลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเสี่ยงด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ทำให้ลดปัญหาเบาหวานความดันใน
พื้นที่ ลดการดื่มน้ำอัดลม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ในงานศพงานบุญโดยใช้น้ำสมุนไพรแทน การลดต้นทุน
การผลิต และลดการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี โดยสูตรทำปุ๋ยชีวภาพ ต่างๆ การยกระดับและพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่
ระบบตลาด จำหน่ายในชุมชนและร้านค้า การทำตลาดสีเขียวในตลาดท้องถิ่นระดับตำบล และ
โรงพยาบาล 2 แห่ง ตลาดเทศบาลเมือง 2 แห่ง ในระดับจังหวัด

5. ผลการประเมินการดำเนินงานตามโครงการ การบูรณาการขับเคลื่อนโครงการ อยู่ในระดับ
มาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33) การมีส่วนร่วม ภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน มีการเชื่อมโยงแผนจาก
แผนชุมชน ท้องถิ่น สู่การผลักดันเป็นยุทธศาสตร์วาระของจังหวัดกาฬสินธุ์ เรื่องลดการใช้สารเคมีใน
การเกษตร ด้านความมั่นคงทางอาหาร ครัวเรือนที่มีพืชผักบริโภคพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 46.53 มี
การปลูกสมุนไพรบริโภคพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 53.77 มีข้าวพอเพียงบริโภคตลอดปี ร้อยละ 62.56
ด้านความปลอดภัย การตรวจสอบสารเคมีตกค้างในอาหาร และในกระแสเลือดปัญหาลดลง มีการใช้
สมุนไพรดูแลสุขภาพทำให้กลุ่มผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงมีสุขภาพที่ดีขึ้น ระดับความ
ปลอดภัยของอาหารในระดับปลอดภัยสู่อินทรีย์ มีการปลูกผักที่อยู่ในระดับปลอดภัยไร้สารพิษ ร้อยละ
41.3 แบบอินทรีย์ร้อยละ 41.68 ทำนาแบบปลอดภัยไร้สารพิษร้อยละ 41.3 และทำแบบอินทรีย์ ร้อย
ละ 30.93 การรับรองมาตรฐาน จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 9 ราย ได้รับรอง
มาตรฐาน GAP ประเภทข้าว 149 ราย และพืชผักจำนวน 229 ราย

คำสำคัญ : บูรณาการความร่วมมือ, ความมั่นคงทางอาหาร,อาหารปลอดภัย

สารบัญเรื่อง

เนื้อหา	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
คำถามวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของโครงการ	6
ขอบเขตการดำเนินงาน	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	8
กรอบคิดการวิจัย และพัฒนา	13
องค์กรความร่วมมือ	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 รูปแบบและกระบวนการพัฒนา	
ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
ขอบเขตพื้นที่	44
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	44
แผนและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	45
ผลที่คาดว่าจะได้รับตามช่วงเวลา	47
การกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	49
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	
การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัด	51
การพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัย	55
การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือ	64
การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้	80
การประเมินผลโครงการ	204
บทที่ 5 สรุปผลและบทเรียนการทำงาน	
สรุปผลการศึกษา	245
อภิปรายผลและบทเรียนการทำงาน	250
ข้อเสนอแนะ	257
บรรณานุกรม	260
ภาคผนวก	263
เครื่องมือการวิจัย	264

สารบัญตาราง

ตาราง ที่	ชื่อตาราง	หน้า
1	เปรียบเทียบรายจ่ายบัญชีครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2551 และปี 2553	3
2	ข้อผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน	52
3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน	53
4	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	55
5	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	56
6	การถือครองที่ดิน	56
7	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	57
8	การเพาะปลูกพืช	57
9	การเลี้ยงสัตว์	57
10	รายได้จากการเพาะปลูก	58
11	รายได้จากการเลี้ยงสัตว์	58
12	รายได้จากการรับจ้าง	59
13	การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	59
14	รายการหนี้สินสำคัญรวม	60
15	แหล่งเงินกู้	60
16	ปฏิทินการผลิตอาหารของครัวเรือน	61
17	ข้อมูล รายรับครัวเรือน	63
18	ข้อมูลรายจ่ายครัวเรือน	64
19	ความเชื่อมโยงตัวชี้วัดโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดกับโครงการความมั่นคงทางอาหารฯ	66
20	แผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้	80
21	การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้	81
22	การเชื่อมแผนและงบประมาณ ปี งบประมาณ 2555	85
23	การเชื่อมแผนและงบประมาณ ปี งบประมาณ 2556	86
24	จำนวนสมาชิกที่ร่วมทำเครือข่ายข้าวปลอดภัยจังหวัดกาฬสินธุ์	94
25	ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพืชผักปลอดภัย	102
26	ผลการตรวจสอบการเกิดค้างในกระเถิดของเกษตรกรปี 2556	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	ชื่อตาราง	หน้า
27	ผลการตรวจสอบสารเคมีในกระแสเลือดเกษตรกรเปรียบเทียบปี 2555 และปี 2556	103
28	ผลการดำเนินงานผักปลอดสารพิษตำบลสามัคคี ปี 2556	103
29	ผลการดำเนินงานของตำบลร่องคำ	106
30	ผลการตรวจสอบสารเคมีตกค้างในกระแสเลือดของเกษตรกรตำบลร่องคำ ปี 2556	110
31	การประเมินโครงการบูรณาการความร่วมมือขับเคลื่อนการสร้างความปลอดภัยทางอาหาร อาหารปลอดภัย	204
32	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	206
33	แสดงการรับรู้โครงการ จำแนกตามแหล่ง และวิธีการ	207
34	แสดงระดับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานตามโครงการ รายด้าน จำแนกตามประเภทตำแหน่ง และภาพรวม	208
35	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประเมินตัวชี้วัด	212
36	ผลการประเมินสถานการณ์ความมั่นคงในอาหารและอาหารปลอดภัยตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาพรวม	213
37	ผลการวิเคราะห์เพื่อยืนยันความเหมาะสมและการได้ประโยชน์จากตัวชี้วัด	220
38	จำนวนร้อยละครัวเรือนที่ปลูกพืชผักปลอดภัยไร้สารพิษ	223
39	จำนวนร้อยละครัวเรือนที่มีความมั่นคงทางอาหาร ผัก ข้าว สมุนไพร	223
40	จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ รายตำบล	224
41	จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP รายตำบล	225
42	รายชื่อทะเบียนผู้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่ตำบลนาร่อง	226
43	ทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับรองแปลงมาตรฐาน GAP จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่นาร่อง ประเภทข้าว	228
44	ทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับรองแปลงมาตรฐาน GAP จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่นาร่อง ประเภทพืชผัก	236

สารบัญภาพประกอบ

ที่	ชื่อภาพประกอบ	หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	15
2	องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและชุมชน	20
3	การสังเคราะห์กรอบแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร	23
4	สรุปความเชื่อมโยงโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดกับโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	71
5	อัตรากลุ่มผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่ต่ำบรื่องคำ ปี 2553-2556	113
6	อัตราผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีต่ำบรื่องคำ ปี 2553-2556	113
7	แผนภาพแสดงผลการประเมินการบริหารโครงการความมั่นคงทางอาหารฯ	205

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

1.1 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

การสร้างความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน สังคม และสุขภาวะจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2548 - 2553 เป็นการดำเนินการที่ยึดพื้นที่เป็นฐานสร้างความร่วมมือในการพัฒนา (Area Based Collaboration : ABC) โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ และหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการทำงานเชิงภารกิจ (Function) เป็นหน่วยเชื่อมงานลงพื้นที่ตามโจทย์ปัญหาของชุมชน การดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดผลสำเร็จและบทเรียนการดำเนินงานที่สำคัญ คือ

1) **เครื่องมือการพัฒนาเชิงพื้นที่** โดยการกำหนดเป้าหมาย หรือจุดหมายปลายทางร่วมกันเป็น**ตัวชี้วัดชุมชน** และตำบล และใช้กระบวนการ**แผนชุมชน** สำหรับขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ การแก้ไขปัญหาความยากจน สังคม และสุขภาพ ส่งผลให้จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 1,620 หมู่บ้าน/ชุมชน บรรลุตัวชี้วัด และมีแผนชุมชนครบทุกหมู่บ้าน

2) เกิดกลไกความร่วมมือการทำงานเชิงพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และชุมชน เป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานซึ่งเชื่อมประสานทั้งแนวดิ่ง (Vertical relationship) และในแนบราบ (Horizontal relationship) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านทีมงานผู้ประสานงานภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น คณะทำงานระดับตำบล ผู้นำชุมชน โดยมีเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันที่ยึดชุมชนเป็นฐาน (Community based) แทนระบบเดิมที่ยึดโครงการของหน่วยงานเป็นฐาน (Project based) ทำให้เกิดทีมงานระดับจังหวัด ตำบลและชุมชน เกิดการเชื่อมแผนงาน โครงการจากแผนชุมชน สู่แผนระดับยุทธศาสตร์ของจังหวัด และเกิดการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด

3) **ระบบข้อมูลและการเรียนรู้** จากกระบวนการจัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือนทำให้ชุมชนและครัวเรือนเกิดการตื่นตัวในการบันทึกและใช้ข้อมูล นำไปสู่การปรับแผนชุมชนและแผนชีวิตในระดับบุคคล เกิดการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีบุคคลต้นแบบที่สามารถลดปลดหนี้ได้ อันเป็นการระเบิดจากภายในสู่การจัดการภายนอก และจากกระบวนการที่ใช้ข้อมูลและองค์ความรู้เป็นฐาน ทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งในระดับบุคคล และศูนย์เรียนรู้ชุมชน สามารถสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จำนวน 11 ชุดองค์ความรู้ นับเป็นบทเรียนและนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยหลักบูรณาการการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ขณะเดียวกันก็พบว่ามีความสำคัญ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น

1) **กระบวนการข้อมูล** : พบว่าฐานข้อมูลเรื่องการผลิตของชุมชน ยังไม่สามารถจำแนกได้ว่าการผลิตที่เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในแต่ละชุมชนมีใครทำอะไร จำนวนเท่าไรมีความพอเพียงต่อการบริโภคของครัวเรือน การบริโภคในชุมชนเท่าไร ข้อมูลที่เป็นรายจ่ายเรื่องอาหารของคนในชุมชนที่

พึ่งตนเองได้ หรือที่ต้องพึ่งพิงจากนอกชุมชนคืออะไร เป็นปริมาณและมูลค่าเท่าไร ทำให้กระบวนการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาในภาพของชุมชนมีน้อย จากข้อค้นพบในงานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ข้อมูลและการแก้ไขปัญหาในระดับปัจเจกบุคคล

2) กระบวนการเรียนรู้ : ในระดับศูนย์เรียนรู้ยังมีการยกระดับการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกำหนดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องของศูนย์ กระบวนการถ่ายทอดที่ยังขาดทักษะและการสร้างฐานการเรียนรู้ไม่ชัดเจน สื่ออุปกรณ์โครงสร้างพื้นฐานทั้งตัวอาคารสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวก ระบบไฟฟ้า น้ำ ยังไม่พอเพียง การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนยังมีน้อย ขาดการพัฒนาทักษะผู้ถ่ายทอดประจำศูนย์ และการเชื่อมโยงสื่อสารกระบวนการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ท้องถิ่น ยังไม่เป็นระบบ ในระดับชุมชน และกลุ่มบุคคล ยังขาดฐานข้อมูลและการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดประเมินผลจำแนกระดับศักยภาพของกลุ่ม ว่ากลุ่มไหนที่มีเป็นกลุ่มหัวก้าวหน้า กลุ่มกำลังพัฒนา และกลุ่มที่ยังล้าหลัง ทำให้การออกกระบวนการเรียนรู้ที่จะยกระดับไม่ชัดเจน ระบบการสนับสนุนที่เป็นแรงส่งหรือแรงขับเคลื่อน (Driving) ไม่สามารถยกระดับกระบวนการเรียนรู้ได้

3) ความเข้มแข็งของเครือข่ายและฐานการผลิต : การต่อยอดและการขับเคลื่อนสู่ระบบตลาดนอกชุมชนแม้จังหวัดจะพยายามเปิดโอกาสให้เกิดตลาดอินทรีย์ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัย Q-shop ในระดับจังหวัด หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหาร ข้าวปลอดภัยในระดับโรงพยาบาลจังหวัด แต่ยังคงพบปัญหาความพอเพียง ความต่อเนื่องของการส่งผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน ยังไม่ดี ซึ่งสาเหตุเกิดจากกระบวนการจัดการและการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ท้องถิ่น และทีมจัดการ ตั้งแต่ขาดการจัดตั้งระบบสหกรณ์ หรือกลุ่มองค์กรที่ชัดเจน ขาดการจัดทำทะเบียนกลุ่มผู้ผลิต การวิเคราะห์หรือวิจัยความต้องการของตลาด ขาดการวางแผนการผลิตทั้งชนิด ปริมาณ การกำหนดราคา ระยะเวลา ระบบการเก็บหีบห่อ ระบบการขนส่ง รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ องค์ความรู้เฉพาะเรื่องเช่น การปลูกผักแต่ละชนิด การทำพันธุ์พืชผัก ข้าว ยังมีน้อย ความรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มยังขาดระบบการสนับสนุนที่สอดคล้องกับฐานการผลิตของแต่ละชุมชน

1.2 แรงผลักดันและปัจจัยสนับสนุนสู่ประเด็นการสร้างความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดกาฬสินธุ์

จากผลการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา การสรุปประสบการณ์ และถอดบทเรียนความสำเร็จ มีข้อสรุปสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การผลักดันเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดดังนี้

1.2.1 ข้อค้นพบ จุดแข็ง ภาวะคุกคาม และอุปสรรคในการดำเนินการ

1) จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนจะพบว่ารายการที่นำไปสู่การเป็นหนี้สิน และการลดปลดหนี้ได้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาหาร ดังตาราง ที่ 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบรายจ่ายบัญชีครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2551 และปี 2553

หมวด	ปี2551 (ร้อยละ)	ปี2553 (ร้อยละ)
หมวดที่ 1 : ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	39.51	36.76
หมวดที่ 2 : ค่าอาหาร	19.84	17.36
หมวดที่ 3 : ยา - สุขภาพอนามัยหมวด	5.79	6.16
ที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ	3.11	3.06
หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย	16.53	15.19
หมวดที่ 6 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน งานสังคม และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ	15.46	16.38
หมวดที่ 7 : ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	4.32	5.08

จากตารางที่ 1 จะพบว่าคนในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายจ่ายมากกว่าร้อยละ 50 จะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพและค่าอาหาร โดยในปี 2551 และ 2553 หลังจากมีกระบวนการการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนฯ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพได้ 2.75 และลดหมวดค่าอาหารได้ ร้อยละ 2.48 ซึ่งหากทำทั้งจังหวัดจำนวน 222,000 ครัวเรือนจะสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารได้ ถึง 154,030,260 บาท

2) จุดแข็งในพื้นที่

2.1 จังหวัดกาฬสินธุ์มีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 13 เครือข่ายสมาชิก มากกว่า 140,000 คน มีศูนย์เรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดการทำเกษตรอินทรีย์ 6 ศูนย์

2.2 ความร่วมมือของภาคส่วนราชการ ท้องถิ่นและชุมชน ในการสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการ ได้แก่ โครงการเกี่ยวข้องกับการเกษตร และอาหารปลอดภัย ปีละประมาณ 30 ล้านบาท จาก 9 หน่วยงาน อาทิ สำนักงานเกษตร เกษตรสหกรณ์ สำนักงานจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด อุตสาหกรรมพานิชจังหวัด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แรงงาน

2.3 พื้นที่ที่มีเขื่อนลำน้ำปาวสามารถสนับสนุนระบบชลประทานได้ดี มีแม่น้ำสำคัญ 3 สายคือลำน้ำชี ลำน้ำปาว ลำน้ำยัง มีพื้นที่ทำการเกษตร 2,657,011 ไร่ เป็นพื้นที่ ถิ่นครองทำนา 1,609,819 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 789,365 ไร่ พื้นที่ไม้ผลยืนต้น 146,183 ไร่ และ พื้นที่พืชผัก 12,062 ไร่

2.4 ระบบการตลาดมีตลาดอินทรีย์ให้เครือข่ายจำหน่ายที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ร้าน Q-shop ตลาดเขียวชุมชน สำหรับจำหน่ายพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ

2.5 โรงพยาบาลจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชนมีผู้ป่วยในรับบริการประมาณ 600,000 ครั้ง ต่อปี และโรงพยาบาลมีความต้องการผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ ปัจจุบันโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ให้เครือข่ายนำอาหารปลอดสารพิษไปจำหน่ายในโรงพยาบาล

3) ภาวะคุกคาม

3.1 ด้านสุขภาพ พบว่าเกษตรกรมีภาวะเสี่ยงจากสารเคมีโดยผลตรวจสารเคมีในเลือดมีความเสี่ยงถึงร้อยละ 61.92 ประชาชนเจ็บป่วยอันเกิดจากพฤติกรรมบริโภคอาหารโดยมีผู้ป่วยเบาหวาน และการปนเปื้อนรวมทั้งการตกค้างสารเคมีในผลิตภัณฑ์อาหารยังสูง

3.2 แม้ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศส่งออกอาหารอันดับต้นๆ ของโลก แต่ภาพลักษณ์ดังกล่าวเป็นเพียงมายาภาพเท่านั้น เนื่องจากปรากฏว่าประชาชนอีกเป็นจำนวนมากยังขาดความ

มั่นคงทางอาหาร ดังตัวเลขขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติที่รายงานว่าร้อยละ 17 ของคนไทยยังไม่ได้รับอาหารที่เพียงพอ เช่นเดียวกับข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุว่ายังมีเด็กนักเรียนอีกราวร้อยละ 7 ที่ไม่ได้รับอาหารเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการเจริญเติบโต

3.3 ด้านแรงงานการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานอายุมากกว่า 50 ปี หากไม่ผลักดัน ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารให้ยุทธศาสตร์สืบทอดเป็นอาชีพในอนาคตจะส่งผลกระทบต่อความไม่พอเพียงและความหลากหลายทางอาหาร

3.4 คนส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่พึ่งตนเองทางอาหาร โดยพบจากรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาหาร และการประกอบอาชีพทางการเกษตร ความหลากหลายทางอาหารน้อยลง ต้องพึ่งพิงพันธุ์พืชจากภายนอก

4) โอกาสการพัฒนา

4.1 ยุทธศาสตร์จังหวัดได้มุ่งเน้นการเกษตร และวางตำแหน่ง (Positioning) ของจังหวัด คือเป็นครัวอีสานที่ผลิตอาหารปลอดภัย และงบประมาณจังหวัดมากกว่าร้อยละ 50 ใช้เพื่อการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร และจากรับฟังข้อเสนอเวทีการสรุปโครงการความร่วมมือเห็นพ้องต้องกันที่จะใช้แผนความมั่นคงทางอาหารปลอดภัยเป็นประเด็นร่วมของจังหวัด

4.2 หอการค้าร่วมกับคณะกรรมการความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจภาคเอกชนได้ขับเคลื่อนแผนความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจจังหวัดกาฬสินธุ์ ภายใต้โครงการ 1ไร่ 1 แสน โดยเริ่มโครงการในปี 2554

4.3 ธนาคาร ADB ได้มาสำรวจความพร้อมและจะสนับสนุนให้จังหวัดกาฬสินธุ์มีศักยภาพในการผลิตพืชผักปลอดภัย สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดตลาดค้าเสรีของกลุ่มอาเซียน และเครือข่ายผักปลอดภัยภายใต้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เชื่อมโยงโครงการมีประสบการณ์ในการบริหารสนับสนุนโครงการ

4.4 ทิศทางการพัฒนาของแผนฯ 11 รวมทั้งกระแสโลกได้กำหนดเรื่องความมั่นคงทางอาหารเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาเนื่องจากภาวะวิกฤติโลกร้อน ภัยพิบัติต่างๆ

1.2.2 ข้อเสนอสนับสนุนทางวิชาการ

นอกจากผลการดำเนินโครงการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน สังคม และสุขภาวะในระยะที่ผ่านมา จะสนับสนุนประเด็นการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของจังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว แนวคิดทางวิชาการเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ก็เป็นอีกปัจจัยที่สนับสนุนหรือผลักดันให้ประเด็นฯ ดังกล่าว มีความสำคัญมากขึ้น โดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 กล่าวถึง “ความมั่นคงด้านอาหาร” ว่าหมายถึง การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการ ตามวัยเพื่อการมีสุขภาวะที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร ซึ่งหมายถึงการที่คนไทยทุกคนมีสิทธิในการได้รับอาหารอย่างเพียงพอตามความต้องการ ในระดับปัจเจกบุคคล และมีการผลิตและเข้าถึงทรัพยากรอย่างเพียงพอ

ขณะเดียวกันได้กล่าวถึง ความปลอดภัยด้านอาหาร ว่าหมายถึง การจัดการให้อาหาร และสินค้าเกษตรที่นำมาเป็นอาหารบริโภคสำหรับมนุษย์มีความปลอดภัย โดยไม่มีลักษณะเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง อาหารที่มีลักษณะอย่างไรอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย

- 1) อาหารที่มีจุลินทรีย์ก่อโรคหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเจือปนอยู่
- 2) อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจือปนอยู่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปริมาณที่อาจเป็นเหตุให้เกิดอันตราย หรือสามารถสะสมในร่างกายที่ก่อให้เกิดโรค หรือผลกระทบต่อสุขภาพ
- 3) อาหารที่ได้ผลิต ประง ประกอบ บรรจุ ขนส่งหรือมีการเก็บรักษาไว้โดยไม่ถูกสุขลักษณะ
- 4) อาหารที่ผลิตจากสัตว์ หรือผลผลิตจากสัตว์ที่เป็นโรคอันอาจติดต่อถึงคนได้
- 5) อาหารที่ผลิต ประง ประกอบจากสัตว์และพืช หรือผลผลิตจากสัตว์และพืชที่มีสารเคมีอันตรายเภสัชเคมีภัณฑ์ หรือยาปฏิชีวนะตกค้างในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- 6) อาหารที่มีภาชนะบรรจุประกอบด้วยวัตถุที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

จากความหมายข้างต้น “ความมั่นคงทางอาหาร” จึงครอบคลุมตั้งแต่ทรัพยากรในการผลิตอาหาร กระบวนการหรือวิธีการผลิต การเก็บรักษา การแปรรูป การจำแนกแจกจ่าย จนถึงการบริโภค เป็นการครอบคลุมทั้ง “ห่วงโซ่อาหาร” ซึ่ง พรบ. ฉบับดังกล่าวได้ให้ความหมายว่าหมายถึง วงจรการผลิตอาหารตั้งแต่วัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต การเพาะปลูก การเพาะเลี้ยง การตัดแต่ง การแปรรูป การขนส่ง การประมง การประกอบ การบรรจุ การเก็บรักษา การจัดจำหน่าย การกระจาย จนถึงผู้บริโภค รวมทั้งการนำเข้า การนำผ่าน และการส่งออก ดังนั้น ความมั่นคงทางอาหารจึงมีความหมายที่ครอบคลุมสาระสำคัญ คือ

- 1) การมีปริมาณอาหารเพียงพอสำหรับบริโภคทั้งภายในครอบครัว ชุมชน และชุมชนอื่น ๆ
- 2) คุณภาพอาหารมีความปลอดภัยหลากหลายครบถ้วนตามหลักโภชนาการและสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น
- 3) มีระบบการผลิตที่เกื้อหนุนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา สร้างความหลากหลายทางชีวภาพและมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 4) มีระบบการจัดการผลผลิตที่สอดคล้องเหมาะสม เป็นธรรม มีการกระจายอาหารอย่างทั่วถึง ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน
- 5) มีความมั่นคงทางการผลิตทั้งดิน น้ำ และทรัพยากรเพื่อการผลิต และสร้างความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรผู้ผลิต

กล่าวโดยสรุป การดำเนินโครงการเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้านเป็นอย่างน้อย คือ **ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสถานะสิ่งแวดล้อม** และสิ่งที่สำคัญ การสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยทางอาหาร **เกี่ยวข้องกับบุคคล/หน่วยงานหลายภาคส่วน** ดังนั้นการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้มีความยั่งยืนนั้น ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันทั้งในระดับนานาชาติระดับภูมิภาคอาเซียน และระดับประเทศทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางการแก้ปัญหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดห่วงโซ่อาหาร เริ่มต้นจากฟาร์มที่ถูกสุขลักษณะ การขนส่งที่มีมาตรฐาน การเก็บวัตถุดิบที่ถูกต้อง กระบวนการแปรรูป จนถึงผู้บริโภคที่ได้บริโภคอาหารอย่างปลอดภัยและมีคุณค่าทาง

โภชนาการซึ่งจำเป็นจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และผู้ประกอบการ โดยมียุทธศาสตร์ในการทำงานที่ชัดเจน และประเมินผลการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์นั้น เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นต่อไป

จากบทเรียนความสำเร็จ ศักยภาพ ความพร้อมของพื้นที่ โอกาสทางการตลาดที่เกิดจากการเปิดตลาดค้าเสรีของกลุ่มอาเซียน และนิยามความหมายในทางวิชาการ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงเสนอ **โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอาหารปลอดภัย เพื่อบูรณาการกลไกและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการผลักดันยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย** ซึ่งเป็นทั้งการแก้ไขและพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกร และการสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยสร้างกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เป็นหุ้นส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย การจัดกระบวนการ การบริหารปัจจัยนำเข้า บนฐานคิดการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งตนเองของเกษตรกรในระดับครัวเรือน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างเครือข่ายการพัฒนาออกชุมชน ยกกระตือรือร้นการเรียนรู้และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากไม่ปลอดภัย เป็นปลอดภัยไร้สารพิษ และเป็นเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านอาหารของชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.คำถามวิจัย

- 2.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เหมาะสม คืออะไร
- 2.2 สถานการณ์ความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างไร
- 2.3 กลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอาหารปลอดภัยเป็นอย่างไร
- 2.4 การขยายผลและยกระดับการพัฒนาความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัย มีกี่ระดับไหนและ รูปแบบเป็นอย่างไร
- 2.5 ผลจากการพัฒนาการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอาหารปลอดภัยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

3.วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 3.1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์
- 3.2 เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์
- 3.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด

3.4 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการขยายผลและยกระดับการพัฒนาความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ

3.5 เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลง และประสิทธิผลการพัฒนาการสร้างความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัย

4.ขอบเขตการดำเนินงาน

4.1 พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ทั่วไป บูรณาการความร่วมมือกับโครงการคนดี สุขภาพ รายได้ดี (Kalasin Happiness Model :KHM) จำนวน 18 อำเภอ 135 ตำบล

พื้นที่ตำบลนำร่อง จำนวน 23 ตำบล ดังนี้

ที่	อำเภอ	ตำบล	ชื่อ อบต.
1	เขาวง	คุ้มเก่า สงเปลือย	เทศบาลตำบลกุตสิมคุ้มเก่า อบต.สงเปลือย
2	ร่องคำ	เหล่าอ้อย	อบต.เหล่าอ้อย
3	ร่องคำ	สามัคคี	อบต.สามัคคี
4	ร่องคำ	ร่องคำ	เทศบาลตำบลร่องคำ
5	กุฉีฯ	จุมจัง	เทศบาลตำบลจุมจัง
6	กุฉีฯ	หนองห้าง	อบต.หนองห้าง
7	เมือง	ภูโป	เทศบาลตำบลภูโป
8	เมือง	ลำพาน	อบต.ลำพาน
9	เมือง	ไผ่	อบต.ไผ่
10	เมือง	บึงวิชัย	อบต.บึงวิชัย
11	ดอนจาน	สะอาดชัยศรี	อบต.สะอาดชัยศรี
12	เมือง	ขมิ้น	อบต.ขมิ้น
13	ห้วยผึ้ง	หนองอิบุดร	เทศบาลหนองอิบุดร
14	ห้วยผึ้ง	นิคมห้วยผึ้ง	เทศบาลตำบลห้วยผึ้ง
15	คำม่วง	นาบอน	อบต.นาบอน
16	หนองกงศรี	หนองหิน	อบต.หนองหิน
17	ดอนจาน	ม่วงนา	อบต.ม่วงนา
18	กมลาไสย	โพนงาม	เทศบาลตำบลโพนงาม
19	กมลาไสย	กมลาไสย	อบต.กมลาไสย
20	สหัสขันธ์	นิคมสหัสขันธ์	เทศบาลตำบลนิคมสหัสขันธ์
21	นามน	ยอดแกง	อบต.ยอดแกง
22	ห้วยเม็ก	พิมูล	อบต.หนองหิน
23	ยางตลาด	อุ่มเม่า	เทศบาลตำบลโคกศรี
24	ยางตลาด	อุ่มเม่า	เทศบาลตำบลอุ่มเม่า

ศูนย์เรียนรู้ ต้นแบบ

1. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลภูโป อำเภอมือง
2. ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด อำเภอมือง
3. ศูนย์เรียนรู้หนองแสง อำเภอห้วยผึ้ง
4. ศูนย์เรียนรู้วัดป่าคำ อำเภอภูผินารายณ์
5. ศูนย์เรียนรู้บ้านหนองสองห้อง ตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ
6. ศูนย์เรียนรู้บ้านนาบอน ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดความรู้จากศูนย์เรียนรู้ ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกษตรกร ในจังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในแต่ละระดับและที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย

- กลุ่มที่ 1 ภาคส่วนราชการและภาคเอกชน ในระดับจังหวัด 21 หน่วยงาน
- กลุ่มที่ 2 ศูนย์เรียนรู้ 5 แห่ง จำนวน 15 คน
- กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 23 ตำบล 230 คน
- กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน 23 ตำบล 230 คน
- กลุ่มที่ 5 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 23 ตำบลๆ ละ 50 ครัวเรือน 1,150 คน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

5.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับตามช่วงเวลา

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือน 1	1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด	- มีตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยระดับ ชุมชน ตำบลและจังหวัด
	2. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับผลผลิตชุมชนท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีคณะทำงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลระดับตำบล 23 แห่ง และระดับจังหวัด 1 คณะ - มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่น้อยกว่า 50 ครัวเรือนต่อตำบล
	3. การพัฒนากลไกความร่วมมือระดับจังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- มีกลไกทำงานครอบคลุมทุกพื้นที่ระดับจังหวัด 1 คณะ ระดับตำบล 23 ตำบล - ได้ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารระดับจังหวัด - ได้แผนสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชนและตำบล 22 แผน

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือน 2	1. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับผลผลิตชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีระบบฐานข้อมูลบัญชีครัวเรือนระดับตำบล 23 แห่ง ระดับจังหวัด 1 ศูนย์ - มีรายงานการวิเคราะห์ Value chain พืชผัก ข้าว
	2. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	- มีการจัดเวทีนำข้อมูลมาเรียนรู้วิเคราะห์และจัดทำแผนระดับตำบล/ระดับชุมชน - ได้แผนหรือแนวทางการพัฒนาระดับตำบล 23 ตำบล/23แผน และระดับชุมชน 230 ชุมชน /230 แผน
	3. จัดเวทีเรียนรู้/วิเคราะห์ข้อมูล/จัดทำแผนและข้อเสนอแนะแก้ปัญหาในระดับชุมชน/ตำบล	- มีกลไกการสนับสนุนแผนชุมชนตำบลและจากท้องถิ่น/ภาคส่วนต่างๆ
	4. สร้างเครือข่ายเรียนรู้และแลกเปลี่ยนโดยการศึกษาดูงานของกลุ่มเกษตรกร	- มีศูนย์เรียนรู้ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ เป็นรูปธรรม 5 แห่ง
	5. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการปลูกผลิต แปรรูป การจำหน่าย การดูแลสุขภาพ สิ่งแวดล้อม	- มีการบันทึกสรุปข้อมูลบัญชีรายรับรายจ่าย และมีการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่ายในครัวเรือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่เข้าร่วม
	6. สร้างกลไกและประเมินประสิทธิผลของการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยมีการเปลี่ยนแปลง	- มีการสร้างและพัฒนาทีมประเมินระดับตำบลและจังหวัด - มีผลการประเมินการดำเนินงานของตำบลและศูนย์เรียนรู้
	7. การจัดการความรู้ เพื่อเป็นข้อเสนอในการขยายผล ยกระดับผลิตภัณฑ์และยกระดับการพัฒนา	- จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้ ปรับวิถีชีวิต การผลิตอาหาร สุขภาพ ตำบลละ 50 ครัวเรือน - มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล 23 แห่ง และจังหวัด 1 แห่ง - มีการจัดมหกรรมนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับจังหวัด 1 ครั้ง - มีผลการสังเคราะห์บทเรียนเป็นฐานข้อมูลและนำเสนอผู้บริหาร ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปฏิบัติ

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือน 3	1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด	- มีการยกระดับและปรับตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ
	2. การพัฒนากลไกความร่วมมือระดับจังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- แผนสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและตำบลถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง - มีการบูรณาการและเชื่อมแผนกับยุทธศาสตร์จังหวัดส่วนราชการและ อบจ.
	3. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับผลผลิตชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีการเชื่อมเป็นระบบเครือข่ายศูนย์ฯระหว่างชุมชน/ ตำบล/อำเภอ/จังหวัด - มีชุดข้อมูล DSS เพื่อประกอบการตัดสินใจบริหารเชิงยุทธศาสตร์
	4. การพัฒนากลไกความร่วมมือระดับจังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีศักยภาพการผลิตการจำหน่าย (ร้อยละ 80) - ผลผลิตของพืชผักข้าวที่มีความปลอดภัยไร้สารพิษตามเกณฑ์ (ร้อยละ 80) - เกิดตลาดเขียวในระดับตำบลไม่น้อยกว่า 10 แห่ง และเชื่อมตลาดจังหวัด 2 แห่ง - โรงพยาบาลเข้าร่วมโครงการรับผลิตภัณฑ์ชุมชน 2 แห่ง - มีศูนย์ผลิตและบริการพันธุ์ 1 แห่ง
	5. การจัดการความรู้ เพื่อเป็นข้อเสนอในการขยายผล ยกระดับผลิตภัณฑ์และยกระดับการพัฒนา	- ผู้เข้าร่วมมหกรรมได้ชุดองค์ความรู้ไปต่อยอดและพัฒนา - มีรายงานข้อเสนอยกระดับการพัฒนา 1 ชุด - ระดับตำบลมีแผนยกระดับการพัฒนา 23 แผน
	6. การประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	- มีรายงานฉบับสมบูรณ์

5.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ได้รูปแบบการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในชุมชน
2. เป้าหมายการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดโครงการ 18 เดือน ได้กำหนดตัวชี้วัดตามมิติการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เป็น 9 มิติ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดทั้งระดับ Input Process และ Output ส่วนค่าเป้าหมายเป็นค่าเป้าหมาย 18 เดือน ดังนี้

มิติ	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1.สุขภาพอนามัย และ ความปลอดภัยของ อาหาร	1.1 ร้อยละของเกษตรกรที่ไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด 1.2 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการและมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย 1.3 ร้อยละของคนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการ ผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน มะเร็ง 1.4 จำนวนบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	ร้อยละ80 ไม่น้อยกว่า 1,000 คร. ร้อยละ80 23 ตำบลละ 10 คน 230 คน
2.ความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบ สวัสดิการ	2.1 จำนวนชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร ใหกัน	23 ชุมชน
3.ความเข้มแข็งของ สังคมและชุมชน	3.1 ร้อยละของตำบลและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย 3.2 ร้อยละของ อบต.ที่สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย ให้แผนชุมชนและแผนตำบล 3.3 จำนวนกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิต อนุรักษ์พันธุ์	ร้อยละ 80 ร้อยละ 80 3 กลุ่ม
4.เศรษฐกิจและรายได้	4.1 ร้อยละครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการที่สามารถเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของคนในครัวเรือนได้	ร้อยละ 80
5.ระบบการตลาด	5.1 จำนวนตลาดเขียวในระดับท้องถิ่น/ชุมชน 5.2 มีตลาดอินทรีย์หรือ Q-shopในระดับจังหวัดรองรับผลิตภัณฑ์จากชุมชน 5.3 มีโรงพยาบาลเข้าร่วมโครงการฯ	ไม่น้อยกว่า 10 ตำบล 2 แห่ง 2 แห่ง
6. การบริหารจัดการ ศักยภาพและความ พอเพียงการผลิต	6.1 มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารระดับตำบล 6.2 มีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและการตัดสินใจระดับจว. 6.3 จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ Supply Chain-Value Chain 6.4 ร้อยละครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและปรับเปลี่ยนชีวิต	23 แห่ง 1 แห่ง ไม่น้อยกว่า 1,000 คร. ร้อยละ 80

มิติ	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
7. คุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และการผลิต	7.1 จำนวนแปลงผลิตที่ได้รับรอง GAP และได้ใบ Q 7.2 ร้อยละของพืชผัก ข้าว ของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีความปลอดภัยจากสารเคมี	15 แปลง ร้อยละ 100
8. สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร	8.1 จำนวนครัวเรือนที่มีหลุมพองเพียง ปลูกรักษาผัก ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม	ไม่น้อยกว่า 3 หลุมต่อครัว. จำนวน 1,150 ครัวเรือน
9. องค์ความรู้และนวัตกรรม	9.1 จำนวนศูนย์เรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้น 9.2 จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาแปรรูป 9.3 จำนวนชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย 9.4 มีศูนย์เรียนรู้และการดูแลสุขภาพอาหารเป็นยา	5 แห่ง 5 ชนิด 23 ชุมชน 1 แห่ง

5.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ ระดับผลลัพธ์บันปลาย (Ultimate Outcome)

1.ด้านสุขภาพ

- 1.1 คนในชุมชนมีอาหารพอเพียงและปลอดภัยในการบริโภค
- 1.2 อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังอันเกิดจากการบริโภคที่ไม่ถูกต้องลดลง

2.ด้านสังคม

- 2.1 เกิดเครือข่ายของชุมชนทั้งภายในและภายนอกในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- 2.2 เกิดครอบครัวอาสาและผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนเข้มแข็ง

3.ด้านเศรษฐกิจ

- 3.1 ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน
- 3.2 สร้างเศรษฐกิจด้วยการเป็นเมืองแห่งอาหารปลอดภัย
- 3.3 เกิดเครือข่ายด้านการตลาดระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภค

4.ด้านสิ่งแวดล้อม

- 4.1 มีแผนและกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 4.2 เกิดความหลากหลายทางชีวภาพที่เป็นอาหารและพืชพันธุ์ในระดับครอบครัวและชุมชน เป็นการใช้ศักยภาพที่ดิน น้ำ

5.ด้านการบริหารจัดการ

- 5.1 เกิดการบูรณาการและเชื่อมโยงแผนพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดกับพื้นที่

6.ด้านองค์ความรู้

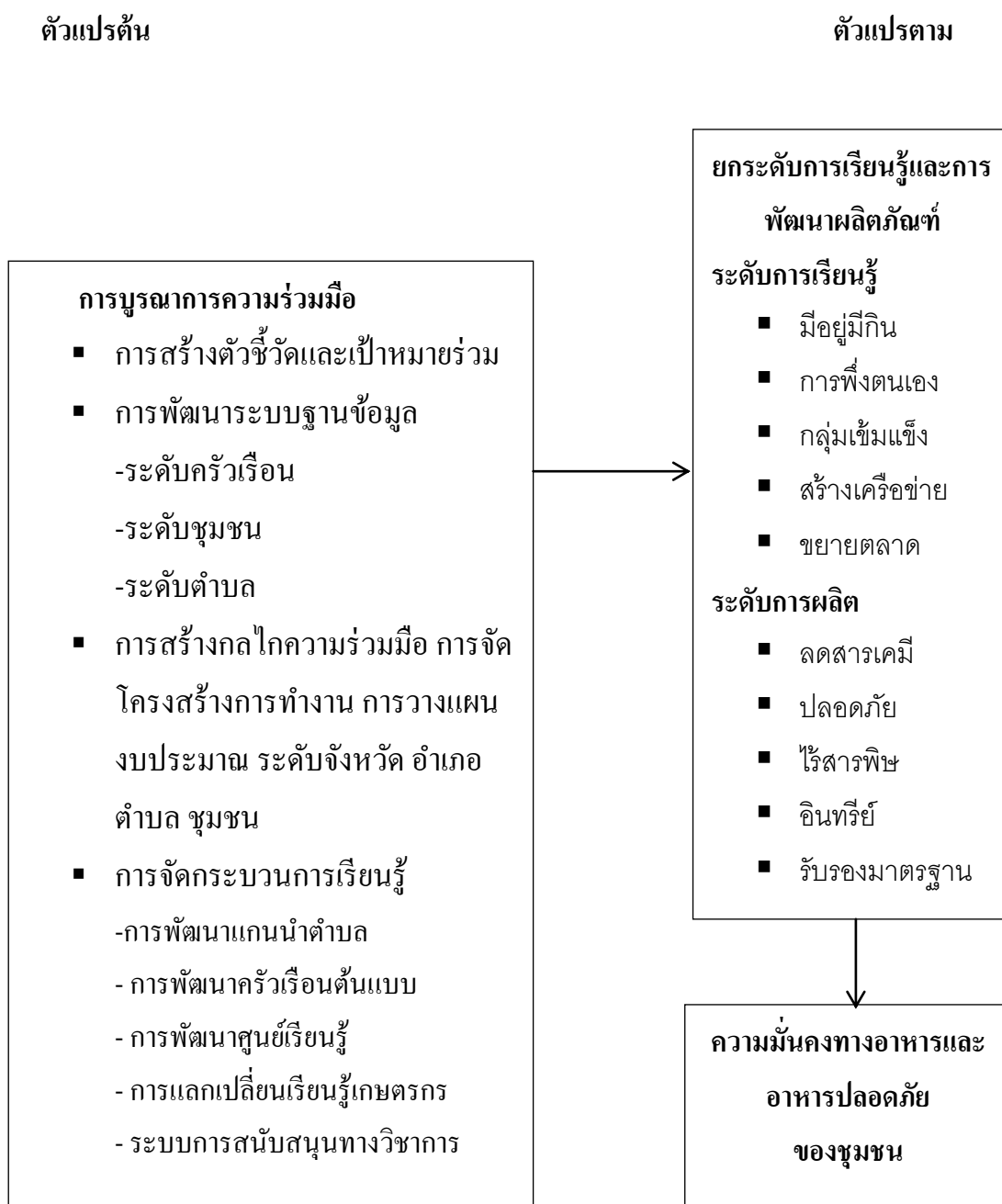
- 6.1 เกิดชุมชนอุดมปัญญาที่ใช้ข้อมูลและความรู้มาจัดการและบริหารแผนชุมชนและ

แผนชีวิต

6.2 มุ่งองค์ความรู้ในการยกระดับและพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยใน 5 ระดับ คือ ระดับพัฒนาตนเอง พึ่งตนเอง เครือข่าย สร้างรายได้และพัฒนากาตลาดสู่สากล

6. กรอบคิดการวิจัย และพัฒนา

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีกรอบแนวคิด
รายละเอียดดังปรากฏตามภาพประกอบที่ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

7. องค์การความร่วมมือ 5 ภาควิชา 23 องค์การดังนี้

ภาควิชาส่วนราชการระดับจังหวัด

1. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
2. สำนักงานจังหวัด
3. เกษตรจังหวัด
4. พัฒนาที่ดินจังหวัด
5. ปศุสัตว์จังหวัด
6. เกษตรและสหกรณ์จังหวัด
7. อุตสาหกรรมจังหวัด
8. พาณิชยจังหวัด
9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
10. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
11. สหกรณ์และตรวจบัญชี
12. ธนาการเพื่อการเกษตร
13. สำนักงานสถิติ
14. คลังจังหวัด
15. ปศุสัตว์จังหวัด
16. ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาควิชาวิชาการ

17. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม/ม.เชียงใหม่/ม.เกษตร/ม.ขอนแก่น

ภาควิชาประชาชน

18. เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 13 เครือข่าย

ภาควิชาเอกชน

19. หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์
20. เครือข่ายโรงแป่งมัน 8 แห่ง
21. โรงงานน้ำตาล

ภาควิชาท้องถิ่นและประชาชน

22. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 150 อบต.
23. ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยโครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยบูรณาการความร่วมมือเพื่อพัฒนาพื้นที่
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
- 2.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy)
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยบูรณาการความร่วมมือเพื่อพัฒนาพื้นที่

การบูรณาการ (Integration)ความร่วมมือ (Collaboration)ในการพัฒนาเป็นคำที่ใช้กันมากตั้งแต่ระดับนโยบายชาติ ภูมิภาค ระดับจังหวัด อำเภอ จนถึงระดับตำบล ชุมชน เนื่องจากต้องใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งเรื่องงบประมาณ กำลังคน ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี เพื่อให้งานเกิดประสิทธิผล ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับประโยชน์ แนวคิดการพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area Based Collaboration : ABC) หรือที่นิยมพูดสั้นๆว่า การพัฒนาแบบ ABC เป็นรูปแบบการวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้ริเริ่มขึ้นในปี 2550 (สีลาภรณ์ บัวสาย,2554) ซึ่งเป็นความพยายามในการพัฒนางานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ค่าตอบโต้ของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้รัฐบาล ในปี 2548 โดยความร่วมมือในระดับประเทศเป็นภาคของภาครัฐคือกระทรวงมหาดไทย ภาคเอกชนคือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และภาควิชาการคือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในมิติพื้นที่คือระดับจังหวัดโดยมีเป้าหมายเพื่อออกแบบการขับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆเข้ามาทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน ต่อมาในปี 2550 ได้พัฒนาระบบการจัดการวิจัยเชิงพื้นที่ ภายใต้โจทย์วิจัยความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาวะ โดยมีแนวคิดหลักคือให้งานวิจัยสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจริงในพื้นที่ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจทั้งกับตัวปัญหา และกลไกในการแก้ไขปัญหา ในมิติของพื้นที่ ได้กำหนดหน่วยการทำงาน (Area) คือจังหวัด การเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งจึงหมายถึงการเอาโจทย์ของการพัฒนาจังหวัดนั้นๆ เป็นตัวตั้งและมองภาพการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม เป้าหมาย ของการทำงานที่เน้นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง คือการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ในการประกอบอาชีพ การสร้างทางเลือก และโอกาสงานสำหรับประชาชนในพื้นที่ เพื่อยกระดับพื้นที่ที่มีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดการโยกย้ายแรงงานจากท้องถิ่นสู่เมือง ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมตามมามากหลายประการ

แนวคิดหลักของการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่

เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันภาครัฐได้ทุ่มเทงบประมาณมากมายเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ แต่ประสบความล้มเหลวเนื่องจากระบบการบริหารงบประมาณและโครงการผ่านหน่วยงานกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะภารกิจ (Function Based) แต่ละหน่วยงานมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป เวลาลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลไม่ชัดเจนเพราะเป็นข้อมูลที่กำหนดสถานการณ์ปัญหาจากข้างบน (Top Down) ทำให้กิจกรรมแผนงบประมาณไม่ตกถึงประชาชน การทำงานไม่สามารถข้ามพ้นข้อจำกัดเชิงภารกิจของตนเองไปได้ เช่นกรณีเกษตรกรที่ยากจน กระทรวงเกษตรก็ไปหนุนเสริมด้านการเพิ่มผลผลิต แต่มีข้อจำกัดไม่สามารถทำเรื่องสุขภาพ สิ่งแวดล้อม การจัดการหนี้สิน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้ ของเกษตรกรได้ เนื่องจากปัญหาของเกษตรกรเป็นลูกโซ่ ดังนั้นการทำงานแบบใหม่จึงต้องใช้ **ทั้งความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกัน** ที่เน้นการทำงานแบบเสริมแรงกันจากที่ต่างคนมีจุดแข็งที่แตกต่างกัน การทำงานร่วมกันจึงต้องมีเครื่องมือเพื่อเป็นสัญญาณบอก จังหวะก้าวในการทำงานแบบส่งลูกกัน โดยใช้แผน และข้อมูลที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน

องค์ประกอบสำคัญในการในการเคลื่อนงานวิจัยแบบ ABC

1. โจทย์ การกำหนดโจทย์อาจเป็นได้สองลักษณะคือโจทย์ที่เป็นกว้างๆจากหน่วยบริหาร เช่นกลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะของจังหวัดเป็นอย่างไร และลักษณะคือโจทย์ที่เกิดจากข้อมูลของชุมชน เช่นค้นพบรายจ่ายครัวเรือนจากต้นทุนการผลิตในการทำนา นำมาซึ่งการตั้งโจทย์ “ จะลดต้นทุนการทำนาด้วยวิธีการใดบ้าง ” ก็เป็นโจทย์ที่เป็นไปตามบริบทของพื้นที่

2. ข้อมูล และความรู้ ซึ่งข้อมูลจะต้องมาจากสถานการณ์จริงของพื้นที่และทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประเด็นปัญหาร่วมกัน โดยแสวงหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาร่วมกันคือองค์ความรู้อะไรที่จะมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะต้องร่วมกันทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ และภาคชุมชนที่เป็นบุคคลต้นแบบหรือปราชญ์ชุมชนที่ผ่านประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหามาแล้ว ในการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล จะต้องระบุว่าใครคือเจ้าของปัญหา อันดับแรกคือ คนในชุมชน คำถามสำคัญคือ **จะใช้ข้อมูลอะไร** เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นปัญหา สาเหตุ และคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาดด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า**ระเบิดจากข้างใน** ซึ่งโครงวิจัย ABC ได้ใช้บัญชีครัวเรือนเป็นข้อมูลที่ใกล้ชิดตัวชาวบ้านมากที่สุดเพราะเขาเป็นคนบันทึกเห็นเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ว่ารายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือสามารถอุดหนุนได้เช่นซื้อเหล้า ซื้อหวย รายจ่ายการซื้ออาหาร ซื้อปุ๋ย ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลจนสามารถปรับแผนชีวิตตนเองได้ จัดการหนี้สินจนสามารถปลดหนี้ได้

3. แผนชุมชน เป็นเครื่องมือที่ส่งสัญญาณในการทำงานร่วมกันแบบเป็นขั้นเป็นตอนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมที่เรียกว่าหุ้นส่วนของการพัฒนา มากำหนดการทำงานร่วมกันแบบลูกโซ่ส่งมอบงานกันผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แบบเสริมพลังกัน

4. การสร้างกลไกความร่วมมือ กลไกความร่วมมือจะต้องออกแบบโครงสร้างการทำงานที่เป็นแบบมีเนื้อหาการทำงานที่ทำงานเป็นทีม (Substance) ไม่ใช่แบบเป็นทางการ(form) อย่างเดียว เพราะไม่ใช่ระบบสั่งการ รูปแบบการทำงานเกิดจากกระบวนการสร้างสัมพันธ์ภาพของคนในพื้นที่ และทีมผู้ประสานงานของหน่วยงานที่ลงไปทำงานกับพื้นที่ โดยมีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ เพียงแค่จบโครงการ รูปแบบนี้คนที่ได้ร่วมกระบวนการวิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงท่าที วิธีคิด ความเชื่อ เกิดการยอมรับ ความไว้วางใจกันและกัน จนเกิด**หุ้นส่วนของการพัฒนา(Partnership)**

กล่าวคือกระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่เกิดเป็นบริบททางสังคม (Social context) ใหม่ที่มีความพร้อมจะดูดซับความรู้และทรัพยากรที่คนนอกนำเข้าไปในพื้นที่

5.กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เครื่องมือ **บัญชีครัวเรือน** ข้อมูลชุมชน และ **แผนชุมชน** ด้วยกลไกกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกัน เป็นการสร้างพลังการเรียนรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บัญชีครัวเรือน กระบวนการความร่วมมือการเรียนรู้ตั้งอยู่บนฐานคิดของการทำให้ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ทางปัญญา นั่นคือเขาต้องเป็นคนเริ่มต้นคิดเอง การสนับสนุนกระบวนการคิดของชาวบ้านต้องแบบให้ง่ายและเป็นรูปธรรม จับต้องได้

กล่าวโดยสรุป “การบูรณาการความมีวิจัยเชิงพื้นที่เป็นปฏิบัติการของการสร้างกระบวนการทำงานของทุกภาคส่วนโดยชาวบ้านเป็นตัวหลักที่ต้องเรียนรู้ด้วยกันด้วยตนเองเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง ภาคีที่เข้าร่วมใช้เครื่องมือที่เป็นข้อมูลจากชุมชน แผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการง่ายๆ หนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ เห็นผลที่เป็นรูปธรรม ตอบโจทย์ชาวบ้านได้ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ”

พลังการเปลี่ยนแปลงและข้อค้นพบ

ผลการพัฒนางานวิจัยแบบ ABC ได้เกิดพลังการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. เพิ่มขีดความสามารถในการจัดการตนเองของเกษตรกร

จากการดำเนินงานวิจัยภายใต้โครงการความร่วมมือฯ ซึ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของกลไกเพื่อการจัดการตนเองในพื้นที่โดยใช้บัญชีครัวเรือน เป็นเครื่องมือการสร้างการเรียนรู้ และกระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างภาคีพัฒนา เช่นกรณีจังหวัดชัยภูมิผลิตพริกเป็นกระบวนการผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานมากที่สุดในประเทศไทยทำให้โอกาสในการผลิตพริกเพื่อส่งออกสูงขึ้น อีกงานหนึ่งคือการรับรองมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จังหวัดชัยนาท เนื่องจากต้นทุนการผลิตซื้อเมล็ดพันธุ์มีการสร้างกลุ่มและขยายเครือข่ายผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกลุ่มตำบลนางสีห์ โดยมีระบบรับรองมาตรฐานที่กลุ่มเกษตรกรพัฒนาขึ้นเองการสนับสนุนให้เกษตรกรเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนการผลิต เป็นบทเรียนบทแรกของการสร้างความสามารถในการประกอบธุรกิจให้เกษตรกร ผลการเปลี่ยนแปลงมีทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชนและท้องถิ่นในด้านต่างๆ ดังนี้

1.) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครัวเรือนและการพึ่งตนเองของครัวเรือนชุมชน โดยพบว่าในพื้นที่นาร่อง 17 จังหวัดเป้าหมายมีครัวเรือนที่จดบัญชีครัวเรือน 77,199 ครัวเรือน และจดอย่างต่อเนื่อง 4 เดือนขึ้นไป จำนวน 39,271 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดขยายผลได้ 4,284 ครัวเรือน(ประมาณร้อยละ 10)

2.) การจัดการหนี้สิน จากการสุ่มข้อมูลความสามารถในการจัดการหนี้สินได้ จังหวัดละประมาณ 50 ครัวเรือน รวม 782 ราย

3.) การจัดการอาชีพหลัก และอาชีพเสริมมีการปรับตัวด้านอาชีพโดยเฉพาะเกษตรกรในหลายพื้นที่ทั้งการปรับเปลี่ยนพืชที่ปลูกเพื่อให้รายได้สูงขึ้นการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต การจัดการผลผลิต และการตลาด

- 4.) การจัดการสวัสดิการชุมชนมีรูปธรรมที่ชัดเจน เช่นการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การตั้งกองทุนพันธู์ข้าว เป็นต้น
- 5.)การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมของชุมชน
- 6.) การบูรณาการทรัพยากร

2.ว่าด้วยการบูรณาการเชิงพื้นที่

ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือแนวคิดและเครื่องมือให้เกิดการบูรณาการเชิงพื้นที่ การประสานการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคพัฒนาต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อันเป็นหาเรื้อรังมานานของระบบราชการไทย ที่ทำงานแนวดิ่ง เน้นการทำงานเฉพาะภารกิจของตน มีการจัดสรรบทบาทหน้าที่ให้แยกกันอย่างชัดเจน ทำให้การแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรจำเป็นต้องมีการทำงาน เรื่องคน การเรียนรู้ เรื่องทรัพยากรดินและน้ำ(ซึ่งมีมากกว่า 30 หน่วยงาน) เรื่องของเทคโนโลยีการผลิต (มีมากกว่า 10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) เรื่องของทุน (ธกส. สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน อื่นๆ) เรื่องของการตลาดและผู้บริโภค (เช่นพานิช อุตสาหกรรม ธุรกิจเอกชน) จะเห็นว่าเรามีหน่วยงานจำนวนมากที่มีภารกิจหน้าที่จะเข้าไปช่วยเกษตรกร แต่เหตุใดจึงแก้ปัญหาไม่สำเร็จ เป็นเพราะขาดข้อโซ่ที่เชื่อมโยงกันในแนวราบให้สามารถเชื่อมหน่วยงานต่างๆที่จำเป็นเข้ามาทำงาน ในพื้นที่เดียวกัน ตามสภาพบริบทเฉพาะพื้นที่ได้

ในการทำงานลักษณะแนวราบหรือถักทออาจมีหลายแบบโดยยึดเอากลุ่มเป้าหมายเดียวกัน (Target Based) ยึดสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เดียวกัน (Commodity based) หรือยึดพื้นที่เดียวกัน (Area based) สำหรับโครงการวิจัย ABC จะใช้พื้นที่เป็น Approach ซึ่งแนวคิดการเอาหน่วยงานมาทำงานร่วมกันคือการใช้ห่วงโซ่อุปทาน (supply chain)

เครื่องมือสำคัญในการสร้างระบบบูรณาการเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย

1.เป้าหมายร่วมกัน (Share targets) เป็นการกำหนดเป้าหมายที่เป็นทิศทางการพัฒนาร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเช่น กำหนดตัวชี้วัดผลงานร่วมกัน โดยเป้าหมายจะต้องเป็นรูปธรรมเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในรอบปี

2.กลไก (Mechanism) หมายถึงกลไกการพัฒนาหรือการจัดการตนเองของคนในพื้นที่ ซึ่งมีหลายฝ่ายสิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องกำหนดตัวหลักที่เป็นแกนการขับเคลื่อนการสร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งควรเป็นเจ้าของปัญหา ส่วนตัวรองคือฝ่ายสนับสนุนที่มีหลากหลายเช่นแผนงานงานโครงการงบประมาณ วิชาการ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน ซึ่งจะต้องไม่แย่งกันลงพื้นที่เป็นพระเอกแต่ต้องคอยบนกระดานหรือโตะ ก่อนลงพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นระบบ

3.) ข้อมูล(Data) ข้อมูลเป็นกุญแจสำคัญในการปรับเปลี่ยนและจังหวะในการทำงานของฝ่ายต่างๆให้สอดคล้องกันได้ ซึ่งข้อมูลที่ดีที่สุดคือข้อมูลที่ชาวบ้านได้กระทำค้นพบเรียนรู้ด้วยเอง เช่นบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน และอาจจะมีข้อมูลจากภายนอกที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนได้ เช่นรายจ่ายด้านต้นทุนการผลิต ภาระหนี้สิน ที่สูงกว่าพื้นที่อื่น

4.กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และกระบวนการสร้างสัมพันธภาพ ของคนทำงาน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

1. ความมั่นคงทางอาหาร

การถือกำเนิดขึ้นของแนวคิดความมั่นคงทางอาหารสามารถนับย้อนหลังไปได้ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2513- 2522 ซึ่งในขณะนั้นทั่วโลกกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านราคาอาหารและน้ำมัน พัฒนาของแนวคิดหลังจากนั้นมีอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงพลวัตความเข้าใจของผู้คนต่อบทบาทอาหารในสังคมมนุษย์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น คำว่า “ความมั่นคงทางอาหาร” เกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2517 ในการประชุมอาหารโลก ซึ่งนิยามความมั่นคงทางอาหารว่าเป็นปัญหาความไม่พอเพียงทางด้านอุปทานของประเทศหรือภูมิภาคหนึ่งๆ หลังจากนั้น เกิดแนวคิดเรื่อง การทรงสิทธิด้านอาหาร (Food entitlement) ซึ่งนิยามอาหารว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ทำให้แนวคิดความมั่นคงทางอาหารไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในความหมายของอุปทานในระดับมหภาคเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงมิติการเข้าถึงและเสถียรภาพของความมั่นคงทางอาหารในระดับบุคคลและครัวเรือนด้วย ในช่วงหลังๆ ความมั่นคงทางอาหารยังได้ขยายครอบคลุมการพิจารณาปัจจัยและบริบทที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชน ซึ่งทำให้ประเด็นสำคัญอื่นๆที่ไม่ใช่เรื่องอาหารโดยตรง เช่น ความเป็นธรรมทางสังคม การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาชุมชน ถูกนำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบของแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร

มีผู้เสนอนิยามของความมั่นคงทางอาหารจำนวนมาก แต่ที่เป็นที่รู้จักและอ้างอิงถึงมากที่สุดมาจากคำนิยามในการประชุมสุดยอดอาหารโลก (World Food Summit) ในปี 2539 ซึ่งระบุว่าความมั่นคงทางอาหาร หมายถึงสถานการณ์ที่ “...คนทุกคนมีความสามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัยและมีโภชนาการ ทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจ ในการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจทางอาหารของพวกเขา เพื่อให้เกิดชีวิตที่ประกอบด้วยความกระตือรือร้นและสุขภาวะ” ทั้งนี้ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้แบ่งความมั่นคงทางอาหารออกเป็น 4 มิติ ซึ่งสัมพันธ์และบางครั้งก็มีนัยยะที่ทับซ้อนกัน ได้แก่

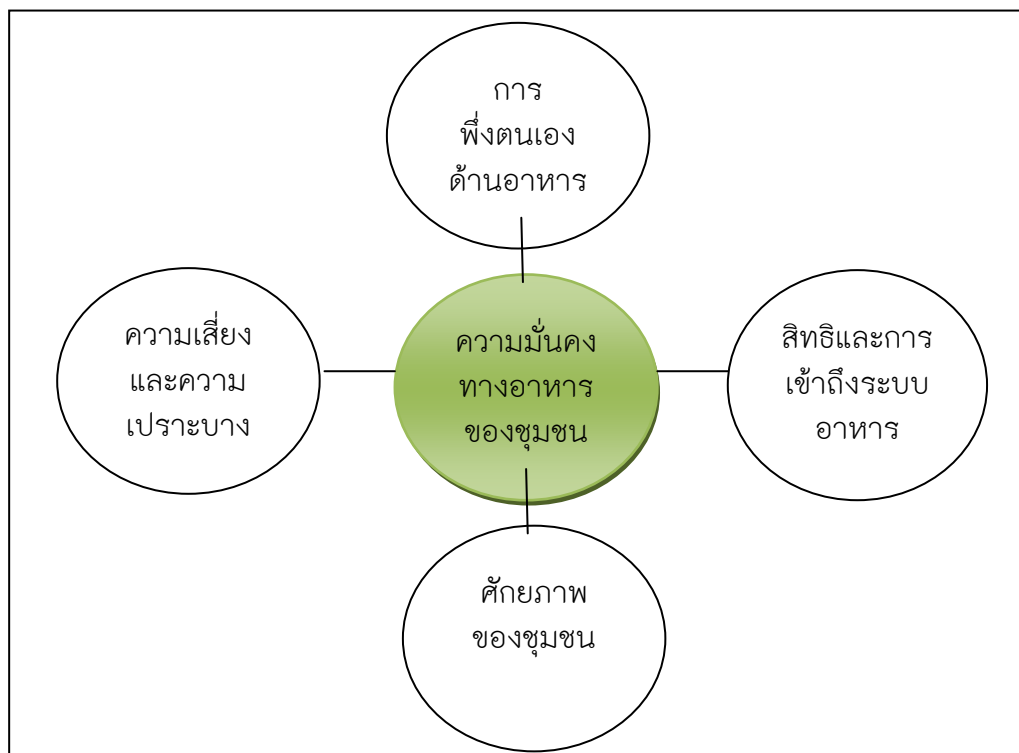
- ความพอเพียง: ความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือทางอาหาร
- การเข้าถึง: การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรที่วัดหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่งๆได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน)
- การใช้ประโยชน์: การใช้ประโยชน์ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย
- เสถียรภาพ: เพื่อจะมีเสถียรภาพทางอาหาร ประชาชน ครัวเรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่เข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน (เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิอากาศ) หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร (เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล) ในความหมายนี้ จึงครอบคลุมถึงทั้งมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหาร (ศจินทร์ ประชาสันต์ : รายงานฉบับย่อสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารไทย หลังปี 2540) แนวคิดในเรื่องความมั่นคงทางอาหารนั้นมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องมายาวนาน องค์การอาหารและ

การเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ FAO ได้ให้ความหมายความมั่นคงทางอาหารไว้ว่า หมายถึง “การที่คนทุกคนมีความสามารถในการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัยและมีโภชนาการ ทั้งในทางกายภาพ และเศรษฐกิจ ในการตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจทางอาหารของพวกเขา เพื่อการมีชีวิตและสุขภาวะที่ดี ” (FAO, 2006) โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. การมีอาหารเพียงพอ ซึ่งหมายถึงความเพียงพอของปริมาณอาหารที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจได้จากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมทั้งความช่วยเหลือทางอาหาร
2. การเข้าถึงอาหาร คือ การเข้าถึงทรัพยากรที่เพียงพอของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ
3. การใช้ประโยชน์ด้านอาหาร คือการใช้ประโยชน์ด้านอาหารที่เชื่อมโยงกับมิติของปริมาณอาหารที่เพียงพอ มีน้ำสะอาด มีสุขอนามัย และสุขภาพเพื่อที่จะเข้าถึงความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ซึ่งความต้องการทางกายภาพต้องได้รับการตอบสนอง
4. การมีเสถียรภาพทางอาหาร หมายถึงการที่ประชาชน บุคคล และครัวเรือนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการเข้าถึงอาหารจากวิกฤตที่เกิดขึ้น เช่น วิกฤตจากสภาพภูมิอากาศ หรือจากการขาดแคลนอาหารในบางฤดูกาล

จากการศึกษา ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและชุมชนในชนบท มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ การพึ่งตนเองด้านอาหาร สิทธิและการเข้าถึงระบบอาหาร และความเสี่ยง ความเปราะบางและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาด้านอาหารของครัวเรือนและชุมชน องค์ประกอบทั้งสามส่วนหลักนี้ มีรายละเอียดตัวชี้วัด ดังแผนภาพที่ 2

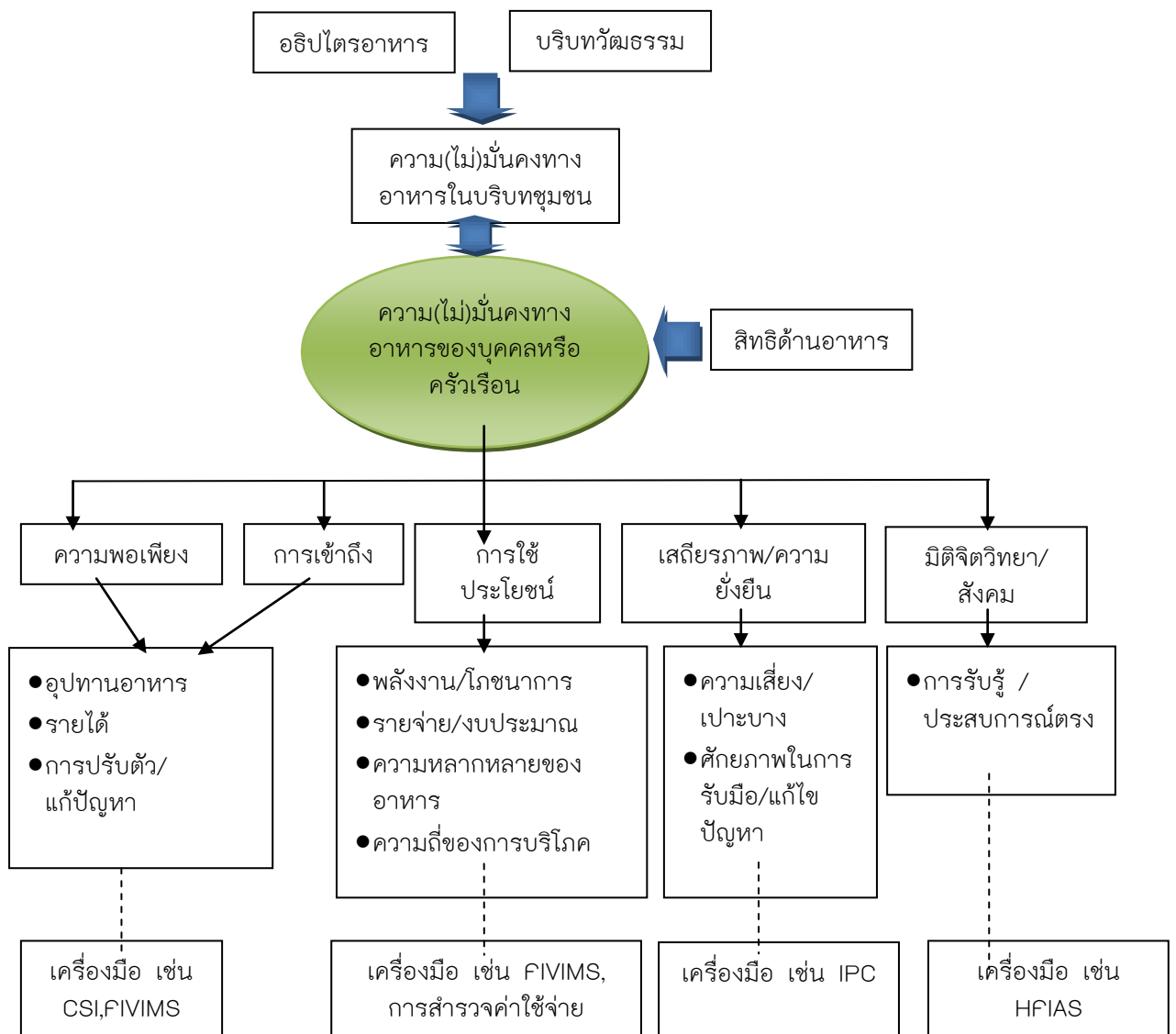
แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและชุมชน

ที่มา :สถาบันการเกษตรกรรมยั่งยืน(ประเทศไทย):2

รายงานเรื่อง “การพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร” ได้สังเคราะห์และสรุปความมั่นคงทางอาหารในระดับบุคคลหรือครัวเรือนในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งจำแนกได้เป็น 5 มิติ คือ 1. ความพอเพียง 2. การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ 3. เสถียรภาพ 4. และมีจิตวิทยาและสังคม 5. ความมั่นคงทางอาหารในระดับนี้ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบริบทความมั่นคงทางอาหารในชุมชน ซึ่งมีประเด็นพิจารณาที่สำคัญ 2 เรื่อง คือ หนึ่ง อธิปไตยทางอาหาร หรือ การที่ชุมชนมีสิทธิที่จะตัดสินใจวิธีการได้มาซึ่งอาหารด้วยตนเอง และสอง วัฒนธรรมด้านอาหาร หรือ ฐานวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ซึ่งหมายถึงพิธีกรรม ความเชื่อ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา รวมถึงโครงสร้างทางสถาบันและกฎหมายต่างๆที่มีเพื่อปกป้อง รักษาและสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมเหล่านี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากจะค้นหาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหารที่สมบูรณ์จริงๆจึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะมีขอบเขตและประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง และได้มีการสังเคราะห์กรอบแนวคิดความมั่นคงทางอาหารพร้อมเสนอแนะเครื่องมือในวัดประเมิน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (ศจันทร์ ประชาสันต์: 2552)

ที่มา :ศจันทร์ ประชาสันต์: 2552

2. อาหารปลอดภัย (Food safety)

อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชน และอาหารปลอดภัยที่ประชาชนบริโภคนั้น ต้องปราศจากเชื้อโรค อาหารเป็นพิษ หรือปนเปื้อนจากเชื้อโรคทางเดินอาหาร และ สารเคมี ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยจึงต้องมีระบบการดูแล ควบคุม และตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัย อาหารที่ผลิตทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ตั้งแต่ วัตถุดิบ การผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย จนถึงผู้บริโภคอาหาร หรือที่กล่าว ว่าจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) หรือจากฟาร์มสู่ช้อน (From Farm to Fork) ดังนั้นมาตรฐานที่ใช้ในการควบคุมต้องมีความเท่าเทียมกับมาตรฐานสากล เช่น การใช้มาตรการสุขภิบาล และสุขอนามัย (Sanitary and Phytosanitary: SPS) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ นิยามและความหมาย

1. อาหาร หมายถึงอาหารสดซึ่งหมายถึง อาหารประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และของอื่น ๆ ที่มี สภาพเป็นของสด (กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542))

2.สารปนเปื้อน 6 ชนิด ได้แก่สารเร่งเนื้อแดง,สารกันรา, สารฟอกขาว, บอแรกซ์ (ผง กรอบ,นาประสานทอง), ฟอรัมาลิน และยาฆ่าแมลง

3 อาหารปลอดภัยจากยาฆ่าแมลง หมายถึง ผลการตรวจตัวอย่างอาหารโดยใช้ชุดทดสอบ “GT”แล้วให้ผลเป็น ไม่พบ หรือพบสารพิษในระดับปลอดภัย

2.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป ในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง **ความพอประมาณ** **ความมีเหตุผล** รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มี

สติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงาน กปร.2550 : 5)

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและ การกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

1. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน คือ ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonableness) และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-immunity) ถ้าขาด คุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไปก็จะไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นความพอเพียง ได้แก่

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากเกินไป น้อยเกินไป ในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ 5 ประการ คือ

1.1 ด้านจิตใจ คือ เริ่มต้นจากตนเองต้องตั้งสติ มีปัญญา มีจิตสำนึกที่ดี มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

1.2 ด้านสังคม คือ การสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกฝนกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

1.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หุงหรา ฟุ่มเฟือย

1.4 ด้านเทคโนโลยี คือ ควรเหมาะสมสอดคล้องกับสถานะและความต้องการของประเทศ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา

1.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ชี้อตรงและไม่โลภอย่างมาก

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2 เจื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เจื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยง เพื่อประกอบการวางแผนและการใช้ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เจื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต (สำนักงาน กปร. 2550: 23)

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี การปฏิบัติในระดับตนเองและในระดับองค์กร

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาแห่งวิถีชีวิตที่มีความหลากหลาย และสามารถยืดหยุ่นความเป็นอยู่ของชีวิตของตนได้ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานความหมายของความพอเพียงไว้ ตามพระราชดำรัส ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ดังนี้

“...คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...”

“...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...”

“Self-sufficiency (พึ่งพาตนเอง) นั้นหมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง...”

“...แต่พอเพียงนี้ มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า พอก็พอเพียง เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติ บนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ ไม่ตระหนี่

5. **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

แนวความคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ เข้มทิศเพื่อการดำรงอยู่และปฏิบัติตนหรือการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญอย่างมั่นคงและยั่งยืนในมิติต่าง ๆ เป็นการดำเนินตามทางสายกลางก้าวทันต่อโลก โดยใช้ได้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศ เป็นการมองโลกในลักษณะที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอน เป็นการปฏิบัติมุ่งผลทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ความพอเพียง เป็นทั้งผลและวิธีการ (End and mean) จากการกระทำ โดยผล คือ การพัฒนาที่สมดุลใน ทุก ๆ ด้าน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน วิธีการนำความรู้ไปใช้ต้องมองทั้งในด้านเหตุและผลควบคู่กันไป ภายใต้พลวัตทั้งภายใน และภายนอกประเทศ

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ สามารถดำเนินการได้ผ่านการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีระดับต่าง ๆ และนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคม (ภูมิ-สังคม) ของตนเอง สำหรับการประยุกต์ใช้ที่เห็นเป็นรูปธรรมง่าย ๆ เช่น การส่งเสริมการออม

ประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง พอมีพอกิน ปลูกพืชสวนครัวไว้กินเองบ้าง ปลูกไม้ผลไว้หลังบ้าน 2-3 ต้น พอที่จะมีไว้กินเองในครัวเรือน เหลือจึงขายไป พออยู่พอใช้ ทำให้บ้านน่าอยู่ ปราศจากสารเคมี กลิ่นเหม็น ใช้แต่ของที่เป็ธรรมชาติ (ใช้จุลินทรีย์ผสมน้ำถูพื้นบ้าน จะสะอาดกว่าใช้น้ำยาเคมี) รายจ่ายลดลง สุขภาพจะดีขึ้น (ประหยัดค่ารักษาพยาบาล) พออกพอใจ เราต้องรู้จักพอ รู้จักประมาณตน ไม่ใคร่อยากใคร่มีเช่นผู้อื่น เพราะเราจะหลงติดกับวัตถุ ปัญญาจะไม่เกิด “การจะเป็นเสือ

นั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) คือ กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราววุฒิภาวะ หรือ สติชตาตญาณ (Klein 1991:2)

Mednick, 1959 ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้เป็นผลจากการฝึกฝน การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร จนเป็นนิสัย มิใช่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วคราว และการเรียนรู้ไม่อาจสังเกตได้โดยตรง แต่ทราบจากการกระทำที่เป็นผลจากการเรียนรู้

“การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม” ซึ่งในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ได้มีการศึกษาค้นคว้าด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ จนเกิดเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ (วารินทร์ รัตมพรหม. 2542 : 152)

ส่วนทิสนา แคมมณี (2548 : 43) กล่าวว่า “ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้อธิบายลักษณะของการเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้” การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถามครูเมื่อมีข้อสงสัย ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่

การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ ผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย

การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ ผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้เบนจามิน บลูม และคณะ (Bloom et al, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 ระดับ ได้แก่

1.1 ความรู้ความจำ (Knowledge) ความสามารถในการเก็บรักษามวลประสบการณ์ต่าง ๆ จากการที่รับรู้ไว้และระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการเปรียบเทียบกับบันทึกเสียงหรือวีดิทัศน์ ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่างๆได้ สามารถเปิดฟังหรือ ดูภาพเหล่านั้นได้ เมื่อต้องการ

1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาดคะเน ขยายความ หรือ การกระทำอื่น ๆ

1.3 การนำความรู้ไปใช้ (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในกาแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้

1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้เรียนสามารถคิด หรือ แยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้า เป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิม อาจเป็นการถ่ายทอด ความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานขึ้นใหม่ หรือ อาจเกิด ความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบ หรือ แนวคิดใหม่

1.6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสิน ตีราคา หรือ สรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับก็ได้

2. จิตพิสัย (Affective Domain) พฤติกรรมด้านจิตใจ ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดึงดูดใจตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ จะประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่

2.1 การรับรู้ (Receive) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าคืออะไร แล้วจะแสดงออกมา ในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2.2 การตอบสนอง (Respond) เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความ เต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้านั้น ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว

2.3 การเกิดค่านิยม (Value) การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อ แล้วจึงเกิด ทศนคติที่ดีในสิ่งนั้น

2.4 การจัดระบบ (Organize) การสร้างแนวคิด จัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดย อาศัยความสัมพันธ์ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไปแต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับอาจจะยอมรับค่านิยมใหม่โดย ยกเลิกค่านิยมเก่า

2.5 บุคลิกภาพ (Characterize) การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็น นิสัยประจำตัว ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามพฤติกรรมด้านนี้ จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ ขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง

ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็นควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคนคนจะรู้สึกช่วยอย่างไรนั้น ก็เป็นผลของพฤติกรรมด้านนี้

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) : พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท เป็นพฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ขั้น ดังนี้

3.1 การรับรู้ (Imitation) เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือ เป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

3.2 กระทำตามแบบ หรือ เครื่องชี้แนะ (Manipulation) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ หรือ สามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

3.3 การหาความถูกต้อง (Precision) พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้ว ก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

3.4 การกระทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation) หลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่อง จนปฏิบัติงานที่ย่างยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง คล่องแคล่ว การที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

3.5 การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization) พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกอย่างต่อเนื่อง จนสามารถปฏิบัติได้คล่องแคล่วว่องไวโดยอัตโนมัติ เป็นไปอย่างธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นความสามารถของการปฏิบัติในระดับสูง

หลักการสอนโดย โรเบิร์ต กาย (Robert Gagne')

โรเบิร์ต กาย (Robert Gagne') ได้นำเอาแนวแนวความคิด 9 ประการ มาใช้ประกอบการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้บทเรียนที่เกิดจากการออกแบบ ในลักษณะการเรียนการสอนจริง โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

1. เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) ก่อนนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน

2. บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective) ผู้เรียนจะได้ทราบถึงความคาดหวังของการเรียนและทราบถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของตนเองหลังจบบทเรียนแล้ว

3. ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะนำเสนอความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน เช่น การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

4. นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information) การนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรนำเสนอภาพประกอบกับคำอธิบายสั้นๆ ง่าย ได้ใจความ

5. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) ผู้เรียนจะจำเนื้อหาได้ดีหากมีการจัดระบบการเสนอเนื้อหาที่ดีและสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียน

6. กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) หากผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาและร่วมตอบคำถาม จะส่งผลให้มีความจำดีกว่าผู้เรียนที่ใช้วิธีอ่าน เพียงอย่างเดียว

7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) บทเรียนจะกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียน ได้มากขึ้น ถ้าบอกเป้าหมายที่ชัดเจน และแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าขณะนั้นผู้เรียนอยู่ที่ส่วนใด ห่างจาก เป้าหมายเท่าใด

8. ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) การทดสอบความรู้หลังจากศึกษา บทเรียน (Post-test) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบความรู้ของตนเอง

9. สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) การสรุปและนำไปใช้รวมทั้ง ข้อเสนอแนะต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษาเนื้อหาผ่าน มาแล้ว

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism Theory) เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เกิด 31 สิงหาคม 1814 ที่มลรัฐ Massachusetts และสิ้นชีวิต 9 สิงหาคม 1949 ที่ New York เขาเริ่มการทดลองเมื่อปี ค.ศ. 1898 ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism Theory) ปี ค.ศ. 1898 เขาเริ่มการทดลองเกี่ยวกับการใช้หีบกล (Puzzle-box) ปี ค.ศ. 1899 เขาได้สอนอยู่ที่วิทยาลัยครู ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) เขาได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ กระบวนการต่าง ๆ ใน การเรียนรู้ และธรรมชาติของภาษาทั้งของมนุษย์และสัตว์

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant Conditioning Theory) การลองผิดลองถูก (trial and error) มีการสร้างกล่องปัญหาหรือกล่องหีบกลขึ้น โดยเริ่มทดลองที่มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด และสำเร็จที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ลงใน หนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทม์ (New York Time) ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1934 กล่าวยกย่องว่าความสำเร็จของเขานั้นเป็นความสำเร็จครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของการเป็นนักวิทยาศาสตร์ (But First and Last he is a Scientist)

ทฤษฎีของธอร์นไดค์เรียกว่าทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectionism Theory) กล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus - S) กับการตอบสนอง (Response - R)

การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง
2. สำรวจความพร้อมหรือการสร้างความพร้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน
3. การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ต้องให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ และต้องให้ผู้เรียนฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. การให้ผู้เรียนได้รับผลที่น่าพึงพอใจ จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่สำคัญในจำนวน 5 ทฤษฎี ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่ง สมุณทา พรหมบุญ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ จุดเน้นของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ การได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะชีวิตต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ การคิด การจัดการความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่ และการทำงาน (ปรีวัตร เชื้อนแก้ว. ออนไลน์. 2550)

สมใจ ปราบพล (2544 : 13-14) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่นักเรียนแต่ละคน มีส่วนร่วมโดยการเอาใจใส่เข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานกลุ่ม

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545 : 41) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและทำรายงานผลการเรียนรู้

สมุณทา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549 : 34-35) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฝึกหัดต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน มากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม

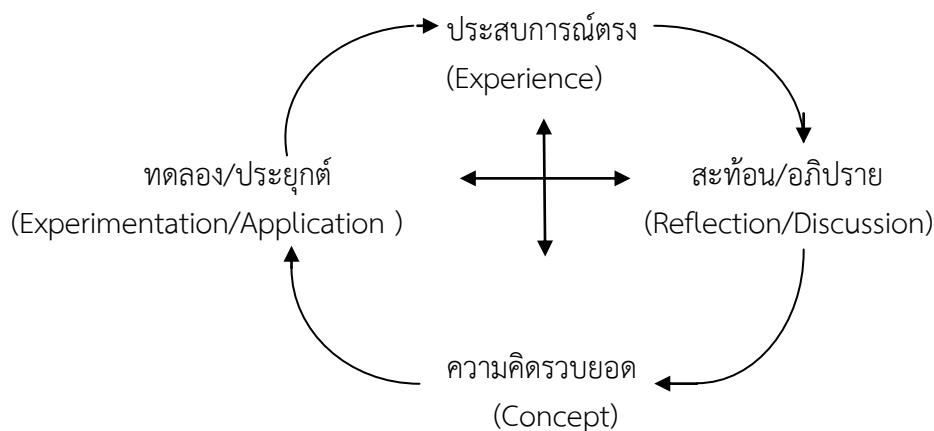
Kolb (ออนไลน์. 1994) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ/ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้านักเรียนไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย นักเรียนนั้นก็ขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้นนักเรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน และควรมีพัฒนาการการเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ

ที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะทำให้นักเรียนได้ค้นพบตนเอง เข้าใจความต้องการและทราบถึงระดับความสามารถของตนเอง ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม ฝึกทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานอื่น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนา ไปสู่การเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอน ผู้ปกครอง และสังคม ประารถนาอย่างยิ่ง

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

หลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด (สุเทพ อ่วมเจริญ. ออนไลน์. 2549.) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ที่มา : สุมณฑา พรหมบุญ. 2540 : 16.

1. ขั้นประสบการณ์ (Experience) ในการจัดการเรียน เนื้อหาที่ใช้ในการให้ความรู้หรือนำไปสู่การสอนทักษะต่างๆส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่นักเรียนมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้ว องค์ประกอบที่เป็นประสบการณ์นี้ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้นักเรียนซึ่งมีประสบการณ์อยู่ก่อนแล้วดึงประสบการณ์ของตัวเองออกมาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากตนเองได้ ขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการกลุ่มของผู้สอน การที่ผู้สอนพยายามให้นักเรียนดึงประสบการณ์มาใช้ในการเรียนจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งนักเรียนและผู้สอนดังนี้

1.1 ผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้ดึงประสบการณ์ของตนเองออกมานำเสนอร่วมกับเพื่อนๆ จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง มีความสำคัญที่มีคนฟังเรื่องราวของตนเอง และได้รับโอกาสรับรู้เรื่องราวของคนอื่น ซึ่งจะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้ สมพันธ์ภาพในกลุ่มนักเรียนเป็นไปด้วยดี

1.2 ผู้สอน ไม่ต้องเสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่างนักเรียนฟัง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อยกระตุ้นให้นักเรียนได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง ผู้สอนอาจใช้ใบชี้แจงกำหนดกิจกรรม ของนักเรียนในการนำเสนอประสบการณ์ ในกรณีที่นักเรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะสอนหรือมีน้อย ผู้สอนอาจจะยกกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ก็ได้

2. ขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and Discussion) นักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเอง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น และผลสะท้อนความคิดเห็นเป็นการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลาย หรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงการทำงานเป็นทีม บทบาทของสมาชิกที่ดีที่จะทำให้ทำงานสำเร็จ การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์ประกอบจะช่วยให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และเจตคติในเรื่องที่อภิปราย การที่นักเรียนจะอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามเนื้อหาที่สอนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับใบงานที่ผู้สอนจัดเตรียมซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปรายหรือตารางวิเคราะห์เพื่อให้นักเรียนทำสำเร็จ

3. ขั้นความคิดรวบยอด (Concept) เป็นขั้นที่นักเรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหรือพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) เกิดได้หลายทางเช่น จากการบรรยายของผู้สอน การมอบหมายให้อ่านจากเอกสาร ตำรา หรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นหรืออภิปรายในองค์ประกอบที่ 2 โดยผู้สอนอาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปรายและการนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม นักเรียนจะเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่จะช่วยทำให้นักเรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

4. ขั้นการทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) เป็นขั้นที่นักเรียนได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตชิ้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนา สร้างคำขวัญ ทำแผนภูมิ เล่นบทบาทสมมุติ ฯลฯ เป็นการแสดงถึงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 3 ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ ในการประเมินผลการเรียนการสอนได้ การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะขาดขั้นการทดลอง/ประยุกต์แนวคิดซึ่งถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ไม่ใช่เรียนแค่รู้แต่ควรนำไปใช้ได้จริง

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้ง 4 ขั้น และทั้ง 4 ขั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and discussion) และขั้นความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งทั้ง 2 ขั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ดึงข้อมูลเก่าหรือรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อนเพื่อนำไปสู่การอภิปราย และประยุกต์ใช้ สำหรับระยะเวลาของแต่ละขั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญของขั้นนั้น ๆ เช่น ถ้าเนื้อหาที่สำคัญมากก็อาจใช้เวลามากในขั้นประสบการณ์ หรือถ้าผู้สอนมีประเด็นในการอภิปรายที่สำคัญและมาก ก็อาจจะใช้เวลาในการอภิปรายมากกว่าขั้นความคิดรวบยอด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาบุคคลสามารถทำได้ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Attitude) และทักษะพิสัย (Skill) ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแต่ละด้านโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนเพื่อทบทวนพัฒนา ต่อยอดความรู้เดิม หรือการให้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่นักเรียนสามารถนำความรู้ใหม่ไปผนวกกับความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนหรือแก้ไขปัญหาใน

ด้านการเรียน นักเรียนจะผ่านขั้นตอนของการเรียนรู้คือ รู้ เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำได้โดยเริ่มจากองค์ประกอบประสบการณ์ หรือความคิดรวบยอด การจัดการเรียนด้านพุทธิพิสัยโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถจัดกิจกรรมแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1.1 ประสบการณ์ ผู้สอนจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำเสนอความรู้ที่แต่ละคนมีอาจใช้การจับคู่พูดคุยกันในระยะเวลาสั้น ๆ แล้วผู้สอนสุ่มถามแต่ละคู่ การให้นักเรียนได้นำเสนอความรู้หรือประสบการณ์ เกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้สอนจะสอน จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในองค์ประกอบต่อไป

1.2 ความคิดรวบยอดจากประสบการณ์ที่นักเรียนนำเสนอ ผู้สอนสามารถสรุปความคิดรวบยอด และบรรยายเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้สอนเริ่มต้นด้วยการบรรยายความคิดรวบยอด อาจบรรยายไปบางส่วน แล้วให้นักเรียนได้นำเสนอประสบการณ์ แล้วสรุปความคิดรวบยอดทั้งหมดทุกครั้งที่ให้นักเรียนนำเสนอประสบการณ์ ผู้สอนต้องสรุปและเชื่อมโยงประสบการณ์นั้นกับความคิดรวบยอด

1.3 การสะท้อน/อภิปราย จากเนื้อหาความรู้ที่นักเรียนได้รับไปแล้ว ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น และเพื่อเตรียมความรู้การนำไปใช้ผู้สอนอาจใช้ใบงานกำหนดกลุ่มนักเรียนและกิจกรรมให้อภิปราย ในประเด็นสำคัญของความรู้ เช่นอภิปรายเกี่ยวกับ “ปัญหา/อุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการประเมินโครงการตามรูปแบบที่สอน”

1.4 การทดลอง/ประยุกต์ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเรียนรู้ ที่นักเรียนจะได้นำประสบการณ์ที่ได้รับจาก องค์ประกอบข้างมาทดลองใช้ เพื่อเป็นการประเมินว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้หรือไม่ โดยผู้สอนจัดกิจกรรมด้วยการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย 5-6 คนมอบหมายให้ทำกิจกรรมตามใบชี้แจง หรือใบงาน เช่น มอบหมายให้ช่วยกันทำโครงการประเมินผล โครงการ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินที่เรียนรู้ไป

2. การจัดการเรียนการสอนด้านจิตพิสัยพิสัยแบบมีส่วนร่วม การอบรมหรือการสอนด้านจิตพิสัย (Attitude) เป็นการปรับเปลี่ยนหรือเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรัก ความคิด ความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเรียนเพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีของนักเรียนให้มต่อการเรียน งานที่ปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนแล้ว แนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมที่ดีย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ยาก เนื่องจากเจตคติประกอบด้วย ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึก ดังนั้นผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างและปรับเปลี่ยนส่วนประกอบทั้ง 2 กล่าวคือ ในการจัดกิจกรรมขององค์ประกอบประสบการณ์ จะเป็นขั้นการสร้างความรู้สึกรัก และการสะท้อน/อภิปราย จะเป็นขั้นตอนการจัดระบบความคิดความเชื่อ เกิดความคิดรวบยอดที่ปรับเปลี่ยนไป และนำไปทดลองใช้ในองค์ประกอบสุดท้าย

3. การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะพิสัยแบบมีส่วนร่วม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในการสอนหนังสือนักเรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ (Skill) ผสมผสานกันไปและบางครั้งอาจจะเน้นด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าอีก 2 ด้าน ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือวัตถุประสงค์ของวิชานั้น ๆ ส่วนใหญ่หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนมักจะสอนให้เกิดทักษะ ซึ่งเป็นการสอนที่ผู้สอนต้องทำให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในตัวทักษะ โดยทำเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่าย และนักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้เคียง ทักษะเป็นความสามารถที่คนเราไม่เคยมีมาก่อน แต่ได้เรียนรู้จากการกระทำจน กระทั่งชำนาญ ดังนั้นการสอนทักษะมี 2 ขั้นตอนคือ

3.1 ขั้นรู้ข้อเท็จจริง เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นักเรียนรับรู้วาทักษะเหล่านี้มีความสำคัญและฝึกฝนได้อย่างไรประกอบไปด้วยองค์ประกอบการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบคือ ความคิดรวบยอด ประสบการณ์ และการสะท้อนความคิดและอภิปราย องค์ประกอบความคิดรวบยอดเกิดขึ้นโดยการบรรยาย นำ ประกอบกับการยกตัวอย่างและให้นักเรียนร่วมอภิปรายถึงความสำคัญ และวิธีการฝึกทักษะนั้น ๆ องค์ประกอบด้านประสบการณ์ ผู้สอนอาจใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลองให้นักเรียนคิดใช้ทักษะดังกล่าวหรือใช้การสาธิตซึ่งอาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ การสาธิตจะช่วยให้นักเรียนเห็นจริงในลำดับขั้นอย่างชัดเจน ส่วนองค์ประกอบด้านการสะท้อนและการอภิปราย อาจสอนให้นักเรียนจัดกลุ่มย่อย หรือกลุ่มระดมสมอง เพื่อหากฎเกณฑ์ โดยกิจกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบสามารถจัดเปลี่ยนลำดับได้ตามความเหมาะสม การสะท้อนทักษะในขั้นรู้ชัดเห็นจริง กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะดำเนินเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การบรรยาย นำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และให้ข้อมูลหรือความรู้ที่จำเป็น ใช้เวลาไม่มากนักและใช้การมีส่วนร่วมจากนักเรียนเป็นการตั้งคำถาม หรือยกตัวอย่างที่ใกล้ตัว ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

3.1.2 ประสบการณ์ ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้โดยใช้สื่อดังนี้

ก. กรณีศึกษา ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษาให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษา

ข. สถานการณ์จำลอง ผู้สอนกำหนดโจทย์เป็นสถานการณ์จำลอง โดยผู้สอนและคณะอาจเป็นผู้แสดงเอง หรือให้นักเรียนมีโอกาสร่วมด้วย จุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การอภิปราย และสอนประกอบสถานการณ์จำลอง

ค. การสาธิต โดยแสดงบทบาทสมมติ อาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต เช่น นักเรียนเป็นคนไข้ และคนสอนเป็นพยาบาล หรืออาจให้นักเรียนแสดงเองทั้งหมดโดยมีผู้สอนช่วยบทรให้ หลังจากการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้สอนอาจนำบทสนทนาขึ้นกระดานหรือแผ่นใส เพื่ออภิปราย และสอนประกอบบทสนทนา

3.1.3 การอภิปรายในกลุ่มเล็ก เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์จากสถานการณ์จำลอง หรือจากการสาธิต เพื่อให้เข้าใจถึงขั้นตอนและวิธีการในแต่ละขั้นตอน

3.2 ขั้นลงมือกระทำ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้มาจากขั้นตอนแรก ประกอบไปด้วยการประยุกต์แนวคิด โดยให้นักเรียนฝึกให้ทักษะโดยการใช้บทบาทสมมติ (Role play) หรือการฝึกซ้อม (Rehearsal play) เป็นกิจกรรมหลักและมีการฝึกซ้ำโดยผลัดกันแสดงบทบาทจนชำนาญ การเรียนในรูปแบบนี้ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้สถานการณ์จำลองและการสาธิต เพื่อให้นักเรียนเห็นจริงตลอดจนทักษะในการฝึกบทบาทสมมติ และประเมินผลการฝึกกิจกรรมขั้นลงมือกระทำมี 2 ขั้นตอนคือ

3.2.1 การฝึกปฏิบัติ ทำได้โดยฝึกบทบาทสมมติ และการฝึกซ้อมบท

ก. การฝึกบทบาทสมมติ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการฝึกทักษะโดยสมมุติตัวละครและสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้นักเรียนสมมุติตัวเองเป็นตัวละครตามโจทย์ ดังนั้นต้องกำหนดโจทย์ให้ชัดเจน คือ สถานการณ์ บทบาทของตัวละคร และ บทบาทของผู้สังเกตการณ์ การฝึกบทบาทสมมติอาจใช้กลุ่ม 2 คน กลุ่ม 3 คน หรือกลุ่มเล็ก 5 -6 คน ยิ่งกลุ่มมีคนมากขึ้นก็จะมีนักเรียนรู้กันเองมากขึ้น

ข. การฝึกซ้อมบท เป็นการให้นักเรียนฝึกเป็นตัวของตัวเองของนักเรียนเอง ในสถานการณ์ที่กำหนด การฝึกบทบาทสมมติและการซ้อมบทมีความแตกต่างกันคือ

1) การฝึกบทบาทสมมติจะตั้งโจทย์โดยการสมมติ ทั้งสถานการณ์และตัวละครที่นักเรียนแสดง โจทย์มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “สมมติให้นักเรียนเป็นก่าจร และสมศรี”

2) การฝึกซ้อมบท จะทำให้นักเรียนเล่นเป็นตัวของตัวเอง เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่นักเรียนพบได้เสมอ แต่มีความสำคัญ นักเรียนเคยได้ฝึกหาทางออก โดยมากจะฝึกโดยกลุ่มเล็ก

3) การฝึกโดยบทบาทสมมติ เป็นการฝึกสถานการณ์ที่ซับซ้อนกว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นไม่บ่อย แต่มีความสำคัญ นักเรียนเคยได้ฝึกหาทางออกโดยมากเป็นกลุ่มเล็ก

3.2.2 การฝึกการประเมิน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนช่วยกันสะท้อน การฝึกปฏิบัติทักษะว่าเป็นไปตามขั้นตอนหรือทำได้ถูกต้องหรือไม่ ทำได้หรือทำไม่ได้เพราะเหตุใด รูปแบบการประเมินทำได้ 2 แบบดังนี้

ก. นักเรียนประเมินตนเอง ผู้สอนกำหนดในใบงานให้ชัดเจนว่าจะประเมินอย่างไร เช่น หลังการฝึกนักเรียนช่วยกันอภิปรายว่าผู้ที่แสดงเป็นสมศรี ทำได้ตามขั้นตอนหรือไม่ ก่าจรตอบสนองอย่างไร ขั้นตอนไหนที่ยุ่งยากในการฝึก และในชีวิตจริงนำทักษะนี้ไปใช้ได้หรือไม่เพียงใด

ข. ผู้สอนช่วยประเมิน ผู้สอนใช้วิธีสุ่มให้นักเรียนฝึกออกมาแสดง ผู้สอนช่วยวิจารณ์ประกอบการขอความคิดเห็นจากนักเรียนในห้อง หรือผู้สอนอาจใช้วิธีสัมภาษณ์ หรือให้สมาชิกในกลุ่มเล่าถึงการสังเกตขณะฝึกแล้วผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ

การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 3 วิธี (สุมนทนา พรหมบุญ. และอรพรรณ พรสีมา. ออนไลน์. 2549) ได้แก่

3.1. กระบวนการกลุ่ม (Group process) เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีแนวคิดการกระทำและแรงจูงใจร่วมกัน แบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มที่ดีจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่าผลรวมของประสิทธิภาพ (นคร พันธุ์ณรงค์. ออนไลน์. 2549)

หลักการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มจะให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด ให้นักเรียนเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ฝึกให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ กระบวนการกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ยึดหลักการค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบและพบคำตอบด้วยตัวเอง การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2540 : 40) ดังนี้

3.1.1 เกม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบเล่น มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อน จึงช่วยให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ ฝึกความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

3.1.2 บทบาทสมมติ กลุ่มนักเรียนจะต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่ดี เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง

3.1.3 กรณีตัวอย่าง เป็นการเรียนจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นสถานการณ์ที่เหมือนจริง โดยการเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหา

3.1.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่กลุ่มสนใจร่วมกัน การอภิปรายกลุ่มอาจมี สมาชิกประมาณ 6-12 คน โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปราย การอภิปรายทำได้หลายลักษณะ ผู้สอนจะต้องเลือกตามความเหมาะสม

3.2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคนจะองรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของตนเอง พร้อม ๆ กับการดูแล เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ มีหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกับการเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม แต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น โดยหลักการนักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เหมือนกัน แต่สมาชิกกลุ่มย่อยของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ จะต้องประกอบด้วยนักเรียนที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือกัน สมาชิกของกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะต้องไว้วางใจกัน ยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน กิจกรรมชั้นเตรียมนักเรียนจะต้องฝึกฝนทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานกลุ่ม จากแนวคิดข้างต้น นักการศึกษาได้พัฒนาเทคนิควิธีเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.2.1 การเล่าเรื่องรอบวง (Round robin) เป็นเทคนิคการเรียนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษา สิ่งที่ตนประทับใจให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง

3.2.2 มุมสนทนา (Corners) เริ่มต้นจากการให้นักเรียนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน และช่วยกันหาคำตอบสำหรับโจทย์ปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้สอนยกขึ้นมาและเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายเรื่องราวที่ตนศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

3.2.3 ผู้ตรวจสอบ (Pairs check) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 หรือ 6 คนให้นักเรียน จับคู่กันทำงาน คนหนึ่งทำหน้าที่ เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนทำหน้าที่แก้โจทย์ เสร็จข้อที่ 1 แล้วให้สลับหน้าที่กัน เมื่อเสร็จครบ 2 ข้อให้นำคำตอบมาตรวจสอบกับคำตอบของผู้อื่นในกลุ่ม

3.2.4 ผู้คิด (Think-pair share) ผู้สอนตั้งคำถามให้นักเรียน นักเรียนแต่ละคนจะต้องคิดคำตอบของตนเองนำคำตอบมาอภิปรายกับเพื่อนที่นั่งติดกับตน นำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

3.2.5 ปริศนาความคิด (Jigsaw) นักเรียนศึกษาเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มประจำจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม นักเรียนที่ศึกษาเนื้อหาเดียวกันจากทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อร่วมกันศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้วหาวิธีอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟังแล้วกลับเข้ากลุ่มประจำเพื่อเล่าเรื่องที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟัง เมื่อ

ทุกคนเล่าเรื่องที่ตนศึกษาจบแล้วจึงให้สมาชิกคนหนึ่งสรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนเข้าด้วยกัน ผู้สอนทดสอบความเข้าใจและให้รางวัล

3.2.6 กลุ่มร่วมมือ (Co-op) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาหรือทำกิจกรรมที่ต่างกันทำเสร็จแล้วจึงนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพควรอ่านทบทวนและตรวจแก้ไขภาษานำผลงานกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน

3.2.7 การร่วมมือกันแข่งขัน (The games tournament) ผู้สอนแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขันสมาชิกในกลุ่มทั้งสองต้องมีจำนวนเท่ากันกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มผู้ตัดสิน ทุกกลุ่มต้องศึกษาเนื้อหาให้เข้าใจ สมาชิกกลุ่มแข่งขันแต่ละคนต้องเขียนคำถามมอบให้กลุ่มผู้ตัดสินโดยไม่ต้องให้คำตอบ กลุ่มแข่งขันแต่ละกลุ่มจะเตรียมข้อสอบให้เพื่อนของตน เมื่อถึงเวลาแข่งขันผู้ตัดสินอธิบายกติกาและเรียกตัวแทนของกลุ่มแข่งขันออกมาทีละคนหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมเมื่อสิ้นสุดการแข่งขัน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นผู้ชนะ

3.2.8 ร่วมกันคิด (Numbered heads together) เริ่มจากผู้สอนถามคำถามเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ จากนั้นผู้สอนจึงเรียกให้นักเรียนคนใดคนหนึ่ง จากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทุก ๆ กลุ่มตอบคำถามเป็นวิธีการที่ นิยมใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

3.3 การเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้น เมื่อนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ ๆ แนวคิดของการเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสรสร้างความรู้ ความรู้เดิม เป็นพื้นฐานสำคัญของการสรสร้างสรสร้างความรู้ใหม่ และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีการเรียนรู้แบบสรสร้างความรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการคือ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2540 : 48-49)

3.3.1 การสอนของผู้สอนคือการอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน สรสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยตัวนักเรียนเอง

3.3.2 การเรียนรู้เป็นกระบวนการสรสร้างความคิดรวบยอด ทฤษฎี และแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล

3.3.3 ผู้สอนช่วยนักเรียนสรสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยนักเรียนสรสร้างความรู้ ความคิดรวบยอด ที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

3.3.4 ผู้สอนช่วยนักเรียนตรวจสอบความเข้าใจโดยพิจารณาว่า ความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ประสานกันเป็นระเบียบเป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมได้เพียงใด

3.3.5 ผู้สอนช่วยนักเรียนสร้างแผนผังความคิดโดยให้นักเรียนนำความรู้ ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นมาอภิปรายร่วมกัน เป็นกลุ่ม แล้วจึงทำเป็นแผนผังความคิด

การนำแต่ละวิธีการไปใช้ในการเรียนการสอนแต่ละเรื่อง ผู้สอนจะต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพต่าง ๆ โดยต้องพยายามมุ่งเป้าหมาย "เก่ง ดี มีสุข" เป็นสำคัญ และต้องให้นักเรียนแต่ละคนได้บรรลุเป้าหมายนี้อย่างทั่วถึง กล่าวคือ แต่ละคนเก่งขึ้น ดีขึ้น และมีความสุขขึ้นกว่าเดิม การเรียนการสอนเช่นนี้จึงถือว่า บรรลุเป้าหมายของทั้งผู้สอนและนักเรียน สำหรับผู้สอนก็ควรจะเป็นการสอนที่สนุก

และเป็นโอกาสสร้างสรรค์เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้แก่วิชาชีพ อาชีพผู้สอนเป็นอาชีพของผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาคนจึงเป็นอาชีพที่ทำนายและมีเกียรติ อีกทั้งยังทำให้ผู้สอนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาปัญญาของตนเองในกระบวนการของความเป็นผู้สอนอีกด้วย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรัชย์ รักษาชาติ.(2545) ศึกษา "ความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนของคนชายขอบ : รูปแบบการบริโภค และแหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนกระเหรี่ยง ภาคตะวันตก ประเทศไทย." ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีฐานะยากจนจะทุ่มเทให้การผลิตข้าวให้ครอบครัวมีข้าวพอเพียงต่อการบริโภคตลอดทั้งปี โดยนำภูมิปัญญาดั้งเดิมกลับมาใช้ใหม่ด้วยการปลูกข้าวไร่ ในเขตป่าสงวน โดยถ้ามองในมิติของบริบทแห่งความมั่นคงทางอาหารจะพบว่าสามารถสร้างหลักประกันทางด้านอาหารได้จริง แต่ถ้ามองในระยะยาวถือว่าแบบแผนการสร้างความมั่นคงทางอาหารไม่สอดคล้องกับบริบทใหม่ทางสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น กฎ ระเบียบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรบนพื้นที่สูง การรุกคืบเข้ามาของเมือง และความทันสมัย

ปิยนถ อิมดี.(2547) ได้ทำการศึกษาความมั่นคงทางอาหารของชุมชนชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านป่าคา หมู่ที่2 ตำบลสวก อำเภอเมืองน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของความมั่นคงทางอาหารในประเด็น การมีอยู่ของอาหาร การจัดการอาหาร และความสามารถในการมีอาหารได้ เพื่ออธิบายให้เห็นถึงคุณลักษณะของความมั่นคงทางอาหารที่ปรากฏขึ้นในชุมชน และวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านป่าคา มีทรัพยากรอาหารอยู่หลายชนิด กระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ จำแนกออกเป็น 6 แหล่ง ได้แก่ แหล่งอาหารรอบๆ บ้าน ฟุงนา สวน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และแหล่งค้าขาย ซึ่งเกิดจากชาวบ้านเป็นผู้ผลิตขึ้นเองและเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทรัพยากรอาหารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติชุมชนจะถือว่าเป็นทรัพยากรอาหารส่วนกลาง หรือเป็นของส่วนรวมที่ทุกคนในชุมชนมีสิทธิการใช้ สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิหน้าที่ที่ทุกคนในชุมชนมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทุกคนในชุมชนสามารถมีอาหารได้ อย่างไรก็ตามสถานการณ์ทรัพยากรอาหารธรรมชาติของชุมชนมีแนวโน้มว่าจะลดปริมาณลงเรื่อยๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดลงของทรัพยากรอาหารธรรมชาติ ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัย การใช้สารเคมีทางการเกษตร วิธีการอาหาร เช่นการเผาป่าล่าสัตว์ การเก็บขายที่ละมากๆ และสภาพอากาศที่แปรปรวน ดังนั้นชุมชนควรมีการดูแล รักษา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับเรื่องการเก็บทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ให้เก็บหาแต่พอเพียง ให้ความรู้เรื่องวิธีการเก็บที่ไม่ทำลายธรรมชาติและส่งเสริมให้ชุมชนทำเกษตรแบบดั้งเดิม เลิกใช้สารเคมีเพื่อป้องกันการขาดแคลนอาหารในอนาคต

น้ำอ้อย รักติวงศ์ และคณะ (2548) ศึกษา “ระบบความมั่นคงทางอาหารของชุมชน : การสำรวจชุมชน 4 ภาค โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย.” ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มอายุมีความแตกต่างกันในการได้รับอาหารมาบริโภค โดยกลุ่มเด็กจะเข้าถึงอาหารได้น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ เนื่องจากมีสภาพร่างกาย ทักษะ และองค์ความรู้เป็นข้อจำกัดในการหาอาหารมาบริโภค

วัฒนาวิศ คุ่มทองมาก.(2548) “ผลกระทบของการขยายตัวของประชากรชาวกระเหรี่ยงที่มีต่อการใช้ทรัพยากรเพื่อการเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหาร: กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองแพม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่าด้านการศึกษา คนที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะหาอาหารมาบริโภคได้

มากกว่าคนที่มีการศึกษาดำ เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานนำไปสู่การมีงานทำและมีรายได้เพื่อนำเงินมาซื้ออาหารมาบริโภค ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่า คนในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก สามารถหาอาหารมาบริโภคได้มากกว่าคนที่มีความสมาชิกน้อย เนื่องจากจำนวนสมาชิกนำไปสู่การมีแรงงานในครัวเรือน ด้านแรงงานในครัวเรือน พบว่า ในครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากจะสามารถหาอาหารมาบริโภคได้มากกว่า

ชยรัตน์ ปรานี (2549:บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อศึกษาการนำแนวทางพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน จากชุมชนต้นแบบในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ (1) เพื่อสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบของการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ (3) เพื่อกำหนดแนวทางในการนำแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ผลการวิจัย พบว่า จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ (1) ทุนทางสังคม ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่ปรากฏอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนเอง ซึ่งก่อให้เกิดพลังความร่วมมือที่จะขับเคลื่อนชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน แบ่งออกเป็น ทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน กลุ่ม/เครือข่าย และทุนทางวัฒนธรรม (2) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึงทำเลที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคที่สภาพทางภูมิศาสตร์อุดมสมบูรณ์ หรือยังสามารถอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรเหล่านั้นให้เป็นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนได้ รวมทั้งการเข้าถึงหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (3) ทุนทางความรู้ สติปัญญา/เทคโนโลยี หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีอยู่ในชุมชนและมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในชุมชนเองและจากการยอมรับจากภายนอก และ (4) นโยบาย/กระบวนการพัฒนาจากภายนอก หมายถึงกระบวนการทางนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากภายนอกชุมชน ที่ได้ถูกนำไปใช้ในชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของการดำเนินการตามแผนงาน/ยุทธศาสตร์ หรือการทำโครงการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงชุมชนท้องถิ่น

สุธานี มะลิพันธ์.(2552). ได้ศึกษา ความมั่นคงทางอาหารของชาวลัวะบ้านปากำ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่าคนในชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรอาหารด้วยการเก็บหาอาหารตามธรรมชาติและการผลิตด้วยตนเองมากที่สุด เนื่องจากมีเครื่องมือเพียงพอสำหรับการหาอาหาร รวมถึงมีทักษะและองค์ความรู้ในการนำอาหารมาบริโภค ด้านการเข้าถึงทรัพยากรอาหารด้วยการแลกเปลี่ยนและการรับบริจาคพบว่ามีค่อนข้างน้อย เนื่องจากคนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะซื้ออาหารมาบริโภค ประกอบกับภายในชุมชนมีข้อห้ามไม่ให้บริโภคอาหารที่นำมาจากภายนอก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ คนถือกรรม และคนท้อง จากการประเมินระดับความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารระดับสูง โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรอาหารเพื่อนำมาบริโภคในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

สุภา ไยเมือง (2555) ศึกษาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชนผลการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงของอาหารในชุมชนทั่วประเทศ พบว่าการพึ่งพิงอาหารจากตลาดมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้เมือง ในขณะที่ชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งอาหารธรรมชาติพึ่งพิงตนเองและธรรมชาติมากกว่า เช่น ชุมชนที่ตำบลหนองสาหร่ายผลิตอาหารเอง 27% เก็บหาจากธรรมชาติ 8% และซื้อสูงถึง 63% บ้านโนนยางอ.กุดชุม จ.ยโสธรซื้อเพียง 37% ผลิตเอง 47% จากธรรมชาติ 13% ในขณะที่บ้านแม่สุริน อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน สามารถพึ่งตนเองด้านอาหารได้ถึง 80% โดยการผลิตเอง แลกเปลี่ยนและจากธรรมชาติ ซื้อจากตลาดเพียง 20% เท่านั้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

Van Esterik, (1999) ในประเด็นผู้หญิงกับสิทธิในเรื่องอาหาร Van Esterik ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ความมั่นคงด้านอาหารจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้หาก ผู้หญิงไม่ได้มีอำนาจต่อรองในเชิงนโยบายเรื่องอาหาร เพราะ ความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับเรื่องอาหารนั้น ถูกจัดเป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรม ผู้หญิงกับบทบาทเรื่องอาหารเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ อัตลักษณ์และคุณค่าของผู้หญิงจึงมักเกิดขึ้นจาก ความภาคภูมิใจในตัวเองของผู้หญิง ที่สามารถเลี้ยงดูคนอื่นครอบครัว และชุมชน การที่ผู้หญิงจะมีความภาคภูมิใจในเรื่องนี้ได้ ก็ย่อมต้องมีความมั่นคงด้านอาหาร เมื่อไหร่ก็ตามที่พวกเขาขาดความมั่นใจในเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร และเขาไม่สามารถดูแลคนอื่นได้ เขาก็จะขาดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองไปด้วย ในเรื่องความมั่นคงด้านอาหารเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของทุกคน หากขาดความรู้สึกมั่นคงในเรื่องดังกล่าว ก็เท่ากับว่าบุคคลขาดสิทธิอันนี้ไป กล่าวคือ การที่เรื่องอาหารเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นที่จะนำเอาประเด็นเรื่องเพศสภาพมาวิเคราะห์ในเรื่องอาหารเกี่ยวกับ สิทธิในการเข้าถึงอาหารเชื่อมโยง กับสิทธิมนุษยชนด้านอาหารอื่นๆ และในการกำหนดนโยบายในเรื่องความมั่นคงด้านอาหารเพื่อแก้ปัญหาความอดอยาก ต้องเข้าใจสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรอาหารเป็นสำคัญด้วย และการพิจารณาแบบบูรณาการสิทธิด้านต่างๆ เข้าด้วยกันแบบเสริมหนุนกันโดยไม่แยกสิทธิประเภทต่างๆ ออกจากกัน จึงจะสามารถสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงมี

Smith, Elobeid and Jensen (1999) ได้ศึกษาสาเหตุของปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารของประเทศกำลังพัฒนาที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์ ซึ่งเน้นในแง่ของปริมาณอาหารที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากร โดยอาศัยปริมาณของเด็กที่ขาดสารอาหารในประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้และ Saharan Africa ที่มีเด็กที่เสียชีวิตเนื่องจากโรคขาดสารอาหารจำนวนมาก โดยมุ่งอธิบายในภาพกว้างของปัญหาการขยายตัวของปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารในประเทศกำลังพัฒนาโดยมุ่งตอบคำถามสำคัญ 2 ประการคือ ทำไมประเทศเหล่านี้ไม่มีความปลอดภัยทางด้านอาหารและทำไมอาหารจึงมีไม่เพียงพอ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประเทศกำลังพัฒนา จำนวน 58 ประเทศโดยใช้เด็กที่ขาดสารอาหารเป็นกลุ่มตัวแทน ซึ่งผู้เขียนได้พิจารณาถึงสาเหตุขั้นพื้นฐานของปัญหาคือ ปัญหาความยากจนและความไม่เหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ในประเทศกำลังพัฒนาอันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร ในงานศึกษาดังกล่าวได้ใช้วิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะเห็นได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นข้อมูลเชิงสถิติ ที่เก็บรวบรวมได้ และนำมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรเด็กที่ขาดสารอาหารในแต่ละภูมิภาคเป็นสัดส่วน และนำเสนอเป็นรูปกราฟแสดงให้เห็นสัดส่วนที่ชัดเจน ในงานวิจัยดังกล่าวนำข้อมูลสัดส่วนเด็กที่ขาดสารอาหารทั้ง 58 ประเทศ เทียบกับสัดส่วนของบริการด้านความต้องการอาหาร และอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ได้รับบริการ ซึ่งสัมพันธ์กับ

ศักยภาพของประเทศเหล่านั้นในการผลิตอาหาร นโยบายการค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ของแต่ละพื้นที่ในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งประสบกับปัญหาความยากจน โดยผู้เขียนได้อธิบายเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาว่าเป็นสาเหตุของปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารโดยในงานวิจัยได้เสนอแนวทางและนโยบายการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร ด้วยการปรับปรุงทางด้านความมั่นคงด้านอาหารทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และในระดับของประชาชนเอง และกำหนดเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนอันเป็นสาเหตุของปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร และโภชนาการ ในงานศึกษานี้ได้วิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร อันเกิดจากปริมาณอาหารไม่เพียงพอที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา ปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญของโลก และขยายตัวในวงกว้าง และเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง แต่ในงานศึกษานี้ได้มุ่งอธิบายปรากฏการณ์จากสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนเท่านั้น เช่น สาเหตุของความไม่มั่นคงทางด้านอาหารนั้นเกิดจากความยากจน แต่กลับไม่ได้ศึกษาให้ลึกลงไปถึงคำถามที่ว่า ความยากจนเกิดจากอะไร ในแง่ขององค์กรรวม และการพิจารณาปัญหาที่ซับซ้อนอยู่ ซึ่งการอธิบายปัญหาเช่นนี้เป็นการอธิบายแบบตื้น และยังคงอยู่ในวังวนของวัฏกรรมการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศโลกที่ 1 ซึ่งในความเป็นจริงแล้วปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารอาจจะมีสาเหตุมาจากปัญหาอื่นๆ ที่ซับซ้อนกว่านี้ เช่น ปัญหาความร่อยหรอของทรัพยากร ปัญหาทางสังคม เนื่องจากการพึ่งตนเองไม่ได้ของประเทศที่กำลังพัฒนา

Gladwin *et al.* (2000) ได้ศึกษากลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารของชาวนาผู้หญิงในแอฟริกา พบว่าปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารนั้นเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ยากจน และไม่สามารถผลิตอาหารได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของแอฟริกาด้วย ในงานศึกษาดังกล่าวได้โต้แย้งกับคำอธิบายในงานศึกษาชิ้นอื่นๆ ที่ว่า ความไม่มั่นคงด้านอาหารนั้นเกิดจากการที่มีปริมาณอาหารในประเทศไม่เพียงพอและชาวนายากจนเองไม่สามารถผลิตอาหารได้ เนื่องจากการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตอาหาร คณะผู้ศึกษาในงานเขียนนี้กลับเห็นว่าปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารไม่ใช่แค่ปัญหาการผลิตอาหาร แต่เป็นปัญหาเรื่องของรายได้และความยากจนของชาวนาผู้หญิง ดังนั้นทางออกจึงไม่ใช่การพยายามทำให้ผู้หญิงทำการผลิตอาหารได้ แต่ควรต้องหาแนวทางในการทำอะไรให้ผู้หญิงมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชเงินสด หรือกิจกรรมการผลิตในภาคเกษตรที่ก่อให้เกิดรายได้ หรืองานนอกภาคการเกษตร งานหัตถกรรม ที่ทำให้ผู้หญิงมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้ผู้หญิงมีเงินพอที่จะซื้ออาหาร เพราะการที่คนยากจนจะมีความมั่นคงด้านอาหารได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ผลิตอาหารเสมอไป

Donna M Matheson and other.(2002) ได้ทำการศึกษาความมั่นคงทางอาหาร ครัวเรือนและสถานะโภชนาการของนักเรียนเชื้อสายสเปน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาหารปลอดภัยครัวเรือน แหล่งอาหารในครัวเรือน วัยเรียนและดัชนีมวลกาย ผลการศึกษาพบว่า ความไม่มั่นคงทางอาหารมีความสัมพันธ์เชิงลบกับดัชนีมวลกาย และแหล่งอาหารในครัวเรือน แต่ไม่สัมพันธ์กับการบริโภคอาหารของเด็ก

Rao (2005) ที่ศึกษา สิทธิในการเข้าถึงที่ดินของผู้หญิงกับความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน การแสวงหาการเชื่อมโยงแนวคิดกรณีศึกษาในอินเดีย งานศึกษานี้ได้กล่าวถึงสิทธิการเข้าถึงที่ดินของเกษตรกรหญิงชาวอินเดีย ในมิติของความไม่เท่าเทียมกันของสิทธิผู้หญิงและผู้ชายในที่ดิน สำหรับทำการเกษตร การที่ผู้หญิงไม่มีสิทธิในการเข้าถึงที่ดิน ทำให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหาร

เนื่องจากที่ดินคือทรัพยากรที่จำเป็นต่อการมีความมั่นคงด้านอาหาร ที่ดินคือปัจจัยสำคัญในการผลิตอาหารและผลผลิตเพื่อขาย การที่ผู้หญิงมีสิทธิในที่ดินคือการมีอำนาจตัดสินใจในการผลิตและการจัดการผลผลิต

Josef Schmidhuber and Francesco N. Tubiello (2007) ได้ศึกษาเอกสาร "ความมั่นคงทางอาหารของโลกภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ" พบว่าองค์ประกอบหลักของความมั่นคงทางอาหารคือ การมีอาหารเพียงพอ การเข้าถึงอาหาร การใช้ประโยชน์ และการมีเสถียรภาพทางอาหาร

บทที่ 3

รูปแบบและระเบียบวิธีวิจัย

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อนขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยจังหวัดกาฬสินธุ์ในครั้งนี้ มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดความรู้จากศูนย์เรียนรู้ ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกษตรกร ในจังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในแต่ละระดับและที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ภาคส่วนราชการและภาคเอกชน ในระดับจังหวัด 21 หน่วยงาน

กลุ่มที่ 2 ศูนย์เรียนรู้ 5 แห่ง จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 23 ตำบล 230 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน 23 ตำบล 230 คน

กลุ่มที่ 5 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 23 ตำบลๆ ละ 50 ครัวเรือน 1,150 คน

4. ขอบเขตพื้นที่

ทำการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ 23 ตำบล ในพื้นที่ 24 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. บันทึกบัญชีครัวเรือน และโปรแกรมบันทึกข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกของธนาคารเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ส่วนโปรแกรมบันทึกข้อมูล ใช้โปรแกรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และแบบสรุปผลการวิเคราะห์รายรับรายจ่ายครัวเรือนระดับชุมชน
2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Interviews) เป็นโครงสร้างคำถามสำหรับกำหนดประเด็นพูดคุยในการกำหนดนิยาม องค์ประกอบ ประเด็นตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ในกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจาก อปท. ส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำองค์กรในชุมชนและประชาชนชาวบ้าน
3. แบบบันทึกข้อมูลจากผลการจัดเวทีหมู่บ้านเพื่อสังเคราะห์หารูปแบบ และแนวทางการพัฒนา

4. แบบสอบถามมีทั้งหมด 9 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความเห็นการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด ความมั่นคงทางอาหาร และอาหารปลอดภัยของชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

ชุดที่ 2 แบบสำรวจข้อมูลการผลิตระดับครัวเรือน

ชุดที่ 3 แบบสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบเพื่อการจัดการความรู้

ชุดที่ 5 สำหรับศูนย์เรียนรู้

ชุดที่ 6 บัญชีรายชื่อกลุ่มปลูกผัก และข้าวปลอดภัย

ชุดที่ 7 แบบสำรวจสำรวจสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ตามเกณฑ์องค์ประกอบและตัวชี้วัดระดับครัวเรือน ชุมชน

ชุดที่ 8 แบบประเมินและจัดระดับการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหาร ปลอดภัย

ชุดที่ 9 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกร ศูนย์เรียนรู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและที่เป็น บุคคลต้นแบบ

5. เครื่องมือบันทึกภาพและเสียงจากการสนทนากลุ่ม การจัดเวทีชุมชน ผลการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กล้องวิดีโอ เทปบันทึกเสียง

6. แผนและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. การเตรียมการโครงสร้างกลไกการทำงานระดับต่างๆ

1.1 แต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด ตำบลและชุมชน

1.2 ประสานงานและชี้แจงโครงการเพื่อรับรู้และเข้าร่วมโครงการ

2. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัด ความมั่นคงทางอาหาร ระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด โดย

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหาร ปลอดภัย จากการทบทวนเอกสาร (Document Study)

2.2 จัดประชุมระดมความเห็นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัด ในระดับจังหวัด จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.3 จัดเวทีกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดของครัวเรือนและชุมชนในเวทีระดับ ตำบลพื้นที่เป้าหมายโดยคณะทำงานระดับตำบล

3. กำหนดทิศทางการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

3.1 จัดเวทีเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหาร ปลอดภัยของจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะ 4 ปี (ปี 2555-2558)

3.2 จัดเวทีเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหาร ปลอดภัย ระดับตำบล ระยะ 4 ปี (ปี 2555-2558) และกำหนดแนวทางการพัฒนารายปี พัฒนา กลไกความร่วมมือคณะทำงานระดับจังหวัด ตำบล ชุมชน

4 .สร้างพันธสัญญาร่วมของภาคีความร่วมมือ เป็นกำหนดวาระการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ (Strategy Road map) ในระดับจังหวัด ตำบล และ ชุมชน

5. พัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการตัดสินใจระดับจังหวัด ตำบล และระบบบัญชี ครัวเรือน

5.1 อบรมคณะทำงานระดับตำบลเพื่อเตรียมการสำรวจสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน ชุมชน และการจัดทำบัญชีครัวเรือน

5.2 ครัวเรือนบันทึกรายรับ-รายจ่าย และพนักงานจัดเก็บข้อมูลของชุมชนตำบล

5.3 สำรวจสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารฯ ในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด โดยคณะทำงานระดับ ชุมชน ตำบล และจังหวัด

5.4 บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมบัญชีรับจ่ายครัวเรือน และวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารฯ

6. **จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี** ตามวาระ ในระดับจังหวัด ตำบลและชุมชน ตอบสนององค์ประกอบตัวชี้วัด ทิศทางการพัฒนาที่ร่วมกัน กำหนดขึ้น

6.1 จัดทำแผนชุมชนด้วยกระบวนการการจัดการความรู้ โดยคณะทำงานระดับ ชุมชนและตำบลร่วมกัน

6.2 จัดเวทีกำหนดแผนปฏิบัติการระดับตำบล โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการเชื่อมโยงร้อยแผนชุมชนเป็นแผนตำบล

6.3 บูรณาการแผนจังหวัดเพื่อเชื่อมประสานความร่วมมือแผนลงสู่พื้นที่ และ จัดระบบสนับสนุนทรัพยากรโดยหลักบูรณาการเชิงพื้นที่(Area based Collaborative: ABC)

7. **การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้** เพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ

7.1 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพศูนย์เรียนรู้ 6 แห่ง โดย

- วิเคราะห์ส่วนขาด และศักยภาพของศูนย์ในด้าน บุคคล ทักษะการถ่ายทอด โครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์สื่อ ผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต

- พัฒนาศักยภาพตามผลการวิเคราะห์ทั้งการ อบรม ศึกษาดูงาน การจัดหา/ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์สื่อ และฐานการเรียนรู้ เพื่อให้มีความพร้อมในการถ่ายทอด

- จัดทำฐานข้อมูล โปรแกรม แผนการถ่ายทอดความรู้และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

7.2 พัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทาน และคุณค่าผลิตภัณฑ์ (พืชผัก สมุนไพร ข้าว)

1.) ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขอนแก่นเพื่อขอสนับสนุน วิทยากร เครื่องมือการวิเคราะห์ Supply Chain-Value Chain ของผลิตภัณฑ์หลักของชุมชน/ จังหวัด

2.) อบรมคณะทำงานระดับจังหวัด ตำบล 250 คน ในการใช้เครื่องมือ วิเคราะห์ Supply Chain-Value Chain ของผลิตภัณฑ์

3.) สำรวจแหล่งผลิต ชนิด ปริมาณ กำลังการผลิตพืชผัก สมุนไพร ข้าว ของ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ รายชุมชน

4.) วิเคราะห์และพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่า คุณค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์

7.3 พัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกร จำนวน 1,150 ครัวเรือน ในการวางแผน พัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน โดยการอบรม ศึกษาดูงาน เรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ในเครือข่าย การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนและระหว่างชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7.4 ระบบการสนับสนุนและเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัด โดยวิเคราะห์ Supply Chain-Value Chain ของผลิตภัณฑ์ สร้างกลไกสนับสนุน เช่นตลาดอินทรีย์ ร้าน Q-shop การสร้างเครือข่ายตลาดอาหารปลอดภัย ตลาดอินทรีย์ในระดับต่างๆ

8. ระบบการประเมินผล เพื่อประเมินประสิทธิผลการเปลี่ยนแปลงผลการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ

8.1กำหนดกรอบ ประเด็น และเครื่องมือการประเมินผลตามองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแผนพัฒนา ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ

8.2อบรมนักประเมินผลระดับจังหวัด ตำบล 250 คน โดยประยุกต์รูปแบบการประเมินผลเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Assessors) และการประเมินแบบเสริมพลัง (Empowerment Evaluation)

8.3ดำเนินการประเมิน 2 ระยะ คือรอบ 12 เดือน และรอบ 16 เดือนของโครงการ โดยประเมินผลการเปลี่ยนแปลง ระดับจังหวัด ตำบล ชุมชนและรายบุคคล

8.4ประชุมนำเสนอผลการประเมิน ในระดับ ตำบลและจังหวัด 2 ระยะ คือรอบ 12 เดือน และรอบ 16 เดือน

8.5จัดทำรายงานผลการประเมินเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับการพัฒนาและเสนอแหล่งทุน (สกว.)

9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ

9.1 จัดเวทีระดับตำบล 23 แห่ง และเวทีจังหวัด 1 ครั้งโดยนำเสนอผลการดำเนินงาน และวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการยกระดับการพัฒนา ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยทั้งด้านผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้ การตลาด

9.2 จัดมหกรรมนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับจังหวัด 1 ครั้ง เพื่อให้ทุกตำบลได้นำเสนอผลงาน สรุปภาพรวมการทำงานของจังหวัด และระดมความเห็นข้อเสนอการยกระดับการพัฒนา ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยทั้งด้านผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้ การตลาด ในระยะต่อไป

9.3 จัดทำข้อเสนอ และรายงานฉบับสมบูรณ์

7.ผลที่คาดว่าจะได้รับตามช่วงเวลา

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือน 1	1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ระดับ ชุมชน ตำบล และจังหวัด	- มีตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ระดับ ชุมชน ตำบลและจังหวัด
	2. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูล เพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับ ผลผลิตชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับ ฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีคณะทำงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลระดับตำบล 23 แห่ง และระดับจังหวัด 1คณะ - มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่น้อยกว่า 50 ครัวเรือน ต่อตำบล
	3. การพัฒนากลไกความร่วมมือ ระดับ จังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- มีกลไกทำงานครอบคลุมทุกพื้นที่ระดับจังหวัด 1 คณะ ระดับตำบล 23 ตำบล

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
		- ได้ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารระดับจังหวัด - ได้แผนสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชนและตำบล 22 แผน
6 เดือน 2	1. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับผลผลิตชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีระบบฐานข้อมูลบัญชีครัวเรือนระดับตำบล 23 แห่ง ระดับจังหวัด 1 ศูนย์ - มีรายงานการวิเคราะห์ Value chain พืชผัก ข้าว
	2. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	- มีการจัดเวทีนำข้อมูลมาเรียนรู้วิเคราะห์และจัดทำแผนระดับตำบล/ระดับชุมชน - ได้แผนหรือแนวทางการพัฒนาระดับตำบล 23 ตำบล/23 แผน และระดับชุมชน 230 ชุมชน /230 แผน
	3. จัดเวทีเรียนรู้/วิเคราะห์ข้อมูล/จัดทำแผนและข้อเสนอแนะแก้ปัญหา ระดับชุมชน/ตำบล	- มีกลไกการสนับสนุนแผนชุมชนตำบลและจากท้องถิ่น/ภาคส่วนต่างๆ
	4. สร้างเครือข่ายเรียนรู้และแลกเปลี่ยนโดยการศึกษาดูงานของกลุ่มเกษตรกร	- มีศูนย์เรียนรู้ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ เป็นรูป ธรรม 5 แห่ง
	5. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการปลูกผลิต แปรรูป การจำหน่าย การดูแลสุขภาพ สิ่งแวดล้อม	- มีการบันทึกสรุปข้อมูลบัญชีรายรับรายจ่าย และมีการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่ายในครัวเรือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนที่เข้าร่วม
	6. สร้างกลไกและประเมินประสิทธิผลของการสร้างความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยมีการเปลี่ยนแปลง	- มีการสร้างและพัฒนาทีมประเมินระดับตำบลและจังหวัด - มีผลการประเมินการดำเนินงานของตำบลและศูนย์เรียนรู้
	7. การจัดการความรู้ เพื่อเป็นข้อเสนอในการขยายผล ยกระดับผลิตภัณฑ์และยกระดับการพัฒนา	- จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้ ปรับวิถีชีวิต การผลิตอาหาร สุขภาพตำบลละ 50 ครัวเรือน - มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล 23 แห่ง และจังหวัด 1 แห่ง - มีการจัดมหกรรมนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับจังหวัด 1 ครั้ง - มีผลการสังเคราะห์บทเรียนเป็นฐานข้อมูลและนำเสนอผู้บริหาร ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปฏิบัติ

เดือนที่	กิจกรรม (Activities)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (outputs)
6 เดือน 3	1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด	- มีการยกระดับและปรับตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ
	2. การพัฒนากลไกความร่วมมือ ระดับจังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- แผนสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและตำบลถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง - มีการบูรณาการและเชื่อมแผนกับยุทธศาสตร์จังหวัด ส่วนราชการและ อบจ.
	3. พัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจพัฒนาและยกระดับผลผลิตชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการตัดสินใจของจังหวัด	- มีการเชื่อมเป็นระบบเครือข่ายศูนย์ระหว่างชุมชน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด - มีชุดข้อมูล DSS เพื่อประกอบการตัดสินใจบริหารเชิงยุทธศาสตร์
	4. การพัฒนากลไกความร่วมมือ ระดับจังหวัดตำบล และชุมชนและเครือข่าย	- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีศักยภาพการผลิตการจำหน่าย (ร้อยละ 80) - ผลผลิตขั้นของพืชผักข้าวที่มีความปลอดภัยไร้สารพิษตามเกณฑ์ (ร้อยละ 80) - เกิดตลาดเขียวในระดับตำบลไม่น้อยกว่า 10 แห่ง และเชื่อมตลาดจังหวัด 2 แห่ง - โรงพยาบาลเข้าร่วมโครงการรับผลิตภัณฑ์ชุมชน 2 แห่ง - มีศูนย์ผลิตและบริการพันธุ์ 1 แห่ง
	5. การจัดการความรู้ เพื่อเป็นข้อเสนอในการขยายผล ยกระดับผลิตภัณฑ์และยกระดับการพัฒนา	- ผู้เข้าร่วมมหกรรมได้ชุดองค์ความรู้ไปต่อยอดและพัฒนา - มีรายงานข้อเสนอยกระดับการพัฒนา 1 ชุด - ระดับตำบลมีแผนยกระดับการพัฒนา 23 แผน
	6. การประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	- มีรายงานฉบับสมบูรณ์

8.การกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการจัดกระบวนการกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย กระบวนการจัดทำแผนระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล และศูนย์เรียนรู้ และระดับแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนกระบวนการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่ม การสนทนา การสอบถาม การสังเกต การจดบันทึก นำไปวิเคราะห์ตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการพรรณนา (Descriptive)

2. การจัดกระทำข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1 แบบสอบถาม องค์ประกอบตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เป็นการพิจารณาความเหมาะสมจัดเป็นแบบมาตราประเมินค่า(Rating Scale) เป็น 5 ระดับ คือ

มากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน

มาก เท่ากับ 4 คะแนน

ปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

น้อย เท่ากับ 2 คะแนน

น้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

2.2 แบบสำรวจและประเมินสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดรายชื่อ

9.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความถี่ร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการดำเนินงาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกิจกรรมตามแผน ดังนี้

1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัด
2. การพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด
4. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้
5. ประเมินผลการเปลี่ยนแปลง และประสิทธิผลการพัฒนาการสร้าง ความมั่นคงอาหารและอาหารปลอดภัย

1. การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัด

จังหวัดกาฬสินธุ์มีกระบวนการพัฒนาองค์ประกอบ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร และผลการศึกษาดังนี้

- 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จากการทบทวนเอกสาร (Document Study)
- 1.2 จัดประชุมระดมความเห็นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัด ในระดับจังหวัดจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน จำนวน 36 คน
- 1.3 จัดเวทีกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดของครัวเรือนและชุมชนในเวทีระดับตำบล พื้นที่เป้าหมายโดยคณะทำงานระดับตำบล
- 1.4 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
- 1.5 วัดคุณภาพ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน จำนวน 138 คน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมจากค่า มัธยฐาน (median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3 ผลปรากฏ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน (n=138 คน)

องค์ประกอบ	ระดับความเหมาะสม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	median
1. ด้านสุขภาพอนามัยและความพอเพียงของอาหาร	23 16.7	58 42.0	51 37.0	5 3.6	1 0.7	4
2. ด้านความเป็นธรรม คุณธรรมและระบบสวัสดิการ	15 10.9	50 36.2	59 42.8	13 9.4	1 0.7	3
3. ด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหาร	20 14.5	56 40.6	46 33.3	15 10.9	1 0.7	4
4. ด้านเศรษฐกิจและการหารายได้	9 6.5	51 37.0	60 43.5	18 13.0	0 0	3
5. ด้านระบบการตลาด และการขนส่ง	7 5.1	39 28.3	65 47.1	23 16.7	4 2.9	3
6. ด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต	11 8.0	39 28.3	74 53.6	13 9.4	1 0.7	3
7. ด้านคุณภาพ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต	14 10.1	32 23.2	69 50.0	21 15.2	2 1.4	3
8. ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร	14 10.1	51 37.0	53 38.4	17 12.3	3 2.2	3
9. ด้านองค์ความรู้ และนวัตกรรม	13 9.4	32 23.2	70 50.7	20 14.5	3 2.2	3

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารที่ 9 ด้านผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทุกด้าน ด้านที่มีค่าคะแนนสูงสุดคือ ด้านสุขภาพอนามัยและความพอเพียงของอาหาร และด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหาร

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	median
ด้านที่ 1 องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัยและความพอเพียงของอาหาร	15	44	47	28	4	3
1.1 เกษตรกรที่มีความเสี่ยงไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด	10.9	31.9	34.1	20.3	2.9	3
1.2 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	16	50	51	20	1	3
	11.6	36.2	37.0	14.5	0.7	
1.3 คนในครัวเรือนมีการผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และมะเร็ง	31	43	46	17	1	4
	22.5	31.2	33.3	12.3	0.7	
1.4 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	23	44	44	24	3	3
	16.7	31.9	31.9	17.4	2.2	
1.5 ชุมชนมีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพร ภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ	33	46	45	9	2	4
	23.9	35.5	32.6	6.5	1.4	
ด้านที่ 2 ความเป็นคุณธรรมและระบบสวัสดิการ	18	45	50	18	3	3
2.1 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนแบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร	13.0	35.5	36.2	13.0	2.2	
ด้านที่ 3 องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน	18	44	50	25	1	3
3.1 ท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย	13.0	31.9	36.2	18.1	0.7	
3.2 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยในชุมชนและแผนตำบล	22	49	46	18	3	4
	15.9	35.5	33.3	13.0	2.2	
3.3 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์พันธุ์พืชผัก ข้าว สมุนไพร	20	52	43	22	1	4
	14.5	37.7	31.2	15.9	0.8	
3.4 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิต	13	46	52	23	4	3
	9.4	33.3	37.7	16.7	2.9	
ด้านที่ 4 องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้						
4.1 ครัวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต	16	44	56	22	0	3
	11.6	31.9	40.6	15.9	0	
4.2 ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี	29	44	51	11	3	
	21.0	31.0	37.0	8.0	2.2	4
ด้านที่ 5 องค์ประกอบด้านระบบการตลาด	20	41	45	24	8	3
5.1 ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในชุมชน	14.5	29.7	32.6	17.4	5.8	
5.2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์	14	38	54	30	2	3
	10.1	27.5	39.1	21.7	1.4	
ด้านที่ 6 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต	14	33	53	28	10	3
	10.1	23.9	38.4	20.3	7.2	
6.1 ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปรับแผนชีวิต						
6.2 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค	14	36	49	34	5	3
	10.1	26.1	35.5	24.6	3.6	
6.3 ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทางอาหาร	8	50	47	25	8	3
	5.8	36.2	34.1	18.1	5.8	
ด้านที่ 7 องค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และการผลิต	7	30	50	30	21	3
7.1 ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจาก	5.1	21.7	36.2	21.7	5.1	

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	median
สำนักวิชาการกระทรวงเกษตร (GAP)						
7.2 พืชผัก ข้าว ในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง	24 17.4	30 21.7	50 36.2	26 18.8	8 5.8	3
7.3 ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรอง	14 10.1	35 25.4	49 35.5	27 19.6	13 9.4	3
ด้านที่ 8 องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และการใช้ทรัพยากร	14	25	45	19	35	3
8.1 ครุภัณฑ์มีหลุมพอเพียง ปลุกพืชผัก ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม	10.1	18.1	32.6	25.4	13.8	
8.2 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพดินน้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม	10	32	53	33	10	3
	6.5	18.8	34.8	19.6	20.3	
ด้านที่ 9 องค์ประกอบด้านองค์ความรู้ และนวัตกรรม	9	26	48	27	28	3
9.1 ผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ	6.5	18.8	34.8	19.6	20.3	
9.2 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	15 10.9	38 27.5	41 29.7	31 22.5	13 9.4	3
9.3 ชุมชนที่มีการพัฒนาวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ในกระบวนการผลิตและการสร้างผลิตภัณฑ์อาหาร และสมุนไพร	16 11.6	35 25.4	43 31.2	30 21.7	14 10.1	3

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 24 ตัวชี้วัด

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการพัฒนา บรรลุตามตัวชี้วัด

1. เกษตรกรใช้สารเคมีมาก
2. ควรมีนโยบายลดการใช้สารเคมี
3. ควรส่งเสริมให้มีแหล่งจำหน่ายผักปลอดสารเคมี
4. ควรมีการให้ความรู้ด้านพืชสมุนไพร
5. ส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
6. ควรมีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของชุมชน
7. ชาวบ้านขาดความรู้ด้านการเกษตร
8. ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การใช้ประโยชน์การพัฒนาตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์และการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น

1. เป็นกรอบทิศทางในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานอย่างมีทิศทาง แต่ให้เป็นเป้าหมายเบื้องต้นเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ทุกตำบล ทุกชุมชนทำตามตัวชี้วัดทุกตัว ทั้งนี้ให้ขึ้นกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม

2. เป็นแนวทาง/กรอบแนวทางในการทำแผนพัฒนาความมั่นคงทางอาหารของระดับครัวเรือน ชุมชน และตำบล

3.พัฒนาเป็นเครื่องมือในการประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารของระดับครัวเรือน ชุมชน และ ตำบล เพื่อให้เห็นสถานการณ์ระดับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน

2. พัฒนารฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนใน จังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินงานก่อนจัดกระบวนการทำแผน โดยมีขั้นตอนกระบวนการดังนี้

2.1 การจัดทำแบบสอบถาม โดยประยุกต์จากแบบเครื่องมือวิเคราะห์เศรษฐกิจชุมชน (อารีย์ วิบูลย์พงศ์และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์,2555) ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบสำรวจสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและการผลิตของครัวเรือน

ชุดที่ 2 แบบสำรวจข้อมูลผลผลิตและแผนการตลาดของตำบล

ชุดที่ 3 แผนการตลาด

ชุดที่ 4 ข้อมูลบัญชีครัวเรือน และโปรแกรมวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 954 ครัวเรือน 7 ตำบล 13 หมู่บ้าน

วิธีการเก็บข้อมูล โดยการอบรมการใช้เครื่องมือให้กับคณะทำงานระดับตำบลละ 2 คน ไป ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตำบลละ 50 ครัวเรือน ที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ เป้าหมาย 1,150 ครัวเรือนเก็บข้อมูลได้ 954 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 82.96

2.2 ผลการสำรวจข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน (กลุ่มตัวอย่างจำนวน 954 ครัวเรือน)

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 0 – 14 ปี	609	15.7
1.2 15 – 59 ปี	2,860	73.8
1.3 60 ปีขึ้นไป	404	10.4
2. เพศ		
2.1 ชาย	1,958	50.6
2.2 หญิง	1,915	49.4
3. อาชีพ		
3.1 ไม่มี	80	2.1
3.2 กำลังศึกษา	882	22.8
3.3 เกษตรกรรม	2,095	54.1
3.4 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	88	2.3
3.5 รับจ้าง	642	16.6
3.6 อื่นๆ	86	2.2

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 15 – 59 ปี เป็นเพศชายร้อยละ 50.6 อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร

2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน การถือครอง

ตารางที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ที่ดิน	หน่วย	จำนวน	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ยต่อ คร.	ร้อยละ
1. ที่ดินทั้งหมด	ไร่	15,502	1	136	18	
	งาน	1,240	1	50	2	
	ตารางวา	6,287	1	120	43	
2. พื้นที่บ้าน	ไร่	647	1	22	2	4.17
	งาน	964	1	9	2	
	ตารางวา	5,190	1	150	41	
3. พื้นที่เกษตรกรรม	ไร่	14,238	1	136	17	91.85
	งาน	235	1	12	3	
	ตารางวา	977	1	300	54	
4. อื่นๆ	ไร่	617	1	50	9	3.98
	งาน	41	1	3	2	
	ตารางวา	120	3	90	40	

จากตารางที่ 5 พบว่าการส่วนใหญ่การใช้ประโยชน์จากที่ดินใช้เป็นพื้นที่การเกษตรจำนวน 14,238 คิดเป็นร้อยละ 91.85 เฉลี่ย 17 ไร่ต่อครัวเรือน ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 136 ไร่ รองลงมาเป็นที่บ้านที่อาศัย ร้อยละ 4.17

ตารางที่ 6 การถือครองที่ดิน

การถือครอง	หน่วย	รวม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ยต่อครัวเรือน	ร้อยละ
1. ที่ดินทั้งหมด	ไร่	15,134	1	136	17	100
	งาน	569	1	50	2	
	ตารางวา	2,482	1	120	42	
2. เป็นของตนเอง		12,420	1	136	17	82.07
3. เช่า	ไร่	1,277	1	54	12	8.44
4. อื่นๆ	งาน	36	1	3	2	
	ตารางวา	145	1	60	29	
	ตารางวา	3	3	3	3	

3. แหล่งทรัพยากร

ตารางที่ 7 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

แหล่งน้ำที่ใช้	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. น้ำฝน	622	65
2. น้ำชลประทาน	103	49
2.1 เพียงพอ	107	51
2.2 ไม่เพียงพอ	210	22
3. อื่นๆ (สระ บ่อ ฯลฯ)	62	6.5

จากตารางที่ 7 พบว่าส่วนใหญ่แหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรจากน้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมา เป็นน้ำจากระบบชลประทาน ร้อยละ 49 โดยระบบน้ำชลประทานมีความพอเพียง ร้อยละ 51 จึงเห็นว่าพื้นที่การเกษตรต้องพึ่งพาน้ำฝนในการทำการเกษตร ระบบชลประทานที่มีอยู่ยังไม่สามารถ จัดการให้พอเพียงต่อการใช้น้ำ

ตารางที่ 8 การเพาะปลูกพืช

รายละเอียด	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. ข้าว	803	84.2
2. อ้อย	214	22.4
3. มันสำปะหลัง	179	18.8
4. ยางพารา	77	8.1
5. ไม้ผล	42	4.4
6. อื่นๆ (ผักสวนครัว ฯลฯ)	51	5.3

จากตารางที่ 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างปลูกพืชซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักตามตำแหน่ง(Positioning) ของ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือข้าว อ้อย มัน โดยพบว่า เกษตรส่วนใหญ่ปลูกข้าวเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมาเป็นอ้อย ร้อยละ 22.4และมันสำปะหลัง ร้อยละ18.8 ตามลำดับ มีการปลูกผักเพียงร้อยละ 5.3 และต่ำสุดคือการปลูกผลไม้ ร้อยละ 4.4

ตารางที่ 9 การเลี้ยงสัตว์

รายละเอียด	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. ไก่	291	30.5
2. เป็ด	75	7.9
3. วัว	136	14.3

รายละเอียด	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
4. ควาย	39	4.1
5. หมู	34	3.6
6. ปลา	6	0.6
7. กุ้ง	5	0.5
8. อื่นๆ	291	30.5

จากตารางที่ 9 พบว่าการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงไก่ ร้อยละ 30.5 รองลงมาเลี้ยงวัว ร้อยละ 14.3 และเลี้ยงเป็ด ร้อยละ 7.9 ตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวเชื่อมโยงให้เห็นว่าการเลี้ยงสัตว์กับโครงการความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย ที่จะใช้ประโยชน์มาวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากการเลี้ยงสัตว์นำมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์สำหรับปลูกผัก นำไปสู่การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ร่วมระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์กับกลุ่มปลูกพืชผัก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวชุมชนมีการเลี้ยงสัตว์ค่อนข้างน้อยซึ่งอาจส่งผลให้ชุมชนยังต้องพึ่งพิงปุ๋ยเคมีจากภายนอก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

4. การผลิตและรายได้

ตารางที่ 10 รายได้จากการเพาะปลูก

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาทต่อครัวเรือนที่ ปลูก)	ร้อยละ
1. ข้าว	29,024,715	1,000	720,000	45,280.37	71.71
2. อ้อย	6,455,823	3,000	400,000	44,217.97	15.95
3. มันสำปะหลัง	1,186,000	2,000	270,000	74,125.00	2.93
4. ยางพารา	2,519,400	500	600,000	83,980.00	6.22
5. ไม้ผล	1,286,980	500	500,000	38,999.39	3.18
รวม	40,472,918				100

จากตารางที่ 10 พบว่า รายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้จากการขายข้าว จำนวน 29,024,715 บาทรองลงมาเป็นอ้อยและยางพารา จำนวน 6,455,823 บาทและ 2,519,400 บาทตามลำดับ

ตารางที่ 11 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท/ คร.)
1. วัว	2,968,700	1,400	300,000	32,268.5
2. ปลา	2,509,500	1,700	580,000	132,078.9
3. หมู	2,460,900	1,200	450,500	39,061.9
4. กุ้ง	1,550,000	300,000	450,000	387,500.0
5. ควาย	532,000	10,000	50,000	21,280.0
6. ไก่	466,840	200	65,000	3,051.2

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท/คร.)
7. เป็ด	97,260	250	8,000	2,372.2
8. อื่นๆ	58,000	3,000	25,000	14,500.0

จากตารางที่ 11 พบว่า รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ได้จากการเลี้ยงวัว 2,968,700 บาท รองลงมาเป็นการเลี้ยงปลา และหมูตามลำดับ จำนวน 2,509,500 บาทและ 2,460,900 บาทตามลำดับ

ตารางที่ 12 รายได้จากการรับจ้าง

รายละเอียด	รวม (บาท)	ร้อยละ	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท/คร.)
1. รับจ้างในภาคเกษตร	12,241,241	46.22	300	500,000	23,010
2. รับจ้างนอกภาคเกษตร	14,243,677	53.78	1,000	500,000	33,515
รวม	26,484,918	100			

จากตารางที่ 12 พบว่ารายได้จากการรับจ้างส่วนใหญ่มาจากนอกภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 53.78 จึงเห็นว่าการเกษตรไม่ได้เป็นรายได้หลัก แม้โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะมีอาชีพเป็นเกษตรกร ซึ่งจะเชื่อมโยงข้อมูลรายจ่ายของครัวเรือนซึ่งรายจ่ายส่วนใหญ่จะเป็นการซื้ออาหาร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกอยู่ปลูกกิน อันเนื่องจากการเร่งรีบเพื่อหารายได้เสริมนอกภาคการเกษตร ประโยชน์การนำข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์จะได้ชี้ให้ชุมชนเห็นว่ารายรับที่ได้ กับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและภาพรวมของชุมชน มีความสมดุลหรือไม่และมีเหตุปัจจัยจากเรื่องอะไร นำไปสู่การปรับแผนชีวิตครัวเรือนและแผนของชุมชน ได้อย่างไร

5. การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตารางที่ 13 การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

กลุ่มกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	491	51.5
2. สหกรณ์การเกษตร	162	17.0
3. ธนาคารเพื่อการเกษตร	686	71.9
4. กลุ่มผู้ใช้น้ำ	189	19.8
5. กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ	105	11.0
6. การผลิตไบโอดีเซล	3	0.3
7. กลุ่มเกษตรอินทรีย์	57	6.0
8. อื่นๆ	80	8.4

จากตารางที่ 13 พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 71.9 รองลงมาคือกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ร้อยละ 51.5 และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อย

ละ 19.8 ตามลำดับ ซึ่งจะพบว่าชุมชนมีทุนในระดับชุมชนคือกลุ่มออมทรัพย์ อันจะนำมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากผลกำไร และศักยภาพของกลุ่มมาพัฒนาเรื่องการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน

6. รายการหนี้สินสำคัญ

ตารางที่ 14 รายการหนี้สินสำคัญรวม

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท/คร.)
หนี้สินรวม	88,086,383	1,000	4,000,000	122,003.30
เงินต้นคงเหลือ	64,902,556	500	4,000,000	96,725.12

จากตารางที่ 14 พบว่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 122,003.30 บาท โดยมีเงินต้นคงเหลือเฉลี่ยต่อครัวเรือน 96,725.12 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับเงินที่กู้

ตารางที่ 15 แหล่งเงินกู้

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งเงินกู้		
1.1 ธนาคารเพื่อการเกษตร	563	65.8
1.2 ธนาคารพาณิชย์	7	0.8
1.3 กองทุนหมู่บ้าน	198	23.1
1.4 สินเชื่อเอกชน	26	3.0
1.5 สหกรณ์ออมทรัพย์	56	6.5
1.6 อื่นๆ	6	0.7
2. กู้เพื่อ		
2.1 ประกอบอาชีพเกษตร	811	94.6
2.2 ปรับปรุงคุณภาพชีวิต	25	2.9
2.3 การศึกษาบุตร	21	2.5
3. หลักประกัน		
3.1 โฉนดที่ดิน	306	64.3
3.2 บุคคลค้ำประกัน	88	18.5
3.3 หลักทรัพย์ค้ำประกัน	39	8.2
3.4 กลุ่มค้ำประกัน	43	9.0

จากตารางที่ 15 พบว่า แหล่งเงินกู้ ส่วนใหญ่จากธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 65.8 รองลงมา เป็นกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 23.1 และ จากสหกรณ์ออมทรัพย์ของชุมชน ร้อยละ 6.5 โดยวัตถุประสงค์ การการกู้ นำมาใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 94.6 ในการค้ำประกันส่วนใหญ่ใช้โฉนดที่ดิน ร้อยละ 64.3

ชนิดพืช/สัตว์	ระยะเวลาการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
การเลี้ยงสัตว์												
20. วัว	ตลอดปี											
21. ควาย	ตลอดปี											
22. หมู	ตลอดปี											
23. ไก่	ตลอดปี											
24. เป็ด	ตลอดปี											

จากตารางวิเคราะห์ปฏิทินการผลิตอาหารเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิต การแปรรูป การจำหน่าย ในระยะการศึกษาในขั้นต่อไป

8. ข้อมูล/สถานการณ์ รับ-การจ่ายของครัวเรือน (รอบปี)

ตารางที่ 17 ข้อมูล รายรับครัวเรือน

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท)	ร้อยละ
1. ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ	62,840,312	1,000	1,200,000	74,016.86	40.636
2. ขายสัตว์ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ ฯ	13,681,830	200	580,000	33,289.12	8.847
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม	3,003,784	400	180,000	13,530.56	1.942
4. ค่าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร	4,504,500	500	1,080,000	37,852.94	2.913
5. การขายพืช/สัตว์จากแหล่งธรรมชาติ	3,209,810	100	160,000	11,342.08	2.076
6. ค่าจ้างจากการให้บริการหรือทำงาน	13,661,514	200	480,000	31,770.96	8.834
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	17,155,340	300	540,000	57,957.23	11.094
8. เงินสัจเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ	1,950,000	500	120,000	13,000.00	1.261
9. รายได้จากการให้เช่าที่ดิน บ้าน	1,102,000	500	300,000	40,814.81	0.713
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ย ธนาคาร	982,652	100	200,000	17,547.36	0.635
11. รายได้จากการเสียโชค	1,041,350	350	100,000	9,381.53	0.673
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม	22,106,850	800	1,650,000	95,288.15	14.295
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้องส่งมาให้	8,703,800	100	400,000	25,599.41	5.628
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ	410,800	100	140,000	8,930.43	0.266
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้ในกรณีพิเศษ	288,000	1,000	100,000	9,931.03	0.186
รวม	154,642,542			32,016.83	100.000

จากตารางที่ 17 พบว่า รายได้ เฉลี่ย 32,016.83 บาทต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้จากการขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ 62,840,312 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.636 รองลงมา ได้จากการกู้ยืม 22,106,850 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.295 หากวิเคราะห์จำแนกประเภทรายได้ ที่เกิดจากการพึ่งตนเอง และต้องพึ่งพิงจากคนอื่น พบว่า

- รายได้จากการพึ่งตนเอง (รายการที่ 1-5) ร้อยละ 56.41
- รายได้จากการพึ่งพิงคนอื่น (รายการที่ 6-15) ร้อยละ 4

ตารางที่ 18 ข้อมูลรายจ่ายครัวเรือน

รายละเอียด	รวม (บาท)	ต่ำสุด (บาท)	สูงสุด (บาท)	เฉลี่ย (บาท)	ร้อยละ
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	32,103,894	200	1,000,000	35,951	30.721
2. ค่าอาหาร	22,186,846	200	460,000	26,041	21.231
3. ค่ายา-สุขภาพอนามัย	23,204,852	50	20,003,000	33,340	22.205
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ	5,549,306	200	200,000	6,919	5.310
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุง/ต่อเติม/ค่าน้ำ/ค่าไฟ	7,716,461	60	301,653	10,344	7.384
6. งานสังคม และการพักผ่อน	3,678,950	100	410,000	6,343	3.520
7. การศึกษา	7,396,691	300	200,000	21,949	7.078
8. อื่นๆ	2,666,066	1,200	395,000	65,026	2.551
รวม	104,503,066			25,739.13	100.000

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 25,739.13 บาท ในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ จำนวน 32,103,894 คิดเป็นร้อยละ 30.721 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่าย ค่ายา-สุขภาพอนามัย จำนวน 23,204,852 บาทคิดเป็นร้อยละ 22.205 และค่าอาหาร จำนวน 22,186,846 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.231 ตามลำดับ โดยเมื่อวิเคราะห์รายจ่ายที่สามารถควบคุมไม่ให้ไหลออกจากนอกชุมชนได้ คือรายการที่ 1 และ 2 รวมกัน เป็นร้อยละ 51.592 ของรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งกล่าวได้ว่า

- รายจ่ายที่สามารถควบคุมและจัดการลดรายจ่ายตามรายการที่ 1, 2 และ 3 คือ ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าอาหาร ค่ายา-สุขภาพอนามัย **รวม ร้อยละ 74.16** ของรายจ่ายทั้งหมดซึ่งจะสามารถลดรายจ่ายของชุมชนได้ เช่นการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกพืชผักรับประทานเอง การเลี้ยงปลาเลี้ยงไก่ไข่ การงดเหล้าบุหรี่ การดูแลสุขภาพด้วยพืชผักสมุนไพรเพื่อลดรายจ่ายด้านสุขภาพ ซึ่งจะดำเนินการให้ชุมชนช่วยกันวิเคราะห์รายละเอียดในช่วงการทำแผนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาลดรายจ่ายของชุมชน

สรุป รายได้ – รายจ่ายของครัวเรือน คงเหลือ 6,277.71 ต่อปี

3. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการ

3.1 การจัดโครงสร้างกลไก

จังหวัดกาฬสินธุ์มีรูปแบบการบริหารและขับเคลื่อนโครงการภายใต้โครงการยุทธศาสตร์ของจังหวัดคือ โครงการคนดี สุขภาพดี สุภาพดี รายได้ดีสู่การเป็นเมืองแห่งความสุข (Kalasin Happiness Model) เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันให้เกิดโครงการ โดยเป็นทีมบริหารโครงการ(Project Manager) โดยมีสาระสำคัญของโครงการคือ

เป้าหมาย (Goal) คนและสังคมมีคุณภาพ ตอบสนองยุทธศาสตร์จังหวัด
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
พื้นที่เป้าหมาย ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 135 ตำบล
เขตรับผิดชอบ 150 อปท. 1,620 หมู่บ้าน/ชุมชน

ตัวชี้วัดโครงการ

ระดับชุมชน มี 3 หมวด 19 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. หมวดคนดี มี 6 ตัวชี้วัด

1. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา ปฏิบัติธรรมและฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอ
2. ท้องถิ่นและชุมชนมีกิจกรรมการส่งเสริมเชิดชูคนดี
3. ชุมชนมีกติกาและมาตรการทางสังคมในการงดเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานประเพณีที่สำคัญรวมทั้ง ลด ละ เลิก อบายมุข ยาเสพติด และการทะเลาะวิวาท
4. ชุมชนมีการจัดตั้งเครือข่ายจิตอาสาระบบสวัสดิการชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
5. โรงเรียนมีเด็กเยาวชน และบุคลากรในสถานศึกษาเป็น บุคคลต้นแบบคนดีศรีกาฬสินธุ์
6. ชุมชนมีการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. หมวดสุขภาพดี มี 6 ตัวชี้วัด

1. ชุมชนมีการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาโรคเบาหวานความดันโลหิตสูง และโรคอื่นที่เป็นปัญหาชุมชนให้ลดลงอย่างเป็นรูปธรรม
2. ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาระเค็มตกค้างในอาหารและกระแสเลือดจนอยู่ในระดับความปลอดภัย
3. ชุมชนมีกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหามะเร็งเพศสัมพันธ์และการตั้งครกในวัยรุ่น
4. สุขศาลาหมู่บ้านมีโครงสร้างและการจัดบริการผ่านเกณฑ์ที่กำหนด
5. ชุมชนมีการส่งเสริมและใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ
6. ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบ น่ามองน่าอยู่ ถูกหลักหลักสุขาภิบาลทั้งในครัวเรือนและบริเวณบ้าน

3. หมวดรายได้ดี มี 7 ตัวชี้วัด

1. ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเอง พอกินตลอด
2. ครัวเรือนมีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้พลังงานและการใช้พลังงานทดแทน
3. ครอบครัวมีรายได้พอเพียงสำหรับการดำรงชีวิตตลอดปี
4. ครัวเรือนมีการบันทึกข้อมูลบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน
5. ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ
6. ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชน เพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลผลิต
7. ชุมชนมีครอบครัวเข้มแข็งเป็นต้นแบบลดปลดหนี้และอบอู่

โดยความเชื่อมโยงตัวชี้วัดโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดีรายได้ดี กับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยมีดังนี้

ตารางที่ 19 ความเชื่อมโยงตัวชี้วัดโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดกับโครงการความมั่นคงทางอาหารฯ

โครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี	โครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
หมวดคนดี มี 6 ตัวชี้วัด 1.มีการจัดกิจกรรมทางศาสนา ปฏิบัติธรรมฯ 2.มีกิจกรรมการส่งเสริมเชิดชูคนดี 3.มีกติกาและมาตรการทางสังคมในการงดเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4.มีการจัดตั้งเครือข่ายจิตอาสาระบบสวัสดิการชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 5.โรงเรียนมีเด็กเยาวชน และบุคลากรในสถานศึกษาเป็น บุคคลต้นแบบคนดีศรีกาฬสินธุ์ 6.ชุมชนมีการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด	
หมวด สุขภาพดี มี 6 ตัวชี้วัด 1.มีการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาโรคเบาหวานความดันโลหิตสูง และโรคอื่นที่เป็นปัญหา 2.มีการแก้ไขปัญหาสารเคมีตกค้างในอาหารและกระแสเลือดจนอยู่ในระดับความปลอดภัย 3.มีกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 4.สุศาลาหมู่บ้านมีโครงสร้างและการจัดบริการผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 5. มีการส่งเสริมและใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ 6. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นระเบียบ น่านอนน่ายู่ ถูกหลักหลักสุขภาพทั้งในครัวเรือนและบริเวณบ้าน	1.1 ร้อยละของเกษตรกรที่มีไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด 7.2 ร้อยละของพืชผัก ข้าว ของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีความปลอดภัยจากสารเคมี 1.2 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการและมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย 1.3 ร้อยละของคนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน มะเร็ง
หมวดรายได้ดี มี 7 ตัวชี้วัด 1. ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเอง พอกินตลอด 2. ครัวเรือนมีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้พลังงานและการใช้พลังงานทดแทน 3. ครอบครัวมีรายได้พอเพียงสำหรับการดำรงชีวิตตลอดปี 4.ครัวเรือนมีการบันทึกข้อมูลบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน 5.มีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ 6.มีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชน เพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลผลิต 7. มีครอบครัวเข้มแข็งเป็นต้นแบบลดปลดหนี้และอบอุ่น	8.1 จำนวนครัวเรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลูกพืชผัก ดันไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม 2.1 ชุมชนมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร ให้ 3.3 จำนวนกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิต อนุรักษ์พันธุ์ 5.1 จำนวนตลาดเขียวในระดับท้องถิ่น/ชุมชน 5.2 มีตลาดอินทรีย์หรือ Q-shopในระดับจังหวัดรองรับผลิตภัณฑ์จากชุมชน 5.3 มีโรงพยาบาลเข้าร่วมโครงการฯ 1.4 จำนวนบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

การบริหารโครงการได้จัดโครงสร้างและกลไกการบริหารดังนี้

1.การจัดโครงสร้างกลไกการทำงานระดับต่างๆ

แต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและชุมชน โดยมีโครงสร้างคณะทำงาน เป็น 4 ระดับ ดังนี้

1 คณะทำงานระดับจังหวัด มี 4 คณะ ได้แก่

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน 1 คณะ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัด 2 เป็นรองประธาน ส่วนราชการ ภาคเอกชนทุกภาคส่วน เป็นกรรมการ สาธารณสุขจังหวัดเป็นเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่ คือ

(1) กำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน บูรณาการทรัพยากร รวมทั้ง งบประมาณและการบริหารจัดการสนับสนุน แผนบูรณาการขับเคลื่อน โครงการ กาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ปี 2555-2556

(2) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการกาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี คณะวิทยากรกระบวนการ และคณะทำงานอื่นๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้ดำเนินงานทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน

(3) ส่งการมอบหมายหรือเสนอแนะให้ส่วนราชการหน่วยงานในพื้นที่จังหวัด กาฬสินธุ์ดำเนินการสนับสนุนโครงการทั้งด้าน เป้าหมาย แผนงาน บุคลากร งบประมาณ และการจัดการ

(4) อำนวยการ ประสานงาน เร่งรัด ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการ ปฏิบัติงานโดยรวม

(5) แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในพื้นที่

(6) ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงาน พัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ ท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ พัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำหน้าที่ประสานงานในฐานะฝ่ายเลขานุการตามโครงการ โดยมี ที่ตั้งทำการ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

2. คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด กาฬสินธุ์ เป็นประธาน ปลัดจังหวัด และนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นรองประธาน ส่วนราชการที่ รับผิดชอบตัวชี้วัดหลัก ภาคเอกชน เป็นกรรมการ จนท.ผู้ประสานงานหลักจากส่วนราชการที่รับผิดชอบ ตัวชี้วัดหลักเป็นทีมเลขานุการ

มีบทบาทหน้าที่ คือ

(1) ประสานงานบูรณาการ เป้าหมาย พื้นที่ แผนงาน บุคลากร ทรัพยากร งบประมาณและการบริหารจัดการสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ

(2) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับ อำเภอ/ตำบล คณะวิทยากรกระบวนการ และคณะทำงานอื่นๆ ให้ดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนด ทุก ระดับ

(3) จัดทำและพัฒนาตัวชี้วัด คำอธิบาย เกณฑ์การประเมินและแนวทางการพัฒนา ทุกระดับ

(4) จัดวางระบบฐานข้อมูลและระบบติดตามในการประเมินผล ทุกระดับ

(5) จัดเอกสารคู่มือการดำเนินงาน แบบรายงาน แบบประเมินผล สนับสนุนให้ คณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน

(6) ประสานงาน เร่งรัด ตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เอื้ออำนวย ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(7) รายงานผลการดำเนินงานให้คณะอำนวยการและผู้เกี่ยวข้องทราบ ความก้าวหน้าทุกเดือน

(8) จัดการองค์ความรู้ผลจากการดำเนินงาน ประชาสัมพันธ์โครงการและเผยแพร่

3. คณะทำงานประเมินผลและประกวด ระดับจังหวัด 2 คณะ

ทีมที่ 1 มี 3 โซน คือ เมือง-นาตอน, ช้องคำมลา, เขาค้อ-ภูผา มี ผวจ.นายสุวิทย์ สุนทร เป็นประธาน มีส่วนราชการ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ

ทีมที่ 2 มี 2 โซนคือ สมคำสหัสชัย, ท่าช้างห้วยหนอง มีรอง ผวจ.นายปรัชญา จินต์จันทรวงศ์ เป็นประธานมีส่วนราชการ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ

4. คณะวิทยากรกระบวนการจัดทำแผนชุมชน 31 คน ประกอบด้วยทีมคณะทำงานจาก หน่วยงานปกครอง ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถิติจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด แรงงานจังหวัด หอการค้า ภาคประชาชน

บทบาท

1.) จัดทำคู่มือวิทยากรกระบวนการทบทวนและจัดทำแผนชุมชน

2.) ดำเนินการอบรมวิทยากรกระบวนการให้ทีมวิทยากรระดับอำเภอ 5 รุ่นๆละ 2 วัน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 16-30 มกราคม 2556

5. คณะทำงานศูนย์ประสานงานโครงการ จำนวน 20 คน มีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นหัวหน้าศูนย์ ปลัดจังหวัดเป็นรองหัวหน้าศูนย์ จนท.ตัวแทนจากปกครอง ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถิติจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด หอการค้า ภาคประชาชน (คุณนิตยา) ดร.สม นาสอ้านเป็นเลขานุการและนายธงชัย ปัญญรัตน์ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาท

1.) รวบรวมข้อมูลจากศูนย์ประสานงานระดับอำเภอ

2.) ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูล

3.) จัดทำรายงานเสนอผู้ว่าราชการ มอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

4.) นำเสนอผลงานและติดตามความก้าวหน้าโครงการทุกสิ้นเดือนในการประชุม กรรมการจังหวัด (กบจ.)

2. คณะทำงานระดับอำเภอ

1. คณะกรรมการดำเนินงาน อำเภอละ 1 คณะ 18 อำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเป็นรองประธาน ส่วนราชการทุกส่วนเป็นกรรมการ สาธารณสุข อำเภอเป็นเลขานุการ

บทบาทหน้าที่

(1) กำหนดแผนและรูปแบบการพัฒนาของอำเภอ

(2) จัดทำคำสั่งและมอบหมายผู้รับผิดชอบตัวชี้วัดของส่วนราชการในอำเภอ

(3) ประสานงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนและให้ความร่วมมือดำเนินการควบคุม กำกับ การดำเนินงานในระดับอำเภอ

(4) สนับสนุนงบประมาณ ด้านวิชาการ ให้กับท้องถิ่นและชุมชนตามบทบาทภารกิจ

(5) เตรียมรับการประเมินรับรองตำบล /หมู่บ้าน จากระดับจังหวัด

(6) ประเมินและประกวด ผลการดำเนินงานระดับ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน

2. คณะวิทยากรกระบวนการแผนชุมชนระดับอำเภอ ทำหน้าที่อบรมทีมวิทยากรกระบวนการทบทวนและจัดทำแผนระดับตำบล

3. ศูนย์ประสานงานโครงการ 3ดี/ABC บทบาทหน้าที่

1.) รวบรวมข้อมูลจากศูนย์ประสานงานระดับตำบล

2.) ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูล

3.) จัดทำรายงานเสนอผู้ว่าราชการ มอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

นำเสนอผลงานและติดตามความก้าวหน้าโครงการทุกสิ้นเดือนในการประชุมหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ และที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในปี 2556 กลไกระดับอำเภอ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โครงการขับเคลื่อนไปได้ดี เพราะมีทีมอำเภอทำหน้าที่ทั้งบทบาทการกำกับติดตาม การรวบรวมรายงานและการติดตามประเมินผลโครงการซึ่งพบว่าหากอำเภอไหนมีนายอำเภอ มีทีมเลขานุการจากส่วนสาธารณสุขที่มีความเข้มแข็งจะทำให้ผลงานของพื้นที่ระดับตำบล ชุมชนมีความชัดเจนในการดำเนินงานและมีผลงานที่ค่อนข้างจะดี และความร่วมมือของส่วนราชการในระดับอำเภอ ตำบลมีการประสานการทำงานที่ดี

3.คณะทำงานระดับตำบล (เทศบาล/อบต.) 150 อบต. ตำบลละ 10 คน รวม 1,500 คนประกอบด้วย นายก อบต.เป็นประธาน กำนันเป็นรองประธานตัวแทนจากวัด โรงเรียน ปราชญ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี เด็ก/เยาวชน อสม.โดยเลือกกันเอง และมีปลัดอบต.เป็นเลขานุการ จันท.สาธารณสุขเป็นผู้ช่วยเหลือฯ

บทบาทหน้าที่

(1) จัดทำแผนพัฒนาชุมชน

(2) คำสั่งคณะทำงานในพื้นที่รับผิดชอบ

(3) คัดเลือกชุดปฏิบัติการระดับตำบลละ 10 คน

(4) สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา ศักยภาพของพื้นที่

(5) จัดทำฐานข้อมูลครัวเรือน

(6) จัดทำโครงการรองรับเพื่อการบรรลุตามตัวชี้วัด

(7) จัดเวทีเจรจาภาคีแผนตำบล

(8) สนับสนุนงบประมาณและประสานการระดมทุนในการดำเนินการตาม

แผนงานโครงการโดยในปี 2555 ใช้งบจากท้องถิ่น/กองทุนสุขภาพ ในตำบลนำร่องและตำบลต้นแบบ แห่งละ 200,000 บาท สำหรับในปี 2556 ทุกอบต.ทำแผนเข้าข้อบัญญัติไว้ตำบลละ 200,000 บาท

(9) กำหนดผู้รับผิดชอบและดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ

(10) ประเมินผลการประกวดหมู่บ้านในระดับตำบล

(11) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการระดับอำเภอทุกเดือน

4.คณะทำงานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ชุมชนละ 10-15 คน มีผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชน เป็น

ประธานและผู้แทนจาก สอ.บต./สท/กรรมการหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน/อสม./เด็กเยาวชน/กลุ่มสตรี/ผู้สูงอายุ โดยเลือกกันเอง มี อสม.เป็นเลขานุการ

บทบาทหน้าที่

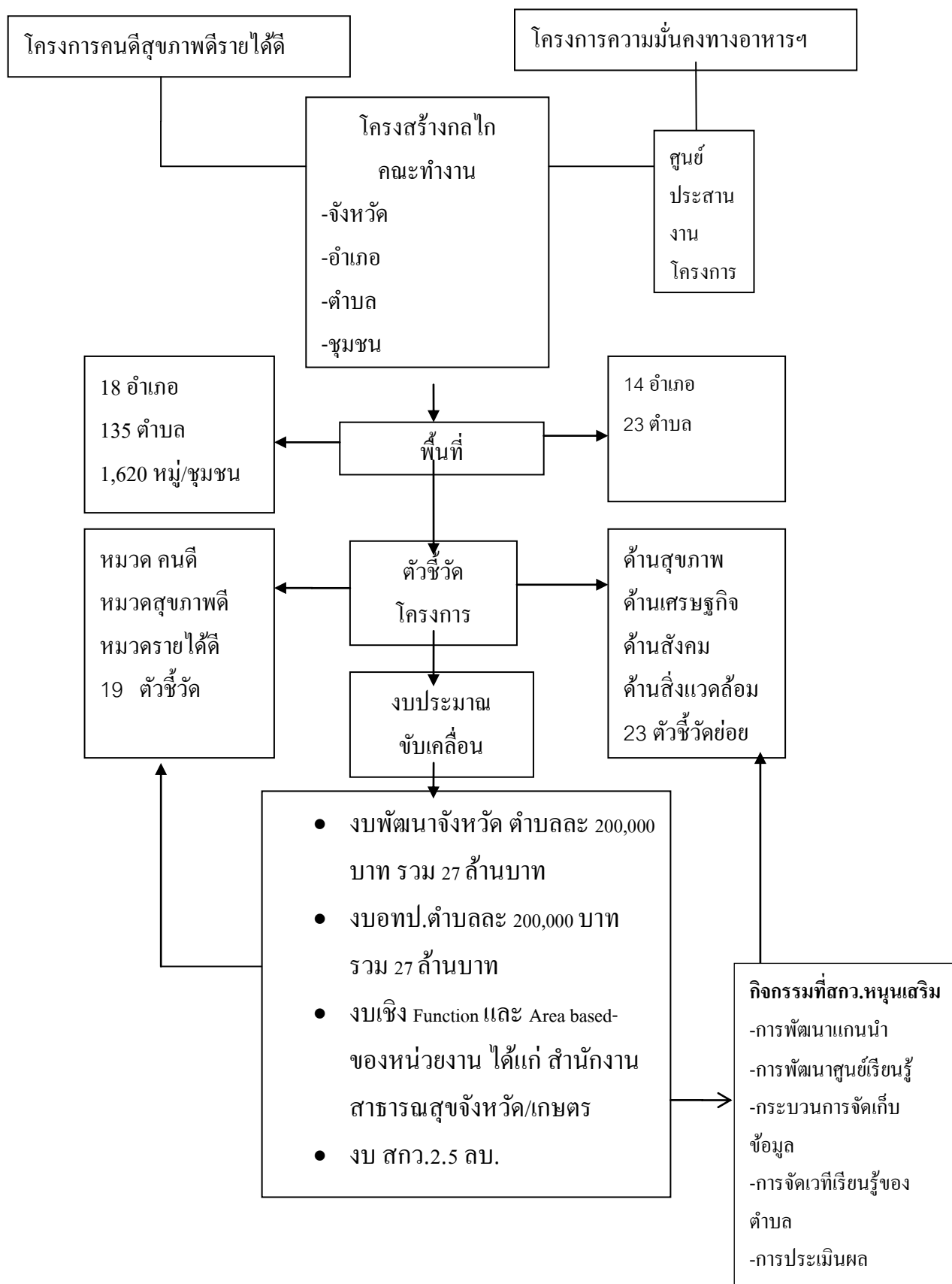
- (1) สำรวจและจัดทำแฟ้มข้อมูลชุมชน บัญชีครัวเรือน ให้ครอบคลุมทุกด้าน
- (2) วิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนเพื่อเสริมสร้าง คนดี สุขภาพรายได้ดี
- (3) ทบทวน/จัดทำแผนแบบประชาคมของชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน
- (4) ดำเนินงานจัดกิจกรรมตามแผน เพื่อให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดและแผนของชุมชน หรือตามสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน เช่น
 - การดูแลแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมสุขภาพ กลุ่มเสี่ยง ผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง
 - ประสานงานรวมทั้งจัดระบบสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ การให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ยากลำบาก
 - การรณรงค์ปลูกพืชผัก สวนครัว ปลอดภัยไร้พิษ และอื่นๆ
- (5) รายงานผลการดำเนินงานตามกิจกรรมและประเมินผลตามตัวชี้วัดให้กับคณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล ทุกเดือน

งบประมาณ ขยับเคลื่อนโครงการ

การขยับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่ตำบลภายใต้โครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ณ วันที่ 30 กันยายน 2556

● งบพัฒนาจังหวัด	27,000,000 บาท
● ท้องถิ่นสมทบ	34,480,295 บาท
● กองทุนสุขภาพตำบลละ	15,507,822 บาท
● อื่นๆ	2,462,800 บาท
● รวม	79,450,917 บาท

ภาพที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดกับโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

3.2 สร้างพันธมิตรร่วมของภาคีความร่วมมือ

1.) ระยะเปิดโครงการ

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดพิธีลงนามความร่วมมือขับเคลื่อนระดับจังหวัด โดยคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2555 ณ ห้องประชุมทศพร โรงแรมริมปาว ผู้ร่วมประชุม รวม 500 คน

ผลผลิต

1. เกิดการรับรู้แนวทางและแผนขับเคลื่อนโครงการร่วมกันภายใต้เป้าหมาย ร่วมคือทุกชุมชน ทุกตำบล เป็นชุมชนคน คนดี สุขภาพดี รายได้ดี
2. มีตำบลนำร่องในการขับเคลื่อนในปี 2555 จำนวน 35 ตำบล
3. เกิดการสนับสนุนแผนขับเคลื่อนใน 5 หน่วยงานหลักคือ ปกครองจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทั้งในแผนและงบประมาณ

2.) การสร้างวาระจังหวัดกาฬสินธุ์

มีกระบวนการพัฒนาวาระของหวัดให้เป็นนโยบายสาธารณะดังนี้

(1.) สัมมนากลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 200 คน ประกอบด้วยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 150 แห่ง ร่วมกับจังหวัด สาธารณสุขอำเภอที่เป็นเลขานุการระดับอำเภอ ในวันที่ 18-20 มกราคม 56 ที่จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดปณิญา ร่วมกันประกาศเป็นวาระจังหวัด 5 เรื่อง ดังนี้

1. รวมพลังขับเคลื่อนโครงการโครงการ สุขภาพดี รายได้ดี สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข
2. ปลอดภัยในงานศพทั้งจังหวัด
3. ลดการใช้สารเคมีในการเกษตรมุ่งสู่เมืองเกษตรอินทรีย์
4. ยกระดับมาตรฐานสุขศาลาเป็นที่พึงของประชาชน
5. สร้างชุมชนให้เป็นชุมชนสีเขียว

แผนการขับเคลื่อนวาระเรื่องลดการใช้สารเคมีในการเกษตรมุ่งสู่เมืองเกษตรอินทรีย์เริ่มขับเคลื่อนในเดือน มิถุนายน 2556

1. ข้อมูลนำเข้าเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจในการขับเคลื่อนประกอบด้วย อัตราการใช้สารเคมีในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้สารเคมีตกค้างในดิน ลงแหล่งน้ำส่งผลต่อสัตว์น้ำที่เป็นอาหารลดลง ผลกระทบต่อสุขภาพทำให้คนกาฬสินธุ์ป่วยด้วยโรคมะเร็ง ปีละประมาณ 1,200 คน ป่วยด้วยโรคเบาหวานความดันโลหิตสูง มากกว่า 30,000 คน
2. กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมมือการขับเคลื่อนประกอบด้วยผู้ประกอบการจำหน่ายสารเคมี 20 ร้าน ผู้ประกอบธุรกิจโรงแป่งมัน โรงงานน้ำตาล ส่วนราชการจังหวัด นายอำเภอ เกษตรอำเภอ ท้องถิ่น ตัวแทนเกษตรกร
3. กลุ่มเป้าหมายลดการใช้สารเคมีคือเกษตรกรกลุ่มปลูกผัก ข้าว มัน อ้อย และยางพารา
4. สารเคมีที่ให้มีการลดใช้ทั่วทั้งจังหวัดคือยาฆ่าหญ้า
5. เป้าหมายการลดให้กำหนดเป็นกลุ่มและสร้างเครือข่าย อย่างน้อยอำเภอละ 1 กลุ่มๆละ 20-50 คน

กลุ่มปลูกผักและข้าว ให้เกษตรจังหวัด เป็นเจ้าภาพ

กลุ่มอ้อย ให้โรงงานน้ำตาลมิตรภาพสินธุ์ เป็นเจ้าภาพ

กลุ่มมันสำปะหลัง มอบให้กลุ่มโรงแป่งมันเป็นเจ้าภาพ

กลุ่มยางพารา มอบกองทุนสวนยางพาราเป็นเจ้าภาพ

6. กิจกรรมหลักที่ทำได้

- 1.) รวมกลุ่มเครือข่ายแต่ละประเภทให้สมัครร่วมเป็นสมาชิก
- 2.) สัมมนาให้ความรู้พิษสารเคมี การใช้ และประเภทสารเคมียาฆ่าหญ้าที่ประกาศยกเลิกใช้
- 3.) จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรผ่านหอกระจายข่าวและกลไกของกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยให้นายอำเภอกำกับดูแล
- 4.) ลงนามความร่วมมือกับผู้ประกอบการจำหน่ายสารเคมี และมีมาตรการแรงจูงใจเรื่องการลดภาษี การให้รางวัลประกาศเกียรติคุณ

- 5.) แสวงหาความรู้และทางเลือกใหม่ในการใช้สารชีวภาพกำจัดหญ้าเพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปจำหน่ายเป็นทางเลือกให้เกษตรกร รวมทั้งให้เกษตรกรสามารถนำไปทำใช้เองอย่างมั่นใจ
- 6.) ติดตามประเมินอัตราการลดใช้สารเคมี (ยาฆ่าหญ้าและตัวอื่นๆ)

(3) การลงนามความร่วมมือและสื่อสารสาธารณะมีกิจกรรมดังนี้

1.) ระดับจังหวัดจัดพิธีลงนามและประกาศวาระของจังหวัด ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข มาเป็นประธาน ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กล่าวนำประกาศวาระ /ผู้ตรวจฯ/ผวจ.สสจ. /นายกอบจ./อบต./เทศบาล ทุกแห่ง/ส่วนราชการจังหวัด/อำเภอ ทุกส่วน/ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทุกแห่ง อสม.ทุกตำบล รวมจำนวน 1,200 คน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2556 ณ ห้องประชุมเฉลิมพระเกียรติ ศาลากลางจังหวัด

2.) ระดับอำเภอและตำบล นำแนวทางของจังหวัดไปลงนามความร่วมมือและประกาศวาระของอำเภอ ทั้ง 18 อำเภอ

3.) การจัดมหกรรมนิทรรศการ คนดีสุขภาพดี รายได้ดี

ท้องถิ่น ชุมชนร่วมกับหน่วยงาน นำเสนอผลงานผลการขับเคลื่อนโครงการในรูปแบบนิทรรศการมีชีวิต ซึ่งโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยได้นำตำบลต้นแบบ ประกอบด้วย ตำบลยอดแกง อำเภอ นามน ตำบลภูโป และฝั่อำเภอเมือง ตำบลนาบอน อำเภอดำม่วง ตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ ตำบลนิคม อำเภอห้วยผึ้ง มานำเสนอผลงาน เรื่องการใช้เกษตรแบบปลอดภัย อินทรีย์ การทำผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชน การดูแลฟื้นฟูสุขภาพแบบธรรมชาติ ทำให้พื้นที่อื่นได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ผลผลิต จากกระบวนการสื่อสารสาธารณะและลงนามความร่วมมือ

- (1) เกิดกระแสการรับรู้ร่วมกันในการขับเคลื่อนวาระจังหวัดภายใต้โครงการโครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ในกลุ่มผู้บริหารและแกนนำในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

- (2) นำรูปแบบไปขยายผลจัดทำวาระของอำเภอ ตำบล โดยมีการลงนามความร่วมมือและสื่อสารถึงส่วนราชการอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

4.การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้

4.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ คณะทำงาน แกนนำระดับจังหวัด ตำบล

4.1.1 ประสานงานและชี้แจงโครงการเพื่อรับรู้และเข้าร่วมโครงการ

(1) การประชุมเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการพัฒนา

วันที่ 7 และ 25 ตุลาคม 2554 ณ ห้องประชุมหอการค้า จังหวัดกาฬสินธุ์ ศาลากลาง
รอง ผวจ. นายปรัชญา จินจันทรวงศ์ ประธานการประชุม

ผู้ร่วมประชุม ประกอบด้วย ส่วนราชการระดับจังหวัด ตัวแทนจากท้องถิ่น
ชุมชน ศูนย์เรียนรู้ จำนวน 32 คน

ผลผลิต ได้ทิศทางและแผนการดำเนินงานโครงการความมั่นคงทางอาหาร
และอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

รองผู้ว่าราชการจังหวัด(นายปรัชญา จินจันทรวงศ์) ประธานการประชุมและหัวหน้าโครงการฯ

ภาพกิจกรรม การประชุมระดมความเห็นกำหนดทิศทางการพัฒนาโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ศาลากลางจังหวัดของภาคี

(2) ประชุมชี้แจงเพื่อการขับเคลื่อนโครงการ

วันที่ 27 มีนาคม 2555 ณ ห้องประชุม 4/1 ศาลากลางจังหวัด

- **กลุ่มเป้าหมาย**
 - หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด
 - ผู้บริหารท้องถิ่น 24 แห่ง
- **ผลผลิต** หน่วยงานรับรู้แผนการขับเคลื่อนเรื่องการสร้างฐานความมั่นคงทางอาหารปลอดภัยและแบบอินทรีย์ซึ่งอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัดร่วมกันและยินดีให้ความร่วมมือการดำเนินงาน

4.1.2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำระดับตำบล

(1) กระบวนการทำแผนระดับตำบล ชุมชน

- **หลักสูตรอบรม** เชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ ระหว่าง เดือน เมษายน-พฤษภาคม 2555 ณ ห้องประชุมเฉลิมพระเกียรติศาลากลางจังหวัด
- **เนื้อหาหลัก** ประกอบด้วย การสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลักเศรษฐกิจพอเพียง โครงการบูรณาการ 3 ดี กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนและจัดทำแผนตำบล/ชุมชน
- **หน่วยงานบูรณาการ** หน่วยงานหลัก คือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ หน่วยงานร่วมคือ ปกครอง พัฒนาชุมชน เกษตร งบประมาณ โดย สสจ.กาฬสินธุ์ สนับสนุนงบประมาณ 1,500,000 บาท งบ สกว. 115,000 บาท **รวม 1,615,000 บาท**
- **กลุ่มเป้าหมาย**

แกนนำระดับตำบล 150 ตำบลๆละ 10 คน รวม 1,500 คน ประกอบด้วย ปลัดอปท.นายก จนท.สาธารณสุข นักพัฒนาชุมชน อสม.ผู้นำชุมชน(กำนัน ผญบ.) ครู ตัวแทนกลุ่มสตรี ประชาชนชาวบ้าน

- **ผลผลิต** ผู้ผ่านการอบรมไปจัดทำแผนระดับตำบลเพื่อขับเคลื่อนโครงการและเสนอแผนข้างปี 2556 ของท้องถิ่น

(2.) การสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดทำข้อมูล ระดับชุมชนและตำบล

ประชุมในวันที่ 29 พฤษภาคม 2555 ห้องประชุม 4/1 ศาลากลางจังหวัด

- **วัตถุประสงค์** เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานโครงการรวมทั้งแนวทางการคัดสรร บุคลากร หรือองค์กรพร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่การดำเนินงานร่วมประสานงาน/ประสานข้อมูล และให้ความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้การใช้แบบสอบถามข้อมูลชุมชนตำบลเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ทางเลือกแผนพัฒนาครอบครัวอาสาต้นแบบแผนการส่งเสริมอาชีพ แผนพัฒนาชุมชน/ตำบลเรื่องการแก้ปัญหาสารพิษตกค้างในเลือดหรือเรื้อรังอย่างต่อเนื่องแบ่งบทบาทความรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ตำบล วางแผนในการจัดประชุมสร้างความเข้าใจในระดับตำบล/ชุมชน มีหน่วยงานภาคราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมทุกครั้ง เพื่อทบทวน และเปลี่ยนสถานการณ์ของพื้นที่สรุปรายงานการดำเนินงานรูปเล่ม
- **กลุ่มเป้าหมาย** คณะทำงานระดับตำบลละ 2 คน รวม 46 คน

(3) อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือนและแผนความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชนและครัวเรือน

- ระหว่างวันที่ 18-19 กรกฎาคม 2555 ณ ห้องประชุมเฉลิมพระเกียรติ หน้าศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ทีมวิทยากร จากศูนย์เรียนรู้บ้านนาบอน ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด ศูนย์เรียนรู้ตำบลร่องคำ ศูนย์เรียนรู้ตำบลภูโป และทีมวิทยากรจากสาธารณสุขจังหวัด 20 คน
- **หลักสูตร** 2 วัน 4 ฐาน คือ ฐานที่1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน ฐานที่ 2 การทำปุ๋ยชีวภาพ ฐานที่3 ทำหลุมพองเพียง และฐานที่4 ทำน้ำสมุนไพร และนำหมักชีวภาพเพื่อสุขภาพ
- **กลุ่มเป้าหมาย** แกนนำตำบลและตัวแทนแกนนำชุมชนละ3 คน รวม 680 คน
- **งบประมาณ** บูรณาการงบประมาณ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ สนับสนุนงบ จำนวน 572,000 บาท

ภาพกิจกรรมอบรมวิทยากรชุมชน หมู่บ้านต้นแบบ 4 ฐาน

(4) พัฒนาแกนนำครัวเรือน 1-30 กรกฎาคม 2555

- เนื้อหาหลักสูตร จัดอบรมแกนนำครัวเรือน ตามฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน หลังการอบรมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การผลิต
- กลุ่มเป้าหมาย ครัวเรือนอาสาสมัครหมู่บ้านต้นแบบ 170 หมู่ๆละ 50 คน รวม 8,500 ครัวเรือน
- ผลผลิต ได้ทีมแกนนำไปขับเคลื่อนกิจกรรมความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในหมู่บ้านต้นแบบ 170 หมู่ๆละ 50 คน รวม 8,500

ครัวเรือน ดำเนินการที่เป็นรูปธรรมคือ ทำหลุมพองเพียง ครัวเรือนละ 2 หลุม รวม 17,000 หลุม จัดทำน้ำหมักชีวภาพ ทุกหมู่บ้าน และสุขศาลา ทุกหมู่บ้านจัดทำน้ำสมุนไพร มีการทำน้ำสมุนไพรแทนน้ำอัดลมและน้ำเมา (เหล้าเบียร์) ในงานศพ

- **งบประมาณ** บูรณาการงบประมาณ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด กาฬสินธุ์ สนับสนุนงบ จำนวน 3,400,000 บาท ให้ 170 หมู่ๆละ 20,000 บาท ไปอบรม กศศ. และทำกิจกรรมอาหารปลอดภัยในครัวเรือน

4.1.3 การพัฒนาศักยภาพวิทยากรกระบวนการทบทวนและจัดทำแผนชุมชน ปี 2556

1.) คณะวิทยากรกระบวนการระดับจังหวัดจัดทำแผนชุมชน 31 คน ประกอบด้วยทีมคณะทำงานจากหน่วยงานปกครอง ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถิติจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พาณิชจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด แรงงานจังหวัด หอการค้า ภาคประชาชน

2.) คณะวิทยากรระดับอำเภออบรมทีมวิทยากรกระบวนการระดับตำบล 150 พื้นที่ตามเขตรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.) คณะวิทยากรกระบวนการระดับตำบล ประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนแผนชุมชนกับแกนนำชุมชนๆละ 10-15 คน โดยมีกระบวนการสะท้อนข้อมูลบัญชีครัวเรือนของตำบล ปัญหาสำคัญเร่งด่วน ผลกระทบของแต่ละพื้นที่ตำบล เป็นข้อมูลนำเข้าสู่กระบวนการทำแผนของตำบลและชุมชน

ดำเนินการอบรมวิทยากรกระบวนการให้ทีมวิทยากรระดับอำเภอ 5 รุ่นๆละ 2 วัน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 16-30 มกราคม 2556

ภาพกิจกรรมวิทยาการกระบวนการทบทวนแผนระดับตำบล/ชุมชน

5. คณะทำงานศูนย์ประสานงานโครงการ จำนวน 20 คน มีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นหัวหน้าศูนย์ ปลัดจังหวัดเป็นรองหัวหน้าศูนย์ จนท.ตัวแทนจากปกครอง ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถิติจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด หอการค้า ภาคประชาชน (คณินิตยา) ดร.สม นาสอ่านเป็นเลขานุการและนายธงชัย ปัญญรัตน์ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาท

- 1.) รวบรวมข้อมูลจากศูนย์ประสานงานระดับอำเภอ
- 2.) ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูล
- 3.) จัดทำรายงานเสนอผู้ว่าราชการ มอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- 4.) นำเสนอผลงานและติดตามความก้าวหน้าโครงการทุกสิ้นเดือนในการประชุม

กรรมการจังหวัด (กบจ.)

4.2 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้

1) การพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้ มีการประชุมวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ 6 แห่ง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสรุปผลการพัฒนาดังนี้

ตารางที่ 20 แผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้

ศูนย์	แนวทางการพัฒนา
1.ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลภูโป อำเภอมือง	พัฒนาเครือข่ายผลิตอาหารปลอดภัยและระบบอินทรีย์
2.ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด อำเภอมือง	การใช้ธรรมชาติบำบัด
3.ศูนย์เรียนรู้หนองแสง อำเภอห้วยผึ้ง	การผลิตข้าวอินทรีย์และพันธุ์ข้าว

4.ศูนย์เรียนรู้วัดป่านาคำ อำเภอภูมินารายณ์	1 ไร่ 1 แสน และหลุมพอเพียง
5.ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งพาตนเอง ตำบลร่องคำ	ผลิตผักปลอดสารพิษ
6 บ้านนาบอน	ฐานการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง 13 ฐาน
7 ศูนย์เรียนรู้บ้านดอนแคน อ.ฆ้องชัยพัฒนา (ศูนย์ขยายเพิ่มเติม)	การทำนาและปลูกผักแบบอินทรีย์
8.ศูนย์ ยู ยา ค่า (คุณธงชัย ปัญญรัตน์) (ศูนย์ขยายเพิ่มเติม)	การสร้าง ความมั่นคงทางอาหารตลอดปี เพาะพันธุ์ผัก ไม้ และจำหน่าย

2) การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ระหว่างศูนย์กับชุมชน ท้องถิ่น

(1) กระบวนการเรียนรู้ของศูนย์

ศูนย์เรียนรู้ทั้ง 8 แห่งเป็นการสร้างฐานองค์ความรู้ในระดับชุมชนที่การสร้างองค์ความรู้เป็นของตนเอง ซึ่งได้ยกระดับและพัฒนาให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ให้กับผู้ที่ต้องการไปศึกษาเรียนรู้ จากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือชุมชนที่สนใจ โดยโครงการความมั่นคงในอาหารและอาหารปลอดภัยสนับสนุนงบประมาณไปเพิ่มศักยภาพของศูนย์ในการถ่ายทอด และประชาสัมพันธ์ ประสานงานพื้นที่ในโครงการให้ไปเรียนรู้กับศูนย์ โดยสรุปผลทั้ง 7 ศูนย์ดังนี้

ตารางที่ 21 การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้

ศูนย์	การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้
1.ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลภูโป อำเภอเมือง และไร่จาร์วรรณ	1.องค์ความรู้หลัก พัฒนาเครือข่ายผลิตอาหารปลอดภัยและระบบอินทรีย์ 2.ท้องถิ่นและชุมชน - จัดฐานเรียนรู้ตามกลุ่มได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มปลูกพริกปลูกกล้วยและหลุมพอเพียง พันธุ์กล้วยไม้ -เทศบาลตำบลภูโปจัดงบประมาณสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนในเขตเทศบาลมาเรียนรู้ตามฐาน 3.ส่วนราชการ - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด จัดเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรและเป็นพื้นที่นำร่องโครงการ 1 ไร่ 1 แสน ร่วมกับหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ -กองทุนฟื้นฟู นำเกษตรกรเข้ารับการอบรมการบริหารจัดการหนี้ด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ศูนย์	การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้
2.ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด อำเภอมือทอง	1.องค์ความรู้หลัก การใช้ธรรมชาติบำบัด 2.แหล่งผลิตพืชผัก แบบอินทรีย์ 3.หน่วยงานที่เชื่อมประสานจัดคนเข้ามาเรียนรู้ - อบต.หนองไผ่ และกองทุนสุขภาพ นำกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เข้ามาเรียนรู้ - อบต.นาร่องและต้นแบบคนดีสุขภาพดี อาทิตำบลเหล่าอ้อย ตำบลห้วยโพธิ์ ตำบล นำกลุ่มแกนนำครัวเรือนเข้ามาเรียนรู้การปลูกผัก การน้ำสมุนไพร เพื่อดูแลสุขภาพ - โรงพยาบาลกาฬสินธุ์นำกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานความดันโลหิตสูงเข้ามาจัดกิจกรรมเรียนรู้ธรรมชาติบำบัด และให้นำผลิตภัณฑ์และอาหารของกลุ่มเข้าไปจำหน่ายที่โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ทุกวัน 4.เป็นศูนย์ดูแลสุขภาพด้วยธรรมชาติของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ รพ.สต.หนองไผ่ โดยนำกลุ่มเสี่ยง กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานความดันโลหิตสูง ไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการกินอาหาร พืชผักเป็นยา การดีท็อกซ์ การคว่ำขา 5.พัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง
3.ศูนย์เรียนรู้หนองแสง อำเภอนาคู	1.องค์ความรู้หลัก การผลิตข้าวอินทรีย์และพันธุ์ข้าว 2.การถ่ายทอด -สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนำกลุ่มแกนนำอนุกรรมการกองทุนฟื้นฟู เข้ารับการอบรมการบริหารจัดการหนี้ด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง - คนในชุมชนเข้าไปเรียนรู้ -ระหว่างกลุ่มของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพันธุ์พืชผัก
4.ศูนย์เรียนรู้วัดป่าคำ อำเภอกุฉินารายณ์	1.องค์ความรู้หลัก 1 ไร่ 1 แสน และหลุมพอเพียง 2 หน่วยงานที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วม -สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนำกลุ่มแกนนำอนุกรรมการกองทุนฟื้นฟู เข้ารับการอบรมการบริหารจัดการหนี้ด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง -เป็นศูนย์ปราชญ์จังหวัดกาฬสินธุ์ในการปรับทัศนคติและการปรับพฤติกรรมด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมกับโครงการพระราชดำรินองเล็งเปลี่ยน

ศูนย์	การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้
5.ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แบบพึ่งพาตนเอง ตำบลร่องคำ	1.องค์ความรู้หลัก ผลิตผักปลอดสารพิษ 2.กระบวนการเรียนรู้ - รวมกลุ่มปลูกผักแบบอินทรีย์ในแปลงของศูนย์ 30 คน - เทศบาลตำบลร่องคำสนับสนุนงบประมาณและให้คนในชุมชนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำหลุมพอเพียง การปลูกผัก และหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง - การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดสีเขียวของเทศบาล
6 บ้านนาบอน	1.องค์ความรู้หลัก ฐานการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง 13 ฐานการเรียนรู้ 2. หน่วยงานที่เชื่อมประสานการเรียนรู้ - ปตท.พัฒนาองค์ความรู้ถ่ายทอดใน 13 ฐานการเรียนรู้ - อปท.กองทุนสุขภาพ ตำบลนาร่อง โครงการคนดีสุขภาพดี นำคณะแกนนำตำบลและครัวเรือนต้นแบบไปเรียนรู้ตามฐาน - จัดHome Stay บริการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัด จัดให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิต แกนนำ อสม.ผู้นำชุมชน บุคลากรสาธารณสุข การรับปฐมนิเทศข้าราชการให้เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียง
7 ศูนย์เรียนรู้บ้านดอนแคน อ.ฆ้องชัยพัฒนา	1.องค์ความรู้หลัก การทำนาและปลูกผักแบบอินทรีย์ 2. ถ่ายทอดองค์ความรู้ แก่เด็กเยาวชน คนในชุมชน 3.รวมกลุ่มจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ พันธุ์ข้าว โรงสีข้าวกล้อง จำหน่ายพืชผักตลอดปี โดยมีกลุ่มเป็นสมาชิก 22 คน 4. หน่วยงานที่เชื่อมประสาน - กศน.อำเภอฆ้องชัย เครือข่ายเกษตรอินทรีย์อำเภอฆ้องชัยให้เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับนักเรียน กศน. เกษตรกรในพื้นที่ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลฆ้องชัย และรพ.สต.โนนเขวา ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ด้านสุขภาพปลูกผักปลอดสารพิษ
8.ศูนย์ ยู ยา ค่า (คุณธงชัย ปัญญรัตน์) (ศูนย์ขยายเพิ่มใหม่)	1.องค์ความรู้หลัก การสร้างความมั่นคงทางอาหารตลอดปี เพาะพันธุ์ผัก ไม้ และจำหน่าย 2.สำนักงานสาธารณสุข ให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดเรียนรู้ปรับทัศนคติ โครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ให้ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำระดับตำบล 3. สกว. ให้เป็นศูนย์เพาะพันธุ์กล้าไม้ สำหรับแลกเปลี่ยนให้เกษตรกร

5. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้านบูรณาการความร่วมมือ ที่สำคัญมีดังนี้

- 5.1 กลไกความร่วมมือตามโครงสร้างคณะทำงาน
- 5.2 การเชื่อมแผนและงบประมาณของหน่วยงาน และยุทธศาสตร์จังหวัด
- 5.3 การร่วมมือของภาคีเครือข่าย
- 5.4 พฤติกรรมแบบแผนวิถีชีวิต
- 5.5 กรณีศึกษาของพื้นที่

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 เกิดกลไกความร่วมมือตามโครงสร้างคณะทำงาน

เป็นโครงสร้างคณะทำงานที่เป็นโครงสร้างตามบทบาทหน้าที่ (แนวดิ่ง) และโครงสร้างเชิงการประสานงาน (แนวนอน) โดยใช้กลไกตามโครงการบูรณาการของจังหวัด คือ

- หน่วยงานหลักในระดับจังหวัดที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงาน มี 7 หน่วยงาน คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ปกครอง ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาชุมชน เกษตร/เกษตรและสหกรณ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กลไกโครงสร้างระดับอำเภอมีนายอำเภอเป็นประธานได้มีรูปแบบการบริหารจัดการกำกับพื้นที่มีสาธารณสุขอำเภอเป็นเลขานุการ หน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนได้แก่ ปกครอง ท้องถิ่นอำเภอ เกษตร พัฒนาการ การศึกษาตามอัธยาศัย วัฒนธรรม ตำรวจ พระ และมีการติดตามผลงานทุกเดือน
- หน่วยงานระดับตำบล คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด ท้องที่(กำนันผู้ใหญ่บ้าน) ในพื้นที่วิจัย 23 ตำบล และในพื้นที่ตำบลนำร่องตามโครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ปี 2555 จำนวน 35 ตำบล

5.2 การเชื่อมแผนและงบประมาณของหน่วยงาน และยุทธศาสตร์จังหวัด

จากการเชื่อมประสานความร่วมมือโดยใช้ทิศทางตามโครงการยุทธศาสตร์ ของจังหวัดและสัมพันธภาพของคณะทำงานทำให้เกิดการเชื่อมร้อยแผนงานโครงการและการขยายพื้นที่รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ในปี 2555 และปี 2556 ดังนี้

ตารางที่ 22 การเชื่อมแผนและงบประมาณ ปี งบประมาณ 2555

หน่วยงาน	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ(บาท)
1.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์	1. โครงการตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ใน 6 ตำบลๆละ 30,000 -50,0000 บาท	2,800,000-
	2.อบรม เชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในระดับตำบล 150 อปท. ะละ 10 คน 1,500 คน เพื่อจัดทำแผนตำบลและชุมชนตามเกณฑ์ 3 ดี	1,615,000
	3.อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือน และแผนความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ในระดับชุมชนและครัวเรือนสำหรับแกนนำตำบล และ	572,000
	4.พัฒนาแกนนำครัวเรือน ชุมชนต้นแบบ 170 หมู่ 8,500 ครัวเรือน ทำห่มพอเพียง น้ำสมุนไพร	3,400,000
	5.จัดซื้ออุปกรณ์ผลิตอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ให้ศูนย์บ้านโนนสะอาด	80,000
	6.ตรวจผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัยและเจาะเลือดหาสารเคมีในเกษตรกร (งบพัฒนาจังหวัด)	60,000
2.เกษตรและสหกรณ์ร่วมกับสาธารณสุขจังหวัด		
รวม		5,727,000
2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.โครงการบูรณาการความร่วมมือกาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลนำร่อง 35 ตำบล (พื้นที่โครงการ ABC) 828 โครงการ	12,091,200
3.โรงงานน้ำตาลมิตรกาฬสินธุ์	สนับสนุนโครงการกาฬสินธุ์ 3 ดี (เกษตรชีวภาพ) อำเภอกุฉินารายณ์	200,000
รวมทั้งสิ้น		18,018,200

ตารางที่ 23 การเชื่อมแผนและงบประมาณ ปี งบประมาณ 2556

หน่วยงาน	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ(บาท)
1.จังหวัดกาฬสินธุ์	โครงการบูรณาการความร่วมมือกาฬสินธุ์ คนดีสุขภาพดี รายได้ดีสู่การเป็นเมืองแห่งความสุข ขยายเต็มพื้นที่ 135 ตำบล (150 อบต.) 1,620 หมู่/ชุมชน	งบพัฒนาจังหวัด 27,800,000
2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.สมทบโครงการบูรณาการความร่วมมือกาฬสินธุ์ คนดีสุขภาพดี รายได้ดี 2,714 โครงการ	41,458,600
3.สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์	1. โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน (น้าย่านางรางจืดและน้ำหมักชีวภาพ)	200,000-
	2.โครงการจัดทำฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน และ ภูมิปัญญาสมุนไพรในพื้นที่ 150 อบต.	200,000
	3.โครงการยกระดับและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน 50 ผลิตภัณฑ์	200,000
	4.สนับสนุนการจัดทำเครื่องต้มสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สุขภาพของสุุขศาลา	200,000
	5.วิจัยและพัฒนาความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน	250,000
	รวม 5 โครงการ	1,050,000
2 สำนักเกษตรจังหวัด	1.พัฒนาพันธุ์ข้าว	18,000,000
3. สกว.	โครงการความมั่นคงทางอาหาร	2,500,000
รวม		91,408,600

เป็นกลไกระบบงบประมาณแบบใหม่ที่จังหวัดจัดลงงบประมาณพื้นที่ให้ท้องถิ่นสมทบโดยใช้เป้าหมายร่วมตามตัวชี้วัด และใช้กระบวนการแผนชุมชนเป็นเครื่องมือเชื่อมการทำงาน

5.3 การร่วมมือของภาคีเครือข่าย

- 1.) สร้างแกนนำระดับตำบลในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการ จำนวน 1,500 คน
- 2.) การขยายผลของครัวเรือน ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย โดยการทำน้ำหมักชีวภาพ การทำหลุมพองเพียง การทำปุ๋ยชีวภาพ 8,500 ครัวเรือน 170 หมู่บ้าน
- 3.) การเข้าร่วมโครงการตลาดอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาล 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ โดยให้เครือข่ายของชุมชนนำผลิตภัณฑ์ พืชผัก ปลอดภัยสารพิษ เข้าไปจำหน่ายและแลกเปลี่ยนกันทุกวันศุกร์ ที่หน้าตึกเฉลิมพระเกียรติฯ มีกลุ่มเข้าร่วม 10 กลุ่ม โรงพยาบาลเขาวง กุฉินารายณ์ จัดซื้อข้าวปลอดภัยจากกลุ่มบ้านจวน อำเภอเขาวง

4.) กลไกการทำงานของตำบล

(1) ความเป็นธรรมาภิบาล เรื่องแผนและงบประมาณ โดยคณะทำงานระดับตำบลมีการเปิดบัญชีโครงการเงินที่สมทบลงตำบล และงบจากท้องถิ่น มีการนำแผนและงบประมาณมากำหนดกิจกรรม ระยะดำเนินงานและผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าหลักในการขับเคลื่อนแผน ชุมชนรับรู้และมีความเป็นเจ้าของแผนและงบประมาณมากขึ้น จากกระบวนการจัดเวทีเจรจาภาคีและประชาพิจารณ์แผน

(2) มีการข้อมูลของพื้นที่มาวิเคราะห์และกำหนดแผนให้สอดคล้องโดยส่วนใหญ่จะพบว่า เป็นโครงการที่โยงกับเรื่องความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย การสร้างความเข้มแข็งของแกนนำตำบล ชุมชน

ดังกรณีตัวอย่าง ของตำบลร่องคำ ดังนี้
แบบสรุปรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2556 โครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี (3 ดี – 2) หมวดสมทบจาก อปท.
เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	ชื่อโครงการ	จำนวนกิจกรรม	จำนวนงบประมาณ (บาท)			
			อปท.	เบิกจ่ายแล้ว	ร้อยละที่เบิกจ่าย	คงเหลือ
1	เยาวชนสดใสห่างไกลยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และเกมส์	7	56,400	-	-	56,400
2	สุดยอดมาตรการทางสังคม ตำบลร่องคำ	8	46,810	30,560	65.29	16,250
3	ชุมชนมีการจัดการปัญหาสุขภาพ ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง ไขมันในเลือดสูง มะเร็งท่อน้ำดี และภาวะขาดสารไอโอดีน ด้วยหลักการพึ่งพาตนเองของชุมชน	5	44,900	-	-	44,900
4	ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพของชุมชนด้วยภูมิปัญญา และการแพทย์ทางเลือก	4	40,400	-	-	40,400
5	สร้างความมั่นคงทางอาหารแก่ครอบครัว และชุมชนด้วยหลุมพอเพียงและ กลุ่มอาชีพ	3	26,000	-	-	26,000
รวม		27	214,510	30,560	14.25	183,950

แผนงานโครงการรองรับงบประมาณโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ปี 2556 (หมวดสนับสนุนจากจังหวัด 200,000 บาท)
ตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย/จำนวน กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต กิจกรรมหลัก	พื้นที่ ดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ	ตอบสนอง ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
1	โครงการบูรณาการแผนชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	1. จัดอบรมนักจัดการชุมชนระดับตำบล	1. นักจัดการชุมชนระดับตำบล จำนวน 10 คน	1. มีนักจัดการชุมชนระดับตำบล ผ่านการอบรมจำนวน 10 คน	ตำบลร่องคำ	ก.พ.2556	7,400 บาท	- หมวดคนดี ตัวชี้วัดที่1-6 - หมวด สุขภาพดี ตัวชี้วัดที่1-6 - หมวดรายได้ดี ตัวชี้วัดที่1-	คณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบคนดีสุขภาพดี รายได้ดี ตำบลร่องคำ
		2. นักจัดการชุมชนระดับตำบลจัดกระบวนการทบทวนแผนชุมชน	2. ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำชุมชน ตัวแทนกลุ่ม 120 คน	2. มีแผนชุมชนรองรับโครงการ 3 ดี	ตำบลร่องคำ จำนวน 13 หมู่บ้าน	ก.พ.2556	รวม 34,800 บาท	7	

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย/จำนวน กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต กิจกรรมหลัก	พื้นที่ ดำเนินการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ	ตอบสนอง ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
1	โครงการบูรณาการแผนชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	3. จัดประชาคมวาระจังหวัดงานศพปลอดเหล้า เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี	3. ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำชุมชน ตัวแทนครัวเรือน ทุกหมู่บ้าน จำนวน 695 คน	1. มีผลการประชาคมวาระตำบลสนองวาระจังหวัด	ตำบลร่องคำ จำนวน 13 หมู่บ้าน 695 คน	ก.พ. – มี.ค. 2556	83,400 บาท	- หมวดยอดเยี่ยม ตัวชี้วัดที่1-6 - หมวดยอดเยี่ยม สุขภาพดี ตัวชี้วัดที่1-6	คณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลร่องคำ
		4. จัดเจรจาพาทีแผนชุมชน	4. ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำชุมชน ตัวแทนกลุ่ม 120 คน	4. มีโครงการชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ	ตำบลร่องคำ จำนวน 13 หมู่บ้าน	มี.ค.2556	14,400 บาท	- หมวดยอดเยี่ยม ตัวชี้วัดที่1-7	
		5. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้มหกรรม 3 ดีระดับตำบล	5. ผู้นำชุมชน อสม. แกนนำชุมชน ตัวแทนกลุ่มและประชาชนทั่วไป 500 คน	5. ตำบลมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรม ปีละ 2 ครั้ง	ตำบลร่องคำ จำนวน 13 หมู่บ้าน	เม.ย. 2556	60,000 บาท		
รวมงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัด							200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน)		

(3) มีเจ้าภาพร่วมกันมากขึ้น การกำกับติดตามงาน มีการมอบเจ้าภาพติดตามงานตามตัวชี้วัดและแผนงานโครงการจากเดิมเรื่องงบประมาณจะแยกส่วนกันของหน่วยงานเช่น งบประมาณของท้องถิ่นจะมีฝ่ายดูแลจัดสรรงบประมาณหน่วยงานการศึกษา สาธารณสุขตำบล กลุ่มอาชีพ มีการปรับกระบวนการบริหารแผนใหม่ให้เป็นทีมทำงานร่วมกัน โดยใช้แกนนำตำบล แกนนำชุมชนเป็นทีมหลักในการประสานและบริหารแผนงานโครงการ มีการติดตามกำกับผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ทุกเดือน เช่นกรณีตำบล ยอดแกจะมีทีมตำบลออกประเมิน ทุกหมู่บ้านและจัดระดับสุดยอดของแต่ละหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านสุดยอดเรื่องความสะอาด หมู่บ้านสุดยอดสุขภาพ สุขยอดเรื่องกลุ่มอินทรีย์ กรณีของตำบลนาบอนมีการติดตามในรูปแบบทีมหมู่บ้าน เป็นบ้านพี่เมืองน้อง เพื่อเยี่ยมเยียนการทำงานการพัฒนาชุมชน การใช้คณะกรรมการตำบลติดตามแผนงบประมาณ กิจกรรมและตัวชี้วัด เช่นสาธารณสุขดูแลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบาหวานความดัน การตรวจสอบสารเคมีในเกษตรกร พัฒนาชุมชนติดตามดูแลกลุ่มปลูกผักเลี้ยงปลา เป็นต้น

(4) กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดกระแสของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4.1 การเรียนรู้ภายในตำบล มีกระบวนการเรียนรู้จากฐานเดิมที่มีอยู่และต่อยอดการพัฒนาตามหลักวางแผน (Plan) ปฏิบัติ(Do) ประเมิน (Check) ปรับปรุง (Act) โดยกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการกิจกรรม ร่วมกับท้องถิ่น ทีมทำงานระดับตำบล ผู้นำชุมชน จนเกิดเป็นตำบลชุมชนแห่งการเรียนรู้ เช่น

กรณี ตำบลนาบอน

ริเริ่ม

ตั้งแต่ปี 2548-52 จากการใช้เครื่องมือ กระบวนการเรียนรู้ข้อมูลบัญชีครัวเรือนและกระบวนการแผนชุมชนได้เห็นข้อมูลรายรับรายจ่ายซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง จึงมีการปรับตัวโดยใช้แผนชุมชนไปแก้ปัญหาในระดับชุมชน และระดับบุคคล ทำให้ลดรายจ่าย และสร้างรายได้ในชุมชน เช่นการทำพืชผักสวนครัว ทุกครัวเรือน การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา แมงจิ้งหรีด ในบ่อซีเมนต์ ของครัวเรือน การปลูกและใช้สมุนไพรในครัวเรือน จนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาของจังหวัด

สานต่อการพัฒนา

ปตท.ได้เห็นผลงานจึงเข้ามาพัฒนาต่อยอดสร้างคน สร้างชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาให้มีฐานเรียนรู้ 13 ฐาน ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้นำในการถ่ายทอด เช่นฐานน้ำหมัก ฐานคนเออาถ่าน ฐานเรียนรู้ปลูกผักหวาน ฐานสมุนไพร ฐานปศุสัตว์ ซึ่งทุกฐานมีความเชื่อมโยงการสร้างอาหาร สร้างอาชีพในชุมชน

ต่อยอดการพัฒนาเสริมสร้างผู้การเปลี่ยนแปลง

ในปี 2554 ทีมผู้ประสานงานโครงการความร่วมมือของ สกว.ได้ประชุมร่วมกับแกนนำตำบลและผู้บริหารท้องถิ่นให้เปิดตัวหมู่บ้าน ตำบลให้เป็นศูนย์เรียนรู้และกำหนดทิศทางให้เป็น Home Stay ในเชิงการจัดการการเรียนรู้ จึงกำหนดทีมบริหารจัดการ ครัวเรือน กิจกรรมรองรับผู้มาศึกษาดูงานแบบนอนพัก และไปกลับ โดยกำหนดค่าใช้จ่ายรับรอง เป็นอาหาร อาหารว่างเครื่องดื่ม วิทยากร อุปกรณ์สาธิต คัดต่อหัว จึงได้นำทีมศึกษาดูงานจากจังหวัดชัยภูมิ 100 คนไปศึกษาดูงานแบบพักค้าง ทำให้เริ่มมีการตื่นตัวและปรับตัว การในการจัดการและกระบวนการถ่ายทอด

จากนั้นในปี 2555 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ได้นำคณะ แกนนำ อสม.เข้าไปเรียนรู้ แบบพักค้าง 3 วัน 1 คืน จำนวน 3 รุ่นๆละ 100 คน คัดค่าใช้จ่าย เป็นอาหารคาบละ 80 บาท อาหารว่าง 25 บาท ค่าวิทยากร ฐานละ 1,000 บาท พักคืนละ 100 ผลทำให้เกิดการเรียนรู้

- 1.) ชุมชนเกิดความตื่นตัวในการทำวิสาหกิจชุมชนแบบใหม่ ที่เป็นรายได้จากฐานการพัฒนา ประเพณี วัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชน

- 2.) อาหารที่จัดเลี้ยง ส่วนใหญ่ต้องนำมาจากตลาดตั้งแต่ เนื้อหมู ปลา ไก่ ผัก ผลไม้ เป็นรายจ่ายที่ไหลออกจากชุมชน เนื่องจากชุมชนยังได้วางแผนการผลิตอาหารให้ตอบรับกับการศึกษาดูงานแบบ Home Stay
- 3.) การจัดการเงินที่ยังไม่ลงตัว ชุมชนยังได้รับประโยชน์ร่วมไม่มาก
- 4.) มีชุมชนอื่นๆตามเข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องที่เกิดจากกลุ่มที่เคยเข้ามา กลุ่มแกนนำตำบลที่เกิดจากทีมจังหวัดประชาสัมพันธ์ให้จากกระบวนการอบรมแกนนำตำบลจึงชักชวนทีมท้องถิ่น ที่เป็นแกนนำตำบลรวมทั้งแกนนำหมู่บ้าน กลับมาศึกษาดูงานอีกรอบเพื่อให้เห็นรูปแบบการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม

ปรับตัวและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการ

- 1.) มีการปรับปรุงแบบการบริหารจัดการใหม่ โดยให้มีศูนย์ประสานงานหลักที่บ้านนาบอน มีการจัดการแบ่งสรรงบจากรายได้ให้กับฐานวิทยากร เข้ากองทุน ปัจจุบันมีเงินเข้ากองทุน ประมาณ 340,000 บาท แบ่งจัดสรรให้ทุกครัวเรือนเพื่อดูแลความสะอาดหน้าบ้านบริเวณบ้านอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวัฒนธรรม
 - 2.) เกิดการสร้างรายได้เข้าชุมชน ยอดคณะศึกษาดูงานในปี 2555-56 รวมทั้งสิ้น 97คณะจำนวนผู้ศึกษาดูงาน 20,000 คน มีเงินเข้าชุมชน 1,200,000 บาท ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มจากการขายผลิตภัณฑ์ในชุมชน เช่นต้นกล้วยผักหวาน และอื่นๆ เตาประหยัดพลังงาน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ รวมทั้งการจำหน่ายอาหารพืชผักให้คณะจัดการศึกษาดูงาน เป็นต้น
 - 3.) เกิดการยกระดับและขยายการผลิต เพื่อผลิตอาหารในชุมชนให้เพียงพอให้กับกลุ่มที่เข้ามาศึกษาดูงาน เนื่องจากข้อมูลการทำอาหารที่เลี้ยงคณะศึกษาดูงานที่นำเข้ามาจากนอกชุมชนจึงมีการปรับตัวโดยชุมชนมีการเลี้ยงหมูหลุม ปลูกพืชผัก เลี้ยงปลา ปลูกสมุนไพร เพาะกล้าไม้ เพิ่มผลิตภัณฑ์เตาประหยัดพลังงาน การทอผ้า ซึ่งพบว่าบางอย่างยังไม่พอเพียงกับการรองรับคณะที่มาเรียนรู้ดูงาน จึงมีแผนที่จะขยายฐานการผลิต ฐานการศึกษาดูงานไปยังรอบรายทางเส้นทางการเดินทางไปยังชุมชนอื่นของตำบล
 - 4.) จะเพิ่มฐานการเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพแบบธรรมชาติบำบัด ฐานการปฏิบัติธรรม ฐานการผลิตจากผักหวาน เพื่อให้มีความสมบูรณ์ของการเรียนรู้ และเป็นฐานที่ต่อยอดจากทุนเดิมของชุมชน
- 4.2 กระบวนเรียนรู้จากภายนอก และใช้คนภายนอกมาร่วมพัฒนา เพื่อปรับใช้และให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ตนเอง

กระบวนเรียนรู้จากภายนอก : เกิดกระแสการเรียนรู้จากพื้นที่ภายนอกเพื่อนำมาปรับใช้

ในตำบลของตนเอง ในรูปแบบ

- การศึกษาดูงานนอกพื้นที่จังหวัด ตามประเด็นที่ตำบลตนเองสนใจ เช่น ตำบลรอง คำสนใจเรื่องการใช้สมุนไพรในชุมชน จึงได้นำแกนนำตำบลและชุมชน ไปศึกษาดูงานระบบการผลิตและใช้สมุนไพรแบบครบวงจรที่วังน้ำเย็น อภัยภูเบศร์ จากนั้นเทศบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ทุกหมู่บ้านละ 1,500 ไปปลูกสมุนไพร ทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร ปัจจุบันทุกครัวเรือนในตำบลปลูกสมุนไพรเช่นย่านางรางจืด มะรุม ผักปลอดสารพิษ มีการรวมกลุ่มทำน้ำสมุนไพรเป็นจิตอาสาให้งานศพปลอดเหล้า และทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรจำหน่ายในรูปตรา 3 ดี(คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลรองคำ) เช่นสบู่ ยาสระผม น้ำหมักชีวภาพจากสมอ ยอ มะขามป้อมและอื่นๆ

- การศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัด จากศูนย์เรียนรู้ จากชุมชนต้นแบบ เช่นศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด ตำบลไผ่ ชุมชนบ้านนาบอน โดยแกนนำตำบลจะนำคณะไปเรียนรู้โดยการประสานตรงกับพื้นที่และให้ผู้ประสานงานจังหวัดติดต่อประสานงานให้

การใช้คนภายนอกมาร่วมพัฒนา : โดยคณะกรรมการตำบลกับกลุ่มผู้ร่วมโครงการได้วิเคราะห์จุดอ่อนของกลุ่ม และต้องการเพิ่มศักยภาพการผลิต จึงได้ประสานวิทยากรหรือผู้รู้จากภายนอกมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้

- กรณีศึกษาตำบลภูโป ของเทศบาลตำบลภูโป อำเภอเมือง ได้ตั้งเป้าหมายให้เป็นตำบล **สุขภาพดีและด้วยอาหารปลอดภัย** มีกระบวนการพัฒนาดังนี้

1. การใช้ข้อมูลบัญชีครัววิเคราะห์รายรับรายจ่าย พบรายจ่ายที่เกิดจากอาหารและต้นทุนการผลิต โดยผู้ประสานงานโครงการ สกว.คุณนิตยาและคุณมังกร ไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้อย่างต่อเนื่องทุกเดือน โดยมีกลุ่มเข้ามาเรียนรู้ด้วยประมาณ 30 คน ใช้สถานที่บ้านคุณตาวินิจ ถิตย์ผาด

2. ปรับแผนการผลิต และทำบัญชีฟาร์ม โดยการรวมกลุ่มปลูกพืชผัก พริก กล้วย เพื่อสร้างฐานอาหารของชุมชน จนสามารถลดรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งมีตัวชี้วัดคือรถพุ่มพวงมาจำหน่ายอาหารในชุมชนลดลง และต่อยอดเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่ายในตลาด เป็นการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

3. ระบบการหนุนเสริมของเทศบาล ได้จัดทำแผนและงบประมาณสนับสนุนกลุ่มและชุมชน ให้มีการผลิตพืชผัก การตลาดสีเขียว รวมทั้งให้พัฒนาชุมชน มาดูแลกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4. ยกระดับการเรียนรู้ หลังจากมีการผลิตมากขึ้นเกิดปัญหา โรคและแมลงของพริก กระบี่ และผักอื่นๆ เทศบาลจึงและผู้ประสานงานโครงการความร่วมมือของ สกว.จึงประสานอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มาสอนกระบวนการปลูกและดูแลแก้ไขปัญหาโรครากเน่าของผัก อาจารย์วีระจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มาสอนการปลูกพริก ให้กับกลุ่มโดยงบประมาณใช้จากเทศบาลและ โครงการร่วมมือของ สกว. ทำให้เกิดผลผลิตใหม่ของกลุ่มคือการปลูกพริก และผักหวานบ้าน

5. แผนต่อยอดการพัฒนา กลุ่มเกษตรกร 25 คนได้มาวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตร่วมกันกับเทศบาลและเสนอแผนพัฒนาปี 2557 ดังนี้

5.1 การสร้างมูลค่าและเพิ่มผลผลิตข้าว โดยการแปรรูปข้าวข้าวกล้อง การปลูกข้าวแบบอินทรีย์คนละ 2 ไร่

5.2 การแปรรูปผักหวานบ้านเป็นชาผักหวาน

5.3 การแปรรูปอ้อยเป็นน้ำตาลทรายแดง เพื่อขายให้กลุ่มทำน้ำหมักชีวภาพ คนละ 1 ไร่เป็นอ้อยอินทรีย์

5.4 การปลูกผักปลอดสารเพื่อการบริโภคและการจำหน่าย คนละ 1 งาน เทศบาลจะสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การสนับสนุนจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการผลิต การจัดขนส่งสู่ตลาด

4.) สัมพันธภาพการทำงาน

4.1 มีกลไกใหม่คือศูนย์ประสานงานโครงการระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ทำให้มีการแลกเปลี่ยนนำเสนอข้อมูลติดตามงาน ทุกเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอำเภอ ที่มีการพัฒนากลไกการทำงาน นายอำเภอใส่ใจการนำเสนอข้อมูลของพื้นที่ ทั้งการจัดทำบัญชีครัวเรือน การทบทวนแผนชุมชน การดำเนินงานตามวาระของจังหวัด จากเดิมในการสร้างกลไกการทำงานส่วนมากจะละเลยกลไกของระดับอำเภอ เนื่องจากส่วนใหญ่คิดว่าผู้ว่าราชการจะสั่งนายอำเภอได้ทุกเรื่อง แต่ความเป็นจริงการสั่งการแต่ขาดกระบวนการเรียนรู้ ขาดการพัฒนาทีม ขาดการจัดระบบติดตาม กลไกการขับเคลื่อนไม่สามารถดำเนินไปได้ **รูปแบบใหม่ จึงพัฒนากลไกระดับอำเภอ ดังนี้**

1. พัฒนาทีมผู้ประสานงานระดับอำเภอ โดยพัฒนาวิทยากรกระบวนการ และพัฒนาระบบการติดตามกำกับงาน จังหวัดจัดสรรงบให้ทั้ง 18 อำเภอ 380,000 บาทโดยใช้งบจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งให้สาธารณสุขอำเภอเป็นเลขานุการเนื่องจากหน่วยงานสาธารณสุขมีเครือข่าย สายงานกระจายถึงระดับตำบล ชุมชน คือระดับตำบลมี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีกรรมการกองทุนสุขภาพที่ดูแลงบประมาณและแผนสุขภาพที่ สปสข.

อุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และท้องถิ่นสมทบ ทั้ง 150 งบประมาณปีละประมาณ 46 ล้านบาท สามารถที่จะทำแผนและงบประมาณตอบสนองและขับเคลื่อนวาระของจังหวัดได้รวมทั้งสนองตอบปัญหาความต้องการของชุมชนระดับหมู่บ้าน มีอสม.เป็นแกนหลักสำคัญในการประสานและปฏิบัติการตามแผนของชุมชนซึ่ง อสม.เป็นเลขานุการของแกนนำระดับหมู่บ้านด้วย

2. จังหวัดจัดกลไกให้มีการติดตามผลงานและนำเสนอความก้าวหน้าในที่ประชุมประจำเดือนหัวหน้าส่วนระดับจังหวัด และให้นายอำเภอนำเสนอเดือนละ 2 อำเภอทำให้เกิดการกระตุ้นนายอำเภอต้องปรับตัวและมีการติดตามผลงานของอำเภออย่างจริงจังมากขึ้น

3. อำเภอจัดกลไกติดตามของส่วนราชการระดับอำเภอ ทุกเดือน และการใช้เวทีประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านติดตามงาน มอบรางวัลเกียรติบัตรให้หมู่บ้านที่มีผลงานดี และมอบรางวัลคนดีแต่ละประเภท ทุกเดือน

4.2 คณะวิทยากรกระบวนการทบทวนแผน มีความใกล้ชิดสนิทสนมมากขึ้น หน่วยงานที่เข้าร่วมได้ประโยชน์ร่วมทั้งผลงาน ตัวชี้วัด แม้ไม่มีงบประมาณ เช่นแรงงานจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัดได้งานการพัฒนาแรงงานในภาคการเกษตร การพัฒนาสื่อสารสัมพันธ์สี่มุมเมืองตามวาระจังหวัด

4.3 ในระดับท้องถิ่นเกิดบรรยากาศและสัมพันธภาพใหม่ ระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานราชการในพื้นที่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร สามารถเสนอข้อมูลความต้องการโดยใช้ข้อมูลของกลุ่มและร่วมเสนอแผนขอสนับสนุนจากท้องถิ่นได้ ตรงกับความต้องการ จากเดิมกระบวนการแผนเพียงนำแผน 3 ปี ของท้องถิ่นมาปรับและประชาพิจารณ์ตามระเบียบขั้นตอนเท่านั้น

5.) การสร้างเครือข่ายข้าว

จากเดิมกลุ่มข้าวจะเป็นการรวมกลุ่มกันเฉพาะที่ ไม่มีการจัดโครงสร้าง การทำฐานข้อมูลของกลุ่มตั้งแต่จำนวน พื้นที่เพาะปลูก พันธุ์ข้าว จำนวนผลผลิตทั้งหมดของกลุ่ม ผลิตต่อไร่ ไม่มีกระบวนการเรียนรู้ข้าวกลุ่ม หลังมีการประชุมกลุ่ม จึงได้กำหนดแผนและแนวทางดังนี้

(1) แผนและแนวทาง

- การจัดโครงสร้างเครือข่าย ทำฐานข้อมูลการผลิต
- การพัฒนาและผลิตพันธุ์ข้าว
- ข้าวเพื่อสุขภาพ
- การเพิ่มผลิตและลดต้นทุนการผลิตต่อไร่
- การจำหน่ายและการตลาด
- การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตชาวนา
- การสร้างยุวชนชาวนา

(2) สร้างเครือข่ายข้าว จ.กาฬสินธุ์ 10 กลุ่ม

ตารางที่ 24 จำนวนสมาชิกที่ร่วมทำเครือข่ายข้าวปลอดภัยจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	อำเภอ/ชื่อเครือข่าย	จำนวนสมาชิก(คน)
1	อ.เมือง ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพน	40
2	อ.ฆ้องชัย บ้านดอนแคน / สจ.อุทัย	60
3	อ.ห้วยผึ้ง บ้านหนองแสง	7
4	อ.เมือง กลุ่มภูโป บ้านโนนสะอาด	60 15
5	อ.กุฉินารายณ์ บ้านหนองห้าง	25
6	อ.ร่องคำ บ้านสองห้อง	15
7	อ.เขาวง บ้านกุดสิม	45
8	อ.นามนบ้านยอดแกง	25
9	อ.นาคู บ้านจาน	25
10	อ.ยางตลาด บ้านโคกศรี บ้านอุ่มเม่า	5 7
	รวม	329 คน

(3) กลไกความร่วมมือ

- **อบจ.** สนับสนุนงบประมาณและสร้างเครือข่าย การตลาด
- **จังหวัด/เกษตรจังหวัด**
- **งบพัฒนาพันธุ์ข้าว** การทำฐานข้อมูลเครือข่าย
- **การสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยี**
- **การรับรองคุณภาพมาตรฐาน (Q)**
- **สาธารณสุขจังหวัด** การรับรองความปลอดภัย ตรวจเลือดเกษตรกร
- **โรงพยาบาล** รับซื้อข้าวกล้อง การจัดตลาดในโรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลภมลไสย โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ โรงพยาบาลนามน โรงพยาบาลเขาวง โรงพยาบาลกุฉินารายณ์
- **เกษตรกร** การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนพันธุ์

(4) กิจกรรมริเริ่มการสร้างเครือข่ายข้าว จ.กาฬสินธุ์

1. การพัฒนาและผลิตพันธุ์ข้าว

- กลุ่มหนองแสง อ.ห้วยผึ้ง พันธุ์ข้าวหอมนิล ข้าวเหนียวดำ 7 ต้น
- อ.ฆ้องชัย พันธุ์ สีนเหล็ก มะลิ เหลือง สิบเอ็ด 3 ต้น
- บ้านจาน อ.นาแก ข้าว กข.6 มะลิแดง (ข้าวเขาวง) 3 ต้น
- บ้านโพน อ.เมือง ข้าวหอมมะลิ 5 ต้น
- บ้านโคกศรี 3 ต้น ข้าวหอมนิล มะลิแดง หอมมะลิ
- กลุ่มภูพาน อำเภอเมือง

2. การเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตต่อไร่

เป้าหมาย ผลผลิต จากเดิม 35-40 ถึง ต่อไร่ เป็น ไม่ต่ำกว่า 60 ถึง ต่อไร่

การผลิต ข้าวปลอดภัย และอินทรีย์

ความมั่นคง ต้องมีข้าวสำรองเฉลี่ยครัวเรือนละ 100 ถึง/ปี (คนละ 25 ถึง)

ระยะเวลาประเมินผล เดือนธันวาคม 2556

องค์ความรู้/เทคโนโลยี

1. การนํานาหยอด
2. การให้ปุ๋ยทางใบ เช่นสูตร กระปิ ของพ่อสมภาร ภูนิษ
สูตร
 - (1) กระปิ 3 หางซ้อน
 - (2) น้ำข้าวหม่า 2 ลิตร
 - (3) น้ำมันพืชใช้แล้ว 1 แก้ว
 - (4) น้ำหมักชีวภาพจากข้าวกล้องหรืออื่นๆ 1 แก้ว
 - (5) หมักไว้ 1 คืน
 - (6) ก่อนใช้นํามาผสมน้ำ 20 ลิตร
 - (7) พ่นฉีดตอนเช้าก่อน 2 โมงเช้า เพราะปากใบกำลังเปิด แต่ต้องฟ้าเปิด
ไม่มีฝน
 - (8) พ่น 2 ครั้งตอนข้าวตั้งกอ และตอนตั้งท้อง
3. การใช้สารชีวภาพไล่แมลง เช่นสูตรกะทิ ของพ่อทนต์ ตำบลภูพาน
4. การทำนาวน (บ้านโพน)
5. ปุ๋ยสั่งตัด อ.ยางตลาดโดย นอภ.และอปท.ซึ่งให้ทุกท้องถิ่นทำแผนรองรับ
การพัฒนา กลุ่มเกษตรกร การส่งดินส่งตรวจ การทำธาตุอาหารเสริมตาม
สภาพดิน ซึ่งจะลดต้นทุนได้ถึง 2,500 บาทต่อไร่

6. ลดการใช้ยาฆ่าหญ้าจากราไฟ (พอสมภาร) ขั้นตอนการทำ

1. ราชว จากกอไผ่ 1 ก.ก. โดยขุดเอาทั้งดินและราชว

2. นำส่วนผสม ลงในถังที่มีฝาปิดประกอบด้วย น้ำน้ำตาลทรายแดง 1 กก.หรือกากน้ำตาล 1 ลิตรรำอ่อน 1 กก.
3. เติมน้ำสะอาด 5 ปีดฝาลัง หมักไว้ 3 วัน

4. วิธีใช้

1. น้ำหมัก 1 ส่วน : น้ำ 10 ส่วน พ่น/ราดแปลง
2. พ่นหญ้าโดยตรง ไม่ต้องผสมน้ำ
3. กรณีแปลงใหญ่ น้ำหมักรดลงแปลงนาไถกลบและปล่อยน้ำลงแปลง เชื่อว่าจะทำงานไปตลอดไม่ต้องใส่

น้ำหมักอีก

7. สูตรน้ำหมักเร่งรัด ล้างพิษดิน

8. สูตรปุ๋ยและสารชีวภาพไล่แมลงศัตรูพืช

มีสูตรการใช้สมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช และมีการทดลองใช้ในชุมชน ดังนี้

สูตร สมุนไพรปราบศัตรูพืช

ส่วนผสม

1. ฟ้าทะลายโจร 1 ส่วน
2. ใบสะเดา 1 ส่วน
3. ข่าแก่ 1 ส่วน
4. ยาฉุน 1 ส่วน
5. ตะไคร้หอม 1 ส่วน

วิธีทำ

ทำสมุนไพรทั้งหมดมาบดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ โขลกพอละเอียด พอแหลกดีแล้ว นำไปต้ม เติมน้ำพอท่วม แล้วต้มให้เดือด 10-15 นาที ยกลงให้เย็นรินเอาน้ำไปผสมกับสารเคมีที่ต้องการ โดยใช้สมุนไพร 80% ผสมสารเคมี 20% ฉีดพ่นทั้งแปลง อย่าลืมผสมสารจับใบด้วย ใช้ป้องกันและกำจัดแมลงและศัตรูพืช จะไม่รบกวน ป้องกันได้แม้กระทั่ง หนอนนา จะไม่กัดกินเนื่องจากต้นข้าวจะมีรสขมมากฉีดพ่นเดือนละ 1 ครั้ง

หมายเหตุ

ยานี้ใช้กับพืชผักทุกชนิดได้ แต่ถ้าพืชอยู่ในระยะออกดอก ออกผล จะใช้ยานี้ไม่ได้จะทำให้มีรสขม

สูตรสมุนไพรป้องกันเชื้อรา

ส่วนผสม

1. เปลือกมังคุด 1 กิโลกรัม
2. หนุ้าเสือหมอบ 1 กิโลกรัม
3. เปลือกแค 1 กิโลกรัม
4. ข่าแก่ 1 กิโลกรัม
5. เปลือกเงาะ 1 กิโลกรัม

วิธีทำ

ทำส่วนผสมทั้งหมดมาบดให้ละเอียด แล้วหมักกับเหล้าขาว 7 – 10 วัน ฉีดพ่นอัตราที่ใช้ 1 ช้อนแกง ผสม น้ำ 20 ลิตร ฉีดก่อนข้าวออกรวงครั้งเดียว

สูตรสมุนไพรใช้กำจัดเชื้อรา

ส่วนผสม

1. สาบเสือ 4 กิโลกรัม เปลือกแค 4 กิโลกรัม
2. กระเทียม 2 กิโลกรัม เทียนหยด 4 กิโลกรัม
3. ว่านน้ำ 4 กิโลกรัม ลูกตะโก 4 กิโลกรัม

วิธีทำ

บดส่วนผสมทั้งหมดให้เล็กที่สุด เติมน้ำพอท่วม เติมนเมทิลแอลกอฮอล์ 5 ลิตร (ใช้ถังหมัก 200 ลิตร) หมักไว้นาน 15 วัน

วิธีใช้

ใช้น้ำสกัดสมุนไพร 30 – 50 ซีซี / น้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นให้ทั่วใบ และลำต้นสามารถป้องกันเชื้อราได้

สมุนไพรกำจัดหอยเชอรี่

สูตรของภูมิปัญญา

นำลูกมะกรูดผ่า 4 ซีก จำนวน 3 ก.ก. ผสมกับโมลาส 1 กิโลกรัม ปูนแดงกินหมาก 1 กิโลกรัมและน้ำใส่พอท่วม ลูกมะกรูด หมักไว้ 7 เดือน วิธีใช้ 100 ซีซี ต่อน้ำ 7 ลิตร หยอดให้ทั่วนา

ประโยชน์ ลดการใช้สารเคมีในการกำจัดหอยเชอรี่ และช่วยรักษาสภาพแวดล้อมที่ดี

สูตรยาฆ่าหญ้าสูตรน้ำมันชีวภาพที่ไร้สารเคมีเป็นพิษ

สูตรผสมเข้มข้นมีดังนี้

1. ผงซักฟอกเข้มข้นซักเครื่องฝาบน 1 ซ้อนโต๊ะยี่ห้อโอโปร (ขนาด 650 กรัม 30 บาท)
2. น้ำธรรมดา
3. ไบโอดีเซล (B100) (40 บาท/ลิตร) 25 ซีซี
4. น้ำมันเครื่อง SAE 40 ใช้แล้ว (10 บาท/ลิตร) 25 ซีซี

วิธีการผสม

1. นำผงซักฟอกโปรมีใส่ขวดขนาด 500 ซีซี
2. เติมน้ำในขวด
3. เขย่า 2-3 นาที ให้ผงซักฟอกละลายในน้ำจนหมดสิ้นเอาเฉพาะน้ำใสมาใช้งานเอาตะกอนทั้งน้ำใสใสขวด
4. นำไบโอดีเซลแบ่งเป็น 3 ส่วน ใส่ลงในขวด 1 ส่วน แล้วเขย่า ประมาณ 1 นาที ทำแบบนี้ 3 ครั้ง ไบโอดีเซลจะเข้ากันดีกับน้ำผงซักฟอกจะเห็นเป็นน้ำขุ่นเหมือนน้ำมันสด
5. เติมน้ำมันเครื่องแบ่งเป็น 3 ส่วน ใส่ลงในขวดตามข้อ 4 เขย่า ทำ 3 ครั้งก็จะเสร็จ
6. นำของผสมในขวดเก็บไว้ได้ 50 วัน

ข้อควรระวัง

หากฉีดขั้นตอนจะพบสิ่งผิดปกติดังนี้

- ผงซักฟอกไม่ละลายตกตะกอนนอนก้น
- มีสภาพเป็นน้ำมันแยกส่วนผสมเข้ากันไม่ได้ น้ำมันสีเหลืองอยู่บนน้ำขุ่นอยู่ล่าง

สิ่งที่ควรเป็น

- สภาพของผสมเปลี่ยนจากสภาพน้ำมัน Oil-Base มาเป็นสภาพน้ำ Water-base
- สีจะเปลี่ยนจะสีน้ำมันเหลืองเป็นน้ำขุ่นขาว
- ไม่มีตะกอนผงซักฟอก

วิธีการใช้งาน

- น้ำสารฆ่าหญ้าน้ำมันชีวภาพมาใส่น้ำในสัดส่วน 1.5-2.0 ซีซี ต่อน้ำ 1,000 ซีซี
- กวนให้เข้ากัน จะพบว่าสารผสมจะเป็นสีขุ่นขาว
- น้ำไปฉีดพ่นหญ้าด้วยหัวฉีดพ่นฝอยให้ชุ่มชื้น ซึ่งควรจะทำก่อนและหลังฝนตกอย่างน้อย 4 ชม.

ต้นทุนยาฆ่าหญ้าสูตรน้ำมันชีวภาพ

- ผงซักฟอกโปร	200 กรัม	10 บาท
- ไบโอดีเซล	1,000 กรัม	40 บาท
- น้ำมันเครื่อง	1,000 ซีซี	10 บาท
- น้ำธรรมดา	400 ซีซี	0 บาท
- รวม	2,600 ซีซี	60 บาท

คิดเป็นเงิน 60 บาท/2.6 ลิตร = 23 บาท/ลิตร

เทียบกับยาฆ่าหญ้าโกรโคเฟต 48 = 230 บาท/ลิตร

ราคาถูกกว่า 10 เท่า

ผลการทดสอบ

- ฉีดพ่นฆ่าหญ้า ใบแดงแล้วเหี่ยวตาย
- ฤทธิ์เผาไหม้

สูตร การแช่มือแช่เท้าในน้ำสมุนไพร

ส่วนประกอบ ให้ใช้สมุนไพรฤทธิ์เย็น ประมาณ ครึ่ง- 1 กำมือ เช่น

- ใบเตย
- เบญจรงค์ (อ่อมแซบ)
- ผักบุ้ง
- บัวบก
- ย่านาง
- รากจี๊ด
- ใบมะขาม
- ใบส้มป่อย
- กาบหรือใบหรือหอยกกล้วย เป็นต้น

จะใช้สมุนไพรอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันก็ได้ ต้มกับน้ำ 1 ชัน (ประมาณ 1 ลิตร)เดือดประมาณ 5-10 นาที แล้วผสมน้ำธรรมดาให้อุ่นแค่พอรู้สึกสบาย ถ้าไม่มีสมุนไพรเลย ก็ใช้น้ำเปล่าต้มให้เดือดแล้วผสมน้ำธรรมดาให้อุ่นก็ได้ จากนั้นแช่มือแช่เท้า แค่พอท่วมข้อมือข้อเท้า 3 นาที แล้วยกขึ้นจากน้ำอุ่น 1 นาที ทำซ้ำจนครบ 3 รอบ โดยทำวันละประมาณ 1-2 ครั้ง ถ้าไม่ค่อยมีเวลาทำเฉลี่ย สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง ถ้าใช้สมุนไพรฤทธิ์เย็นต้มแล้วรู้สึกไม่สบายก็ปรับใช้สมุนไพรฤทธิ์ร้อนต้ม ถ้ารู้สึกสบายกว่า ในกรณีที่ แช่น้ำต้มสมุนไพรแล้วมีอาการไม่สบาย ก็ให้งดเสีย แสดงว่าสภาพร่างกายตอนนั้นไม่ถูกกับน้ำอุ่น น้ำร้อน อาจแช่น้ำธรรมดาหรือน้ำสมุนไพรสดที่ไม่ผ่านความร้อนแทน ถ้าทำแล้วรู้สึกสบาย โดยแช่นาน เท่าที่รู้สึกสบาย

กลไกการถอนพิษ ก็คือ ร่างกายมีธรรมชาติของการระบายพลังงานที่เป็นพิษจำนวนมากออกทางมือเท้าอยู่ แล้วจะเห็นได้ว่าแพทย์โบราณหลายประเทศมีการกดจุดหรือจุดระบายพิษจากมือและเท้า เมื่อคนเราใช้มือและเท้า ในกิจวัตรประจำวัน กล้ามเนื้อเส้นเอ็นที่มือและเท้ามักก็จะเกิดสภาพแข็งแรงเกร็งค้าง ทำให้ขวางเส้นทางการระบายพิษจากร่างกาย การแช่น้ำอุ่นจะช่วยให้กล้ามเนื้อเส้นเอ็นที่แข็งแรงเกร็งค้างคลายตัว พลังงานที่เป็นพิษในร่างกาย จึงจะระบายออกได้ดี ทำให้สุขภาพดีขึ้น

จากการเก็บสถิติ ณ ปัจจุบัน พบว่า เมื่อแช่น้ำอุ่นพลังงานพิษที่อยู่ในร่างกายจะเคลื่อนออกภายใน 3 นาที หลังจากนั้น พิษของน้ำอุ่นน้ำร้อนจะเคลื่อนเข้าไปทำร้ายร่างกาย เมื่อแช่น้ำอุ่นนานเกิน 3 นาที จึงมักจะพบว่า มี

อาการอ่อนเพลียหรือไม่สบายในร่างกาย หลายคนที่เคยมีประสบการณ์ไปแช่น้ำโป่ง เดือดหรือน้ำพุร้อน ถ้าแช่นานเกิน 3 นาที พอขึ้นมาจากการแช่ ก็มักจะมีอาการอ่อนเพลียหรือไม่สบายต่าง ๆ เพราะพิษจะเคลื่อนออกได้แค่ประมาณ 3 นาที จากนั้นพิษของน้ำอุ่นจะเคลื่อนเข้าทำร้ายร่างกาย

ดังนั้น คนที่มีความรู้ก็จะแช่น้ำอุ่นแค่ 3 นาที แล้วขึ้นจากน้ำอุ่น 1 นาที เมื่อร่างกายเย็นดีแล้ว พลังงานพิษร้อนในร่างกายก็จะเคลื่อนสวนทางกับความเย็น เมื่อเราแช่น้ำอุ่นอีกครั้ง กล้ามเนื้อก็จะคลายตัว พลังงานพิษร้อนก็จะเคลื่อนออกจากร่างกายได้มาก ผู้เขียนพบว่า พิษสามารถเคลื่อนออกได้มากเพียง 3 รอบ หลังจากนั้น ถ้าเรายังแช่น้ำอุ่นต่ออีก พิษน้ำอุ่นก็จะเคลื่อนเข้าไปทำร้ายร่างกาย

องค์ความรู้สูตรพิษผักสมุนไพรในการดูแลสุขภาพ

1.สูตร การแช่มือแช่เท้าในน้ำสมุนไพร

ส่วนประกอบ ให้ใช้สมุนไพรฤทธิ์เย็น ประมาณ ครึ่ง- 1 กำมือ เช่น

- ใบเตย
- เบบูจรงค์ (อ่อมแซบ)
- ผักบุ้ง
- บัวบก
- ย่านาง
- รางจืด
- ใบมะขาม
- ใบส้มป่อย
- กาบหรือใบหรือหยวกกล้วย เป็นต้น

จะใช้สมุนไพรอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันก็ได้ ต้มกับน้ำ 1 ชัน (ประมาณ 1 ลิตร)เดือดประมาณ 5-10 นาที แล้วผสมน้ำธรรมดาให้อุ่นแค่พอรู้สึกสบาย ถ้าไม่มีสมุนไพรเลย ก็ใช้น้ำเปล่าต้มให้เดือดแล้วผสมน้ำธรรมดาให้อุ่นก็ได้ จากนั้นแช่มือแช่เท้า แค่อุ่นหัวข้อมือข้อเท้า 3 นาที แล้วยกขึ้นจากน้ำอุ่น 1 นาที ทำซ้ำจนครบ 3 รอบ โดยทำวันละประมาณ 1-2 ครั้ง ถ้าไม่ค่อยมีเวลาทำเฉลี่ย สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง ถ้าใช้สมุนไพรฤทธิ์เย็นต้มแล้วรู้สึกไม่สบายก็ปรับใช้สมุนไพรฤทธิ์ร้อนต้ม ถ้ารู้สึกสบายกว่า ในกรณีที่ แช่น้ำต้มสมุนไพรแล้วมีอาการไม่สบาย ก็ให้งดเสีย แสดงว่าสภาพร่างกายตอนนั้นไม่ถูกกับน้ำอุ่น น้ำร้อน อาจแช่น้ำธรรมดาหรือน้ำสมุนไพรสดที่ไม่ผ่านความร้อนแทน ถ้าทำแล้วรู้สึกสบาย โดยแช่นาน เท่าที่รู้สึกสบาย

กลไกการถอนพิษ ก็คือ ร่างกายมีธรรมชาติของการระบายพลังงานที่เป็นพิษจำนวนมากออกทางมือเท้าอยู่ แล้วจะเห็นได้ว่าแพทย์โบราณหลายประเทศมีการกดจุดหรือขูดระบายพิษจากมือและเท้า เมื่อคนเราใช้มือและเท้าในกิจวัตรประจำวัน กล้ามเนื้อเส้นเอ็นที่มือและเท้ามักก็จะเกิดสภาพแข็งแรงเกร็งค้าง ทำให้ขวางเส้นทางการระบายพิษจากร่างกาย การแช่น้ำอุ่นจะช่วยให้อาการเกร็งค้างคลายตัว พลังงานที่เป็นพิษในร่างกาย จึงจะระบายออกได้ดี ทำให้สุขภาพดีขึ้น

จากการเก็บสถิติ ณ ปัจจุบัน พบว่า เมื่อแช่น้ำอุ่นพลังงานพิษที่อยู่ในร่างกายจะเคลื่อนออกภายใน 3 นาที หลังจากนั้น พิษของน้ำอุ่นน้ำร้อนจะเคลื่อนเข้าไปทำร้ายร่างกาย เมื่อแช่น้ำอุ่นนานเกิน 3 นาที จึงมักจะพบว่า มีอาการอ่อนเพลียหรือไม่สบายในร่างกาย หลายคนที่เคยมีประสบการณ์ไปแช่น้ำโป่ง เดือดหรือน้ำพุร้อน ถ้าแช่นานเกิน 3 นาที พอขึ้นมาจากการแช่ ก็มักจะมีอาการอ่อนเพลียหรือไม่สบายต่าง ๆ เพราะพิษจะเคลื่อนออกได้แค่ประมาณ 3 นาที จากนั้นพิษของน้ำอุ่นจะเคลื่อนเข้าทำร้ายร่างกาย

ดังนั้น คนที่มีความรู้ก็จะแช่น้ำอุ่นแค่ 3 นาที แล้วขึ้นจากน้ำอุ่น 1 นาที เมื่อร่างกายเย็นดีแล้ว พลังงานพิษร้อนในร่างกายก็จะเคลื่อนสวนทางกับความเย็น เมื่อเราแช่น้ำอุ่นอีกครั้ง กล้ามเนื้อก็จะคลายตัว พลังงานพิษร้อนก็จะเคลื่อนออกจากร่างกายได้มาก ผู้เขียนพบว่า พิษสามารถเคลื่อนออกได้มากเพียง 3 รอบ หลังจากนั้น ถ้าเรายังแช่น้ำอุ่นต่ออีก พิษน้ำอุ่นก็จะเคลื่อนเข้าไปทำร้ายร่างกาย

2. สูตรนํ้าปั่นพิษผักสมุนไพรในการดูแลสุขภาพ

- ใบเตย 2 ใบ
- เบญจรงค์ (อ่อมแซบ) 10 ยอด
- ผักบุ้งแดง 5 ยอด
- บัวบก 1 กำมือ
- ย่านาง 10 ใบ
- รางจืด 5 ใบ
- ว่านกาบหอย 5 ใบ
- หญ้าหางม้า 5 ใบ
- หญ้าจีน 5 ต้น
- ใบตำลึง 5 ใบ
- หยวกกล้วย หั่น 2-3 ชิ้น (เติมน้ำสะอาดและกันบูดได้)

วิธีทำ

1. เก็บผักสมุนไพรก่อน 8 โมงเช้าจะได้ฤทธิ์สมุนไพรและคุณค่าทางโภชนาการ
2. ล้างให้สะอาด
3. หั่นเป็นชิ้นเล็กและใส่ลงเครื่องปั่นช้า
4. เติมน้ำสะอาด 1 ลิตร และปั่นรวมอีกครั้ง
5. กรองเอาน้ำ ต้มทันที กรณี ใส่ตู้เย็นไว้สามารถเก็บไว้นานถึง 7 วัน

สรรพคุณ ด้านสารอะมิโนอิสระ ช่วยขับถ่ายสะดวก สดชื่น ด้านทานโรค ดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูง

3. สูตรนํ้าหมักชีวภาพจากผลไม้สมุนไพร

สูตรหมัก ลูกยอ สมอไทย มะขามป้อม

- สมุนไพร ลูกยอ หรือสมอไทยหรือ มะขามป้อม 3 กิโล หรือรวมกันก็ได้
- น้ำตาลทรายแดง 1 กิโล
- น้ำสะอาด 5 ลิตร

วิธีทำ นำสมุนไพรมาล้างสะอาดหลายครั้ง จากนั้นเทลงถังหมักสะอาด เติมน้ำ และน้ำตาลทรายแดงลงตามสูตร คนให้เข้ากัน ปิดฝาถังหมักไว้ 1 ปี และเปิดฝาดังคุณดูทุกเดือน

วิธีใช้ ครอบ 1 ปี กรองเอาน้ำด้วยผ้าขาวสะอาด บรรจุไว้ในขวดเก็บอุณหภูมิห้อง ต้มก่อนอาหารเช้า 2 ช้อนชาโดยผสมน้ำสะอาดอุ่นๆ 1 แก้ว

สรรพคุณ ด้านสารอะมิโนอิสระ ช่วยขับถ่ายสะดวก มีภูมิต้านทานโรค บำรุงสุขภาพและโลหิต

5.) พฤติกรรมของระดับครัวเรือน

(1)มีการปลูกผักปลอดสารพิษทำเป็นแปลงและหลุมพอเพียงมากขึ้นมีการนำหมักชีวภาพ การทำสมุนไพรไว้ใช้ในครัวเรือนและมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในกลุ่มเกษตรกรในภาพรวมของจังหวัด

ตารางที่ 25 ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนพืชผักปลอดภัย

เรื่อง	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนสมาชิก
1.การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ	93	609	52,431	52,431
2. ทำนา ปลอดสารพิษ	82	429	38,444	38,444
3. ทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์/น้ำหมักชีวภาพ	78	269	19,369	-
4. กองทุนเกษตรอินทรีย์/เกษตรสีเขียว	71	-	-	13256
5.ตลาดเขียว/ปลอดสารพิษ	63 แห่ง	-	-	-

ผลการตรวจสอบเคมีตกค้างในกระเลือดของเกษตรกร

ตารางที่ 26 ผลการตรวจสอบเคมีตกค้างในกระเลือดของเกษตรกรปี 2556

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1.หมู่บ้านที่ดำเนินการตรวจ	365	22.53
2.จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ (คน)	28,501	
3.ปลอดภัย	11,507	40.38
4.เสี่ยง	9,367	32.87
5.ไม่ปลอดภัย	7,507	26.35

กรณีตำบลสามัคคี อำเภอร่องคำ เมื่อเปรียบเทียบผลการตรวจปี 2555 และปี 2556 จะพบว่าผลเลือดปกติสูงขึ้นร้อยละ 13.23 มีความเสี่ยงลดน้อยลง ดังตาราง ที่ 27

ตารางที่ 27 ผลการตรวจหาสารเคมีในกระแสเลือดเกษตรกรเปรียบเทียบปี 2555 และปี 2556

ประเด็น	ปี 2555		ปี 2556	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.หมู่บ้านที่ดำเนินการตรวจ	4	26.70	15	100
2.จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ (คน)	226		851	
3.ปกติ	7	3.10	122	14.33
4.ปลอดภัย	30	13.27	118	13.87
5.เสี่ยง	107	47.35	161	18.92
6.ไม่ปลอดภัย	82	36.28	450	52.88

และผลการดำเนินงานผักปลอดสารพิษ การแก้ไขการใช้สารเคมีในการเกษตรมีผลงานดังตารางที่ 27

ตารางที่ 28 ผลการดำเนินงานผักปลอดสารพิษตำบลสามัคคี ปี 2556

ประเภทกิจกรรม	หน่วย	จำนวน
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน	1,165
จำนวนประชากรทั้งหมด	คน	5,707
1. จำนวนสมาชิกชมรมปลูกพืชสมุนไพรและผักปลอดสารพิษ	ครัวเรือน	867
2. จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการปลอดสารพิษ ชีวิตปลอดภัย	คน	509
3. จำนวนผู้ใช้สมุนไพรล้างพิษในชุมชน	ครัวเรือน	185
4. หมู่บ้านมีแหล่งเรียนรู้เกษตรปลอดภัย ชื่อ 1.แปลงเกษตรอินทร์ เจ้าของนายชัยยงค์ กมลสาร สถานที่ บ้านโนนสามัคคี 2.ศูนย์ภูมิปัญญาไทย เจ้าของ นายสุภัทรชัย หันจรัส สถานที่ บ้านโนนเสียว 3.ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เจ้าของ เกษตรตำบลสามัคคี สถานที่บ้านนาเรียง ม.12		

5.5 ภารกิจศึกษาของพื้นที่

กรณีที่ 1 : เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอ ร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

การจัดโครงสร้างและกลไกการทำงาน

1. ตำบลมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการฯ 8 คณะ ดังนี้
 - 1.1 คณะกรรมการอำนวยการ
 - 1.2 คณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลร่องคำ
 - 1.3 คณะกรรมการบูรณาการขับเคลื่อนโครงการฯระดับตำบล (ผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับตำบล) หรือ 10 ทหารเสือ
 - 1.4 คณะกรรมการบูรณาการขับเคลื่อนโครงการฯระดับชุมชน (ผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ)
 - 1.5 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดคนดี
 - 1.6 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดสุขภาพดี
 - 1.7 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดรายได้ดี
 - 1.8 คณะกรรมการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์
2. ตำบลมีการตั้งศูนย์ประสานงานโครงการ 15 ศูนย์
 - 2.1 ที่ตั้ง เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
หมายเลขโทรศัพท์ 0 4389 7104
ชื่อผู้ประสานงานโครงการ นายปรีดา สุวรรณพรหม ตำแหน่ง ปลัดเทศบาล
หมายเลขโทรศัพท์ 0 8176 8215 5
 - 2.2 ที่ตั้ง โรงพยาบาลร่องคำ ตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
หมายเลขโทรศัพท์ 0 4389 7203 ต่อ 110
ชื่อผู้ประสานงานโครงการ นางรัศมี ลือฉาย ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
หมายเลขโทรศัพท์..0 8545 9371 4....e-mail : Panda_NCD@hotmail.com
 - 2.3 ที่ตั้ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือสุขศาลา ทุกหมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้าน
3. ตำบลมีการประชุมกรรมการศูนย์หรือกรรมการดำเนินงาน 3 ครั้ง
 - 3.1 ประชุมผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลร่องคำ ประจำปี 2556 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2556 ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์ โรงพยาบาลร่องคำ
 - 3.2 ประชุมคณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลร่องคำ ครั้งที่ 1 / 2556 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2556 ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลตำบลร่องคำ
 - 3.3 ประชุมผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ เพื่อกำหนดแนวทางการ

ดำเนินงานวาระตำบลรองคำ “งานศพ บุญบวช บุญกฐิน ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดน้ำอัดลม และปลอดการพนัน ใช้น้ำสมุนไพรแทน” และ “เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี” เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2556 ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์ โรงพยาบาลรองคำ

3.4 ตำบลมีการประชุมชี้แจงชุมชน 13 หมู่บ้าน/ชุมชน

3.5 หมู่บ้าน/ชุมชนมีการทบทวน/สำรวจข้อมูลชุมชน 13 หมู่บ้าน/ชุมชน

3.6 หมู่บ้าน/ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์แผนชุมชน 13 หมู่บ้าน/ชุมชน

3.7 ตำบลมีการประชุมทบทวน/ทำแผนรองรับโครงการ 3 ดี จำนวน 2 ครั้ง / 5 โครงการ

3.8 ตำบลมีการอนุมัติแผนเข้าระบบงบประมาณ จากกระบวนการเจรจาภาคี ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

(1.) โครงการสุดยอดมาตรการทางสังคม ตำบลรองคำ งบ 46,810 บาท

กิจกรรมหลัก

1. เตรียมชุมชน หาแนวร่วม และแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยประชุมตัวแทนชุมชน เพื่อระดมแนวคิด ทำแผนชุมชน
2. สร้างกติกา มาตรการ ข้อตกลงของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่
 - งานศพ บุญบวช บุญกฐิน ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดน้ำอัดลม ปลอดการพนัน ใช้น้ำสมุนไพรแทน เป็นการลดรายจ่ายของครัวเรือน
 - เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี
3. สร้างกระแสในเชิงกว้างและประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์ตำบลรองคำ
4. จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการ และเกณฑ์การประกวดให้ชุมชนได้รับทราบ
5. ทุกชุมชนจัดทำประทับตราเพื่อบ่งชี้ให้เจ้าภาพ “งานศพ บุญบวช บุญกฐิน ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดน้ำอัดลม ปลอดการพนัน ใช้น้ำสมุนไพรแทน”
6. ทุกชุมชนจัดทำป้ายสำหรับติดตั้งหน้างาน
7. จัดประกวด มอบรางวัลแก่ชุมชนที่สร้างและนำกติกาไปปฏิบัติ และมีการต่อยอดกิจกรรม 2 ประเภท ได้แก่
 - งานศพ บุญบวช บุญกฐิน ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดน้ำอัดลม ปลอดการพนัน ใช้น้ำสมุนไพรแทน
 - เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี

8. การรายงานและการประเมินผลโดย

- ชุมชนจัดทำแบบรายงาน จล.ม.1 และ จล.ม.2 ส่งให้ตำบลทุกวันที่ 5 ของเดือนถัดไป
- ถอดบทเรียนโครงการโดยให้ชุมชนนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ ข้อเสนอแนะในที่ประชุมคณะกรรมการตำบลต้นแบบทุกเดือน

(2.)โครงการ ชุมชนมีการจัดการปัญหาสุขภาพ ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง ไขมันในเลือดสูง มะเร็งท่อน้ำดี และภาวะขาดสารไอโอดีน ด้วยหลักการพึ่งพาตนเองของชุมชน งบ 44,900 บาท

กิจกรรม

1. ชุมชนดำเนินการชุมชนต้นแบบ “มุ่งสู่ชุมชนลดเสี่ยงลดโรค”
2. จัดประชุมให้ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง ไขมันในเลือดสูง มะเร็งท่อน้ำดี และภาวะขาดสารไอโอดีน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ระยะเวลา 2 วัน

3. ธารรงค์ ประชาสัมพันธ์ สื่อสารเตือนภัย ในงานประเพณีของชุมชน

4. จัดประกวดชุมชนลดเสี่ยงลดโรค

สู่ชุมชนคนดี สุขภาพดี รายได้ดี

5. ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานชุมชนอื่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลร่งคำ อย่างน้อย 1

ชุมชน

(3.)โครงการ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพของชุมชนด้วยภูมิปัญญา และการแพทย์ทางเลือก งบ

40,400 บาท

กิจกรรม

1. สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
2. จัดประชุมฟื้นฟูความรู้เรื่องสมุนไพรให้แก่สมาชิกกลุ่มสมุนไพรในชุมชน 1 วัน
3. ขยาย / ส่งเสริม / สนับสนุน / ให้มีการปลูก การใช้ และการแปรรูปสมุนไพรในชุมชน
4. จัดมหกรรมสืบสานตำนานสมุนไพรท้องถิ่นในงาน “ มหกรรมตำบลร่งคำต้นแบบคนดี สุขภาพดี

รายได้ดี ” มีกิจกรรม ดังนี้

- ประกวดสมุนไพร/การแพทย์ทางเลือก และการแปรรูปสมุนไพรระดับตำบล
- แข่งขันการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ/กีฬาพื้นบ้าน

(4.)โครงการสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่ครอบครัวและชุมชนด้วยหลักปรัชญาพอเพียง กลุ่มอาชีพ

งบ รวม 26,000 บาท

กิจกรรม

1. สนับสนุนให้ทุกหลังคาเรือนน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง มาใช้ในการดำรงชีวิต โดยการทำ **หลุมพอเพียงเลี้ยงชีวิต** ในบริเวณบ้าน หรือตามสวน ไร่่นาระดับครัวเรือนจำนวน 1,686หลังคาเรือน
2. จัดฝึกอบรมกลุ่มอาชีพต่างๆให้กับประชาชนในชุมชน ระยะเวลา 2 วัน รวม 65 คน 1 ครั้ง
- 3.จัดประกวดหลุมพอเพียง ผักปลอดสารพิษ หน้าบ้านสวย หลังบ้านสวน

ผลสำเร็จและบทเรียนที่เกิดขึ้น จากตุลาคม 2555 – พฤษภาคม 2556

ตารางที่ 29 ผลการดำเนินงานของตำบลร่งคำ

ที่	กิจ กรรม	เป้าหมาย	ผลงาน	อัตรา
1	การจัดกิจกรรมด้านพุทธศาสนา			
	1.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในวันที่	1	1 ครั้ง 25 กุมภาพันธ์ 2556 ในวันมาฆบูชา โดยคนในชุมชนไปทำบุญ ตักบาตร สมาทานศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม และเวียนเทียน	100
	1.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในวันธรรมสวนะ(วันพระ)โดยคนในชุมชนไปทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ฟังธรรม อย่างน้อยเดือนละ 2 วัน คือ วันขึ้น 8 หรือ 15 ค่ำ และวันแรม 8 หรือ 15 ค่ำ	16	16	100

	1.3การจัดกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรม อบรม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สำหรับคนใน ชุมชน	2 ครั้ง ต่อปี	จำนวน 1 ครั้ง 5 - 15 ม.ค. 2556 ที่ วัดดอนปู่ตา มีประชาชนเข้าร่วมงาน จำนวน 1,714 คน	ร้อยละ 50
2.	กตिकाชุมชนงดเหล้างานศพงานบุญ	ทุกบ้าน	ตำบลมีงานปลอดเหล้า ทุก บ้าน งานศพ 27 งาน/ งานบวช 18 งาน / บุญ กฐิน 6 งาน -งบประมาณที่สามารถ ประหยัดได้ จำนวน 750,000 บาท	100
3	การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตำบลมีกลุ่มจิตอาสา 4 กลุ่ม			
	1 ชื่อกลุ่มชมรมผู้ป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูง สมาชิก 530 คน มีกิจกรรม 2 ชื่อกลุ่ม อสม. สมาชิก 109 คน 3 ชื่อกลุ่มชมรมรักษาสุภาพ. สมาชิก 274 คน 4 ชื่อกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิก 65 คน			
4	การลดสารเคมีในเกษตรกรรม			
	1 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการปลูกพืชผักสวนครัวปลอด สารพิษ 2 หมู่บ้าน/ชุมชน ทำนา/ทำไร่/ปลูกผักปลอด สารพิษ 13 หมู่บ้าน 1,686 ครัวเรือน	13 หมู่ 50 ครัว.	13 ม. 1,686 ครัว. 13 ม. 1,686 ครัว.	100
	3 หมู่บ้าน/ชุมชนมีกลุ่มเกษตรปลอดภัย ปลอด สารเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์จำนวน	13 หมู่ 50 ครัว.	13 กลุ่ม สมาชิก 195 คน	100
5	หมู่บ้าน/ชุมชนมีตลาดสีเขียว/ปลอดสารเคมี	1	ตลาดเทศบาล ตำบล 1 แห่ง	100
6	หมู่บ้าน/ชุมชนมีการทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์/น้ำ หมักชีวภาพ	13 หมู่ 1 กลุ่ม	13 หมู่บ้าน 202 ครัวเรือน	100
7	ตำบลมีกองทุนเกษตรอินทรีย์/เกษตรสีเขียว	1 กลุ่ม	1 กองทุน สมาชิก 506 ครัวเรือน	100
8.	หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน	13 ม.	518 ครัวเรือน	32.29

8. ตำบลมีแหล่งเรียนรู้เกษตรปลอดภัย

- 8.1 ผัก – สมุนไพรปลอดสารพิษ เจ้าของ นายประมูล กมลสินธุ์
สถานที่ 104 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
- 8.2 ผักปลอดสารพิษ เจ้าของ นายวรวิทย์ จันทะคัด
สถานที่ แปลงส่วนรวมประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลร่องคำ
- 8.3 ผักปลอดสารพิษ เจ้าของ นางเข็มทอง กมลผาด
สถานที่ 25 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
- 7.4 ผักปลอดสารพิษ เจ้าของ นายสุทัศน์ พรหมดี
สถานที่ แปลงส่วนรวมประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลร่องคำ
- 8.5 ผักปลอดสารพิษ เจ้าของ นายเชิดชาย กมลสาร
สถานที่ แปลงส่วนรวมประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลร่องคำ
- 8.6 เห็ดขอนขาว เจ้าของ นายบุญ สายโรจน์
สถานที่ 34 หมู่ที่ 10 ตำบลร่องคำ
- 8.7 ผัก – สมุนไพรปลอดสารพิษ เจ้าของ นางวันดี แสนยศ
สถานที่ สุขศาลา หมู่ที่ 7 ตำบลร่องคำ
- 8.8 ผัก – สมุนไพรปลอดสารพิษ เจ้าของ นางสัมฤทธิ์ มะหิเดช
สถานที่ แปลงส่วนรวมประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 12 ตำบลร่องคำ
- 8.9 สมุนไพรฆ่าแมลง เจ้าของ นายสมหวัง นวมสูงเนิน
สถานที่ 29 หมู่ที่ 11 ตำบลร่องคำ
- 8.10 ปุ๋ยชีวภาพ เจ้าของ นายสมควร เขตอนันต์
สถานที่ 76 หมู่ที่ 11 ตำบลร่องคำ

ผลการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

1. กลไกกระบวนการการทำงาน

ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการแผนและบูรณาการการทำงานร่วมกันตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ชุมชน ข้อมูล การทำแผนชุมชน การเจรจาภาคี การประกาศวาระตำบล จนถึง การนำสู่การปฏิบัติ และมีการติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง

ภาพกิจกรรมการทำแผนชุมชน

ภาพกิจกรรมแกนนำตำบลออกติดตามพื้นที่ระดับชุมชนเพื่อทวนสอบการเปลี่ยนแปลง

2. กระบวนการเรียนรู้ของท้องถิ่นชุมชน

เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านแกนนำตำบลและชุมชนที่เรียกว่า 10 เสือ โดยการอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง การศึกษา ดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่นเช่นการดูงานแพทย์แผนไทย การทำเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนเอง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้สมุนไพรของชุมชน

3.การปรับปรุงกิจกรรม

3.1 มีการปลูกสมุนไพร ทุกครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารพิษ การดูแลสุขภาพด้วยพืชผักสมุนไพรทำให้ลดอัตราป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูงได้

ตารางที่ 30 ผลการตรวจสอบการเคมีตกค้างในกระเลือดของเกษตรกรตำบลร่องคำ ปี 2556

ประเด็น	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.หมู่บ้านที่ดำเนินการตรวจ	13	100	13	100
2.จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ (คน)	1,602		198	
3.ปลอดภัย	1,404	87.64	132	66.67
4.เสี่ยง	126	7.87	66	33.33
5.ไม่ปลอดภัย	72	4.49	0	0
6.ตรวจสอบตกค้างในผลผลิต	282 ตัวอย่าง			
การเกษตร				
6.1 ปลอดภัย	282 ตัวอย่าง			
6.2 ไม่ปลอดภัย	0			

3.2 การใช้ภูมิปัญญาไทยและสมุนไพรจนถึงขั้นการแปรรูป

3.2.1 ตำบลมีคณะทำงานด้านภูมิปัญญาไทยและสมุนไพร 13 หมู่บ้าน 3 คณะ

3.2.2 ตำบลมีการรวบรวมองค์ความรู้/ตำรับตำรา/ปราชญ์ 13 หมู่บ้าน 8 เรื่อง คือ

1. การปรุงยาสมุนไพรไทย
2. การจักสาน
3. การทำเครื่องดนตรี การเล่นดนตรีพื้นบ้าน

4. ปลุกผักปลอดสารพิษ

5. หมอสูตร

6. ลิเกพื้นบ้าน

7. หมอยาสมุนไพร

8. การทอดผ้าไหมมัดหมี่

3.2.3 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการส่งเสริมการปลูก การใช้สมุนไพรพืชผักพื้นบ้าน 13 หมู่บ้าน/ชุมชน 1,686 ครัวเรือน

3.2.4 หมู่บ้าน/ชุมชนมีการแปรรูป (น้ำหมัก) /สร้างมูลค่าเพิ่ม 13 หมู่บ้าน ชนิด คือ

1. น้ำหมักลูกยอ

2. น้ำหมักว่านหางจระเข้

3. น้ำหมักผลไม้รวม

4. น้ำหมักมังคุด

5. น้ำหมักสมอ มะขามป้อม บอระเพ็ด

6. น้ำมันมะพร้าวสะกัดเย็น

7. น้ำหมักสมออีเกก

8. น้ำหมักสมุนไพรโตไม่รู้ล้ม

9. น้ำหมักสมุนไพรรางจืด

10. น้ำหมักสมุนไพรรวม

3.2.5 หมู่บ้าน/ชุมชน มีนวัตกรรมด้านภูมิปัญญาไทย / สมุนไพร 13 หมู่บ้าน 11 เรื่อง คือ

1. สมุนไพรดูแล ป้องกัน รักษาโรค

2. ลูกประคบ

3. กระเทียมดอง

4. น้ำยาอเนกประสงค์

5. น้ำดื่มสมุนไพร

6. น้ำยาล้างจาน แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นทาผิว

7. น้ำยาบ้านปาก

8. สมุนไพรแคปซูลมะรุม / ขมิ้นชัน

9. น้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ

10. ยาต้มสมุนไพร

11. แก้วบองสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

3.3 หมู่บ้าน/ชุมชน ปลูกพืชผักสวนครัว เห็ด หรือทำหลุมพองเพียง 13 หมู่บ้าน 1,686 ครัวเรือน

3.4 หมู่บ้าน/ชุมชน เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ เช่น จิ้งหรีด กบ ปลา หมู ไก่ เป็ด 13 หมู่บ้าน 1,349 ครัวเรือน

3.5 หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่ม/ชมรมในการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ 13 หมู่บ้าน .สมาชิก 1,013 ครัวเรือน

3.6 หมู่บ้าน/ชุมชน ลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น

13 หมู่บ้าน 928 ครัวเรือน

3.7 หมู่บ้าน/ชุมชน ลดการใช้พลังงาน เช่น ใช้ฟืน ใช้ถ่าน แก๊สจากมูลสัตว์ 13 หมู่บ้าน 1,110 ครัวเรือน

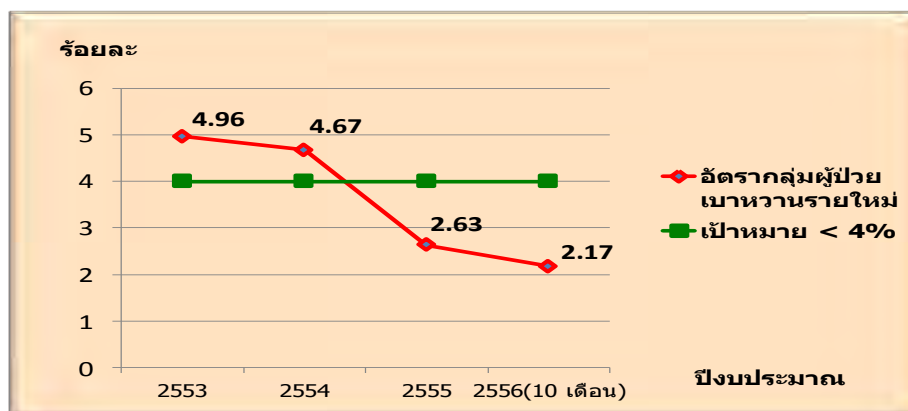
6. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่ม/ชมรมในการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้พลังงาน และการใช้พลังงานทดแทน 13 หมู่บ้าน 1,016 ครัวเรือน

7. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน หมู่บ้าน/ชุมชน
1. กลุ่มตุ๊กตาผ้าไทย สมาชิก 38 ครั้วเรือน สถานที่ 48 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 100,000 บาท
 2. กลุ่มที่นอนหมอนขิด สมาชิก 25 ครั้วเรือน สถานที่ 107 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 25,000 บาท
 3. กลุ่มทอเสื่อกก สมาชิก 25 ครั้วเรือน สถานที่ 25 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 30,000 บาท
 4. กลุ่มแปรรูปสมุนไพร สมาชิก 38 ครั้วเรือน สถานที่ 48 หมู่ที่ 3 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 100,000 บาท
 5. กลุ่มกระเทียมดอง สมาชิก 20 ครั้วเรือน สถานที่ 191 หมู่ที่ 2 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 100,000 บาท
 6. กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ สมาชิก 80 ครั้วเรือน สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 80,000 บาท
 7. กลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิก 30 ครั้วเรือน สถานที่ 144 หมู่ที่ 1 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 160,000 บาท
 8. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ สมาชิก 30 ครั้วเรือน สถานที่ 14 หมู่ที่ 1 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 5,000 บาท
 9. กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก 40 ครั้วเรือน สถานที่ 14 หมู่ที่ 2 ตำบลร่องคำ
รายได้ของกลุ่มในรอบปีถึงปัจจุบัน 556,000 บาท
 10. หมู่บ้าน/ชุมชน มีครอบครัวเข้มแข็งในการลดปลดหนี้ 13 หมู่บ้าน 405 ครั้วเรือน

ครั้วเรือน

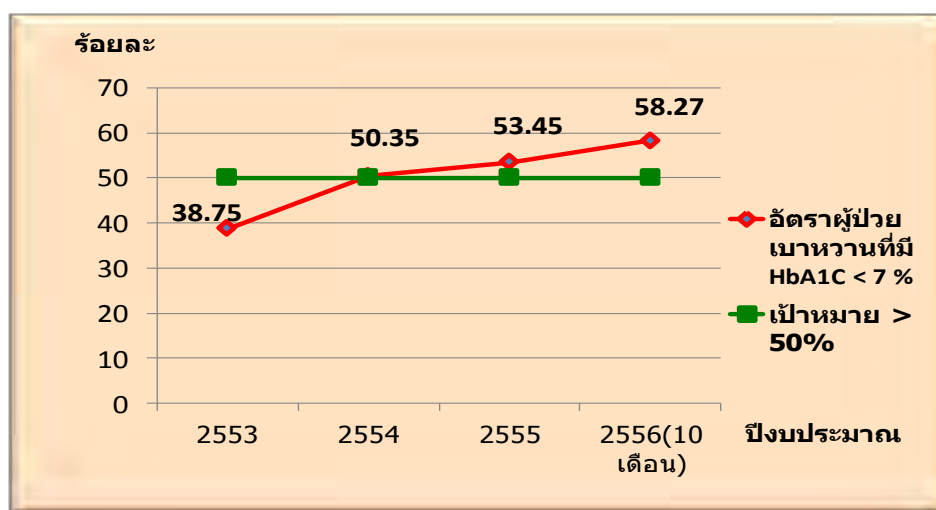
4.สุขภาพประชาชนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานความดันโลหิตสูง รายใหม่ลดลง

ภาพที่ 5 อัตรากลุ่มผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่ต่ำบร่องคำ ปี 2553-2556

จากแผนภูมิดังกล่าวจะพบว่าผู้ป่วยรายใหม่มีแนวโน้มลดลงจากปี 2553 ถึงปี 2556 จากร้อยละ 4.96 ลดลง ร้อยละ 2.17 อันเกิดจากกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนทั้งตำบล

ภาพที่ 6 อัตราผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีต่ำบร่องคำ ปี 2553-2556

จากแผนภูมิจะพบว่าผู้ป่วยเบาหวานที่มีระดับน้ำตาลในเม็ดเลือดโดยการตรวจหา HbA1C ซึ่งค่าปกติต้องน้อยกว่า ร้อยละ 7 เป้าหมายคือกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานต้องมีภาวะปกติของระดับน้ำตาลในเม็ดเลือดย้อยละ 50 ขึ้นไป ซึ่งตำบลร่องคำผู้ป่วยกลุ่มผู้ป่วยมีภาวะปกติที่สามารถควบคุมน้ำตาลได้ดีที่มีแนวโน้มดีขึ้น ซึ่งเป็นเหตุมาจากพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในเรื่องอาหาร

กรณีศึกษาที่ 2 : ตำบลคัมเก่า อำเภอลำทะเมนชัย

กรอบประเด็นการนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

ส่วนที่ 5 บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 6 แผนและแนวทางที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไป

1.1. ข้อมูลทั่วไปและประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลคัมเก่า

องค์การบริหารส่วนตำบลคัมเก่า เป็นเขตการปกครองของอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากตัวอำเภอลำทะเมนชัย ประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 102 กิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบลคัมเก่า มีเขตติดต่อพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง ดังนี้

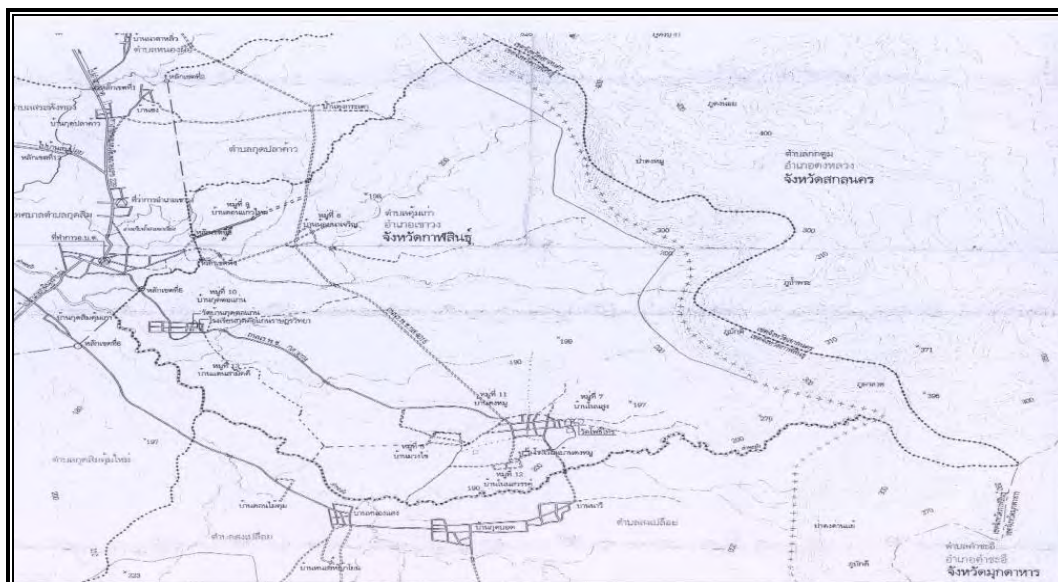
1.1.1 ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลกุดปลาเค้า เขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดสิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.2 ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลสกลเพลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.3 ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับ เทศบาลตำบลกุดชุม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

1.1.4 ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 อาณาเขต 30 ตารางกิโลเมตร (แสดงเนื้อที่โดยประมาณเป็นตารางกิโลเมตรและไร่)

1.3 สภาพภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา โดยมีการแบ่งเขต การปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้านโดย มีหมู่บ้านในเขต อบต.คุ้มเก่า ดังนี้ หมู่ที่ 5,6,7,8,10,11,12,13 โดยหมู่ที่ 8 มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลกุดสิม พื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ราบลุ่ม แวดล้อมไปด้วยทุ่งนา และภูเขา ล้อมรอบ เช่นเดียวกับตำบลอื่นที่อยู่ใกล้เคียงในเขตอำเภอเขาวง

องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า สภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดู ดังนี้

- 1.3.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศร้อน พื้นที่แห้งแล้ง
- 1.3.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน ถึงเดือน ตุลาคม ฝนตกชุก
- 1.3.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ อากาศหนาว พื้นที่แห้งแล้ง

1.4 จำนวนหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1.4.1 จำนวนหมู่บ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่าบางส่วน ได้แก่หมู่ที่ 8
- 1.4.2 จำนวนหมู่บ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า ทั้งหมด 7 ได้แก่หมู่ที่ 5,6,7,10,11,12,13
- 1.4.3 รายชื่อหมู่บ้านภายในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า มี 8 หมู่บ้าน โดยมี

นายรัชชัย วงศ์ธิเบศร์ กำนันประจำตำบล ดังต่อไปนี้

1. หมู่ที่ 5 บ้านม่วงไข่
2. หมู่ที่ 6 บ้านน้อยนาเจริญ
3. หมู่ที่ 7 บ้านโนนสูง
4. หมู่ที่ 8 บ้านดอนแก้วใหม่
5. หมู่ที่ 10 บ้านกุดต่อแก่น
6. หมู่ที่ 11 บ้านดงหมู
7. หมู่ที่ 12 บ้านโนนสวรรค์
8. หมู่ที่ 13 บ้านแดนสามัคคี

สภาพทั่วไป ที่ตั้ง

ทิศเหนือ มีอาณาเขตพื้นที่ หมู่ 6,8 ติดต่อกับ ตำบลกุดปลาเค้า
 ทิศใต้ มีอาณาเขตพื้นที่ หมู่ที่ 7,12,13 ติดต่อกับ อบต.สงเปลือย
 ทิศตะวันออก มีอาณาเขตพื้นที่ หมู่ที่ 6,7 ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลกกตูม
 อ.ดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
 ทิศตะวันตก มีอาณาเขตพื้นที่ หมู่ที่ 10 ติดต่อกับ อบต.กุดสิมคุ้มใหม่

พื้นที่

มีเนื้อที่ประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร

1.5 จำนวนประชากร

1.5.1 องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า มี 1,239 ครัวเรือน

1.5.2 จำนวนประชากรทั้งหมด 3,295 คน แยกเป็นชาย 1,760 คน หญิง 1,535 คน

1.5.3 มีความหนาแน่นเฉลี่ยจำนวน 109.8 คน/ตารางกิโลเมตร

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ชาย/คน)	จำนวนประชากร (หญิง/คน)	จำนวนประชากร (รวม/คน)	จำนวนครัวเรือน
หมู่ที่ 5 บ้านม่วงไข่	144	138	282	96
หมู่ที่ 6 บ้านน้อยนาเจริญ	154	136	290	113
หมู่ที่ 7 บ้านโนนสูง	351	368	719	287
หมู่ที่ 8 บ้านดอนแก้วใหม่	143	129	272	100
หมู่ที่ 10 บ้านกุดตอแก่น	308	302	610	211
หมู่ที่ 11 บ้านดงหมู	283	264	547	189
หมู่ที่ 12 บ้านโนนสวรรค์	255	242	497	155
หมู่ที่ 13 บ้านแดนสามัคคี	422	418	840	225
รวม	2,060	1,997	4,057	1,474

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

2.1.1 การประกอบอาชีพหลัก ได้แก่การทํานา จำนวน 1,062 ครัวเรือน

2.1.2 อาชีพรองได้แก่ ทำสวน ทำไร่ จำนวน 56 ครัวเรือน

2.1.3 อาชีพเพาะปลูกพืชผัก จำนวน 199 ครัวเรือน

2.1.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ เป็ด ไก่ สุกร อื่นๆ จำนวน 1,327 ครัวเรือน

2.1.4 อาชีพค้าขาย จำนวน 436 ครัวเรือน

2.1.5 เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน จำนวน 1,474 ครัวเรือน

รายได้

มีรายได้เฉลี่ย 33,739 บาท/คน/ปี

2.2 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า

2.2.1 ปั่นน้ำมันขนาดเล็ก 3 แห่ง

2.2.2 โรงสี 12 แห่ง

3. สภาพทางสังคม

3.1 สภาพทางการศึกษา

3.1.1 โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐบาล

1. โรงเรียนบ้านดงหมู ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 12

2. โรงเรียนกุดตอแก่นราษฎร์วิทยา ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 13

3.1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง (พช.ถ่ายโอน)

3.2 สถาบันและองค์การทางศาสนา

3.2.1 วัด/สำนักสงฆ์	จำนวน 5 แห่ง
1. วัดสามัคคีธรรม	อยู่ในเขตหมู่ที่ 10
2. วัดโพธิ์ไทร	อยู่ในเขตหมู่ที่ 7
3. วัดป่าฤทธิวรรณ	อยู่ในเขตหมู่ที่ 10
4. สำนักสงฆ์ป่าช้าปอดต่อให้	อยู่ในเขตหมู่ที่ 13
5. สำนักสงฆ์โคกน้ำเกี๊ยะ	อยู่ในเขตหมู่ที่ 12

3.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3.3.1 หน่วยป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	8 แห่ง
3.3.2 ป้อมยาม(อบต.)	8 แห่ง

4. การบริการขั้นพื้นฐาน

4.1 สถานที่ราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ่มเกล้า

4.1.1 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคุ่มเกล้า	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 13
--	-------------------------

4.2 การคมนาคม

- 4.2.1 ทางหลวงชนบท สายทุ่งกระเดา – ดงหมู ระยะทาง 5 กม.
- 4.2.2 ถนน อบต.คุ่มเกล้า สาย กุดต่อแก่น - โนนสูง ระยะทาง 5.75 กม.
- 4.2.3 ถนน อบจ. สาย แดนสามัคคี - ดอนไม้คุ่ม ระยะทาง 2.7 กม
- 4.2.4 ถนนลูกรังภายในหมู่บ้านและถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ในสภาพชำรุดเนื่องจากสภาพใช้การมานาน
- 4.2.5 ถนนคอนกรีตและลูกรังภายในหมู่บ้านอีกจำนวน 30 กิโลเมตร

4.3 การโทรคมนาคม

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ่มเกล้า ยังขาดการบริการทางโทรศัพท์เป็นบางส่วน

4.4 การไฟฟ้า

องค์การบริหารส่วนตำบลคุ่มเกล้ามีกระแสไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน แต่ไม่ครบทุกครัวเรือน โดยเฉพาะเขตที่อยู่ห่างไกลรอบนอก การให้แสงสว่างตามจุดต่าง ๆ ในเขตหมู่บ้านยังไม่มีเพียงพอกับความต้องการของประชาชนครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้

4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

4.5.1 ห้วย	6	สาย
4.5.2 บึง,หนอง	-	แห่ง

4.6 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

4.6.1 ฝาย	12	แห่ง
4.6.2 บ่อน้ำตื้น	3	แห่ง
4.6.3 สระสาธารณะ	5	แห่ง
4.6.4 อื่น ๆ (บ่อบาดาล)	51	แห่ง

4.7 การระบายน้ำ

- 4.7.1 จำนวนราง/ท่อระบายน้ำ - แห่ง รวมระยะทาง - กม.
 4.7.2 ถนนที่มีราง/ท่อระบายน้ำ ทั้งสองด้านของถนน จำนวน 3 สาย ระยะทาง 1.2 กม.
 4.7.3 ถนนที่มีราง/ท่อระบายน้ำ ด้านเดียว 20 สาย
 4.7.4 ถนนที่ไม่มีรางระบายน้ำ จำนวน 30 สาย
 4.7.5 บริเวณที่น้ำท่วมถึง 1 แห่ง

4.8 การประปา

องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า ยังขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ยังต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเมื่อถึงฤดูแล้งมีบางหมู่บ้านที่มีประปาหมู่บ้าน แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ แต่มีแหล่งเก็บน้ำดิบ องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า มีโครงการที่จะประสานกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำประปาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต่อไป ประชากรมีน้ำประปาใช้ 1,010 ครัวเรือน ได้แก่ หมู่ที่ 7,10,11,13

5. ข้อมูลอื่นๆ

5.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

5.1.1 ทรัพยากรดิน

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร ส่วนมากสภาพเป็นที่ราบลุ่ม เป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเกษตร เช่น ปลูกข้าว ทำสวน ฯลฯ มีสภาพดินร่วนปนทรายช่วงฤดูร้อน ดินมีสภาพแห้งแล้ง เพราะขาดน้ำดินไม่ซึมซับน้ำ

5.1.2 ทรัพยากรน้ำ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นลำห้วย 6 สาย และหนองน้ำอีก 3 แห่ง และมีอุโมงค์ผันน้ำ ห้วยไผ่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 1 แห่ง

5.1.3 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า เป็นป่าสาธารณะ มีบางส่วนที่จะใช้ประโยชน์ได้

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

2.1 ครัวเรือนในตำบลมีการทำเกษตรปลอดสารพิษ

1. ครัวเรือนในตำบลมีการทำเกษตรปลอดสารพิษ

1.1 นาข้าว ทั้งหมด	จำนวน.....1200.....	ครัวเรือน.....18.....	หมู่บ้าน.....17500...ไร่
-GAP	จำนวน.....4.....	หมู่บ้าน.....100.....	ครัวเรือน...600.....ไร่
-อินทรีย์	จำนวน.....3.....	หมู่บ้าน.....50.....	ครัวเรือน...200.....ไร่
-ยังมีการใช้สารเคมี	จำนวน.....	หมู่บ้าน.....	ครัวเรือน.....ไร่
1.2 พืชไร่ ทั้งหมด	จำนวน.....50.....	ครัวเรือน.....2.....	หมู่บ้าน.....300.....ไร่
-GAP	จำนวน.....	หมู่บ้าน.....	ครัวเรือน.....ไร่
-อินทรีย์	จำนวน.....	หมู่บ้าน.....	ครัวเรือน.....ไร่
-ยังมีการใช้สารเคมี	จำนวน.....	หมู่บ้าน.....	ครัวเรือน.....ไร่

1.3 พืชผัก ทั้งหมด	จำนวน.....100.....ครัวเรือน.....10.....หมู่บ้าน.....50.....ไร่
-GAP	จำนวน.....4.....หมู่บ้าน.....10.....ครัวเรือน.....40.....ไร่
-อินทรีย์	จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน.....ไร่
-ยังมีการใช้สารเคมี	จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน.....ไร่
1.4 พืชผัก ทั้งหมด	จำนวน.....ครัวเรือน.....หมู่บ้าน.....ไร่
-GAP	จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน.....ไร่
-อินทรีย์	จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน.....ไร่
-ยังมีการใช้สารเคมี	จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน.....ไร่

2.การรวมกลุ่มเกษตรกรในตำบล

กลุ่มเกษตรกรทั้งหมดในตำบล จำนวน...6.....กลุ่ม สมาชิก.....350.....คน

มีการจัดตั้งเป็นกองทุน.....2.....กองทุน สมาชิก.....50.....คน

2.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน.....1.....กลุ่ม.....1.....หมู่บ้าน.....50.....ครัวเรือน

2.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบ GAP จำนวน.....1.....กลุ่ม.....4.....หมู่บ้าน.....100.....ครัวเรือน

2.3 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบอินทรีย์ จำนวน.....กลุ่ม.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน

2.4 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและใช้ชีวอินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช(ไตรเดอร์มา,บิวเวอเรีย) จำนวน.....3.....กลุ่ม

3.การจัดตลาดสีเขียว/เกษตรปลอดภัย ในตำบล จำนวน.....แห่ง

3.1 สถานที่.....เวลาทำการ.....

4.ครัวเรือนที่มีการลดการใช้สารเคมีในตำบล

4.1 การผลิตและใช้ปุ๋ยหมัก จำนวน.....15.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

4.2 การผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน.....15.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

4.3 การผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพ จำนวน.....15.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

4.4 การผลิตและใช้ชีวอินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช(ไตรเดอร์มา,บิวเวอเรีย)จำนวน.....15.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

4.5 มีการผลิตแบบเกษตรสีเขียว (ไม่เผาเศษซากพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช)

-ไม่เผาตอซัง จำนวน.....15.....หมู่บ้าน.....1,100.....ครัวเรือน

-ไม่เผาแปลงอ้อย จำนวน.....3.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

-ไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช จำนวน.....16.....หมู่บ้าน.....1,300.....ครัวเรือน

5.แหล่งเรียนรู้

5.1 เกษตรปลอดภัย(GAP) จำนวน.....3.....แห่ง

1.ชื่อ.....ผักปลอดภัย,ข้าวอินทรีย์

เจ้าของแปลงชื่อ...นายวิเศษ...คำไชโย

ที่ตั้ง...ม.5.....ตำบลคุ้มเก่า.....อำเภอเวียง...จังหวัดกาฬสินธุ์

กิจกรรมในรายเดือน มีดังนี้ข้าว,พริก,ข้าวโพด

2.ชื่อ...ข้าว GAP...

เจ้าของแปลงชื่อ...นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ.

ที่ตั้ง...ม.7.....ตำบลคุ้มเก่า.....อำเภอเวียง...จังหวัดกาฬสินธุ์.....

กิจกรรมในรายเดือน มีดังนี้ข้าว,พริก,ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์,ไร่นาสวนผสม

3.ชื่อ...ผักปลอดภัย

เจ้าของแปลงชื่อ...นายวงศ์เดช.....เครือข่าย.....

ที่ตั้ง...ม.13.....ตำบลคุ้มเก่า.....อำเภอเวียง.....จังหวัดกาฬสินธุ์

กิจกรรมในรายเดือน มีดังนี้

....ข้าว,พริก,ข้าวโพด,แก้วมังกร,มะเขือ.....

6.ครัวเรือนที่มีการปลูกสมุนไพร

6.1สมุนไพรล้างสารพิษ(ย่านาง ย่านางแดง รวงจืด) จำนวน..4..หมู่บ้าน.....150...ครัวเรือน

6.2สมุนไพรป้องกันและกำจัดศัตรูพืช จำนวน.....6...หมู่บ้าน.....120.....ครัวเรือน

7.ครัวเรือนที่มีการปลูกพืชผักสวนครัว เพาะเห็ด และเลี้ยงสัตว์ ในบริเวณบ้าน

7.1 ปลูกผักสวนครัวไม่ต่ำกว่า 5 ชนิด จำนวน...15...หมู่บ้าน.....700.....ครัวเรือน

7.2 เพาะเห็ด จำนวน.....1.....หมู่บ้าน.....20.....ครัวเรือน

7.3 เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ

- จิ้งหรีด จำนวน...2.....หมู่บ้าน.....20.....ครัวเรือน

- กบ จำนวน...3.....หมู่บ้าน.....20.....ครัวเรือน

- หมู จำนวน...10...หมู่บ้าน.....120.....ครัวเรือน

- เป็ด จำนวน...15.....หมู่บ้าน.....190.....ครัวเรือน

- ไก่ จำนวน...18.....หมู่บ้าน.....600.....ครัวเรือน

8.มีรวมกลุ่มผู้ผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ

8.1 ปลูกผัก จำนวน.....1 ..กลุ่ม.....4.....หมู่บ้าน.....50.....ครัวเรือน

8.2 เพาะเห็ด จำนวน.....1 ..กลุ่ม.....1.....หมู่บ้าน.....20.....ครัวเรือน

8.3 เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ จำนวน.....3 ..กลุ่ม.....3.....หมู่บ้าน.....150.....ครัวเรือน

9.การลดต้นทุนการผลิตโดยการผลิตพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เอง

9.1 ข้าว จำนวน...15.....หมู่บ้าน.....1,100.....ครัวเรือน

9.2 พืชผัก จำนวน.....2.....หมู่บ้าน.....40.....ครัวเรือน

9.3 มันสำปะหลัง จำนวน.....หมู่บ้าน.....ครัวเรือน

9.4 อ้อย จำนวน.....3.....หมู่บ้าน.....15.....ครัวเรือน

9.5 ไม้ผล จำนวน.....16.....หมู่บ้าน.....500.....ครัวเรือน

10.มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนในการผลิต เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน แปลงพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ดี ประจำชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์

10.1 ข้าว.....2.....กลุ่ม.....2.....หมู่บ้าน.....50.....ครัวเรือน

11.การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนโครงการ

11.1การฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้

(1)การลดการใช้สารเคมี จำนวน.....2.....ครั้ง.....50.....ราย

(2)การเพิ่มผลผลิต จำนวน.....5.....ครั้ง.....100.....ราย

(3)การลดต้นทุนการผลิต จำนวน.....18.....ครั้ง.....1,320.....ราย

14.2การประสานงานกับคณะกรรมการ คณะทำงานในระดับพื้นที่ จำนวน.....2.....ครั้ง

14.3การติดตามผลการดำเนินงานและรายงานความก้าวหน้า จำนวน.....1.....ครั้ง

2.4 : การบริโภคข้าวสารภายในชุมชน

- 1.) จำนวนข้าวสาร(ข้าวเปลือก) ที่บริโภคในครัวเรือนในรอบปี.....300..... ก.ก.
- 2.) พันธุ์ข้าวที่บริโภค.....กข.6.....
- 3.) ที่มาของข้าวในการบริโภค
 - ☒ ข้าวในแปลงนาของตัวเอง.....95.....%
 - ☒ ซื้อ.....5.....% มูลค่าที่ซื้อ.....บาทต่อปี
- 4.) หากซื้อข้าวสาร หรือ ข้าวเปลือก บริโภค ซื้อจากที่ใด
 - ☒ เกษตรกรในหมู่บ้าน.....%
 - ☐ ร้านค้าในหมู่บ้าน.....%
 - ☒ ร้านค้านอกหมู่บ้าน.....%
 - ☐ โรงสีชุมชน.....%
 - ☐ โรงสีเอกชน.....%
 - ☐ ตลาดนัด.....%
 - ☐ รถยนต์ขายของเร่.....%
 - ☐ ห้างมินิมาร์ท/ซูเปอร์มาร์เก็ต.....%
 - ☐ อื่น ๆ ระบุ..... %
- 5.) ข้าวสาร/ข้าวเปลือกที่บริโภคเป็นข้าวประเภทใด
 - ☒ ข้าวปลอดสารพิษ.....%
 - ☒ ข้าวไม่ปลอดสารพิษ (ข้าวทั่วไป).....%

2.5 : การบริโภคผักปลอดสารพิษภายในชุมชน

1. ประเภทผักที่ปลูกในชุมชน ได้แก่
 - 1.1 คื่นช่าย
 - 1.2 ผักกาดขาวปลี
 - 1.3 กะหล่ำปลี
 - 1.4 ผักชี
 - 1.5 กวางตุ้ง
 - 1.6 ผักหวานบ้าน
 - 1.7 มะเขือ
 - 1.8 พริก
2. ค่าใช้จ่ายในการซื้อผักรับประทานเฉลี่ยเดือนละ.....15,000.....บาท
3. ประเภทของผักที่รับประทาน
 - ☒ ผักปลอดสารพิษ ☒ ผักไม่ปลอดสารพิษ (ผักทั่วไป) ☐ อยากรู้ก็ได้
4. ความต้องการช่วยเหลือในการปลูกผักปลอดสารพิษ
 - ☒ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต
 - ☐ เงินทุน
 - ☐ เมล็ดพันธุ์/วัตถุดิบในการผลิต
 - ☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

☒ ตลาดรับซื้อผลผลิต

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

2.7 ข้อมูลผลการตรวจสอบการเคมีตกค้างในกระแสเลือด ปี 2556

รายละเอียด	ปี2555		ปี2556	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ	156		141	
2. ผลปกติ	16	10.26	17	12.06
3. ผลมีความเสี่ยง	76	48.72	60	42.55
4. ผลอันตราย	14	8.94	8	5.67
5. จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกปลอดสารพิษ	72	46.15	84	59.57
6. จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกแบบอินทรีย์	12	7.69	16	11.34

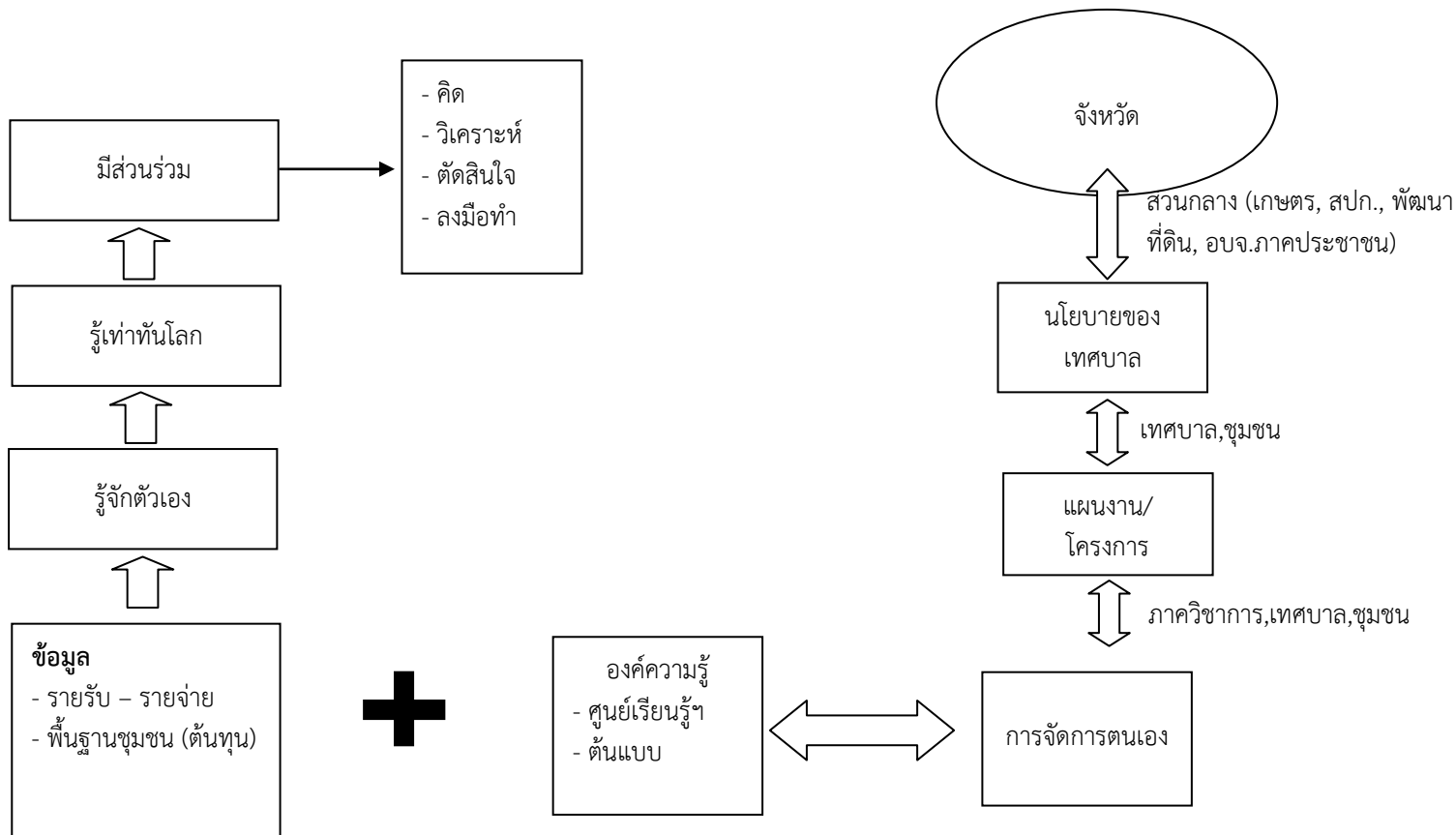
ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล ความเป็นมา

อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพของคนอีสานมาตั้งแต่อดีตกาล เพราะเป็นอาชีพที่สามารถสร้างอาหารและสร้างรายได้ แต่ปัจจุบันอาชีพเกษตรกรไม่ได้เป็นอาชีพที่สร้างอาหารเหมือนเช่นอดีต จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีรายจ่ายสำหรับค่าอาหารมากถึงร้อยละ 21 และร้อยละ 29 เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับอาชีพเกษตรกร เช่น ค่าปุ๋ย สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนและเป็นหนี้ในปัจจุบัน

ปัญหาจากการใช้สารเคมีนอกจากทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอีกด้วย จะเห็นได้จากผลการตรวจสอบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด กว่าร้อยละ 70 ของประชาชนที่ได้รับการตรวจมีสารเคมีตกค้าง ซึ่งสารเคมีหลายชนิดก่อให้เกิดโรคมะเร็ง

การแก้ไขปัญหาที่กล่าวมา ทั้งในเรื่องของต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายจากการซื้ออาหาร รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมนั้น แนวทางหนึ่งที่ อบต.คุ่มแก้ว ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ “การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ” และนำไปสู่นโยบายการพัฒนาอาชีพของ อบต.คุ่มแก้ว

“การพัฒนาข้อมูลไปสู่การพัฒนาชุมชน”

ภาพที่ 1 กระบวนการ “การพัฒนาข้อมูลไปสู่การพัฒนาชุมชน”

1.การประมวลผลข้อมูลและคืนกลับสู่ชุมชน การนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่ถือว่าเป็นข้อมูลที่เก็บโดยผู้ใช้อย่างและให้ผู้เก็บได้เห็นถึงข้อมูลที่ตนเก็บ และสะท้อนรายรับ-รายจ่ายของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนชีวิตบนพื้นฐานหรือต้นทุนของตนเองและสถานการณ์ในปัจจุบันนำไปสู่แผนพัฒนาชุมชน

2.องค์ความรู้ ความรู้และทุนในชุมชนที่มีอยู่ เมื่อนำมาประกอบกับข้อมูลจากผลการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน ก่อให้เกิดแนวทางในการจัดการตนเองของชุมชน โดยเริ่มจากกลุ่มเกษตรกรที่หัวใจสู้ พร้อมปรับเปลี่ยนตนเองและเรียนรู้ตลอดเวลา

3.หน่วยงานหนุนเสริม การหนุนเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้การพัฒนาตนเองของชุมชนมีพลังมากขึ้น ได้แก่

- บูรณาการโครงการระหว่างท้องถิ่นและส่วนกลาง ได้แก่ การสนับสนุนสระน้ำในไร่นาจำนวน 100 แห่ง จากพัฒนาที่ดิน ขุดเจาะน้ำบาดาลจาก อบจ.

- หนุนเสริมด้วยการเชื่อมประสานกับส่วนกลาง ได้แก่ เกษตร, สปก., พัฒนาที่ดิน, อบจ. และภาคประชาชน

- หนุนเสริมงบประมาณ ได้แก่ อบต.คุ่มแก้ว จำนวน 200,000 บาท จังหวัด (กาฬสินธุ์ 3 ต.) จำนวน 200,000 บาท

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

การเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองของเกษตรกรเกิดขึ้นจากการสะท้อนข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่เป็นข้อมูลจากตัวเกษตรกรเอง จนเกิดการแสวงหาแนวทาง หาคำความรู้และรวบรวมผู้ที่มีทัศนคติและผู้ที่ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อน กลุ่มที่เกิดขึ้นได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและใช้ปุ๋ย อินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบ GAP กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตแบบอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและใช้ชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช(ไตรเดอร์มา,บิวเวอเรีย)

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิก เช่น ปัญหาเรื่องต้นทุน ปัญหาโรคและแมลง สมาชิกในกลุ่มจึงแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำบัญชีครัวเรือนโดยให้ท้องถิ่นและภาคประชาชนเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่เห็นรายจ่ายจากการประกอบอาชีพทั้งค่าจ้างแรงงาน ต้นทุนการผลิตและค่าอาหาร จึงเกิดการปรับแผนชีวิตเพื่อหาแนวทางลดรายจ่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าอาหารจึงเกิดแนวทางการปลูกผักปลอดภัยขึ้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่

- การเรียนรู้การปรับปรุงดิน ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปลูกพืช ถ้าหากดินไม่ดีพืชปลูกก็จะมีเจริญเติบโต ผลผลิตก็จะต่ำ การเรียนรู้เรื่องการปรับปรุงดินจึงเป็นเรื่องแรกที่สมาชิกได้เรียนรู้ ซึ่งแหล่งความรู้ที่สำคัญคือ ศูนย์เรียนรู้ฯ นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ บ้านโนนสูง หมู่ที่ 7 ตำบลคุ่มแก้ว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

- **การเรียนรู้การจัดการ** การดูแล ป้องกันโรคและแมลงเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น เกษตรกรจะต้องเรียนรู้ว่าเมื่อปลูกผักแล้วจะต้องมีการจัดการอย่างไร ระยะหรือช่วงโตของพืชที่เสี่ยงต่อโรคและแมลง และการป้องกันโรคและแมลงด้วยวิธีการที่ปลอดภัย เช่น การใช้น้ำหมักไล่แมลง การใช้วิธีกล หรือการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันอย่างกันทำหลุมพอเพียง ความรู้เหล่านี้ได้มาจากการทั้ง

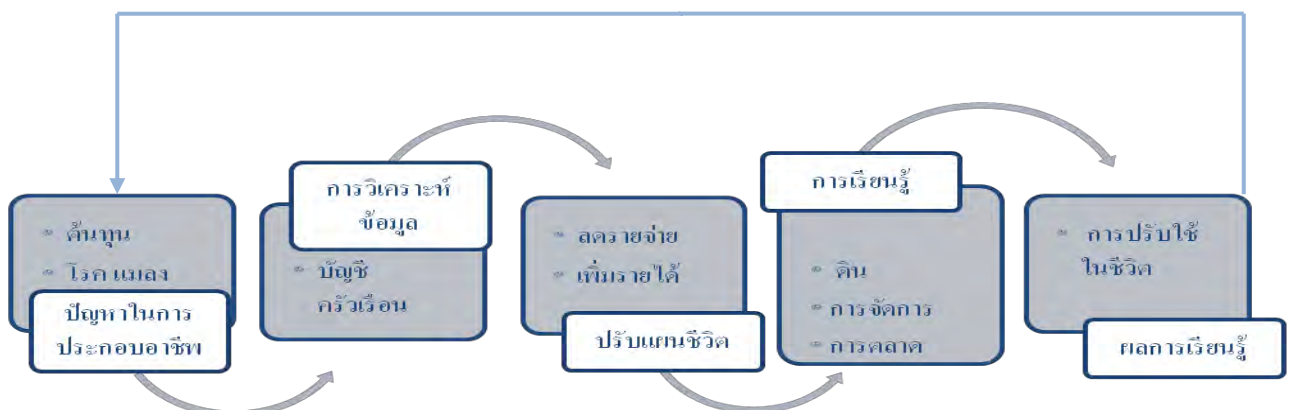
- **การเรียนรู้เรื่องการตลาด** ถ้าจะมองการทำเกษตรให้เป็นเหมือนธุรกิจจะต้องมี ‘การวางแผนล่วงหน้า’ ในภาวะราคาสินค้าทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรต้องมีความเข้าใจพื้นฐานทางการตลาด เพื่อที่จะนำไปวางแผนการปลูกพืชของตนเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งความรู้ในการวางแผนการผลิตที่มิวิชาการจาก

100 เปอร์เซนต์ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกยังสามารถลดการใช้สารเคมีได้ ซึ่งผลการตรวจหาสารเคมีในร่างกายเกษตรกรที่ผ่านการเรียนรู้ 100 เปอร์เซนต์ที่ไม่มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย

องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากบุคคลต้นแบบ จากภาควิชาการ หรือจากการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เกษตรกรมีการนำไปปรับใช้จนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตน สรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ในการปลูกพริก นายวงศ์เดช ศรีสวัสดิ์
 2. องค์ความรู้ในการปรับปรุงดินพื้นที่ที่เป็นทราย นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ
 3. องค์ความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ปลูกที่จำกัดในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ
 4. องค์ความรู้ในการปลูกผักปลอดสารพิษ ข้าวอินทรีย์นายวิเศษ คำไชโย
- กระบวนการในการเรียนรู้ของกลุ่ม สรุปได้ดังภาพที่ 2

กลุ่มแต่ละกลุ่มที่มีอยู่นอกจากสมาชิกในกลุ่มจะมีการเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองแล้ว ยังเกิดการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มใช้ระบบการบริหารในรูปของวิสาหกิจชุมชน และนำมาตรฐานงานชุมชนเข้ามาประยุกต์ใช้ ส่วนการติดตามและประเมินผลในเบื้องต้นคือสมาชิกตรวจสอบกันเอง และ อบต. เข้ามาเติมเต็มในส่วนที่บกพร่อง

ผลจากการนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนนอกจากกลุ่มจะได้เรียนรู้แล้ว ท้องถิ่นคือเทศบาลก็เกิดการเรียนรู้เช่นเดียวกัน นั่นคือ **การเรียนรู้การใช้ข้อมูลและการบูรณาการ การเชื่อมประสานกับหน่วยงานต่างๆ** เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะการทำงานเพียงลำพังจะทำให้ก้าวเดินได้ช้าหากมีพลังหนุนเสริมหรือความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เราก็จะสามารถก้าวไปได้อย่างรวดเร็ว แต่หากเราก้าวช้าก็จะเป็นก้าวที่มั่นคงเพราะเมื่อเราล้มก็มีหน่วยงานที่พร้อมจะพยุงเราขึ้นมาได้

ส่วนที่ 5 บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

โครงการอาหารปลอดภัยองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า เป็นโครงการที่เชื่อมกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดตามโครงการกาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินงานบทเรียนที่เกิดขึ้น คือ

1.พลังสัมพันธ์ภาพ ที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่าได้รับความร่วมมือจากคณะทำงาน ภาควิชาการ ภาครัฐและเกษตรกร ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนคือ พลังสัมพันธ์ภาพและการมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร

2.การเรียนรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า ได้เรียนรู้ในเรื่องการนำข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์ให้เป็นระบบ และได้เรียนรู้ว่าในความเป็นจริงแล้วเกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องการเกษตร

3.องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายใต้บริบทของตำบลคุ้มเก่าดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.แผนการผลิต การรวมกลุ่มทำให้เกิดแผนการผลิตที่ต้องเชื่อมโยงกันในระดับกลุ่ม และหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยการแปรรูป และสร้างมาตรฐานการผลิตให้กับเกษตรกรในกลุ่ม

5.การขยายกลุ่ม ในอดีตเกษตรกรปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือนและยกระดับเป็นปลูกเพื่อจำหน่ายและมีการใช้สารเคมีมากขึ้นส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต สุขภาพและสิ่งแวดล้อม การผลิตผักปลอดภัยจึงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของตนเริ่มจากลดการใช้สารเคมี ละ และในบางรายสามารถเลิกใช้สารเคมีในการผลิตได้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

6.การลดต้นทุนการผลิต การเรียนรู้เกษตรกรทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิตด้วยการแก้ไขที่จุดสำคัญนั่นคือการปรับปรุงดินด้วยวิธีการผ่าตัดดิน ใช้น้ำหมักชีวภาพในการไล่แมลงศัตรูพืช และบำรุงพืชด้วยปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

7.การสร้างมูลค่าเพิ่ม/การแปรรูปผลิตภัณฑ์ “ปลูกอยู่ ปลูกกิน เหลือกินแบ่ง เหลือแบ่งขาย

8.ระบบการตลาด เกษตรกรผู้ปลูกผักในตำบลคุ้มเก่า มีระบบการอยู่ 2 ประเภท คือ ขายในชุมชนและขายให้พ่อค้าคนกลาง บทเรียนที่เกิดขึ้น พบว่า การขายผ่านพ่อค้าคนกลางทำให้ถูกเอาเปรียบในด้านราคา การรวมกลุ่มเพื่อขายผลผลิต ณ จุดขายที่เทศบาลเตรียมไว้จึงเป็นแนวทางที่จะดำเนินในอนาคต

9.การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต การบริโภค สุขภาพ ของประชาชน จากการรณรงค์เรื่องอันตรายจากการใช้สารพิษในภาคการเกษตร การตรวจหาสารพิษตกค้างในร่างกายของโรงพยาบาลเขาวง ร่วมกับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ทำให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคที่หันมาบริโภคผักในชุมชนมากขึ้น และผู้ผลิตเองก็หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตที่ปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากเห็นความสำคัญในเรื่องของสุขภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการที่ไม่มีรายใดที่ผลิตแบบใช้สารเคมี

ส่วนที่ 6 แผนและแนวทางที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

แผนงาน/แนวทางในการดำเนินงานในระยะต่อไป สรุปได้ดังนี้

โครงการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.โครงการปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้	เพื่อให้ครัวเรือนมีผักสวนครัวที่ปลอดภัยจากสารเคมี	- ทุกครัวเรือนมีพืชสวนครัวที่ปลอดภัยจากสารเคมี
2.โครงการเพิ่มผลผลิตข้าว	-เพิ่มผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น -สร้างชุมชน/กลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเอง สามารถกำหนดแผนการพัฒนากิจการ	-เกษตรกร มีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดให้แก่คนอื่นได้
3.โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	-เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความรู้และสามารถค้นหาศักยภาพของตนเอง สามารถกำหนดแผนการพัฒนากิจการ	สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถจัดทำแผนการวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและยั่งยืน
4.โครงการสนับสนุนไก่นพันธุ์ไข่ให้เกษตรกร	-เพื่อเสริมอาชีพให้ราษฎรและมีอาหารไว้บริโภคเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย	-ราษฎรมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี
5.โครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพทุกหมู่บ้าน	เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินให้มีความเหมาะสมด้านการเกษตรและเป็นการลดต้นทุนทางการผลิต	-เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถในการผลิตปุ๋ยใช้เอง -ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี

กรณี 4 ศึกษาของพื้นที่

กรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า อำเภอ เขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

การจัดโครงสร้างและกลไกการทำงาน

3. ตำบลมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการฯ 8 คณะ ดังนี้
 - 1.1 คณะกรรมการอำนวยการ
 - 1.2 คณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลรุ่งคำ
 - 1.3 คณะกรรมการบูรณาการขับเคลื่อนโครงการระดับตำบล (ผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับตำบล) หรือ 10 ทหารเสือ
 - 1.4 คณะกรรมการบูรณาการขับเคลื่อนโครงการระดับชุมชน (ผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ)
 - 1.5 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดคนดี
 - 1.6 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดสุขภาพดี
 - 1.7 คณะกรรมการรับผิดชอบหมวดรายได้ดี
 - 1.8 คณะกรรมการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์
4. ตำบลมีการตั้งศูนย์ประสานงานโครงการ 19 ศูนย์
 - 2.1 ที่ตั้ง อบต.คุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์
หมายเลขโทรศัพท์ 0 43859 496
ชื่อผู้ประสานงานโครงการ นายสนิท มะลิขจร ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ
หมายเลขโทรศัพท์ 043 859 496
 - 2.4 ที่ตั้ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือสุขาหลา ทุกหมู่บ้าน จำนวน 18 หมู่บ้าน
3. ตำบลมีการประชุมกรรมการศูนย์หรือกรรมการดำเนินงาน 3 ครั้ง
 - 3.1 ประชุมผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลคุ้มเก่า ประจำปี 2556 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2556 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า
 - 3.2 ประชุมคณะกรรมการพัฒนาตำบลต้นแบบคนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตำบลคุ้มเก่า ครั้งที่ 1 / 2556 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า
 - 3.3 ประชุมผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน หรือ 5 ทหารเสือ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานวาระตำบลคุ้มเก่า “งานศพ ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดน้ำอัดลม และปลอดการพนัน ใช้น้ำสมุนไพรแทน” และ “เกษตรปลอดภัย ไร้สารเคมี” เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2556 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า
 - 3.9 ตำบลมีการประชุมชี้แจงชุมชน 18 หมู่บ้าน/ชุมชน
 - 3.10 หมู่บ้าน/ชุมชนมีการทบทวน/สำรวจข้อมูลชุมชน 18 หมู่บ้าน/ชุมชน
 - 3.11 หมู่บ้าน/ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์แผนชุมชน 18 หมู่บ้าน/ชุมชน
 - 3.12 ตำบลมีการประชุมทบทวน/ทำแผนรองรับโครงการ 3 ดี จำนวน 3 ครั้ง / 5 โครงการ
 - 3.13 ตำบลมีการอนุมัติแผนเข้าระบบงบประมาณ จากกระบวนการเจรจาภาคี ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย คือ

1.โครงการเชิดชูคนดีและนำวิถีธรรมสู่ชุมชนโขมบต.คัมเก่าหรือโครงการเพิ่มภูมิคุ้มกันด้านจิตใจสร้างชุมชนภูไทให้น่าอยู่

กิจกรรมสำคัญ 1

- 1.ประชุมจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อน กิจกรรมในโครงการ
- 2.กำหนดกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน
 - 2.1 จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันสาฬหบูชา
 - 2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคนในชุมชนทำบุญตักบาตร/ฟังเทศน์ฟังธรรมทุกวันพระอย่างน้อยเดือนละ 2 วัน วันขึ้น 8 ค่ำ หรือ วันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 8 ค่ำ หรือ แรม 15 ค่ำ
 - 2.3 จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรมคนในชุมชน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง (2 วัน 1 คืน)
3. กำหนดกิจกรรมส่งเสริมและเชิดชูคนดี
 - 3.1 ร่วมกันกำหนดเกณฑ์คัดเลือก และแต่งตั้งกรรมการคัดเลือก คนดีที่ควรได้รับการเชิดชู
 - 3.2 ร่วมกันกำหนดกิจกรรมในการส่งเสริมเชิดชูคนดีโดยยึดกิจกรรมตามเกณฑ์ชี้วัด 7 ตัว
4. ดำเนินกิจกรรม แบบบูรณาการร่วมกัน

กิจกรรมสำคัญที่ 2

- 5.จัดกิจกรรมร.ร.ต้นแบบเขตออบต.คัมเก่า
 - 5.1 จัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือก และกำหนดเกณฑ์การประเมินคนต้นแบบคนดีศรีกาฬสินธุ์ และวางแผนกระบวนการคัดเลือกเกณฑ์การประเมิน
 - 1.เด็กเยาวชนและบุคลากรในสถานศึกษาต้นแบบ ผ่านการพิจารณาตามเกณฑ์ 9 ข้อ
 2. โรงเรียนต้นแบบต้องมีบุคคลต้นแบบไม่น้อยกว่า 5 %
 - 5.2 ดำเนินการตามกระบวนการกิจกรรม
 - 5.3 สรุปผลการคัดเลือกและมอบรางวัล

2.โครงการชุมชนร่วมใจสร้างสังคมภูไทให้มีสุข

กิจกรรมสำคัญ

- 1.ประชุมจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อน กิจกรรมในโครงการ
- 2.วางแผนกำหนดกิจกรรมร่วมกัน
 - 2.1 กิจกรรมเตรียมชุมชน
 - ประชุม - คัดเลือกแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชุมชนดำเนินงานชุมชนปลอดภัย
 - 2.2 จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิตของคณะกรรมการ และทีมผู้นำ
 - กิจกรรมคณะกรรมการ และทีมนำศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ
 - ประชุมระดับตำบล และหมู่บ้านชุมชนเพื่อสรุป ประยุกต์กิจกรรมให้เหมาะสมกับชุมชน
 - 2.3 จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในการสร้างกติกา มาตรการ ข้อตกลง ชุมชน ให้มีการสื่อสาร รับสมัครสมาชิกแบบสมัครใจ
 - ร่วมทำแผนชุมชน ประชาคมเพื่อหาแนวร่วมในการลด ละ เลิก เหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอบายมุขอย่างถาวร
 - ร่วมกันกำหนดมาตรการ ข้อตกลงที่ได้จากกระบวนการเป็นมาตรการทางสังคม บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
 - ทำพิธีสัญญาประชาคมตำบล หมู่บ้านประกาศเป็นวาระตำบล หมู่บ้าน

- ประชาสัมพันธ์ หอกระจายข่าว ทำป้ายประกาศ
- ขึ้นทะเบียนครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการสมัครใจ

2.4 ร่วมกันดำเนินงานกิจกรรม

- จัดทำป้ายวาระหมู่บ้าน และสัญลักษณ์โครงการ สำหรับสนับสนุนงานปลอดเหล้า
- ป้ายปิดประกาศที่บริเวณงาน
- รณรงค์และดำเนินกิจกรรมชุมชนต้นแบบด้านปลอดเหล้า ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ
- ปลอดอบายมุข ในงานศพ งานอุปสมบท งานบุญกฐิน
- กิจกรรมติดตามการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายบุหรี่และแอลกอฮอล์ เช่นการห้ามขาย
- สุราในวัด

2.5 จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกันวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น เช่นด้านเศรษฐกิจการประหยัด
- ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ เช่นการเกิดอุบัติเหตุ เกิดโรคต่างๆด้านสังคม เช่นการทะเลาะวิวาท ระเบียบสังคม
- จัดให้มีแนวทางประชาสัมพันธ์ รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
- จัดประชุมเสวนาระดับตำบลเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และเพื่อการพัฒนากิจกรรม

กิจกรรมสำคัญที่ 2

- 1.ประชุมร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ TO BE NUMBER ONE ในระดับตำบล
 - แต่ละชุมชนจัดทำแผนปฏิบัติ
 - ชุมชนดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ
 - ชุมชนจัดตั้งชมรม TO BE NUMBER ONE (ชมรมอายุ10-24ปีไม่น้อยกว่าร้อยละ90)
 - ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เพื่อนใจ 1 แห่งใน ชนอบต.คุ้มเก่า
- 2.จัดกิจกรรมนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่การบำบัด
 - กิจกรรมค้นหา
 - กระบวนการบำบัดรักษา
 - กิจกรรมติดตามดูแลฟื้นฟูสภาพผู้ผ่านการบำบัด
- 3.จัดกิจกรรมนำคนดีเข้าสู่สังคมปกติสุข
 - กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ เพื่อเป็นการยอมรับคืนคนดี
- 4.ชุมชนร่วมกันจัดให้มีมาตรการในการเฝ้าระวังป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - ชุมชนช่วยกันเฝ้าระวังโดยกลุ่มตาสับปะรด
 - มีมาตรการและกติกาป้องกันแก้ไขยาเสพติด

3.โครงการเสริมสร้างสุขภาพ กลุ่มเสี่ยง โรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูงด้วยวิถีธรรมชาติบำบัดชนอบต.คุ้มเก่า (โครงการต่อยอดของหมู่บ้านจากปี2553)

กิจกรรมสำคัญ

- 1.ประชุมทีมคณะทำงานนักจัดการสุขภาพชุมชนและภาคีเครือข่ายสุขภาพที่เกี่ยวข้องระดับชุมชน,อบต.
 - ทบทวนกระบวนการดูแลกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน/โรคความดันโลหิตสูง /กลุ่มเสี่ยง /กระบวนการ
 - จัดการโรคที่เป็นปัญหาของชุมชน

-ทบทวนแผนงานโครงการและการสรุปผลที่ผ่านมา ร่วมกันวิเคราะห์ผลลัพธ์และแนวทางการดำเนินงาน

ต่อ

2. จัดกิจกรรมต่อยอดในการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน/ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
3. กิจกรรมคัดกรองกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน/โรคความดันโลหิตสูงตามมาตรฐานที่กำหนดในประชาชน 35 ปีขึ้นไปในโซนอบต.คุ่มเก่า
4. จัดกิจกรรมปรับพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยง

4. โครงการชุมชนร่วมใจชาวบ้านปลอดภัยไร้สารเคมี

กิจกรรมสำคัญ

1. ประชุมชี้แจงคณะทำงานร่วมกันชุมชนและรพ.เขาวง
2. ร่วมกำหนดกิจกรรมจัดบริการในชุมชน
 - 2.1 กิจกรรมการจัดเก็บตัวอย่างอาหาร/ตรวจหาสารเคมีฆ่าแมลง ในแต่ละชุมชน
 - 2.2 กิจกรรมตรวจหาสารเคมีฆ่าแมลงในเลือดประชาชนในชุมชน
3. ร่วมกันสรุปการดำเนินงานและจัดทำแผนต่อเนื่อง
4. สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนและ
ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องทั้งขององค์กรที่เกี่ยวข้องและของคนในชุมชน
ทำเกษตรอินทรีย์การใช้พลังงานชีวภาพของครัวเรือน

5. โครงการสนับสนุนการพัฒนาสุขศาลาหมู่บ้านโซนอบต.คุ่มเก่า

กิจกรรมสำคัญ

1. สนับสนุนโครงสร้างของอาคารสุขศาลาให้เหมาะสมตามเกณฑ์ทั้งองค์ประกอบภายนอกและภายใน
2. สนับสนุนการจัดบริการของสุขศาลาให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. พัฒนาปรับปรุงพื้นฐานโครงสร้างสุขศาลา

6. โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่มีสมุนไพรใช้ยู่ครอบครั

กิจกรรมสำคัญ

1. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้สมุนไพรในชุมชน และรณรงค์ให้ใช้ในครัวเรือน
 - เรื่องเล่าสุขภาพ
 - สมุนไพรใกล้ตัว เพิ่มสุขภาพดี
2. รณรงค์พัฒนาสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ทุกหมู่บ้าน
 - รณรงค์สร้างแปลงสมุนไพรไว้ใช้ในครัวเรือน
3. จัดประกวดหมู่บ้านน่ามอง

7. โครงการส่งเสริมชุมชนมีรายได้พอดีแบบพอเพียง

กิจกรรมสำคัญที่ 1

พัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองด้านพลังงานและการจัดการทุนผลิตรายยั่งยืน

1. สนับสนุนการทำหลุมพอเพียงและเลี้ยงสัตว์เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน
2. ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้พลังงานชีวภาพของครัวเรือน
3. ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชนให้เข้มแข็ง
4. ส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน
5. ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาตลาดแลผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน

6.ส่งเสริมและสนับสนุนเขตชูกรอบครัวต้นแบบลดปลดหนี้และอบอุ้ม

ผลสำเร็จการดำเนินงานของตำบลคุ้มเก่า

ที่	กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลงาน	อัตรา
1	การจัดกิจกรรมด้านพุทธศาสนา			
	1.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	1	1 ครั้ง โดยคนในชุมชนไปทำบุญตักบาตร สมาทานศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม และเวียนเทียน	100
	1.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในวันธรรมสวนะ(วันพระ)โดยคนในชุมชนไปทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ฟังธรรม อย่างน้อยเดือนละ 2 วัน คือ วันขึ้น 8 หรือ 15 ค่ำ และวันแรม 8 หรือ 15 ค่ำ	18	18	100
	1.3การจัดกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรม อบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สำหรับคนในชุมชน	2 ครั้ง ต่อปี	จำนวน 1 ครั้ง 25-26 สิงหาคม. ที่ วัดประชาชนเข้า ร่วมงาน จำนวน 1000 คน	ร้อยละ 50
2.	กตिकाชุมชนงดเหล้างานศพงานบุญ	ทุกบ้าน	ตำบลมีงานปลอดเหล้าทุกบ้าน งานศพ 50 งานบุญกฐิน 6 งาน-งบประมาณที่สามารถประหยัดได้ จำนวน 100,000 บาท	100
4	การลดสารเคมีในเกษตรกรรม			
	1 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ 2 หมู่บ้าน/ชุมชน ทำนา/ทำไร่/ปลูกผักปลอดสารพิษ 18 หมู่บ้าน	18 หมู่ 50 คร.	18 ม. 18 ม.	100

ตำบลคุ้มเก่ามีแหล่งเรียนรู้เกษตรปลอดภัย

8.1 ผัก – สมุนไพรปลอดสารพิษ เจ้าของ นายวงศ์เดช ศรีสวัสดิ์

สถานที่ หมู่ที่ 13 ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

8.2 ข้าว GAP เจ้าของ นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ

สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ หมู่ที่ 7 ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

8.3 ผักปลอดสารพิษ เจ้าของ นายวิเศษ คำไชโย

สถานที่หมู่ที่ 5 ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

1. กลไกกระบวนการการทำงาน

ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการแผนและบูรณาการการทำงานร่วมกันตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ชุมชน ข้อมูล การทำแผนชุมชน การเจรจาภาคี การประกาศวาระตำบล จนถึงการนำสู่การปฏิบัติ และมีการติดตาม ประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง

ภาพกิจกรรมการทำแผนชุมชน

ภาพกิจกรรมแกนนำตำบลออกติดตามพื้นที่ระดับชุมชนเพื่อทวนสอบการเปลี่ยนแปลง

2. กระบวนการเรียนรู้ของท้องถิ่นชุมชน

เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านแกนนำตำบลและชุมชนที่เรียกว่า 10 เสือ โดยการอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่น

3.การปรับปรุงกิจกรรม

3.1 มีการปลูกสมุนไพร ทุกครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารพิษ การดูแลสุขภาพด้วยพืชผักสมุนไพรทำให้ลดอัตราป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูงได้

ตารางที่ 29 ผลการตรวจสอบการมีटक้างในกระเลือดของเกษตรกรตำบลคุ้มเก่า ปี 2556

ประเด็น	ปี 2555		ปี2556	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ผลการตรวจสอบการมีटक้างในผลผลิตการเกษตรพืชผัก(ชนิด)				
-จำนวนที่ตรวจทั้งหมด	5	100	5	100
-ปลอดภัย	5	100	5	100
-ไม่ปลอดภัย	0	0	0	0
2.จำนวนเกษตรกรที่ปรับปรุงกิจกรรมปลูกพืชผักข้าว ปลอดภัย	72		84	
4.จำนวนเกษตรกรที่ปรับปรุงกิจกรรมปลูกพืชผัก ข้าว แบบอินทรีย์	12		16	

3.2 การใช้ภูมิปัญญาไทยและสมุนไพรจนถึงขั้นการแปรรูป

3.2.1 ตำบลมีคณะทำงานด้านภูมิปัญญาไทยและสมุนไพร

3.2.2 ตำบลมีการรวบรวมองค์ความรู้/ตำรับตำรา/ปราชญ์ 18 หมู่บ้าน 6 เรื่อง คือ

1. การปรุงยาสมุนไพรไทย
2. การจักสาน
3. การทำเครื่องดนตรี การเล่นดนตรีพื้นบ้าน
4. ปลูกผักปลอดสารพิษ
5. หมอสูตร
6. หมอยาสมุนไพร

3.2.3 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการส่งเสริมการปลูก การใช้สมุนไพรพืชผักพื้นบ้าน 18 หมู่บ้าน/ชุมชน

3.2.5 หมู่บ้าน/ชุมชน มีนวัตกรรมด้านภูมิปัญญาไทย / สมุนไพร 13 หมู่บ้าน 3 เรื่อง คือ

1. สมุนไพรดูแล ป้องกัน รักษาโรค
2. ลูกประคบ
3. น้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ

3.3 หมู่บ้าน/ชุมชน ปลูกพืชผักสวนครัว เห็ด หรือทำหลุมพองเพียง 18 หมู่บ้าน

3.4 หมู่บ้าน/ชุมชน เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ เช่น จิ้งหรีด กบ ปลา หมู ไก่ เป็ด 18 หมู่บ้าน

3.5 หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่ม/ชมรมในการผลิตอาหารเพื่อยังชีพ 18 หมู่บ้าน

3.6 หมู่บ้าน/ชุมชน ลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น 18 หมู่บ้าน

3.7 หมู่บ้าน/ชุมชน ลดการใช้พลังงาน เช่น ใช้ฟืน ใช้ถ่าน แก๊สจากมูลสัตว์ 18 หมู่บ้าน

6. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่ม/ชมรมในการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้พลังงาน และการใช้พลังงานทดแทน 18 หมู่บ้าน

7. หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน หมู่บ้าน/ชุมชน

ศูนย์เรียนรู้ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน

บ้านโนนสูง หมู่ที่ 7ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวงจังหวัดกาฬสินธุ์

กรณีที่ 5 ตำบล สงเปลือย อำเภอเขาวง

กรอบประเด็นการนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

ส่วนที่ 5 บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง อาณาเขต

1.สภาพทั่วไป

1.1 ขนาดและที่ตั้ง

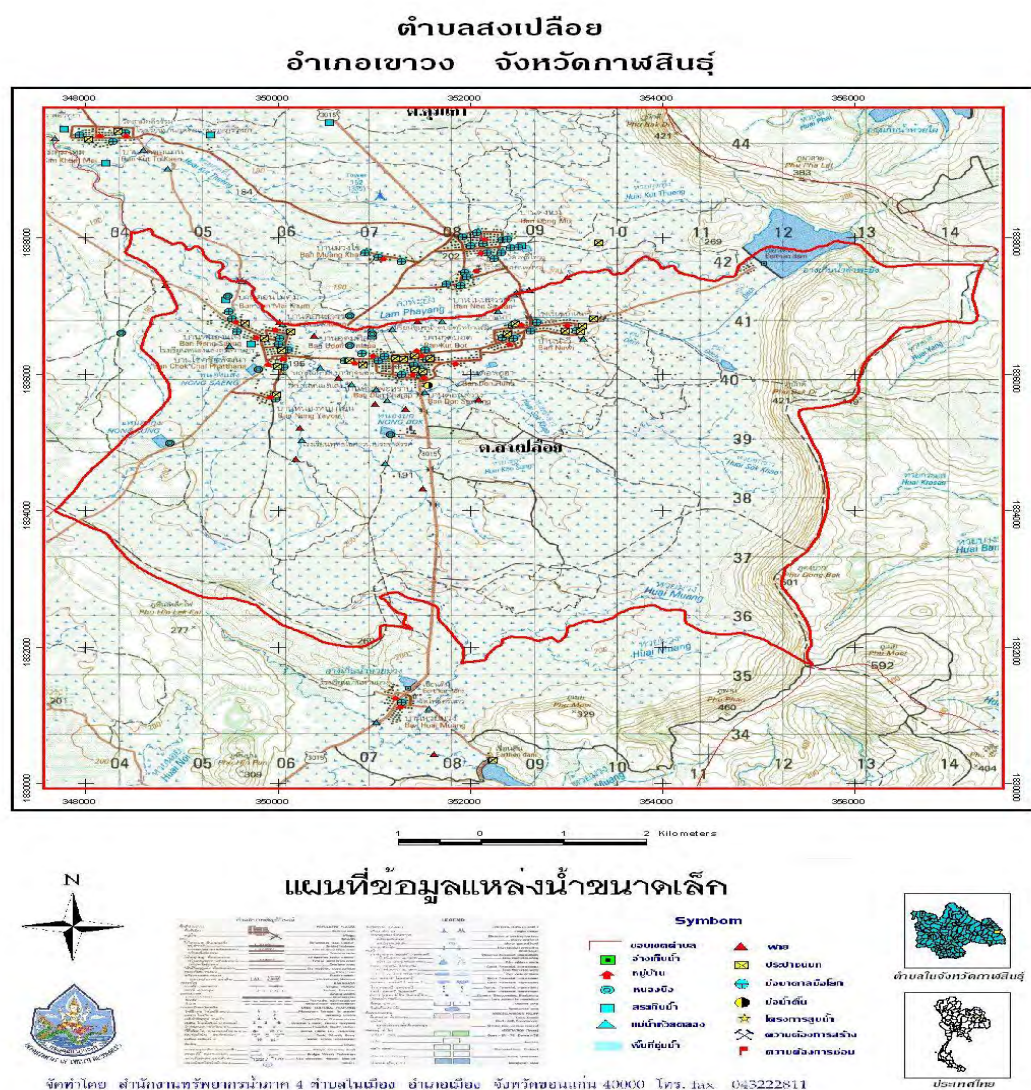
องค์การบริหารส่วนตำบลสเปื่อย ตั้งอยู่ทิศเหนือ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างอำเภอเขาวง ประมาณ 5 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 110 กิโลเมตร ขนาดแผนที่ที่มีพื้นที่ประมาณ 52 ตารางกิโลเมตรหรือ ประมาณ 30,907.5 ไร่ เทียบเป็นร้อยละ 22.23 ของพื้นที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศเหนือ จุดองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศใต้ จดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง,นาโก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก จุดเขตอำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันตก จุดองค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคัมใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลสงเปลือยโดยทั่วไปมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงติดภูเขา ดินเหมาะแก่การทำการเกษตรสามารถทำนาและทำได้

ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลสงเปลือยมีลักษณะภูมิอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม – เดือน พฤษภาคม โดยอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน พฤษภาคม จนถึงกลางเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกชุกในเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศจะหนาวเย็นโดยทั่วไป และจะหนาวจัดในเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม

2.การเมืองการปกครอง

2.1 การเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือยมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นได้

แบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ออกเป็น 16 เขตเลือกตั้ง (16 หมู่บ้าน) มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 35 คน แยกเป็นคณะผู้บริหาร 3 คน และกิจการสภา 32 คน อยู่ในเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เขต 6 อยู่ในเขตเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เขต 6

2.2 การปกครอง

ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือยยังมีการปกครองท้องที่โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองประชาชนในหมู่บ้าน โดยมีจำนวนหมู่บ้าน 16 หมู่ คือ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำ	ตำแหน่ง
หมู่ที่ 1	บ้านดอนไม้คึม	นายบุญสุข แสนมาโนช	กำนันตำบลสงเปลือย
หมู่ที่ 2	บ้านหนองแสง	นายหาญชนะ นามแสง	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 3	บ้านหนองยาโยน	นายสุรพล ศรีมูล	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4	บ้านกุดบอด	นายรังสรรค์ คนขยัน	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 5	บ้านดอนสุธา	นายกอย นรบดี	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 6	บ้านนาวิ	นายสังวาลย์ สิมพาทย์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 7	บ้านนาวิ	นายประจิตร คนชื้อ	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 8	บ้านดอนสวรรค์	นายศรีขอ เรืองไชย	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 9	บ้านดอนสว่าง	นายอุดม บาลเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 10	บ้านอุดมศิลป์	นายแล เนื้อศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 11	บ้านดอนจหาราบ	นายไสย ศรีมูล	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 12	บ้านโชคชัยพัฒนา	นายสรรเสริญ นรบดี	ผู้ใหญ่บ้าน

หมู่ที่ 13	บ้านโชคพัฒนา	นายออยใจ โพธิ์สัย	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 14	บ้านดอนเจ้าปู่	นายทองจีน เครือศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 15	บ้านนาคำ	นายเฉลียว ศรีหاتا	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 16	บ้านหนองตากไห	นายสำราญ ปรงเรณู	ผู้ใหญ่บ้าน

3. สภาพทางสังคม

3.1 ประชากร

จากข้อมูลสถิติการทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อ 31 ธันวาคม 2555 องค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย มีประชากรทั้งสิ้น 7,124 คน แยกเป็นชาย 3,527 คน คิดเป็นร้อยละ 49.55 หญิง 3,597 คน คิดเป็นร้อยละ 50.45 จำนวนหลังคาเรือน 2,614 หลังคาเรือน ดังนี้

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านดอนไม้คุ่ม	287	285	571	191
2	บ้านหนองแสง	225	216	445	150
3	บ้านหนองยาโยน	131	149	276	130
4	บ้านกุดบอด	225	260	480	195
5	บ้านดอนสุธา	182	194	378	154
6	บ้านนาวี	215	219	436	164
7	บ้านนาวี	440	432	872	298
8	บ้านดอนสวรรค์	204	207	411	145
9	บ้านดอนสว่าง	190	162	343	145
10	บ้านอุดมศิลป์	184	179	365	122
11	บ้านดอนจหราบ	153	168	334	104
12	บ้านโชคชัยพัฒนา	237	233	472	177
13	บ้านโชคพัฒนา	210	217	433	161
14	บ้านดอนเจ้าปู่	228	230	453	182
15	บ้านนาคำ	210	221	432	145
16	บ้านหนองตากไห	206	225	425	151
รวม		3,527	3,597	7,126	2,614

3.2 การศึกษา

ประชาชนชาวตำบลสงเปลือยได้รับการศึกษากันทั่วถ้วนหน้า เพราะมีสถานศึกษาในเขตพื้นที่สามารถให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง และองค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือยได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา ดังนี้

ก. การศึกษาวัยปฐมวัย จำนวน 3 แห่ง

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3 แห่ง มี ครู.ผดต/ผช.ครู ผดต.. จำนวน 15 คน

ข. การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 แห่ง

1. โรงเรียนหนองแสงฉวิลราษฎร์ มีครู – อาจารย์ 20 คน
2. โรงเรียนบ้านนาวิ มีครู – อาจารย์ 12 คน
3. โรงเรียนชุมชนกุศบอดวิทยาเสริม มีครู – อาจารย์ 23 คน

ค. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง

1. โรงเรียนพุทธโฆภาวนาประชาสรรค์ มีครู – อาจารย์ 14 คน

3.3 การศาสนาและวัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสเปื่อย นับถือศาสนาพุทธ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด จึงมีวัดและสำนักสงฆ์ ในพุทธศาสนากระจายอยู่ทั่วไปในเขตตำบล มีจำนวนถึง 5 แห่ง

๑ วัดบ้านหนองแสง	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 12
๒ วัดกกต้อ	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 10
๓ วัดบ้านนาวิ	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 15
๔ วัดวังคำ	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 7
5 วัดป่าข้าพพุโธ	ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 14

3.4 การสาธารณสุข

การดำเนินการด้านการสาธารณสุขในพื้นที่ของตำบลสเปื่อยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านกุศบอด จำนวน 1 แห่ง และมีสุขศาลากาฬสินธุ์ จำนวน 16 แห่ง มุ่งเน้นงานปฐมพยาบาลเบื้องต้น การสุขาภิบาล การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพพร้อมกันไปกับการสาธารณสุขมูลฐาน งานคุ้มครองผู้บริโภค

4.สภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลสเปื่อย การผลิตภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นข้าว นาปี เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ราบ ระบบการผลิตและการตลาดไม่มีระบบที่ซับซ้อน ใช้ความเคยชินที่ผลิตมาตั้งแต่เดิม มีการผลิตหมุนเวียนไปตามภาวะการตลาด ภาวะเศรษฐกิจของตำบลสเปื่อย การผลิตภาคเกษตรกรรมยังเป็นเศรษฐกิจหลักที่สามารถนำเงินมาสู่ ชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ยางพารา พริก และขณะนี้มีผลผลิตของกลุ่มเกษตรกร ปลูกข้าวหอมมะลิ ปลูกข้าวนาปลั่ง และผลิตภัณฑ์พื้นเมือง คือ ผ้าพื้นเมืองลายต่าง ๆ กระติบข้าวเหนียว และเมื่อรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเป็นกองทุนหมู่บ้าน และแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ได้ ให้สินเชื่อ แก่ประชากรจึงมีภาวะเศรษฐกิจดีพอสมควร แต่ประชาชนยังขาดการวางแผนการบริหารด้านการเงินจึงอาจส่งผลเสียในอนาคตได้

4.1 การเกษตรกรรม

เกษตรกรมีพื้นที่เฉลี่ย / ครัวเรือน 15 ไร่ แต่ละครอบครัวมีการทำกิจกรรมหลายอย่าง เช่น ปลูกข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ยางพารา ไม้ผล พืชผัก เช่น พริกและหน่อไม้ฝรั่ง รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ 100 % แต่เกษตรกรขาดการจัดการที่ดี ขาดแหล่งน้ำ ขาดประสบการณ์ จึงทำให้การใช้ประโยชน์จากที่ดินขาดประสิทธิภาพ ควรมีการแก้ไขโดยการให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การจัดการดิน การจัดการแหล่งน้ำ การจัดการพืชและสัตว์ เป็นต้น

4.2 การอุตสาหกรรม

ตำบลสงเปลือยไม่มีแหล่งอุตสาหกรรม

4.3 การพาณิชย์กรรม

ด้านการค้า มีผู้ประกอบการทั้งหมด จำนวน 62 ราย มีโรงสีข้าวขนาดเล็ก จำนวน 45 แห่ง ปิมน้ำมัน 7 แห่ง ร้านให้บริการอินเทอร์เน็ต/ร้านเกมส์ จำนวน 4 แห่ง ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่สำคัญได้แก่ ผ้าทอพื้นเมืองลายต่าง ๆ ซึ่งยอดจำหน่ายเฉลี่ย ประมาณเดือนละ 5,000 - 10,000 บาท / กลุ่ม และกลุ่มจักรสาน กระติบข้าวเหนียว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

4.4 ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1. ลำพะยัง เป็นลำห้วยที่ไหลผ่านจากเทือกเขาภูพาน อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ผ่านอำเภอนาหว้า นับเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญแต่ยังไม่มีการพัฒนาใช้ทางด้านการเกษตร
 2. ห้วยจวนพิมพ์ ได้รับการพัฒนาเป็นบางส่วนเนื่องจากงบประมาณการปรับปรุงน้อย ถ้าได้รับการปรับปรุงที่ดีชาวบ้านสามารถใช้น้ำจากห้วยจวนพิมพ์เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง และใช้อุปโภค - บริโภค ได้
 3. หนองแสง ได้รับการพัฒนาบางส่วน และชาวบ้านได้ใช้น้ำจากหนองแสงเพื่อการเกษตร ได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง อีกทั้งใช้น้ำเพื่อการอุปโภคด้วย
 4. อ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน เป็นแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด และเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่ชลประทาน ยังสามารถใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน ในการทำการเกษตร และระบบน้ำประปาหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นน้ำอุปโภค
- นอกจากนี้ ยังมีลำห้วยและหนองสาธารณะขนาดเล็ก ซึ่งใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เฉพาะฤดูฝนเท่านั้น เนื่องจากยังไม่มีการพัฒนาขุดลอกให้สามารถใช้กักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ทุกฤดูกาล

5. สถานที่ท่องเที่ยวและที่พักผ่อนหย่อนใจ

ตำบลสงเปลือย จากที่สำรวจไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่องค์การบริหารส่วนตำบลพยายามที่จะจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับตำบล คือประเพณีบุญกลุ่มข้าวพื้นบ้าน ประเพณีรำผีฟ้าหมอลอย เทศกาลสงกรานต์ ขึ้นทุกปีมีประชาชนมาท่องเที่ยวชมงานไม่น้อย 1,000 คน ทุกปีและมีกิจกรรมด้านสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นงานแห่เทียนเข้าพรรษา งานบุญบั้งไฟ งานลอยกระทง เป็นต้น และกำลังจะจัดทำโครงการปรับปรุงพัฒนาอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน และบริเวณหนองแสง เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและออกกำลังกายของชาวตำบลสงเปลือยต่อไป

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

๑. วิสัยทัศน์การพัฒนา (Vision)

"สงเปลือยถิ่นข้าวเหนียวพันธุ์ดี ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ใส่ใจวัฒนธรรม และอุตสาหกรรมชุมชน ให้ทุกคนมีการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต "

๒. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1.1 แนวทางการก่อสร้างปรับปรุง บำรุงรักษาถนน ทางเท้า ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า - ประปา และทางน้ำ

- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้
 - 2.1 แนวทางส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชน
 - 2.2 แนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพการเกษตรแบบดั้งเดิมให้เป็นแบบผสมผสาน
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้
 - 3.1 แนวทางสร้างจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.2 แนวทางจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย
 - 3.3 แนวทางส่งเสริมความเป็นเมืองน่าอยู่
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้
 - 4.1 แนวทางส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ
 - 4.1 แนวทางส่งเสริมสนับสนุนจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงาม
 - 4.3 แนวทางเพิ่มช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน
 - 4.4 แนวทางส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
 - 4.5 แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุข การศึกษาและจริยธรรม
 - 4.6 แนวทางรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของชุมชน
 - 4.7 แนวทางป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบการบริหารและการบริการ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้
 - 5.1 แนวทางส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 5.2 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 5.3 แนวทางปรับปรุงและพัฒนาบุคลากร
 - 5.4 แนวทางปรับปรุงและพัฒนารายได้ของ อบต.
 - 5.5 แนวทางปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้
 - 5.6 แนวทางพัฒนาระบบการบริการ

งบ

ประมาณและสถานะการคลัง

6.2.1 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2555

- รายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนทุกประเภท	จำนวน	8,706,050.71	บาท
- รายได้จริงจากเงินอุดหนุนทั่วไป	จำนวน	10,361,899.00	บาท
- รายรับจริง	จำนวน	19,067,949.71	บาท

6.2.2 สถานะการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย

- ประมาณการรายรับ ปี 2556	ประมาณการไว้	22,797,895	บาท
- เงินทุนสำรองเงินสะสม 25%	จำนวน	5,433,878.91	บาท
- เงินสะสม	จำนวน	1,778,836.95	บาท

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

2.1 ผลผลิตชุมชน

2.1.1 ผลผลิตข้าวที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำนา.....14,099.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้..... -กิโลกรัม/ถัง/ตัน/เกวียน

ผลผลิตเฉลี่ย.....340.....กิโลกรัม/ไร่ (นาลุ่ม/นาดอน/พันธุ์ข้าว)

มูลค่าการจำหน่ายรวมข้าวของตำบล.....บาท

2.1.2 ผลผลิตมันที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ.....233.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย.....3,500..... กิโลกรัม/ไร่

มูลค่าการจำหน่ายรวมของตำบล.....บาท

2.1.3 ผลผลิตอ้อยที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ.....125.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย.....1,400..... กิโลกรัม/ไร่

มูลค่าการจำหน่ายรวมของตำบล.....บาท

2.1.4 ผลผลิตผักที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

- จำนวนกลุ่มผลิต/ปลูกผัก.....23.....คน

- พื้นที่ทำ.....40.....ไร่

2.3 ข้อมูลด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

1 ปุ๋ยที่ใช้ในการทำการเกษตร

1.1 ปุ๋ยเคมี

พืชที่ปลูก	สูตรปุ๋ย	อัตราการใช้ (ก.ก./ไร่)
ข้าว	16-20-0	25 ก.ก./ไร่
ไม้ผล/ยืนต้น	15-15-15	20 ก.ก./ไร่
ยางพารา	20-8-20	

1.2 ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

1) ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดอัดเม็ด

อัตราที่ใช้.....100.....ก.ก./ไร่

จำนวนที่ใช้ต่อครั้ง/ฤดู.....2.... กระสอบ /ไร่

2) ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดน้ำหมัก อัตราที่ใช้.....100.....ลิตร/ไร่

☒ ผลิตหรือทำใช้เอง.....100.....%

3.) ปุ๋ยคอก (มูลสัตว์) ☒ มูลวัว ☐ มูลควาย ☒ มูลหมู ☐ มูลไก่

อัตราที่ใช้.....150.....ก.ก./ไร่

จำนวนที่ใช้ต่อครั้ง/ฤดู.....1.....ก.ก./ไร่

☒ ผลิตหรือทำใช้เอง.....70.....%

☒ ซื้อ.....30.....%

4.) สูตรปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำ คือ น้ำหมักชีวภาพสูตรต่างๆ อาทิเช่น น้ำหมักหญ้า น้ำหมักไล่แมลง

5). ความต้องการช่วยเหลือในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

- ☐ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต
- ☒ เงินทุน
- ☒ วัตถุดิบในการผลิต
- ☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
- ☐ ตลาดรับซื้อผลผลิต

2.4 : การบริโภคข้าวสารภายในชุมชน

1.) จำนวนข้าวสาร(ข้าวเปลือก) ที่บริโภคในครัวเรือนในรอบปี.....300..... ก.ก.

2.) พันธุ์ข้าวที่บริโภค.....กข.6.....

3.) ที่มาของข้าวในการบริโภค

- ☒ ข้าวในแปลงนาของตนเอง.....95.....%
- ☒ ซื้อ.....5.....%

4.)หากซื้อข้าวสาร หรือ ข้าวเปลือก บริโภค ซื้อจากที่ใด

- ☒ เกษตรกรในหมู่บ้าน.....%
- ☐ ร้านค้าในหมู่บ้าน.....%
- ☒ ร้านค้านอกหมู่บ้าน.....%

2.5 : การบริโภคผักสารภายในชุมชน

1. ประเภทผักที่ปลูกในชุมชน ได้แก่

- 1.1 ตะไคร้
- 1.2 หอมหัวแดง
- 1.3 ฟักทอง
- 1.4 ใบโหระพา
- 1.5 ดอกอัญชัน
- 1.6 วุ้นเส้น
- 1.7 มะเขือ
- 1.8 พริก
- 1.9 แงลัก
- 1.10 ชিং
- 1.11 ข่า
- 1.12 ใบมะกูด
- 1.13 โหระพา
- 1.14 กระเพรา
- ฯลฯ

2. ค่าใช้จ่ายในการซื้อผักรับประทานเฉลี่ยเดือนละ.....บาท

3. ประเภทของผักที่รับประทาน

- ☒ ผักปลอดสารพิษ
- ☒ ผักไม่ปลอดสารพิษ (ผักทั่วไป)
- ☐ อย่างไม่รู้ได้

4. ความต้องการช่วยเหลือในการปลูกผักปลอดสารพิษ

- ☒ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต
- ☐ เงินทุน
- ☐ เมล็ดพันธุ์/วัตถุดิบในการผลิต
- ☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
- ☒ ตลาดรับซื้อผลผลิต

ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล ความเป็นมา

การถอดบทเรียนการปลูกข้าวปลอดสารพิษโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มวิสาหกิจวังคำ หมู่ที่ 5 บ้านดอนสุธา ตำบลสงเปลือย อำเภอกาฬสินธุ์

บทนำ

วันที่ 26 ธันวาคม 2552 ณ วัดบ้านนาวิ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมถอดบทเรียนครั้งนี้จำนวน 20 คนมีแกนนำให้ข้อมูลการปลูกข้าวปลอดสารพิษโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ที่สำคัญ คือ นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ, นายพิลาภ ศรีหาตา และนายพร้อม ศรีอ่อน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน บ้านโนนสูง ตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์, นายดาวัน นิลปะกะ และนายทองเสียว อารมณ์สวะ ซึ่งเป็นแกนนำบ้านกุดต่อแก่น ของตำบลคุ้มเก่า อำเภอกาฬสินธุ์ โดยมีนายบุญยอ ปรงเรณู เป็นผู้นำการถอดบทเรียน นายพัฒนา ศรีคุ้มเก่า เป็นผู้จัดบันทึกในการะดาษชาร์จ และนายตั้ง คนชื่อ เป็นผู้จัดบันทึกผลการถอดบทเรียนสรุปดังนี้

แรงจูงใจ

เมื่อสมัยก่อนชาวบ้านโนนสูงทำนาอาศัยธรรมชาติ มีการใช้กระบือไถ ใช้แรงงานคน ใช้ปุ๋ยคอก สมัยก่อนจะมีการคัดพันธุ์ข้าวโดยจะคัดพันธุ์ข้าวโดยจะคัดที่ละรวงมีการเตรียมดิน โดยการใช้แรงงานกระบือไถนา คราด โดยการทำนาจะใช้แรงงาน ในครอบครัวไม่มีการจ้างแรงงาน ปัจจุบันจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยเป็นเดือน ความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อม มีกุ้ง กอย ปู ปลา หากินง่าย ต่อมาทางราชการได้เข้ามาแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยการแนะนำให้ใช้ปุ๋ยสูตรต่างๆ ซึ่งการใช้ปุ๋ยได้ผลผลิตเพิ่มจริงมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในชุมชน ต่อมา เทคโนโลยีทางการเกษตรกรรมเข้ามามีบทบาทในการทำเกษตรกรรม เช่น มีรถไถเข้ามาในหมู่บ้านและมีการใช้ปุ๋ยเคมีทุกครัวเรือนและใช้รถไถนาเดิมตามแผนการใช้กระบือและมีการใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ปุ๋ยมีราคาแพงมากขึ้น มีปุ๋ยปลอมระบาด สภาพดินเสื่อมโทรม กุ้ง หอย ปู ปลา เกิดโรคระบาดตามไม่มีอาหารในนา ต่อมา คุณวิศักดิ์ อารมณ์สวะ ซึ่งเป็นเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการเกษตรแบบผสมผสาน มีการฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพสารไล่แมลงและมีการปลูกผักปลอดสารไว้กินเองและต่อมาได้ทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ในแปลงของตนเอง ทำให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของดิน กุ้ง หอย ปู ปลา จึงหิรีด ไล่เดือน กลับคืนมา ทางศูนย์ประสานงานโครงการแนะนำให้มีการฝึกอบรมให้สมาชิกในหมู่บ้านและมีการแนะนำให้โรงเรียนชาวนาใช้เกษตรอินทรีย์

กระบวนการดำเนินงาน

การทดลองข้าวอินทรีย์ ต้องมีการฝึกอบรมการทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำน้ำหมักสารไล่แมลงรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเน้นตระหนักถึงสุขภาพให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งทำการเกษตรอินทรีย์ปีแรกจะเน้นเรื่องการทำปุ๋ยหมักสูตรต่างๆซึ่งเริ่มจากการทดลองใช้คือ

- สูตร การทำน้ำหมักสูตรแม่ (ไนโตรเจน) เพื่อบำรุงใบ ลำต้น โดยใช้พืชตระกูลถั่ว 1 กิโลกรัม หน่อกล้วย หรือหน่อไม้ 1 กิโลกรัม พืชใบเขียว 1 กิโลกรัม(ต้องมีพืชใบเขียวอย่างน้อย 3 ชนิด นำส่วนผสมหมักไว้อย่างน้อย 3 ชนิด นำส่วนผสมหมักไว้อย่างน้อย 15-30 วัน หากจะใช้ให้นำมากรองน้ำหมัก 30 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ผสมกับ กากน้ำตาล 2 ช้อนโต๊ะต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น

-สูตรการทำน้ำหมักสูตรพ่อ (โปรแทสเซียม) เพื่อบำรุงผลโดยใช้ฟักทอง 1 กิโลกรัมกล้วยน้ำว้า 1 กิโลกรัม น้ำ 10 ลิตร ต้องมีผลไม้อย่างน้อย 3 ชนิด นำส่วนผสมมาคลุกเคล้าให้เข้ากันหมักไว้ 15-30 วัน หากจะใช้ให้นำมากรอง ส่วนผสมน้ำหมัก 30 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่น

สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง โดยใช้สมุนไพรชนิดต่างๆเช่น บอระเพ็ด สะเดา ข่า ตะไคร้หอม สาบแล้ง สาบกา หนอน ตายายาก สาบเสือ ใบน้อยหน่า มะละกอ หางไหล ยาสูบ 30 กิโลกรัม กากน้ำตาล 10 กิโลกรัม น้ำสะอาด 1 ขวด เหล้าขาว 1 ขวด หัวเชื้อจุลินทรีย์ 1 ขวด นำส่วนผสมทั้งหมด คลุกเคล้าให้เข้ากันหมักไว้ 15 -30 วัน หากจะใช้ให้นำมากรองส่วนผสมน้ำหมัก 30 ซีซี ต่อ น้ำ 20 ลิตร ผสมน้ำส้มสายชู 1 ขวด ฉีดพ่น สารไล่กระสอบ แกลบเผา 1 กระสอบ ละเลียด 3 กิโลกรัม น้ำหมักชีวภาพ 5 ช้อนโต๊ะ กากน้ำตาล 5 ช้อนโต๊ะ น้ำ 10 ลิตร โดยผสมแกลบกับ วัตถุดิบให้เข้ากัน นำน้ำหมัก น้ำและกากน้ำตาลผสมกวนให้เข้ากันนำไปกรองไว้ในที่ร่มโดยใช้กระสอบปิดทิ้งไว้กลับ ส่วนผสมที่ผสมไว้ไปมาทุกวัน ให้ครบ 7 วัน แล้วนำไปใช้ได้ และควรนำไปใช้ภายใน 6 เดือน การทำเกษตร อินทรีย์ปีแรก ในกลุ่มวังคำจะเน้นให้ทำคนละ 2.5 ไร่ ก่อน เพื่อเป็นการทดลอง ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่ม 13 คน โดย 1 ไร่ ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพประมาณ 400 ปีก โดยหว่านปุ๋ยหมักแห้งให้ทั่วแปลง 100 กิโลกรัม ผสมน้ำหมักแม่หรือน้ำ หมักพ่อ 20 ช้อน ต่อน้ำ 80 ลิตร ฉีดพ่นให้ทั่วแปลงแล้วไถพรวนดินทิ้งไว้ 15 วัน เพื่อใช้น้ำหมักย่อยสลายวัชพืช และฟางข้าวให้เป็นปุ๋ยธรรมชาติและเร่งการงอกของเมล็ดพืช ช่วงต้นฤดูทำนาเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่คัดพันธุ์แล้วแช่ บอระเพ็ด โดยส่วนผสมที่ปลูก 10 กิโลกรัม ต่อ บอระเพ็ดสดตัดเป็นท่อนสั้นๆ ตำพอแตก 2 กิโลกรัมแช่ไว้ 1 คืน หรือใช้บอระเพ็ดสดหว่านให้ทั่วก่อนไถคราดให้ทั่วอีกครั้ง เพื่อเตรียมปักดำ 7 – 15 วัน หว่านปุ๋ยหมักชีวภาพให้ทั่ว แปลง 100 กิโลกรัม ต่อ ไร่ พ่นตามด้วยน้ำหมักสูตรแม่ 20 ช้อนแกง ผสมน้ำ 20 ลิตร

เมื่อข้าวอายุ 1 เดือนให้หว่านปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัมต่อไร่ พ่นด้วยน้ำหมักสูตรแม่ 20 ช้อนแกงผสมน้ำ 20 ลิตร ก่อนข้าวตั้งท้องเล็กน้อย หว่านปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัมต่อไร่ นำน้ำหมักสูตรพ่อ 20 ช้อนแกง ต่อน้ำ 80 ลิตร ก่อนข้าวออกรวง ใช้น้ำหมักสูตรพ่อ 10 ส่วน ต่อ น้ำหมักสูตรแม่ 1 ส่วน 20 ช้อนแกง ต่อน้ำ 80 ลิตร

การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปลูกข้าวปีแรก ผลผลิตไม่ค่อยได้มากเหมือนใช้ปุ๋ยเคมี ข้าวที่ผลิตจากปุ๋ยอินทรีย์ต้นข้าวจะ เติบโตสมบูรณ์ แมลงศัตรูพืชไม่ค่อยมารบกวน ต้นข้าวแข็งแรง แต่ค่อยๆ เจริญเติบโต สำหรับการทดลองปลูกข้าว อินทรีย์พบว่า ราคาข้าวอินทรีย์ในปัจจุบัน ราคาเท่ากับข้าวที่ใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้กลุ่มข้าวอินทรีย์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน เท่านั้น เพราะยังไม่มีหน่วยงานที่จะรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ เพราะพื้นที่รอบๆ แปลงข้าวอินทรีย์ยังมีการใช้ ปุ๋ยเคมี ทำให้ข้าวยังมีสารเคมีตกค้าง

สำหรับน้ำส้มควันไม้ที่ใช้เป็นสารไล่แมลงสามารถใช้ทาผิวหนังของคนได้เพื่อป้องกันแผลที่เกิดจากเชื้อราได้ การทำนาอินทรีย์อย่างน้อยต้องใช้เวลาจะต้องใจเย็นๆ ค่อยเป็นค่อยไปเราต้องคำนึงชีวิตเราก่อนว่าเราได้รับประทาน อาหารที่ปลอดภัยต่อตัวเราหรือการทำนาปุ๋ยอินทรีย์สามารถคืนสภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้

สรุป

การที่ประชุมในชุมชนจะมีสภาพที่ดีจะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ คือ ไม่ต้องวิตกกังวลเวลารับประทาน อาหารว่าเราจะได้รับสารพิษหรือไม่ แม้แต่ผักผลไม้ก็ควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อจะได้บริโภคผักผลไม้ที่ปลอด สารพิษ เพื่อความปลอดภัยต่อชีวิต และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ธรรมชาติจะกลับคืนมา ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่ใช้ในการดำรงชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ ประชาชนมีการลดต้นทุนการผลิตลง มีการซื้ออาหาร ลดลง มีรายได้เพิ่มขึ้น มีสุขภาพที่ดี

รายงานการประชุม โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดสารพิษ

ณ บ้านาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

- นักพัฒนาชุมชน อบต.: ได้ชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดสารพิษว่า
ความเป็นมาของโครงการ เป็นมาอย่างไร ทำไมถึงต้องทำโครงการนี้
- นักพัฒนาชุมชน อบต.: เนื่องจากข้าวขาวเป็นที่ยึดกันดีในเรื่องคุณภาพที่ดี นำรับประทาน เราจะ
ทำอย่างไรให้ข้าวที่นำรับประทานอยู่แล้วให้นำรับประทานมากขึ้น โดยทำให้
ข้าวปลอดสารพิษ
- นางพิสมัย กุลบุตร: เมื่อเราจะทำข้าวปลอดสารพิษ เราต้องมารู้จักวิธีทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สารหมัก
สมุนไพรก่อน เพื่อจะใช้ในการปรับสภาพดิน ให้ดีและใช้เป็นปุ๋ยบำรุงข้าวโดย
ไม่ใช่สารเคมีใดๆทั้งสิ้น และอีกอย่างการจะได้มาซึ่งข้าวปลอดสารพิษนั้น
บริเวณรอบๆที่ทำข้าวปลอดสารนั้นจะต้องไม่ใช่สารเคมีเหมือนกัน
- นักพัฒนาชุมชน อบต.: ถูกต้องค่ะ เมื่อเราทำได้แล้ว ประสบผลสำเร็จแล้วเราต้องขยายเครือข่าย
ออกไปอีกเพื่อให้บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงไม่ใช่ปุ๋ยเคมี สารเคมีต่างๆ แล้วเราก็จะ
ได้ข้าวปลอดสารพิษตกค้าง
- นายสำราญ ประทุม: การทำนาโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ผลผลิตข้าวที่ได้มากไหม เพราะถ้าผลผลิตข้าวได้
น้อยชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงก็เลยไม่ยอมทำกัน
- นายไสย ศรีมูล: ผลผลิตข้าวก็ได้มากครับ อย่างพื้นที่นาของกระผมก็ไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีแต่
อย่างใดเลย ต้นทุนการผลิตก็ลดลง เพราะกระผมทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพและ
สารหมักสมุนไพรไว้ใช้เองโดยไม่ต้องพึ่งปุ๋ยเคมี สารเคมีต่างๆ และดินก็มีการปรับสภาพจาก
ดินที่เสื่อมสภาพกลับเป็นดินที่มีคุณภาพเหมาะแก่การเพาะปลูก
- นายรังสรรค์ คนขยัน: การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ในเรื่องงบประมาณเราได้จากที่ไหน
และในการทำข้าวปลอดสารต้องมีแปลงสาธิต
- นักพัฒนาชุมชน อบต.: คือทางองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่าเล็งเห็นความสำคัญ
ของการบริโภคข้าวโดยอยากให้ประชาชนตำบลคุ้มเก่าได้รับประทานข้าวปลอด สารพิษ และได้จัดทำโครงการส่งเสริม
การปลูกข้าวปลอดสารพิษขึ้น โดยจะทำ การอบรมครอบครัวต้นแบบ 30 ครอบครัวนำปุ๋ยหมัก น้ำหมักที่ทำในวัน
อบรมนำไปใช้ในแปลงข้าวของตนสำหรับงบประมาณองค์การบริหารส่วน ตำบลคุ้มเก่า ได้จัดทำโครงการขึ้นเพื่อขอ
งบประมาณสนับสนุนกับสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยผ่านผู้ประสานงานจังหวัดกาฬสินธุ์
- นางพิสมัย กุลบุตร โครงการที่จะมีการต่อเนื่องไหม มีการติดตามประเมินผลไหม ถ้าไม่มีการ
ติดตามประเมินผลต่อเนื่องโครงการก็ไม่ประสบความสำเร็จ
- นักพัฒนาชุมชน อบต. โครงการมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องค่ะ
- นายแล เนื้อศรี มีแผนงานในการออกติดตามประเมินไหมว่าเราต้องทำอะไรในช่วงไหน
- นักพัฒนาชุมชน อบต. มีค่ะ แต่แผนงานเดียวจะมีเอกสารให้แต่ละคนภายหลังค่ะ มีใครมีข้อสงสัย
อะไรอีกไหมค่ะ เรื่องเกี่ยวกับโครงการข้าวปลอดสารพิษ ที่ประชุมเห็นชอบ
โครงการไหมค่ะ มีอะไรต้องปรับปรุงแก้ไขไหมค่ะ
- ที่ประชุม ไม่มี เห็นชอบโครงการ

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

การเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองของเกษตรกรเกิดขึ้นจากการถอดบทเรียนกลุ่มชาวบ้านในการจัดกลุ่ม คุยกันของเกษตรกรชาวตำบลสงเปลือย เป็นข้อมูลจากตัวเกษตรกรเอง จนเกิดการแสวงหาแนวทาง หาคำความรู้และ รวบรวมผู้ที่มีทัศนคติและผู้ที่ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อน กลุ่มที่เกิดขึ้นได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยตำบลสงเปลือย กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวและแปรรูปเกษตรอินทรีย์ แ

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิก เช่น ปัญหาเรื่องต้นทุน ปัญหา โรคและแมลง ค่าจ้างแรงงาน ต้นทุนการผลิตและค่าอาหาร สมาชิกในกลุ่มจึงแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดย ให้องค์กรและภาคประชาชนเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล จึงเกิดการปรับแผนชีวิตเพื่อหาแนวทางลดรายจ่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าอาหารจึงเกิดแนวทางการปลูกผักปลอดภัยขึ้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ จาก แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่

- **การเรียนรู้การปรับปรุงดิน** ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปลูกพืช ถ้าหากดินไม่ดีพืชปลูกก็ จะไม่เจริญเติบโต ผลผลิตก็จะต่ำ การเรียนรู้เรื่องการปรับปรุงดินจึงเป็นเรื่องแรกที่สมาชิกได้เรียนรู้ ซึ่งแหล่งความรู้ที่ สำคัญคือ **ศูนย์เรียนรู้ฯ ตำบลสงเปลือย แปลงนายประชิด ศรีเสน**

- **การเรียนรู้การจัดการ** การดูแล ป้องกันโรคและแมลงเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น เกษตรกรจะต้องเรียนรู้ว่าเมื่อปลูกผักแล้วจะต้องมีการจัดการอย่างไร ระยะหรือช่วงใดของพืชที่เสี่ยงต่อโรคและแมลง และการป้องกันโรคและแมลงด้วยวิธีการที่ปลอดภัย เช่น การใช้น้ำหมักไล่แมลง การใช้วิธีกล หรือการปลูกพืชหลาย ชนิดในพื้นที่เดียวกันอย่างกันทำหลุมพอเพียง ความรู้เหล่านี้ได้มาจากการทั้ง**ศูนย์เรียนรู้ฯ ตำบลสงเปลือย แปลงนา นายประชิด ศรีเสน** และได้คำแนะนำจากเกษตรกรอำเภอเขาวงประจําตำบลสงเปลือย

ส่วนที่ 5 บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

โครงการส่งเสริมข้าวปลอดสารพิษตำบลสงเปลือยเป็นโครงการที่เชื่อมกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดตามโครงการกาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินงานบทเรียนที่เกิดขึ้น คือ

1.พลังสัมพันธ์ภาพ ที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย ได้รับความร่วมมือจากคณะทำงาน การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเอง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนคือ พลังสัมพันธ์ภาพและการมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร

2.การเรียนรู้ องค์กรการบริหารส่วนตำบลสงเปลือยได้เรียนรู้ในเรื่องการนำข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนของตัวเกษตรกรเอง ผู้นำชุมชน มาวิเคราะห์ ได้รู้ว่าในความเป็นจริงแล้วเกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องการเกษตร นั้นหมายถึง องค์กรการบริหารส่วนตำบลสงเปลือยจะต้องให้ความรู้ส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดสารพิษให้กับเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสงเปลือย

3.องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายใต้บริบทของตำบลสงเปลือยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.แผนการผลิต การรวมกลุ่มทำให้เกิดแผนการผลิตที่ต้องเชื่อมโยงกันในระดับกลุ่ม และหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยการแปรรูป และสร้างมาตรฐานการผลิตให้กับเกษตรกรในกลุ่ม

5.การขยายกลุ่ม ในอดีตเกษตรกรปลูกข้าว ปลูกพืช เพื่อบริโภคในครัวเรือนและยกระดับเป็นปลูกเพื่อจำหน่ายและมีการใช้สารเคมีมากขึ้นส่งผลกระทบทั้งต่อต้นทุนการผลิต สุขภาพและสิ่งแวดล้อม การผลิตผักปลอดภัย ข้าวปลอดสารพิษ จึงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของตนเริ่มจากลดการใช้สารเคมี ละ และในบางรายสามารถเลิกใช้สารเคมีในการผลิตได้สามารถจำแนกได้ดังนี้

6.การลดต้นทุนการผลิต การเรียนรู้เกษตรกรทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิตด้วยการแก้ไขที่จุดสำคัญนั้นคือ การปรับปรุงดินด้วยวิธีการพาดดิน การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้น้ำหมักชีวภาพในการไล่แมลงศัตรูพืช และบำรุงพืชด้วยปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

7.การสร้างมูลค่าเพิ่ม/การแปรรูปผลิตภัณฑ์ “ปลูกอยู่ ปลูกกิน เหลือกินแบ่ง เหลือแบ่งขาย อยากได้เพิ่มให้แปรรูป” จากคำกล่าวนี้จึงเกิดแนวความคิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์

8.การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต การบริโภค สุขภาพ ของประชาชน จากการรณรงค์เรื่องอันตรายจากการใช้สารพิษในภาคการเกษตร การตรวจหาสารพิษตกค้างในร่างกายของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุดบอด ตำบลสงเปลือย ร่วมกับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวปลอดสารพิษ ปลูกผักปลอดภัย ทำให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคที่หันมาบริโภคผักในชุมชนมากขึ้น และผู้ผลิตเองก็หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตที่ปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากเห็นความสำคัญในเรื่องของสุขภาพ ดังตารางข้างบน

กรณีที่ 6 ตำบลภูโป อำเภอเมือง
กรอบประเด็นการนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

ส่วนที่ 5 บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 6 แผนและแนวทางที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง อาณาเขต

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลภูโป ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ระยะห่างจากอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ประมาณ 25 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลนามะเขือ อ.สหัสขันธ์ และตำบลหนองแวง อ.สมเด็จ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลไผ่ อ.เมืองกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลนาจารย์ อ.เมืองกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลขมิ้น อ.เมืองกาฬสินธุ์

1.2 เนื้อที่

ตำบลภูโป มีเนื้อที่ประมาณ 46.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 28,850 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ตำบลภูโป เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นลูกคลื่นลอนลาดและที่ลาดเชิงซ้อน มีความสูง 160 – 220 เมตรจากระดับน้ำทะเล โดยพื้นที่ราบมีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มใช้ทำนา พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างเนินดินทั่วไป สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบล โดยที่ลุ่มใช้ทำนา ที่ดอนใช้ทำไร่ ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น พื้นที่ที่มีความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่เป็นที่ลาดเชิงซ้อน มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่ทั้งหมดอยู่ด้านเหนือของตำบล พืชพรรณเป็นป่าไม้

การปกครอง

ตำบลภูโป มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาจารย์ 2 หมู่ คือ บ้านโจด หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7
2. อยู่ในเขตเทศบาลตำบลภูโป 7 หมู่ ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านห้วยแสง	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายสังคม ภูทองพันธ์
หมู่ที่ 2 บ้านสะอาดสมศรี	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายนวนัย อนันต์การ
หมู่ที่ 3 บ้านโนนสวรรค์	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายบุญล้วน คำควร
หมู่ที่ 4 บ้านปากกขาบ	กำนันตำบล	คือ นายสุนทร บุญบุตร
หมู่ที่ 5 บ้านหนองแขวงเหนือ	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายสิทธิพงษ์ แจ่มศักดิ์
หมู่ที่ 8 บ้านหนองแขวงใหญ่	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายใหม่ พันธุ์จรุง
หมู่ที่ 9 บ้านห้วยแสงกลาง	ผู้ใหญ่บ้าน	คือ นายทองจันทร์ คำหงษา

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล

1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนารากฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ไปสู่ตำบลน่าอยู่

แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสนับสนุนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. พัฒนาสุขอนามัยของประชาชน
4. พัฒนาการศึกษาระดับ
5. พัฒนาการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัย และการรักษาความสงบเรียบร้อย

2. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการที่ดี ให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาและส่งเสริมระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น

3. ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสนับสนุน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของตำบล

แนวทางการพัฒนา

1. อนุรักษ์ ส่งเสริมและสนับสนุนประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของตำบล
2. ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของตำบล

4. ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร

แนวทางการพัฒนา

1. ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

2. พัฒนาพื้นที่การเกษตร
3. พัฒนาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

5. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบล

แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในตำบล
2. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบลให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

การจัดเก็บภาษี รายได้ของท้องถิ่น

เทศบาลตำบลภูโปมีรายได้ในปีงบประมาณ 2555 จำนวน 20,784,241.64 บาท แบ่งเป็น

1. ที่รัฐจัดสรรให้ จำนวน 9,526,473.79 บาท
2. เงินอุดหนุนทั่วไป จำนวน 10,242,351 บาท
3. รายได้จากการจัดเก็บเอง จำนวน 1,015,416.85 บาท

กลุ่มองค์กร

การรวมกลุ่มเกษตรกรของตำบลภูโป ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ อาทิเช่น เทศบาลตำบล กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน แต่เนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและการดำเนินงานของกลุ่มทำให้หลายๆ กลุ่มได้หยุดการดำเนินกิจกรรม และยังมีกลุ่มที่เข้มแข็งที่ยังดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง กลุ่มแปรรูปข้าวและเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดภัยตำบลภูโป กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า และกลุ่มทอเสื่อกก

สภาพเศรษฐกิจ

1.การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร โดยอาชีพหลักคือการทำนา มีแรงงานเฉลี่ยต่อครัวเรือน 3 คน อาชีพรองลงมาคือ ทำไร่ รับจ้าง และค้าขาย

2. การถือครองที่ดิน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรมีอยู่ร้อยละ 98.63 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล มีการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรเฉลี่ย 27.60 ไร่ต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ระบบข้อมูล

2.1 ผลผลิตชุมชน

2.1.1 ผลผลิตข้าวที่ได้ในฤดูการผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำนา.....13,989.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้..... -กิโลกรัม/ถัง/ตัน/เกวียน

ผลผลิตเฉลี่ย.....340.....กิโลกรัม/ไร่ (นาลุ่ม/นาดอน/พันธุ์ข้าว)

2.1.2 ผลผลิตมันที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ.....10,050.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย.....3,500..... กิโลกรัม/ไร่

2.1.3 ผลผลิตอ้อยที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ.....3,678.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย.....1,400..... กิโลกรัม/ไร่

2.1.4 ผลผลิตผักที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

- จำนวนกลุ่มผลิต/ปลูกผัก.....23.....คน

- พื้นที่ทำ.....25.....ไร่

2.2 ข้อมูลด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

☒ ผลิตหรือทำใช้เอง.....100.....%☐ ซื้อ.....%3.) ปุ๋ยคอก (มูลสัตว์) ☒ มูลวัว ☐ มูลควาย ☒ มูลหมู ☐ มูลไก่☐ อื่น ๆ.....

4.) สูตรปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำ คือ น้ำหมักชีวภาพสูตรต่างๆ อาทิเช่น น้ำหมักหญ้า น้ำหมักไล่แมลง

5.) ความต้องการช่วยเหลือในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

☐ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต☒ เงินทุน☒ วัสดุดิบในการผลิต☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง☐ ตลาดรับซื้อผลผลิต

2.4 : การบริโภคข่าวสารภายในชุมชน

1.) จำนวนข่าวสาร(ข่าวเปลือก) ที่บริโภคในครัวเรือนในรอบปี.....300..... ก.ก.

2.) พันธุ์ข้าวที่บริโภค.....กข.6.....

3.) ที่มาของข้าวในการบริโภค

☒ ข้าวในแปลงนาของตัวเอง.....95.....%☒ ซื้อ.....5.....% มูลค่าที่ซื้อ.....บาทต่อปี

2.5 : การบริโภคผักสารภายในชุมชน

1. ประเภทผักที่ปลูกในชุมชน ได้แก่

1.1 คื่นช่าย

1.2 ผักกาดขาวปลี

- 1.3 กะหล่ำปลี
- 1.4 ผักชี
- 1.5 กวางตุ้ง
- 1.6 ผักหวานบ้าน
- 1.7 มะเขือ
- 1.8 พริก

ฯลฯ

2. ค่าใช้จ่ายในการซื้อผักรับประทานเฉลี่ยเดือนละ.....15,000.....บาท

3. ประเภทของผักที่รับประทาน

☒ ผักปลอดสารพิษ ☒ ผักไม่ปลอดสารพิษ (ผักทั่วไป) ☐ อย่างไม่รู้ได้

4. ความต้องการช่วยเหลือในการปลูกผักปลอดสารพิษ

- ☒ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต
- ☐ เงินทุน
- ☐ เมล็ดพันธุ์/วัตถุดิบในการผลิต
- ☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
- ☒ ตลาดรับซื้อผลผลิต
- ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านผักปลอดสารพิษ

2.6.ข้อมูลบัญชีครัวเรือน

เปรียบเทียบรายรับรายจ่าย ตามหมวด ปี 2556 ข้อมูล รายรับครัวเรือนของตำบลภูโป

รายรับ	จำนวนเงิน (บาท)
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ต้นไม้ ฯลฯ	2,828,515
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ แพะ แกะ ปลา กุ้ง หอย ปู สุนัข และผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ซากสัตว์	443,225
3.ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่าง	101,450
4.การขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร	1,042,005
5.ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	1,475,250
6.เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	1,380,255
7.รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถไถ เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ	95,025
8.รายได้ค่าเช่า ที่ดิน บ้าน รถไถ เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ	103,500
9.รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น ประกันชีวิต การลงทุนและเงินคืนจากลูกหนี้	4,846,095

10.เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ค่ารักษาพยาบาล บำเหน็จ บำนาญ โบนัส	199,500
11.รายได้จากการเลี้ยงโชค	256,500
12.เงินที่ลูก หลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่นอกครัวเรือน หรืออยู่ที่อื่นส่งมาให้	1,625,525
13.รายได้จากแหล่งอื่นๆ เช่น เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ เงินหรือลาภลอย ฯลฯ	657,090
รวม	15,053,935

ข้อมูลรายจ่ายครัวเรือน

รายจ่าย	จำนวนเงิน
หมวดที่ 1 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ	9,836,351
หมวดที่ 2 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือน	2,269,690
หมวดที่ 3 : ค่าใช้จ่ายค่ายา และเครื่องนุ่งห่ม	216,339
หมวดที่ 4 : ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย	664,433
หมวดที่ 5 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม	925,808
หมวดที่ 6 : ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	1,029,540
หมวดที่ 7 : ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	462,160

- รายรับ 3 อันดับแรก

อันดับแรก ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน

อันดับที่สอง รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น ประกันชีวิต การลงทุนและเงินคืนจากลูกหนี้

อันดับที่สาม เงินที่ลูก หลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่นอกครัวเรือน หรืออยู่ที่อื่นส่งมาให้

- รายจ่าย 3 อันดับแรก

อันดับแรก ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ

อันดับที่สอง ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเงินปันผลจากหุ้น ประกัน

อันดับที่สาม ค่าใช้จ่ายในการศึกษา

2.7 ข้อมูลผลการตรวจสอบการมีตกค้างในกระแสเลือด ปี 2556

ตำบลภูป้อมีร้อยละของเกษตรกรที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างร้อยละ 42 และมีร้อยละของเกษตรกรที่ไม่ปลอดภัยจากสารเคมีร้อยละ 14

ผลการตรวจสอบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด เปรียบเทียบ ปี 2556

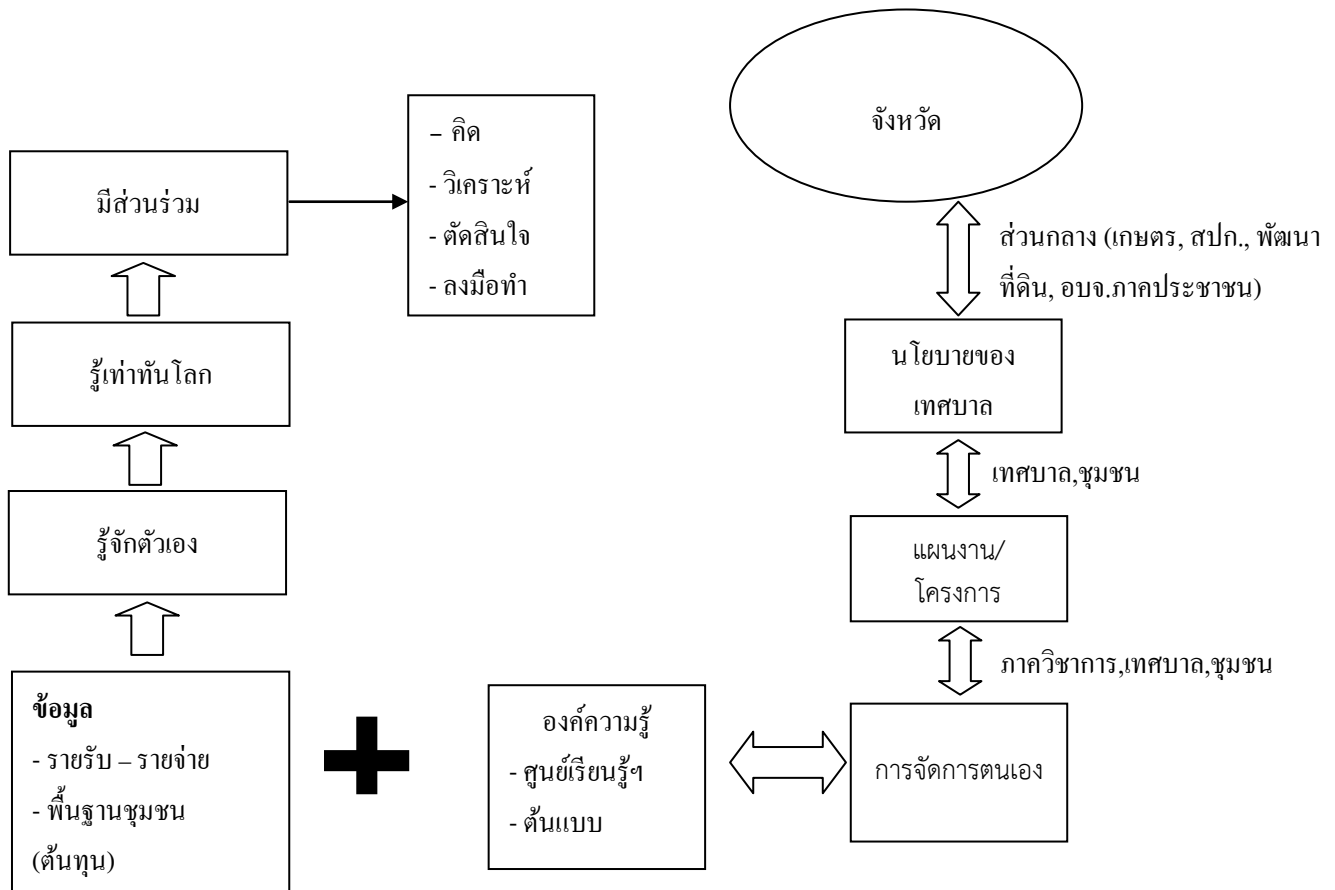
รายละเอียด	จำนวน
1. จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ	515
2. ผลปกติ	42
3. ผลมีความเสี่ยง	44
4. ผลอันตราย	14
5. จำนวนเกษตรกรที่ปรับพฤติกรรมปลูกปลอดสารพิษ	23
6. จำนวนเกษตรกรที่ปรับพฤติกรรมปลูกแบบอินทรีย์	7

ส่วนที่ 3 การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/3ดี ของตำบล ความเป็นมา

อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพของคนอีสานมาตั้งแต่อดีตกาล เพราะเป็นอาชีพที่สามารถสร้างอาหารและสร้างรายได้ แต่ปัจจุบันอาชีพเกษตรกรไม่ได้เป็นอาชีพที่สร้างอาหารเหมือนเช่นอดีต จะเห็นได้จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนตำบลภูพานที่สะท้อนว่าเกษตรกรมีรายจ่ายสำหรับค่าอาหารมากถึงร้อยละ 21 และร้อยละ 29 เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับอาชีพเกษตรกร เช่น ค่าปุ๋ย สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนและเป็นหนี้ในปัจจุบัน

ปัญหาจากการใช้สารเคมีนอกจากทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอีกด้วย จะเห็นได้จากผลการตรวจสอบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด กว่าร้อยละ 80 ของประชาชนที่ได้รับการตรวจมีสารเคมีตกค้าง ซึ่งสารเคมีหลายชนิดก่อให้เกิดโรคมะเร็ง

การแก้ไขปัญหาที่กล่าวมา ทั้งในเรื่องของต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายจากการซื้ออาหาร รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมนั้น แนวทางหนึ่งที่เทศบาลตำบลภูพานใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ “การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ” และนำไปสู่นโยบายการพัฒนาอาชีพของเทศบาลตำบลภูพาน “การพัฒนาข้อมูลไปสู่การพัฒนาชุมชน”

ภาพที่ 1 กระบวนการ “การพัฒนาข้อมูลไปสู่การพัฒนาชุมชน”

1.การประมวลผลข้อมูลและคืนกลับสู่ชุมชน การนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่ถือว่าเป็นข้อมูลที่เก็บโดยผู้ใช้อย่างและให้ผู้เก็บได้เห็นถึงข้อมูลที่ต้นเก็บ และสะท้อนรายรับ-รายจ่ายของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนชีวิตบนพื้นฐานหรือต้นทุนของตนเองและสถานการณ์ในปัจจุบันนำไปสู่แผนพัฒนาชุมชน

2.องค์ความรู้ ความรู้และทุนในชุมชนที่มีอยู่ เมื่อนำมาประกอบกับข้อมูลจากผลการวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน ก่อให้เกิดแนวทางในการจัดการตนเองของชุมชน โดยเริ่มจากกลุ่มเกษตรกรที่หัวใจใจสู้ พร้อมปรับเปลี่ยนตนเองและเรียนรู้ตลอดเวลา

3.หน่วยงานหนุนเสริม การหนุนเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้การพัฒนาตนเองของชุมชนมีพลังมากขึ้น ได้แก่

- หนุนเสริมความรู้จากภาควิชาการ คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- บูรณาการโครงการระหว่างท้องถิ่นและส่วนกลาง ได้แก่ การสนับสนุนสระน้ำในไร่นาจำนวน 10 แห่ง จากพัฒนาที่ดิน ขุดเจาะน้ำบาดาลจาก อบจ.
- หนุนเสริมด้วยการเชื่อมประสานกับส่วนกลาง ได้แก่ เกษตร, สปก., พัฒนาที่ดิน, อบจ. และภาคประชาชน
- หนุนเสริมงบประมาณ ได้แก่ เทศบาล จำนวน 300,000 บาท จังหวัด (ภาพสินธุ์ 3 ดี) จำนวน 200,000 บาท

ส่วนที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

การเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองของเกษตรกรเกิดขึ้นจากการสะท้อนข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่เป็นข้อมูลจากตัวเกษตรกรเอง จนเกิดการแสวงหาแนวทาง หาคำความรู้และรวบรวมผู้ที่มีทัศนคติและผู้ที่ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อน กลุ่มที่เกิดขึ้นได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยตำบลภูโป กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวและแปรรูปเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มปลูกมันสำปะหลัง

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิก เช่น ปัญหาเรื่องต้นทุน ปัญหาโรคและแมลง สมาชิกในกลุ่มจึงแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำบัญชีครัวเรือนโดยให้ท้องถิ่นและภาคประชาชนเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่เห็นรายจ่ายจากการประกอบอาชีพทั้งค่าจ้างแรงงาน ต้นทุนการผลิตและค่าอาหาร จึงเกิดการปรับแผนชีวิตเพื่อหาแนวทางลดรายจ่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าอาหารจึงเกิดแนวทางการปลูกผักปลอดภัยขึ้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่

- การเรียนรู้การปรับปรุงดิน ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปลูกพืช ถ้าหากดินไม่ดีพืชปลูกก็ไม่เจริญเติบโต ผลผลิตก็จะต่ำ การเรียนรู้เรื่องการปรับปรุงดินจึงเป็นเรื่องแรกที่สมาชิกได้เรียนรู้ ซึ่งแหล่งความรู้ที่สำคัญคือ ศูนย์เรียนรู้ฯ ตำบลภูโป และความรู้จากภาควิชาการคือมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

- การเรียนรู้การจัดการ การดูแล ป้องกันโรคและแมลงเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น เกษตรกรจะต้องเรียนรู้ว่าเมื่อปลูกผักแล้วจะต้องมีการจัดการอย่างไร ระยะหรือช่วงใดของพืชที่เสี่ยงต่อโรคและแมลง และการป้องกันโรคและแมลงด้วยวิธีการที่ปลอดภัย เช่น การใช้น้ำหมักไล่แมลง การใช้วิธีกล หรือการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันอย่างกันทำหลุมพองเพียง ความรู้เหล่านี้ได้มาจากการทั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ตำบลภูโป มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่

- การเรียนรู้เรื่องการตลาด ถ้าจะมองการทำการเกษตรให้เป็นเหมือนธุรกิจจะต้องมี ‘การวางแผนล่วงหน้า’ ในภาวะราคาสินค้าทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรต้องมีความเข้าใจพื้นฐานทางการตลาด เพื่อที่จะนำไปวางแผนการปลูกพืชของตนเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งความรู้ในการวางแผนการผลิตที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นทีมให้ความรู้แก่สมาชิก

นอกจากการเรียนรู้ทั้งสามด้านที่กล่าวมา ยังมีการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้ความรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์การปลูกพริก ที่ทำให้เกษตรกรเรียนรู้การปลูกพริกจนสร้างรายได้ให้เกษตรกร และการเรียนรู้ของเกษตรกรในทุกเรื่องช่วยให้เกษตรกรมีรายจ่ายในเรื่องของค่าอาหารลดลง โดยจะเห็นได้จากข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่รายจ่ายจากค่าอาหารลดลงจากร้อยละ 21 เหลือเพียงร้อยละ 10 และผลจากการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้การ

เรียนรู้ในการปรับแผนชีวิตจากเดิมที่ในครัวเรือนจะมีค่าใช้จ่ายในการดื่มเหล้า ปัจจุบันสามารถลดรายจ่ายในด้านได้ 100 เปอร์เซ็นต์ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกยังสามารถลดการใช้สารเคมีได้ ซึ่งผลการตรวจหาสารเคมีในร่างกาย เกษตรที่ผ่านการเรียนรู้ 100 เปอร์เซ็นต์ที่ไม่มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย

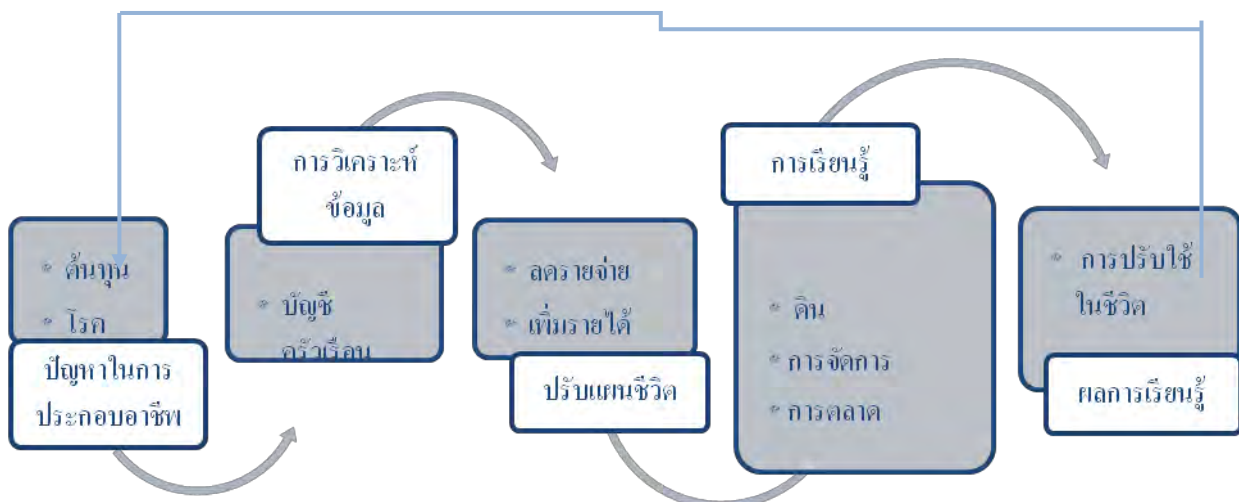
องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากบุคคลต้นแบบ จากภาควิชาการ หรือจากการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เกษตรกรมีการนำไปปรับใช้จนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตน สรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ในการปลูกพริก นางบุญรัตน์ คำเจริญ
2. องค์ความรู้ในการปรับปรุงดินพื้นที่ที่เป็นทราย นางจำรอง โคตรบังคม
3. องค์ความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ปลูกที่จำกัดในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

นายแสวง คงมูล

4. องค์ความรู้ในการปลูกกะหล่ำปลีปลอดสารพิษ นายแสวง คงมูล
5. องค์ความรู้ในการผลิตน้ำส้มควันไม้ นางบุญรัตน์ คำเจริญ

กระบวนการในการเรียนรู้ของกลุ่ม สรุปได้ดังภาพที่ 2

กลุ่มแต่ละกลุ่มที่มีอยู่นอกจากสมาชิกในกลุ่มจะมีการเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองแล้ว ยังเกิดการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มใช้ระบบการบริหารในรูปของวิสาหกิจชุมชน และนำมาตรฐานงานชุมชนเข้ามาประยุกต์ใช้ ส่วนการติดตามและประเมินผลในเบื้องต้นคือสมาชิกตรวจสอบกันเอง และเทศบาลเข้ามาเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง

ผลจากการนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนนอกจากกลุ่มจะได้เรียนรู้แล้ว ท้องถิ่นคือเทศบาลก็เกิดการเรียนรู้เช่นเดียวกัน นั่นคือ **การเรียนรู้การใช้ข้อมูลและการบูรณาการ การเชื่อมประสานกับหน่วยงานต่างๆ** เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะการทำงานเพียงลำพังจะทำให้ก้าวเดินได้ช้าหากมีพลังหนุนเสริมหรือความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เราก็จะสามารถก้าวไปได้อย่างรวดเร็ว แต่หากเราก้าวช้าก็จะเป็นก้าวที่มั่นคงเพราะเมื่อเราล้มก็มีหน่วยงานที่พร้อมจะพยุงเราขึ้นมาได้

17 กรณีศึกษา บุคคลต้นแบบ

1. นายชัยพล สุวรรณปิยะการ

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกผัก ปลูกข้าว การทำสมุนไพร และผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นายชัยพล สุวรรณปิยะการ อายุ 60 ปี สถานภาพ สมรส
2. การศึกษา มัธยมศึกษา
3. ที่อยู่ 201 หมู่ 5 ต.บึงวิชัย อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรติดต่อ 090 805 2827
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 4 คน อาศัยอยู่จริง 3 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 15 ไร่
 - บ้าน 1 ไร่ 1 งาน
 - เกษตรกรรม 7 ไร่
 - ทำนา 5 ไร่
 - ทำสวน/ปลูกผัก 1 ไร่ (เทศบาลจัดสรรให้)
6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร น้ำฝน และน้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

เรียนรู้จากการเป็นหมอดินมาก่อน จากนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเข้าอบรมและดูงานการพัฒนาดินพัฒนาตัวเอง และ
น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ด้วยความอดทน ประกอบอาชีพสุจริตและประสบความสำเร็จ

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

เป็นคนต้นแบบเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาดินเสื่อมโทรม การผลิตปุ๋ยหมัก พด.1 อินทรีย์น้ำ พด.2 สาร
ไล่แมลง พด.7 และการดูแลรักษาอย่างได้ผล

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

รู้จักประมาณตน ศักยภาพของตนเองให้มีรายได้ทุกวัน ลดต้นทุนการผลิตและลดรายจ่าย และมีการ
เตรียมพร้อมรับผลกระทบ รู้จักระมัดไม่พุ่มพวย มีเงินออม รู้จักรายรับรายจ่าย

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

มีความคิดสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์เที่ยงตรง ประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกรใน
พื้นที่ตำบลหมู่บ้านต่าง ๆ และเป็นวิทยากรให้ความรู้

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

มีรายได้ทุกวัน รู้จักประมาณตนโดยยึดหลักอดทนความดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักความพอเพียง มี
คุณภาพชีวิตดีขึ้น ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัย

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ข้าว	5 ไร่	4,000	-	ปลูกไว้กิน
2	มะม่วง	2 ไร่	1,500	30,000	
3	กล้วย	2 ไร่		30,000	
4	ข่า	1 ไร่		10,000	
5	ผักสวนครัว	1 ไร่			
6	เตยหอม	1 ไร่		19,000	
	รวม			89,000	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ก.ข.6	4 ไร่	3,200 กก.		ปลูกไว้กิน
2 .	มะลิ 105	1 ไร่	800 กก.		ปลูกไว้กิน
รวม		5 ไร่			

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	หมายเหตุ
1.	ไก่บ้าน	เลี้ยงไว้กิน
2.	ปลา	เลี้ยงไว้กิน
รวม		

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	105,500	104,550	102,500
2. ขายสัตว์เลี้ยง			
3 .ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หากจากแหล่งธรรมชาติ			

6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			4,500
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้	15,000	10,000	8,000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	120,500	114,550	115,000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	25,030	24,000	22,500
2. ค่าอาหาร	26,500	31,500	23,050
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	2,500	2,350	1,890
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	3,500	3,150	2,650
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	6,100	6,250	6,150
6. งานสังคม และการพักผ่อน	2,500	2,450	2,250
7. การศึกษา			
รวม	66,130	69,700	58,490

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	120,500	114,550	115,000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	66,130	69,700	58,490
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง ●	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
4. สรุป รายรับ – รายจ่าย	54,370	44,850	56,510

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

มีรายได้ทุกวัน มีสุขภาพจิตใจดี ไม่มีโรคภัย มีความพอเพียงพออยู่พอกินพอใจตัวเอง ครอบครัว
สมบูรณ์อยู่อย่างสบาย

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

การเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่ธรรมดา มีการปวดตามร่างกายจากการทำงานบ้าง กินยาตามหมอสั่ง

2.นาย ดำริ การสุวรรณ

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกผัก ปลูกข้าว และผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นายดำริ การสุวรรณ อายุ 58 ปี สถานภาพ สมรส
2. การศึกษา ประถมศึกษา
3. ที่อยู่ 112 หมู่ 4 ต.บึงวิชัย อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 5 คน อาศัยอยู่จริง 5 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 20 ไร่
 - บ้าน 2 งาน
 - เกษตรกรรม 19 ไร่ 2 งาน
 - ทำนา 19 ไร่ 2 งาน
 - ทำไร่ 5 ไร่
 - ทำสวน/ปลูกผัก 1 ไร่ (เทศบาลจัดสรรให้)

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำชลประทาน ลำปาว เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ทำตามรอยบรรพบุรุษ ปูย่าตายาย

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

ทำนาตามแนววิถีชีวิตชาวบ้านทำมา

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

การจัดการแรงงานให้เป็นระบบ การจ้างแรงงาน

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวทำนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เคารพซึ่งกันและกัน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ข้าว	19 ไร่ 2 งาน	10,000 กก.	180,000	
รวม		19 ไร่ 2 งาน	10,000 กก.	180,000	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ก.ข.6	10 ไร่	10 เกวียน	140,000	
2 .	ชัยนาท	9 ไร่	10 เกวียน	120,000	
รวม		19 ไร่	20 เกวียน	260,000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์ ไม่เลี้ยง

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	240,000	260,000	
2. ขายสัตว์เลี้ยง	-	-	
3 .ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม	-	-	
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร	10,000	10,000	
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ	8,000	11,000	
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	30,000	40,000	
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	2,000	2,000	
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ	-	-	
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ	5,000	8,000	
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร	2,000	2,000	
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค	10,000	14,000	
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม	20,000	20,000	
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้	10,000	20,000	
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ	3,000	4,000	
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ	-	-	
รวมรายรับ	340,000	391,000	

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	25,000	30,000	
2. ค่าอาหาร	2,400	2,500	
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	7,000	5,000	
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	8,000	8,000	

5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	7,000	7,000	
6. งานสังคม และการพักผ่อน	5,000	5,000	
7. การศึกษา	-	-	
รวม	54,000	57,000	

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	340,000	391,000	
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	54,000	57,000	
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง	90,000	90,000	
4. สรุป รายรับ- รายจ่าย	196,000	244,000	

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร
มีเงินใช้หนี้ได้ตามสัญญา
2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนนั้นเป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่
สุขภาพแข็งแรงดี

4. นางบัวศรี บรรณศรี

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นางบัวศรี บรรณศรี อายุ 52 ปี สถานภาพ สมรส
2. การศึกษา ประถมศึกษา
3. ที่อยู่ 81 หมู่ 12 ต.นิคมห้วยผึ้ง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรติดต่อ 087 854 5476
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 2 คน อาศัยอยู่จริง 2 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 7 ไร่ 2 งาน
 - บ้าน 2 งาน
 - เกษตรกรรม 7 ไร่
 - ทำนา 4 ไร่

ทำสวน 2 ไร่

ปลูกผัก 1 งาน

สระน้ำ 1 ไร่

เลี้ยงกบ ปลา เป็ด 2 งาน

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสระน้ำ ใช้ได้ตลอดปี น้ำชลประทาน เฉพาะฤดูฝน
บ่อนบาดาล ใช้ได้ตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

สมัยเด็กครอบครัวยากจน เข้ากรุงเทพฯ เลี้ยงชีพ เมื่อปี 2554 ประสบอุทกภัย จึงกลับมาอยู่บ้าน จึงแสวงหาแนวทางทำการเกษตร และทางอำเภอห้วยผึ้ง โดยเฉพาะเกษตรอำเภอและอบต.นิคม ได้สนับสนุนให้ฝึกอบรมแก่กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ จึงสมัครเข้าร่วมการอบรม ได้รับความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำปุ๋ยอินทรีย์ และสารไล่แมลง โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบผสมผสาน มีวิทยากรคือ คุณประครอง ใจศิริ เกิดความสนใจจึงตามไปเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ที่บ้านของท่าน และนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และยิ่งเกิดแรงบันดาลใจจากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ได้นำมาปฏิบัติอยู่ตลอดคือ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ในชีวิตไม่เคยเป็นหนี้

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

มีความรู้เรื่องการเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ และการทำไร่นาสวนผสม ที่ทำให้สามารถเลี้ยงชีพและสร้างรายได้ รวมทั้งการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ไม่ก่อหนี้ พอใจในสิ่งที่ตนมีและมีความสุขในสิ่งที่ตนทำ

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

เกิดมาไม่เคยเป็นหนี้ เนื่องจากเป็นคนมีความรู้ น้อย หากจะยืมเงินมาลงทุนก็ไม่ประสบความสำเร็จ และอาจหาเงินมาคืนไม่ได้ จึงไม่ก่อหนี้ สำหรับสิ่งที่ลงทุนทำอยู่ปัจจุบันเป็นเงินเก็บ การขยายพื้นที่ การลงทุนจะนำมาจากส่วนที่ขายได้กำไร มาขยายพื้นที่ออกไปเรื่อย ๆ ทีละเล็กละน้อย

นอกจากนี้ การทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายที่ไม่จำเป็น รวมทั้งการลดรายจ่ายในการลงทุน โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

การเลี้ยงและขยายพันธุ์ กบ เขียด ปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขให้เกียรติก้น โดยยึดหลักการทำดีที่บ้านก่อน ค่อยออกมาทำดีนอกบ้าน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	กล้วย/ไผ่	2 ไร่	500	5,000	
2	ผักสวนครัว	1 งาน		10,000	
	รวม			15,000	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ข้าวหอมมะลิ	4 ไร่	2,500 กก	37,500	
รวม				37,500	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ปลา	1,000 ตัว	10,000	
2.	กบ	1,000 ตัว	10,000	
3.	เขียด	500 ตัว	5,000	
4.	เป็ด/ไก่	20 ตัว	2,000	
รวม			27,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำสวน/เลี้ยงสัตว์		55,000	79,500
รวมรายรับ		55,000	79,500

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ		25,000	35,000
2. ค่าอาหาร		15,000	20,000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย		1,000	1,000
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ		1,000	1,000
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ		2,000	6,500
รวม		44,000	63,500

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด		55,000	79,500
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด		44,000	63,500
3. รายรับ-รายจ่าย		11,000	16,000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

มีสุขภาพดี ไม่ต้องดิ้นรน พออยู่พอกิน มีเงินไว้ลงทุนและมีเงินออมเล็กน้อย

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

เมื่อก่อนสุขภาพไม่ค่อยดี เนื่องจากการทำงานและความเป็นอยู่ที่ต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลา และที่อยู่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ค่อยดี ผลภาวะเป็นพิษรวมทั้งการกินอาหารที่ไม่ค่อยใส่ใจด้านโภชนาการ แต่ปัจจุบันมีเวลาและโอกาสใส่ใจสุขภาพมากขึ้น

5.นางพิกุล ลาจ้อย

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกผัก ปลูกข้าว ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นางพิกุล ลาจ้อย อายุ 38 ปี สถานภาพ สมรส
2. การศึกษา มัธยม
3. ที่อยู่ 37 หมู่ 11 ต.อุ่มเม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรติดต่อ 088 540 6299
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 7 คน อาศัยอยู่จริง 4 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 22.52 ไร่
 - บ้าน 1 งาน 76 ตรว.
 - เกษตรกรรม 22 ไร่ 52 ตรว.
 - ทำนา 13 ไร่ 52 ตรว.
 - ทำสวน/ปลูกผัก 6 ไร่ 3 งาน 76 ตรว.
6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรน้ำฝนน้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ปรับปรุงสภาพที่ดิน แบ่งสัดส่วนในการทำการเกษตร ศึกษาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครอบครัว หลีกเลียงการใช้สารเคมี

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การใช้สารอินทรีย์ในการบำรุงดินและรักษาหน้าดินให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

จัดทำบัญชีครัวเรือน หารายได้เสริมจากอาชีพทำการเกษตร

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

ศึกษาแนวทางและวิวัฒนาการทางการเกษตร

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ห่างไกลจากยาเสพติดและอบายมุข ช่วยเหลืองานสังคมอย่างสม่ำเสมอ

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	พืชผักสวนครัว	6 ไร่ 3 งาน		30,000	กินเองและขาย

7.2 การข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ก.ข.6	15 ไร่ 52 ตรว.	20 ตัน	300,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	78,000	180,000	
2. ขายสัตว์เลี้ยง			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	56,800	76,500	
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้	12,000	18,000	
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ	5,000	8,500	
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	151,800	283,000	

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	56,000	55,000	
2. ค่าอาหาร	18,500		
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	7,500	8,300	
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ			
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ			
6. งานสังคม และการพักผ่อน		5,000	
7. การศึกษา	58,000	65,000	
รวม	140,000	133,300	

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	151,800	283,000	
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	140,000	133,300	
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง	20,000	20,000	
4. รายรับ-รายจ่าย	-8,200	129,700	

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

ออกกำลังกายเป็นประจำ ปฏิบัติตามสุขบัญญัติ

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

ตรวจสุขภาพประจำปีอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีโรคประจำตัว

6. ชื่อนางศิริพันธุ์ ตราชู

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ปลุกผัก

../.. ปลุกข้าว

.... การทำสมุนไพร

../.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นางศิริพันธุ์ ตราชู อายุ 42 สถานะสมรส

2. การศึกษา ...ประถม ...มัธยม ../..ปริญญาตรี ... สูงกว่าปริญญาตรี

3. บ้านเลขที่...65.....หมู่บ้าน.ดอนตู...ตำบล.อู่เม่า.....อำเภอ.....ยางตลาด.....จังหวัดกาฬสินธุ์
เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....-.....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....5.....คน จำนวนสมาชิกที่อาศัยในปัจจุบัน.....4.....คน

5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน.....12.....ไร่

- พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย.....ไร่.....1...งาน.....50.....ตรว.

- พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....12.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำนา.....10.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำสวน/ปลุกผัก.....2.....ไร่.....งาน.....ตรว.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

./... น้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

การนำแนวทางพระราชดำริ จากในหลวงมาใช้ในการดำเนินชีวิต คือหลักการเศรษฐกิจพอเพียง คือพื้นที่นา
บางออกเป็น 3 ส่วน ทำนา 1 บ่อปลา 1 ปลุกผัก 1 ทำให้ชีวิตครอบครัวดีขึ้น ใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ทำบัญชีครัวเรือน จำทำให้เรามีพฤติกรรมในการใช้จ่ายเป็นอย่างดี

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

การทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..การแปรรูปผลิตภัณฑ์

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข

ความรัก ความอบอุ่น ความเป็นกันเอง

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	มะม่วง	2 ไร่			

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ ตัว/เกวียน)	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ข้าวเหนียว	8 ไร่	5000กก	60000	
2.	ข้าวเจ้า	3 ไร่	1500 dd.	28000	
รวม		11	6500 กก.	88000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ขายผลิตจากการทำนา ทำไร่ฯ	100000	50000	-
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่นหมู วัว เป็ด ไก่ฯ			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา / ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	60000	40000	
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	260000	240000	
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			7000
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม			100000
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ			
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	420,000	330,000	107,000
รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	20000	15000	5000
2. ค่าอาหาร			
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย			
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ	15000	10000	7000
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ เช่าบ้าน /ปรับปรุงต่อเติม / ค่าน้ำ/ ค่าไฟ	100000	80000	60000

6. งานสังคม และเพื่อพักผ่อน	50000	70000	40000
7. การศึกษา	72000	85000	180000
รวมรายจ่าย	257000	260000	292000

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	420000	330000	107000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	257000	260000	292000
3. หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง	1010000	1300000	917000
- ธกส			

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร

การใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดรายจ่าย ที่ไม่จำเป็น โดยการทำบัญชีครัวเรือน และการปลูกผักสวนครัวกินได้

7. ชื่อนายทองลั่น ภูตองสี

บ้านโคกใหญ่ หมู่ที่ 6 ตำบลขมิ้น อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ปลุกผัก

../.. ปลุกข้าว

../.. การทำสมุนไพร

../.. ผลผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

../.. การพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านพืชผัก/อาหาร/สมุนไพร

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นายทองลั่น ภูตองสี อายุ 71 สถานะ พอเพียง

2. การศึกษา ../.. ประถม

3. บ้านเลขที่...12.....หมู่บ้าน..โคกใหญ่...ตำบล..ขมิ้น อำเภอ.....มือง.....จังหวัดกาฬสินธุ์

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....0870825894.....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....4.....คน จำนวนสมาชิกที่อาศัยในปัจจุบัน.....คน

5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน...30.....ไร่

- พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย...2....ไร่.....งาน.....ตรว.

- พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....39.....ไร่.....3.....งาน.....ตรว.

- ทำนา.....9.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำไร่.....30.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำสวน/ปลุกผัก....1.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า).....ไร่.....งาน.....ตรว.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

.... / น้ำฝน

../.. น้ำชลประทาน..... () เพียงพอตลอดปี (/) ไม่เพียงพอ

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

นายทองลั่น ภูตองสี มาจากบ้านเสาร์เล้า อำเภอนโน จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ต่อมาทางได้ทำเขื่อนลำปาวขึ้นที่นาได้ถูกน้ำท่วม ทางนิคม ได้จัดที่ดินแทนที่ถูกน้ำท่วมเลยได้มาอยู่ตำบลขมิ้น ถึงปัจจุบัน

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

ทำการเกษตร เลี้ยงลูกมาตลอดจนถึงปัจจุบันนี้

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ได้ทำงานเก็บหอมลอมริตไว้เพื่อลดปลดหนี้เป็นคนประหยัด หาเลี้ยงครอบครัว มาตลอดจนหมดหนี้ปัจจุบันไม่มีหนี้สิน สักอย่างเลย ทุกวันนี้เข้าวัด ทำบุญ ไปตลอดทุกวัน

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

ได้บอกลูกหลานทำความดี รู้จักประหยัดรู้จักคุณงามความดี มีศีลธรรม ไม่เอาเปรียบคนอื่น มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้คนอื่น ตลอดทุกวันนี้

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและมีความสุข

การอยู่ในครอบครัวไม่ถือคติกับลูกหลาน และครอบครัว อยู่กันแบบง่ายๆ หรือเรียกว่า อยู่แบบพอเพียง

8.ชื่อนายประกาศ จิตจักร

บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

./.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล ประกาศ จิตจักร อายุ 71 ปี

2. การศึกษา/ประถม

3. บ้านเลขที่...89.....หมู่บ้าน.2...ตำบล..หนองห้าง....อำเภอ.....กุฉินารายณ์.....จังหวัดกาฬสินธุ์
เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....0878783474.....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....-.....คน จำนวนสมาชิกที่อาศัยในปัจจุบัน.....-.....คน

5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน...18.....ไร่

- พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย...1...ไร่.....งาน.....ตรว.

- พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....17.....ไร่.....3.....งาน.....ตรว.

- ทำนา.....16.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำไร่.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำสวน/ปลูกผัก...1.....ไร่.....3.....งาน.....ตรว.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

./.. น้ำฝน

./.. น้ำชลประทาน..... (/) เพียงพอตลอดปี () ไม่เพียงพอ

./.. บ่อบาดาล

3.ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

เริ่มจากได้ฟังวิทยุเกี่ยวกับ ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้ดูจากโทรทัศน์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจต่างๆ จนเป็นแรงบันดาลใจ และได้เข้าร่วมอบรมเกษตรทางเลือกกับนายบำรุง คโยธา ที่ตำบลสายนาวัง อ.นาคู

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การทำนา แบบเกษตรอินทรีย์

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

มีการปลูกพืช ผักแบบเกษตรอินทรีย์ ไว้บริโภคส่วนที่เหลือจากการบริโภคจะนำไปจำหน่ายที่ รพ.สมเด็จพะยุพราช กุฉินารายณ์ ทำให้ลดรายจ่ายที่จะซื้ออาหารจากตลาด

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

การทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ สามารถให้ความรู้ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวทำอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข ได้ร่วมมือร่วมแรงสร้าง

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	กล้วย	1 ไร่	1500	24000	
2.	ตะไคร้	1 งาน	1000	5000	
3.	ถั่วฝักยาว	1 งาน	500	5000	

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ ตัว/เกวียน)	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	กข .6	7ไร่	4700	70,000	
2.	มะลิ 105	5ไร่	1000	40,000	
3.	ข้าวเหนียวแดง	4 ไร่	4000	40,000	
รวม		16 ไร่	120,900 กก.	150,000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	วัว	2 ตัว		
2.	ไก่	50 ตัว	5000	
3.	กบ	800 ตัว	2500	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ขายผลิจากการทำนา ทำไร่ฯ	40000	50000	70000
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่นหมู วัว เป็ด ไก่ฯ	20000	60000	25000
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม	-	-	-
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา / ขายอาหาร	500	1000	1500
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ	-	-	-
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	-	-	-
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	12000	15600	15600
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ	-	-	-
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ	-	-	-
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร	-	-	-
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค	-	-	-
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม	-	-	-

13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้	10000	15000	20000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ	-	-	-
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ	-	-	-
รวมรายรับ	82,500	141,600	132,100

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	28000	25000	20000
2. ค่าอาหาร	8000	5000	4000
3. ค่ายา - สุขภาพอนามัย			
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ			
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ เช่าบ้าน /ปรับปรุงต่อเติม / ค่าน้ำ/ ค่าไฟ	2000	1800	1200
6. งานสังคม และเพื่อพักผ่อน	8000	10000	10000
7. การศึกษา			
รวมรายจ่าย	46,000	41,800	35,200

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	82,500	141,600	132,100
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	46,000	41,800	35,200
3. หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง	140,000	120,000	100,000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร

มีรายได้ที่แน่นอน มั่นคง มีเวลาอยู่กับครอบครัวและครอบครัวมีส่วนร่วมในการทำการเกษตรกรรม สู่การปรับใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท พึ่งตนเอง โดยไม่มีผลกระทบจากปัจจัยภายนอก

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนนั้นเป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

เดิมมีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ปัจจุบันมีการปรับมาใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียง ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ทำให้สุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว โดยการตรวจเลือดปรากฏว่าเป็นผู้ที่อยู่ในระดับปลอดภัย ข้อมูลจาก รพ.สต.หนองห้าง ปี 56

9. ชื่อนายประชิด ศรีแสน

บ้านนาวิ หมู่ที่ 7 ตำบลสงเปลือย อำเภอนาหวาง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ปลุกผัก

../.. ปลุกข้าว

.... การทำสมุนไพร

../.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

.... การพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านพืชผัก/อาหาร/สมุนไพร

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นายประชิด ศรีแสน อายุ 49

2. การศึกษา ...ประถม .

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

อยากเข้าร่วมโครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการเกษตร น้ำฝน บ้านแดนสามัคคี นายอำเภอและเกษตรอำเภอร่วมกับสมาชิก 15 บ่อนำร่องไปศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาภูพานแล้วมาวางแผนปลูกไม้ผล

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

คิดว่าปลูกผัก ปลูกไม้ผล และสมุนไพร ไว้กินเอง อยู่อย่างธรรมชาติ กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน เหลือกินก็นำไปขาย

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

มีการปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว เพื่อนำมูลสัตว์มาทำปุ๋ยใส่ผัก เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

วางแผนการทำกิจกรรมอยู่ในแปลง

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข

ทำนา ทำสวน ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เหลือกินก็ขายมีรายได้ พออยู่พอกิน ครอบครัวก็มีสุข

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ข้าวโพด	2	600	16000	
2.	บวบ	2 งาน		4000	
3.	ถั่วพิกยาว	1 ไร่	200	1100	
4.	ข่า	1 ไร่	500	2000	
5.	ถั่วลิสง	2 ไร่	1000	20000	
รวม				43100	

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ ตัว/เกวียน)	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ข้าว ข.ก.ง	7	4000	45000	
2.	ข้าวกอเดียว	2	1300	14000	
3.	ข้าวจำมะลิ105	2	1400	16000	
รวม					

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	หมูขาว	38	200000	
2.	วัว	2	50000	
รวม			250000	

10. นายประภาส แก้วศิลา

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว ปลูกผัก การทำสมุนไพร ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักพอเพียง การพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านพืชผัก/อาหาร/สมุนไพร

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

- ชื่อ นายประภาส แก้วศิลา อายุ 64 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษา
- ที่อยู่ 139 หมู่ 8 ต.อู่เม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 091 357 6946
- จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 4 คน อาศัยอยู่จริง 4 คน
- ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - ที่ดิน 6 ไร่
 - บ้าน 2 งาน
 - เกษตรกรรม 6 ไร่
 - ทำนา 6 ไร่
 - ปลูกผัก 30 ตรว.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ได้รับการอบรมจากเกษตรสงเคราะห์ จ.สระบุรี คือการทำอาหารปลอดสารพิษรู้สึกประทับใจทุกขั้นตอนที่ไม่มีสารพิษเลย ตั้งแต่พ.ศ. 2545 จึงกลับมาทำปฎิชีวนภาพในถิ่นนาของตัวเอง

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

อาหารปลอดภัยสารเคมี ทำตัวตนเอง การทำนาปลอดภัยสารเคมี ปลุกสมุนไพรปลูกผักกินเอง และแจกเพื่อบ้าน

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

การลดต้นทุนในการทำนา เพราะทำปุ๋ยใช้เอง มีสมุนไพรในบ้าน 23 ชนิด ปลูกผักปลอดภัยสารเคมีกินเอง แนะนำให้คนอื่นทำด้วย และการเลี้ยงสัตว์

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

ใช้บ้านตัวเองเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนอื่นมาศึกษา และไปเป็นวิทยากรต่างพื้นที่หลายครั้ง

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวทำนอยุ่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ครอบครัวมีความสุข ไม่ทะเลาะกัน ไม่มีหนี้ ไม่มีหนี้ไม่เป็นทุกข์ เพราะรู้จักการพอเพียง การออม รู้จักความพอดี

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ชัยนาท	6 ไร่	3,500 กก.	45,000	
2.	ก.ข.6	6 ไร่	4,500	35,000	
รวม				80,000	

7.2 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	หมู	20 ตัว	13,000	
2.	ไก่	50 ตัว	7,000	
3.	เป็ด	50 ตัว	6,000	
รวม			26,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	50,000	60,500	40,000
2. ขายสัตว์เลี้ยง	300,000	430,000	200,000
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร	100,000	15,000	8,000
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	150,000	150,000	130,000
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ	12,000	12,000	12,000
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			

10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร	10,000	10,000	10,000
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้	30,000	30,000	30,000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	652,000	707,500	430,000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	18,500	19,600	15,000
2. ค่าอาหาร	30,000	30,000	30,000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	2,000	1,500	10,000
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	5,000	5,000	6,000
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	6,500	7,500	7,000
6. งานสังคม และการพักผ่อน	5,000	4,000	5,000
7. การศึกษา	15,000	15,000	1,600
รวม	82,000	82,600	74,600

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	652,000	707,500	430,000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	82,000	82,600	74,600
3. รายรับ – รายจ่าย	570,000	624,900	355,400

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

มีครอบครัวอบอุ่น ได้ช่วยเหลือสังคม ได้ช่วยเหลือผู้อื่นไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นความภาคภูมิใจมาก

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

สุขภาพแข็งแรง คนในครอบครัวไม่มีโรค กินอาหารปลอดภัย กินสมุนไพรในบ้าน

11. ชื่อนายมังกร ฟองเนตร

บ้านห้วยผึ้ง หมู่ที่ 13 ตำบลสนนิคมห้วยผึ้ง อำเภห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นายมังกร ฟองเนตร

2. การศึกษา /...ประถม

3. บ้าน ห้วยผึ้ง...ตำบล..นิคมห้วยผึ้ง.....อำเภอ.....ห้วยผึ้ง.....จังหวัดกาฬสินธุ์

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....6.....คน

5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน.....18.....ไร่

- พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย.....1..ไร่.....2..งาน.....ตรว.

- พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....16.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำนา.....10.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำไร่.....6.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- ทำสวน/ปลูกผัก.....6.....ไร่.....งาน.....ตรว.

- อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า).....ไร่.....งาน.....ตรว.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

../.. น้ำฝน

../.. บ่อบาดาล

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ความแห้งแล้ง ของธรรมชาติราคา พืชผลทางการเกษตรที่ไม่คงที่

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การปลูกพืช

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ใช้ปุ๋ยที่ทำเอง ลดปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยคอก

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

การดูแล พืชสวน หลายชนิด

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข

ความพอเพียง ดูแลซึ่งกันและกัน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ไผ่ตรงหวาน	5	2000	30000	
2.	มันส้มปะหลัง	2	10000	20000	
รวม				70000	

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ ตัว/เกวียน)	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	กข.6	5	3	30000	
2.	หอมมะลิ	3	2	20000	
รวม				50000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ปลา	100 กก.	5000	
รวม			5000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ฯ	80000	50000	
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่นหมู วัว เป็ด ไก่ฯ			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา / ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม		50000	50000
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้		50000	50000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ			
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	80000	150000	100000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	30000	30000	30000
2. ค่าอาหาร	40000	40000	40000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	3000	2000	1000

4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ			
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ เช่าบ้าน /ปรับปรุงต่อเติม / ค่าน้ำ/ ค่าไฟ	3600	3500	3000
6. งานสังคม และเพื่อพักผ่อน	1000	1000	1000
7. การศึกษา	2000	2000	2000
รวมรายจ่าย	79600	78500	77000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	80000	150000	100000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	79600	78500	7700
3. หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง			
รวมหนี้สิน	70000	70000	70000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร
อยู่อย่างพอเพียง โดยวิธี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

12. นายมา เตสันเทียะ

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นายมา เตสันเทียะ อายุ ... ปี สถานภาพ
2. การศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี
3. ที่อยู่ 51 หมู่ 10 ต.อุ่มเม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ 083 333 6237
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 4 คน อาศัยอยู่จริง 5 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 41 ไร่
 - บ้าน 3 งาน
 - เกษตรกรรม 41 ไร่
 - ทำนา 35 ไร่
 - ทำไร่ 6 ไร่ 3 งาน
 - อื่น ๆ (พื้นที่ว่างเปล่า) 6 ไร่ 3 งาน

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

เคยเป็นกรรมการมูลนิธิคริสตจักรกิตติคุณนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 ธ.ค. 2518 ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทำได้ตรัสถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไร่นาผสมผสาน จึงตั้งใจไว้ว่าเมื่อมีโอกาสจะทำ

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

เอาชนะใจตนเอง

การปลูกข้าว

การทำปุ๋ยหมักใช้เอง และสังเกตข้าวในนา

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ขยัน ประหยัด อดทน วางแผนก่อนใช้จ่าย และกล้าตัดสินใจ

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

ทำขนม

กลุ่มออมทรัพย์คริสตจักรร่วมพระพรบ้านหัวจั่ว

หมูหลุม

ผลิตข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต

ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ข้าว	25 ไร่	1,600	240,000	
รวม				240,000	

7.2 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	หมู	9 ตัว	10,000	
2.	เป็ด	50 ตัว	5,000	
3.	ไก่	40 ตัว	2,500	
รวม			17,500	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	310,000	180,000	
2. ขายสัตว์เลี้ยง			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			

5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	7,200	7,200	7,200
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร		3,000	4,000
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	317,200	207,720	

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	78,000	38,000	66,000
2. ค่าอาหาร	30,000	33,000	36,000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย			
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ			
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	8,200	9,500	10,500
6. งานสังคม และการพักผ่อน			
7. การศึกษา			
รวม	116,200	80,500	112,500

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	317,200	207,720	
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	116,200	80,500	112,500
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง			
● ธกส			
● สหกรณ์	100,000	-	-
● กองทุนเงินล้าน	20,000	-	-
● กลุ่มออมทรัพย์	-	-	-
รวมหนี้สิน	220,000	-	-

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

ครอบครัวไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนันทุกชนิด ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความสุขดี

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

ภรรยาเป็นโรคเบาหวาน น้ำตาลสูงถึง 500 กว่า เข้าโรงพยาบาลบ่อย แต่เมื่อมาทำเกษตรชีวภาพ ทำปุ๋ยเอง มีโรงสีข้าวกล้องเพื่อบริโภคเองและขาย คนในครอบครัวก็มีสุขภาพดีขึ้น ทั้งครอบครัวกินข้าวกล้องมาจนถึงปัจจุบัน

13. ชื่อนายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ

บ้านโนนสูง หมู่ที่ 7 ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ปลุกผัก

../.. ปลุกข้าว

.../. การทำสมุนไพร

../.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นายวิศักดิ์ อารมณ์สวะ อายุ 45

2. การศึกษา /.ปริญญาตรี

3. บ้านเลขที่...32/1.....หมู่บ้าน.โนนสูง....ตำบล.คุ้มเก่า.....อำเภอ.....เขาวง..จังหวัดกาฬสินธุ์
เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....0847198942.....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....4.....คน

5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน.....15.....ไร่

- พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย.....ไร่.....2.....งาน

- พื้นที่เกษตรกรรม

- ทำนา.....10.....ไร่.

- ทำสวน/ปลุกผัก.....2.....ไร่

- อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า)....3.....ไร่

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

../.. น้ำฝน

../... น้ำชลประทาน.....ถ้าจะยัง... (/) เพียงพอตลอดปี () ไม่เพียงพอ

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ก่อนรับจ้างทั่วไป ใช้แรงงานอยู่ต่างถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดีขึ้น ครอบครัวไม่อบอุ่น จึงหาวิธีการปรับเปลี่ยนชีวิตที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข โดยกลับมาพัฒนา แปลงที่นา ของตนเองให้เป็นแปลงทำการเกษตรกรรมที่ผสมผสาน และได้ไปศึกษาเรียนรู้จากผู้ที่ทำสำเร็จแล้ว คือ ศูนย์เรียนรู้ คุณประชิด ศรีเสน ในพื้นที่ใกล้บ้าน

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

ทฤษฎีใหม่ ชีวิตพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ปัจจัยความสำเร็จ คือ ปฏิบัติตนตามค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้ -ความพอประมาณ - ความมีเหตุผล- การมีภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมเงื่อนไขความรู้ – คุณธรรม จึงมีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ พอสมควร

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

วิธีการจัดการแปลงเกษตรให้เหมาะสมกับดินและพืช วิธีการปรับปรุงบำรุงดิน การทำการเกษตรแบบผสมผสาน

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข ร่วมกันทำงานในทีเดียวกัน ยึดหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
1.	กล้วย	2 ไร่	800 กก.	6400	
2.	ข้าวโพดอาหารสัตว์	10 ไร่	8000 กก.	72000	
3.	ผักสวนครัว	2 ไร่	500 กก.	5000	
รวม				83400	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ตัว/เกวียน)	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
1.	เหนียว กข.6	7 ไร่	600กก/ไร่	63000	
2.	หอมมะลิ	3 ไร่	500 กก./ไร่	30000	
รวม				93000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ปลา	10000	5000	
2.	หมู	15	5000	
3.	เป็ด ไก่	50	4000	
รวม			14000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ขายผลิิตจากการทำนา ทำไร่ฯ	100000	130000	176400
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่นหมู วัว เป็ด ไก่ฯ	-	5000	14000
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม	5000	3000	1000
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา / ขายอาหาร	1000	500	-
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ	2000	2500	500
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	30000	15000	10000
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	40000	40000	40000
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ	1000	800	-
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ	-	-	-
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร	35	70	130
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค	1000	1000	-
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม	100000	20000	50000
13. เงินที่ลูกหลานญาติพี่น้อง ส่งมาให้	1000	3000	1000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ	5000	2000	10000
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ	-	-	-
รวมรายรับ	286035	223870	303030

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	35000	40000	70000
2. ค่าอาหาร	8500	7000	6000
3. ค่ายา - สุขภาพอนามัย	3000	3200	3000
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ	5000	3500	5000
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ เช่าบ้าน /ปรับปรุงต่อเติม / ค่าน้ำ/ ค่าไฟ	125000	20000	250000
6. งานสังคม และเพื่อพักผ่อน	25000	20000	10000
7. การศึกษา	40000	25000	25000
รวมรายจ่าย	241500	118700	369000

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	286035	223870	303030
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	241500	118700	369000
3. หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง			
- ธกส	350000	300000	200000
- สหกรณ์	-	-	-
- กองทุนเงินล้าน	12000	10000	19000
- กลุ่มออมทรัพย์	6000	4000	3000
รวมหนี้สิน			

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร

มีสุขภาพแข็งแรงดี มีสุขภาพจิตดี มีความอบอุ่นครอบครัวเป็นสุข

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนนั้นเป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

โรคภูมิแพ้ (สารเคมี – อากาศในอาคารโรงงาน) ปัจจุบันดีขึ้น จึงไม่ได้ป่วยเป็นโรคนี้อีกเลย หลังจากมาทำการเกษตรพอเพียง

14. นายสมพาน ภูกิจเงิน

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นายสมพาน ภูกิจเงิน อายุ 50 ปี สถานภาพ สมรส

2. การศึกษา ประถมศึกษา

3. ที่อยู่ หมู่ 12 ต.อุ่มเม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 4 คน อาศัยอยู่จริง 3 คน

5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน 19 ไร่

บ้าน 1 งาน

เกษตรกรรม 18 ไร่ 3 งาน.

ทำนา 16 ไร่

ทำไร่ 3 ไร่

ปลูกผัก 1 งาน.

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำฝน และน้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

เรียนรู้จากบ้านใกล้เคียงและการที่ประสบปัญหาพืชผักราคาสูงขึ้น และการปลูกกินเองก็สามารถลดรายจ่ายได้วันละอย่างน้อย 10 บาท

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การออมเพียงวันละ 10 บาท สามารถลดรายจ่ายได้ปีละมากกว่า 30,000 บาท

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ความขยันและเก็บออม กินอยู่อย่างพอประมาณไม่ฟุ่มเฟือย

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

ทำความสะอาดบริเวณบ้าน ครั้วเรือน จัดเก็บให้เป็นระเบียบ

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวทำอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความอดทน ขยัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เสียสละเพื่อส่วนรวม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในชุมชน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	พริกและตะไคร้	1 ไร่	60	1,200	กินเองและขาย
	รวม			1,200	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	หอมมะลิ	16 ไร่	10 ตัน	100,000	
รวม				100,000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ไก่	20 ตัว	1,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	100,000	130,000	70,000
2. ขายสัตว์เลี้ยง	500	500	300
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	60,000	60,000	60,000
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ	500	500	500
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค	1,000	1,000	1,000
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม	13,000	3,000	3,000
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้	5,000	5,000	5,000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	180,000	200,000	130,000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	30,000	30,000	20,000
2. ค่าอาหาร	3,600	3,600	3,600
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	10,000	10,000	10,000
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	5,000	5,000	5,000
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	12,000	12,000	12,000
6. งานสังคม และการพักผ่อน	10,000	10,000	10,000
7. การศึกษา			
รวม	70,600	70,600	60,600

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	180,000	200,000	130,000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	70,600	70,600	60,600
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง			
● ธกส	300,000		300,000
● สหกรณ์			
● กองทุนเงินล้าน	40,000	40,000	40,000
● กลุ่มออมทรัพย์			
รวมหนี้สิน	340,000	40,000	340,000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

การอยู่กินแบบพอเพียงและอดออมใช้อย่างประหยัด คิดก่อนซื้อ

15. นายสมพงษ์ ศิริผลา

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

- ชื่อ นายสมพงษ์ ศิริผลา อายุ 43 ปี สถานภาพ สมรส
- การศึกษา มัธยมศึกษา
- ที่อยู่ 188 หมู่ 9 ต.อู่เม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
- จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 5 คน อาศัยอยู่จริง 5 คน
- ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน

5.1 ที่ดิน 20 ไร่

บ้าน 1 ไร่

เกษตรกรรม 24 ไร่

ทำนา 20 ไร่

ทำไร่ 4 ไร่

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำฝน

น้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึกชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

ใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ โดยเป็นลูกชานา ใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และแสวงหาความรู้ตามที่ต่าง ๆ และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนถึงทุกวันนี้

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

เกิดเป็นลูกชานาต้องปฏิบัติให้ได้อย่างชานา อยู่อย่างพอเพียง ใช้จ่ายอย่างประหยัด

5. มีการจัดการตนเองสู่การตลาด ปลอดภัยอย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

ใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดต้นทุนการผลิต ทำการเกษตรแบบพอเพียง

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

แนะนำให้คนอื่นหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ ลดปุ๋ยเคมี

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวทำนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ให้ความรู้เกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายและกอรออม ให้คำปรึกษาหารือกัน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1	กล้วย	1 งาน			
	รวม				

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ก.ข.6	10 ไร่	4,000 กก.	40,000	
2 .	มะลิ 105	10 ไร่	4,000 กก.	50,000	
รวม		20 ไร่	8,000 กก.	90,000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	สัตว์เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	หมูป่า	30 ตัว	20,000	
รวม		30 ตัว	20,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	40,000	50,000	90,000
2. ขายสัตว์เลี้ยง	4,000	8,000	20,000
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	60,000	60,000	45,000
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			

10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	104,000	118,000	155,000

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	30,000	40,000	42,000
2. ค่าอาหาร	10,000	11,000	5,000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย			
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	5,000	5,000	2,000
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ	6,000	5,000	4,000
6. งานสังคม และการพักผ่อน	2,000	3,000	1,000
7. การศึกษา	7,000	8,000	4,000
รวม	60,000	72,000	58,000

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	104,000	118,000	155,000
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	60,000	72,000	58,000
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง			
● ธกส			
● สหกรณ์			
● กองทุนเงินล้าน	20,000	20,000	20,000
● กลุ่มออมทรัพย์			
รวมหนี้สิน	20,000	20,000	20,000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

ประหยัด ออม ห่วงไกลยาเสพติด

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

สุขภาพเคยแข็งแรง ต่อมาตรวจพบโรคเบาหวาน รักษาสุขภาพให้ดีขึ้นตลอดมา

16. ชื่อนายสุรเดช พापานา

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

ปลูกข้าว ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ นายสุรเดช พापานา อายุ 53 ปี สถานภาพ สมรส
2. การศึกษา ปวช.
3. ที่อยู่ 119 หมู่ 12 ต.นิคมห้วยผึ้ง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ เบอร์โทรศัพท์ 087 854 5476
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน 4 คน อาศัยอยู่จริง 4 คน
5. ที่ดินและสถานะถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน 13 ไร่
 - บ้าน 3 ไร่ 3 งาน
 - เกษตรกรรม 13 ไร่
 - ทำนา 10 ไร่

ทำสวน 3 ไร่

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

น้ำชลประทาน เพียงพอตลอดปี

บ่อบาดาล

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมามีผลต่อชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะเป็นเกษตรกรที่ไม่ยากจนให้ได้ จึงใช้ทุกองค์ความรู้ที่มี และได้ศึกษาหาความรู้รอบตัวและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สามารถทำได้ และเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เสมอ

4. ความรู้อะไร ตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

การติดตาม ต่อกิ่ง พืชสวน การปลูกพืชแบบผสมผสานในพื้นที่เดียวกันหลาย ๆ อย่าง เช่น ยางพารา มะม่วง กาแฟ การใช้และผลิตปุ๋ยชีวภาพ การวางแผนการตลาดก่อนปลูก

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

การสร้างฐานะของตนเอง โดยเริ่มจากศูนย์ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องมีหนี้และใช้วิธีจัดการหนี้แทนการไม่มีหนี้ได้แก่ การไม่เป็นหนี้ในระบบ และเป็นหนี้เฉพาะหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้

6. ชุดองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

การจัดการสวน และการทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความรัก ความเข้าใจกัน และความรับผิดชอบ

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตต่อปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ปาล์ม	10			
2.	ยางพารา	3			
3.	มะพร้าว	1		40,000	
4.	ละมุด	1		10,000	
	รวม			50,000	

7.2 การปลูกข้าว

ลำดับ	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ผลผลิตต่อปี (กก./ไร่)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
1.	ข้าว	10	3,000	45,000	
	รวม		3,000	45,000	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ขายผลิตภัณฑ์จากการทำนา/ทำไร่	40,000	45,000	50,000
2. ขายสัตว์เลี้ยง			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร	50,000	60,000	65,000
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	188,560	188,560	188,560
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่าง ๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน/บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้จากการกู้ยืม	250,000		
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่าง ๆ			
15. เงินลาภลอยที่มีคนให้ในกรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	528,560	293,560	303,560

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	20,000	20,000	20,000
2. ค่าอาหาร	60,000	65,000	70,000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย			
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ	5,000	5,000	5,500
5. ค่าที่อยู่อาศัย ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำค่าไฟ			
6. งานสังคม และการพักผ่อน	3,000	4,000	5,000
7. การศึกษา	21,000	39,000	39,000
รวม	109,000	242,000	289,500

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	2554	2555	2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	528,560	293,560	303,560
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	109,000	242,000	289,500
3. หนี้สินจากทุกแหล่ง			
● ธกส	500,000	400,000	350,000
● สหกรณ์			
● กองทุนเงินล้าน	15,000	15,000	15,000
● กลุ่มออมทรัพย์			
รวมหนี้สิน	515,000	145,000	365,000

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างไร

มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ของทุกคนในครอบครัว

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่ สุขภาพร่างกายปกติดี

17. ชื่อนายอดิศร หาญคำ

บ้านโนนทับช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอยางสีสุราช จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประเภทบุคคลต้นแบบ

../.. ปลูปลูก

../.. ปลูปลูกข้าว

../.. ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล นายอดิสร หาญคำ อายุ 60 สถานะสมรส
2. การศึกษา ../.ประถม
3. บ้านเลขที่...53.....หมู่บ้าน.โนนทับช้าง....ตำบล..นิคมห้วยผึ้ง.....อำเภอ.....ห้วยผึ้ง. จังหวัดกาฬสินธุ์
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....4.....คน จำนวนสมาชิกที่อาศัยในปัจจุบัน.....2.....คน
5. ที่ดินและสถานการณ์ถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน.....12.....ไร่
 - พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย...3....ไร่.....2....งาน
 - พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....11.....ไร่.....2....งาน
 - ทำนา.....7.....ไร่
 - ทำสวน/ปลูกผัก.....6.....ไร่

6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- ../. น้ำฝน
- ./... บ่อบาดาล

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมาจนตกผลึก ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างนี้

มีความจำเป็นต้องดิ้นรนทำอาชีพเลี้ยงครอบครัวเพราะไม่ยอมให้ลูกเมียลำบาก ก็เลยหันมาหาอาชีพทำสวน ช่วงแรกก็ทำแบบพออยู่พอกิน ส่วนที่เหลือก็นำไปขาย ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์และการศึกษาดูงาน สถานที่ต่างๆ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอสนับสนุนพาไป

4. ความรู้อะไรตนเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

มีความรู้เรื่องการเลือกปลูกผักสวนครัว รู้ว่าผักชนิดไหนที่ตลาดต้องการมากที่สุด

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

มีการทำบัญชีครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น สร้างรายได้มากกว่ารายจ่าย ลดต้นทุนในการลงทุนทำสวน หาวัดอุทิศจากธรรมชาติมาทำเป็นปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี

6. ชุติองค์ความรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ คืออะไร..

วิธีทำสวนผักแบบผสมผสาน ปลูกทุกอย่างที่กินได้ ขายทุกอย่างที่เหลือกิน

- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและเป็นสุข
- ความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน บวกกับความรักที่เพิ่มมากขึ้นทุกๆ วัน

7. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืชผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ยางพารา	4			
2.	ผักสวนครัว	2 งาน		20000	

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่หรืองาน)	ผลผลิต(กก./ ตัว/เกวียน)	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ข้าวหอมมะลิ	5	2000	35000	
2.	กข.	2	500	5000	
รวม			2500	40000	

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ ต่อปี	หมายเหตุ
1.	ปลา	200 ตัว	1500	

8. รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ฯ	70000	25000	61500
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่นหมู วัว เป็ด ไก่ฯ			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา / ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12.เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม	20000	-	20000
13. เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้	48000	48000	48000
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ			
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ			
รวมรายรับ	138000	73000	129500

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	25000	25000	15000
2. ค่าอาหาร	25000	10000	15000
3. ค่ายา – สุขภาพอนามัย	1500	2000	1000
4. ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ	2000	15000	1500
5. ที่อยู่อาศัย ได้แก่ เช่าบ้าน /ปรับปรุงต่อเติม / ค่าน้ำ/ ค่าไฟ			
6. งานสังคม และเพื่อพักผ่อน			
7. การศึกษา			
รวมรายจ่าย	53500	52000	32500

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ/เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
1. รายรับตลอดปีทั้งหมด	138000	73000	129500
2. รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด	53500	38500	55000
3. หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง			
- ธกส			
- สหกรณ์	150000	-	-
- กองทุนเงินล้าน	20000	-	20000
- กลุ่มออมทรัพย์	170000		20000
รวมหนี้สิน			

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร

ไม่ต้องดิ้นรนมาก มีพอยู่ พอกิน มีเงินเก็บไว้ใช้หนี้และมีเงินออมเล็กน้อย

2. สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนนั้นเป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

เมื่อก่อนสุขภาพไม่ค่อยดีเพราะทำงานหนัก ปัจจุบันดีมาก แต่ยังไม่ขาดหาย โรคที่เป็นเกี่ยวกับลำไส้ และโรคความดัน

5 การประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้เป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยได้มีการพัฒนานักวิจัยพื้นที่จากตำบลต้นแบบ ตำบลละ 5 คนประกอบด้วยปลัด เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักพัฒนาชุมชน อสม. ผู้นำชุมชน ผู้ประสานโครงการ ใช้ระยะเวลาอบรม 2 วันจากนั้นให้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ การประเมินแบ่งการนำเสนอเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. การบูรณาการขับเคลื่อนตาม 11 องค์ประกอบ
2. การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ
3. สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารตามตัวชี้วัด
4. ความเหมาะสมและได้ประโยชน์จากตัวชี้วัด
5. ผลการดำเนินงานความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

รายละเอียดปรากฏ ดังนี้

1. การบูรณาการขับเคลื่อนตาม 11 องค์ประกอบ

ใช้คะแนนเฉลี่ยจากคณะทำงาน 18 อำเภอวิเคราะห์ข้อมูลนำมาหาค่าเฉลี่ย จาก 5 ระดับ

4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

4.51 - 5.00 หมายถึง มาก

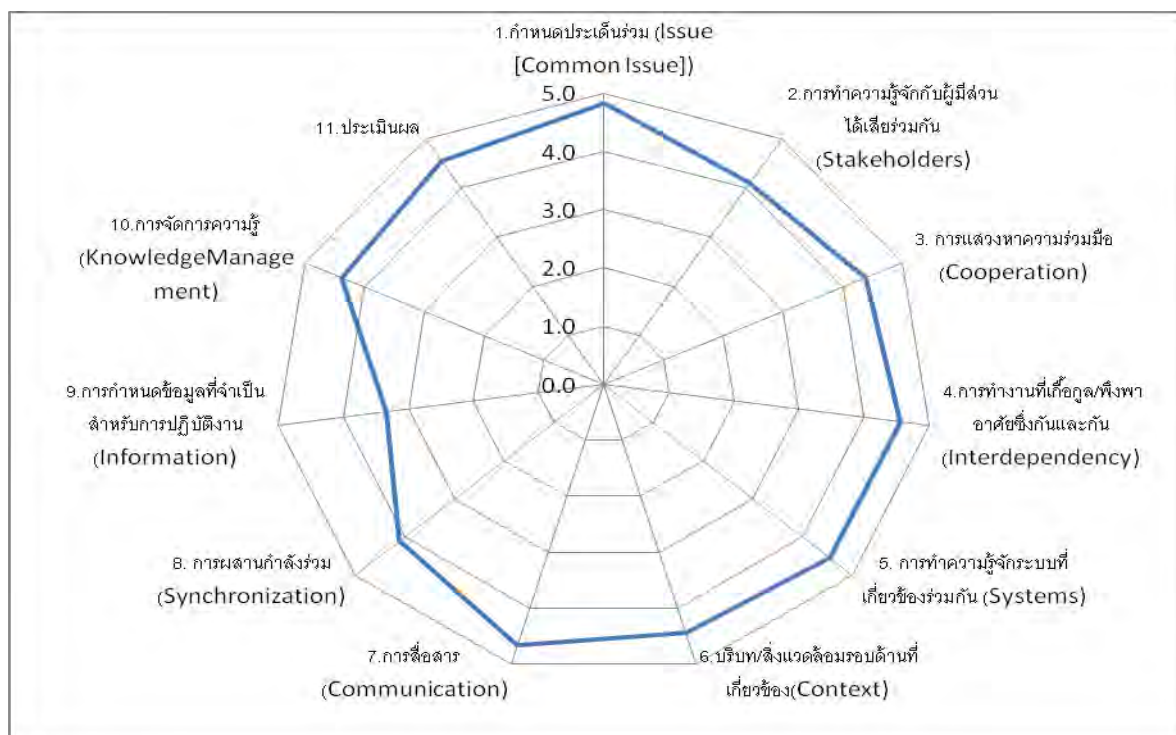
2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง น้อย

1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ตารางที่ 31 การประเมินโครงการบูรณาการความร่วมมือขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย

ประเด็นการประเมิน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	แปลผล
องค์ประกอบด้านความร่วมมือ	4.46	มาก
1.กำหนดประเด็นร่วม (<i>Common Issue</i>)	4.83	มากที่สุด
2.การทำความรู้จักกับผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน (<i>Stakeholders</i>)	4.10	มาก
3. การแสวงหาความร่วมมือ (<i>Cooperation</i>)	4.33	มาก
4.การทำงานที่เกื้อกูล/พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (<i>Interdependency</i>)	4.56	มากที่สุด
องค์ประกอบด้านการจัดการ	4.41	มาก
5. การทำความรู้จักระบบที่เกี่ยวข้องร่วมกัน (<i>Systems</i>)	4.51	มากที่สุด
6.บริบท/สิ่งแวดล้อมรอบด้านที่เกี่ยวข้อง (<i>Context</i>)	4.44	มาก
7.การสื่อสาร (<i>Communication</i>)	4.61	มากที่สุด
8. การประสานกำลังร่วม(<i>Synchronization</i>)	4.06	มาก
องค์ประกอบด้านความรู้	4.11	มาก
9..การกำหนดข้อมูลที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน (<i>Information</i>)	3.28	ปานกลาง
10.การจัดการความรู้ (<i>Knowledge Management</i>)	4.44	มาก
11. การประเมินผล (<i>Assessment</i>)	4.61	มากที่สุด
รวม	4.33	มาก

ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงผลการประเมินการบริหารโครงการความมั่นคงทางอาหารฯ

จากตารางที่ 30 พบว่าผลการประเมินโครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) เรียงองค์ประกอบที่คะแนนจากมากไปน้อย คือ

องค์ประกอบด้านความร่วมมือ (ค่าเฉลี่ย 4.46) โดยมีประเด็นที่ 1 กำหนดประเด็นร่วม (*Common Issue*) ได้คะแนนสูงสุดอันเป็นการกำหนดประเด็นความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย มีความชัดเจนทุกหน่วยงานเห็นพ้องต้องกัน ประเด็นที่ 4 การทำงานที่เกื้อกูล/พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (*Interdependency*) ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน ทั้งทรัพยากร ความรู้ วิชาการ

รองมาคือ **องค์ประกอบด้านการจัดการ** (ค่าเฉลี่ย 4.41) โดยมีประเด็นที่ 7 การสื่อสาร (*Communication*) ได้คะแนนสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) และประเด็นที่ 5 การทำความเข้าใจระบบที่เกี่ยวข้องร่วมกัน (*Systems*) เป็นการสื่อสารเชิงระบบทั้งเป็นทางการผ่านที่ประชุมส่วนราชการโดยกลไกโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ผ่านแกนนำระดับตำบลและชุมชนจนถึงครัวเรือนต้นแบบตำบลละ 50 ครัวเรือน ผ่านกระบวนการแผนชุมชน จนถึงการประเมินผล

และองค์ประกอบด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ซึ่งมีคะแนนสูงสุดคือประเด็นที่ 11 การประเมินผล (*Assessment*) เนื่องจากมีระบบการสร้างทีมประเมินผลระดับตำบลทำให้มีกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบเห็นการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นจากโครงการมีการคืนข้อมูลและรับรู้ผลร่วมกัน ส่วนที่คะแนนยังต่ำซึ่งอยู่ระดับปานกลางคือประเด็นที่ 9 การกำหนดข้อมูลที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน (*Information*) เนื่องจากระบบข้อมูลบัญชีครัวเรือน ข้อมูลสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยยังถูกนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกับกระบวนการแผนในระยะต้นไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ทำให้การกำหนดประเด็นข้อมูลไม่ชัดเจน

2.การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

การมีส่วนร่วมเป็นการประเมินทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน โดยสอบถามระดับการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นริเริ่ม การวางแผน ดำเนินการตามแผน การประเมินผล และการได้รับประโยชน์จากโครงการ ผลการประเมิน มีดังนี้

1. คุณลักษณะ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.2 และเพศชาย ร้อยละ 44.8 อายุเฉลี่ย 41.60 ปี ต่ำสุด 22 ปี สูงสุด 75 ปี สังกัดส่วนราชการ ร้อยละ 47.9 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 40.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ร้อยละ 1.8 และ ภาคประชาชน ร้อยละ 12.3 โดยเป็นคณะทำงานระดับอำเภอ ร้อยละ 24.4 ระดับตำบล ร้อยละ 70.1 และระดับหมู่บ้าน ชุมชน ร้อยละ 5.5 ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(165)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	74	44.8
หญิง	91	55.2
2. อายุ	เฉลี่ย 41.60 ปี ต่ำสุด 22 ปี สูงสุด 75 ปี	
3. หน่วยงานที่สังกัด		
ส่วนราชการ	79	47.9
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	66	40.1
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน	3	1.8
ภาคประชาชน	17	12.3
4. บทบาทหน้าที่ ในการดำเนินงานตามโครงการ		
คณะทำงานระดับอำเภอ	40	24.4
คณะทำงานระดับตำบล	115	70.1
คณะทำงานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน	10	5.5

2. การรับรู้โครงการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้โครงการจากส่วนราชการ ร้อยละ 80.6 รองลงมารับรู้จาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 44.8 จากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชนร้อยละ 15.2 โดยรับรู้ด้วยวิธีการการ ประชุม อบรม ร้อยละ 93.9 รองลงมาคือจากหนังสือ/คู่มือ/เอกสาร/ใบปลิว ร้อยละ 50.9 ป้ายประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 43.6 ส่วนการรับรู้ด้วยหอกระจายข่าว/เสียงตามสาย/วิทยุชุมชน มีเพียงร้อยละ 21.8 ดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงการรับรู้โครงการ จำแนกตามแหล่ง และวิธีการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การรับรู้โครงการ	จำนวน(165)	ร้อยละ
5. ท่านรับรู้โครงการ จากแหล่งใด		
ส่วนราชการ	133	80.6
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	72	43.6
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน	25	15.2
อื่นๆ	7	4.2
การรับรู้โครงการ	จำนวน(165)	ร้อยละ
6. ท่านรับรู้โครงการด้วยวิธีใด		
การประชุม อบรม	155	93.9
ป้ายประชาสัมพันธ์	72	43.6
หนังสือ/คู่มือ/เอกสาร/ใบปลิว	84	50.9
หออกระจายข่าว/เสียงตามสาย/วิทยุชุมชน	36	21.8
อื่นๆ	3	1.8

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า ในภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน โดยขั้นตอนที่มีส่วนร่วมสูงที่สุดคือขั้นการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือขั้นดำเนินการตามแผน ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นการจัดทำแผน โดยขั้นตอนที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุดคือขั้นการประเมินผล เมื่อพิจารณาตามองค์กรพบว่า องค์กรที่มีส่วนร่วมสูงที่สุดคือ ภาคประชาชน/เอกชน รองลงมาคือภาคชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนองค์กรที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือภาคราชการทุกสังกัด ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 แสดงระดับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานตามโครงการ รายด้าน จำแนกตามประเภทตำแหน่ง และภาพรวม

ประเด็นการสอบถามข้อคิดเห็น	ข้าราชการ ทุกสังกัด			หน่วยงาน อปท.			ภาคประชาชน/เอกชน			ภาคชุมชน			ภาพรวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
1. ขั้นริเริ่มโครงการ	3.47	1.07	มาก	3.40	0.92	ปาน กลาง	4.06	0.48	มาก	3.75	0.79	มาก	3.48	0.98	มาก
1. การจัดโครงสร้างและกำหนดบทบาท คณะทำงาน	3.52	1.15	มาก	3.61	0.86	มาก	4.20	0.45	มาก	4.00	0.69	มาก	3.62	1.00	มาก
2.การวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลของ พื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย	3.49	1.00	มาก	3.34	0.80	ปาน กลาง	4.20	0.45	มาก	3.44	0.78	มาก	3.45	0.90	มาก
3.การกำหนดตัวชี้วัดและคำอธิบายใน การวัดผล	3.33	1.06	ปาน กลาง	3.43	0.89	มาก	3.60	0.55	มาก	3.61	0.70	มาก	3.40	0.95	ปาน กลาง
4.การจัดทำคู่มือ/แนวทางการทำงาน ตามโครงการ	3.15	1.14	ปาน กลาง	3.21	0.93	ปาน กลาง	4.20	0.45	มาก	3.72	0.83	มาก	3.26	1.04	ปาน กลาง
5.การประชุมชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้อง รับทราบโครงการ	3.60	1.01	มาก	3.64	0.96	มาก	4.20	0.45	มาก	3.67	0.77	มาก	3.64	0.96	มาก
6.การลงนามความร่วมมือพันธสัญญา ร่วม	3.61	1.06	มาก	3.26	1.07	ปาน กลาง	3.80	0.45	มาก	3.78	0.88	มาก	3.49	1.05	มาก
7. การพัฒนาวิทยากรกระบวนการ/แกน นำขับเคลื่อน	3.56	1.02	มาก	3.28	0.84	ปาน กลาง	4.20	0.45	มาก	4.00	0.84	มาก	3.51	0.95	มาก
2. ขั้นการจัดทำแผน	3.27	1.14	ปาน กลาง	3.45	0.93	มาก	4.20	0.61	มาก	3.72	0.91	มาก	3.41	1.05	มาก
8. วิเคราะห์ข้อมูลรายรับรายจ่ายของ ครัวเรือน และข้อมูลศักยภาพทาง เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนทุกด้าน เพื่อนำสู่เวทีจัดทำ/ปรับแผนชุมชน	2.92	1.06	ปาน กลาง	3.27	0.95	ปาน กลาง	4.40	0.55	มาก ที่สุด	3.67	0.91	มาก	3.18	1.03	ปาน กลาง

ประเด็นการสอบถามข้อคิดเห็น	ข้าราชการ ทุกสังกัด			หน่วยงาน อปท.			ภาคประชาชน/เอกชน			ภาคชุมชน			ภาพรวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
9.การจัดทำแผนงานโครงการรองรับ	3.38	1.10	ปาน กลาง	3.54	0.88	มาก	3.80	0.84	มาก	3.50	0.99	มาก	3.47	1.00	มาก
10.จัดประชาพิจารณ์ตรวจสอบรับรอง แผนชุมชนประชาสัมพันธ์ชุมชนให้รับรู้ และมีส่วนร่วมโครงการ	3.29	1.18	ปาน กลาง	3.63	0.89	มาก	4.40	0.55	มาก ที่สุด	3.94	0.73	มาก	3.52	1.05	มาก
11.การจัดเวทีเจรจาภาคีบูรณาการแผน ชุมชนระดับตำบล เพื่อมอบเจ้าภาพ รับผิดชอบในระดับตำบล/ชุมชน	3.39	1.15	ปาน กลาง	3.56	0.90	มาก	4.40	0.55	มาก ที่สุด	4.00	0.77	มาก	3.54	1.03	มาก
12.การแสวงหาแหล่งทุนและสนับสนุน งบประมาณ	3.25	1.18	ปาน กลาง	3.23	0.98	ปาน กลาง	4.20	0.45	มาก	3.50	1.10	มาก	3.29	1.09	ปาน กลาง
13.การกำหนดเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบ แผนงานโครงการ	3.36	1.15	ปาน กลาง	3.49	0.93	มาก	4.00	0.71	มาก	3.72	0.89	มาก	3.47	1.04	มาก
3.ขั้นตอนการตามแผน	3.41	1.12	ปาน กลาง	3.59	0.81	มาก	4.16	0.55	มาก	3.77	0.91	มาก	3.54	0.98	มาก
14.การนำแผนสู่การปฏิบัติตามหมวด และตัวชี้วัดที่รับผิดชอบ	3.45	1.09	มาก	3.64	0.74	มาก	4.20	0.84	มาก	3.83	0.99	มาก	3.58	0.95	มาก
15.การแสวงหาความร่วมมือของภาคี เครือข่ายทั้งภายในภายนอกพื้นที่ ให้เข้า มามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนแผน	3.60	1.01	มาก	3.56	0.71	มาก	4.20	0.45	มาก	3.83	0.99	มาก	3.62	0.89	มาก
16.การบริหารจัดการงบประมาณตาม	3.16	1.21	ปาน	3.67	0.88	มาก	4.20	0.45	มาก	3.72	1.07	มาก	3.45	1.09	มาก

ประเด็นการสอบถามข้อคิดเห็น	ข้าราชการ ทุกสังกัด			หน่วยงาน อปท.			ภาคประชาชน/เอกชน			ภาคชุมชน			ภาพรวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
แผนงานโครงการ			กลาง												
17.การควบคุมกำกับติดตามให้เป็นไป แผนงานโครงการ	3.42	1.16	มาก	3.67	0.76	มาก	4.20	0.45	มาก	3.78	0.73	มาก	3.58	0.97	มาก
18.การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่าง ดำเนินงาน	3.40	1.08	ปาน กลาง	3.43	0.91	มาก	4.00	0.71	มาก	3.67	0.84	มาก	3.46	0.99	มาก
4.ชั้นการประเมินผล	3.36	1.10	ปาน กลาง	3.31	0.82	ปาน กลาง	4.08	0.69	มาก	3.56	0.83	มาก	3.38	0.97	ปาน กลาง
19.การกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบ การติดตามผลงาน	3.24	1.14	ปาน กลาง	3.26	0.79	ปาน กลาง	3.60	0.55	มาก	3.44	0.86	มาก	3.28	0.97	ปาน กลาง
20.การกำหนดทีมผู้รับผิดชอบ ประเมินผล	3.38	1.11	ปาน กลาง	3.43	0.77	มาก	3.80	0.45	มาก	3.72	0.89	มาก	3.44	0.96	มาก
21.การกำหนดเครื่องมือติดตาม ประเมินผล	3.15	1.10	ปาน กลาง	3.17	0.82	ปาน กลาง	3.80	0.84	มาก	3.44	0.70	มาก	3.21	0.95	ปาน กลาง
22.การติดตามประเมินผลโครงการถึง ระดับพื้นที่	3.42	1.08	มาก	3.43	0.76	มาก	4.40	0.89	มาก ที่สุด	3.72	0.83	มาก	3.49	0.95	มาก
23.การรายงานผลการดำเนินงาน	3.48	1.03	มาก	3.44	0.85	มาก	4.00	0.71	มาก	3.61	0.70	มาก	3.49	0.92	มาก
24.การจัดทำฐานข้อมูลการรายงานผล	3.41	1.09	มาก	3.40	0.81	ปาน กลาง	4.20	0.45	มาก	3.50	0.86	มาก	3.44	0.96	มาก
25.การประชุมติดตามความก้าวหน้า และการแก้ไขปัญหาอุปสรรค	3.45	1.12	มาก	3.20	0.88	ปาน กลาง	4.60	0.55	มาก ที่สุด	3.56	0.86	มาก	3.39	1.02	ปาน กลาง
26.การนำเสนอผลการประเมินให้ผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย	3.36	1.10	ปาน กลาง	3.17	0.88	ปาน กลาง	4.20	0.84	มาก	3.44	0.98	มาก	3.32	1.01	ปาน กลาง
5.ชั้นการรับผลประโยชน์	3.61	0.86	มาก	3.60	0.80	มาก	4.28	0.54	มาก	3.76	0.83	มาก	3.64	0.83	มาก

ประเด็นการสอบถามข้อคิดเห็น	ข้าราชการ ทุกสังกัด			หน่วยงาน อปท.			ภาคประชาชน/เอกชน			ภาคชุมชน			ภาพรวม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล
									ที่สุด						
27.การรับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์จากโครงการ	3.65	0.88	มาก	3.59	0.88	มาก	4.20	0.45	มาก	3.89	0.76	มาก	3.67	0.86	มาก
28.การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน	3.64	0.91	มาก	3.49	0.81	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด	3.72	0.75	มาก	3.61	0.86	มาก
29.หน่วยงานได้รับประโยชน์ร่วมจากโครงการ	3.68	0.86	มาก	3.76	0.73	มาก	4.40	0.55	มากที่สุด	3.61	0.92	มาก	3.72	0.81	มาก
30.ประชาชนยกระดับคุณภาพชีวิต ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้	3.41	0.85	มาก	3.60	0.82	มาก	3.80	0.45	มาก	3.67	0.91	มาก	3.52	0.84	มาก
31.ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการ	3.66	0.76	มาก	3.57	0.75	มาก	4.40	0.55	มากที่สุด	3.89	0.83	มาก	3.67	0.77	มาก
ภาพรวม	3.42	1.06	มาก	3.47	0.86	มาก	4.16	0.57	มาก	3.71	0.85	มาก	3.49	0.96	มาก

3.สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารตามตัวชี้วัด

การประเมินผลได้ดำเนินการอบรมทีมประเมินระดับตำบล ระยะเวลา 2 วันโดยใช้เครื่องมือประเมินผล ตามตัวชี้วัด 23 ตำบล จากนั้นให้ทีมประเมินผลลงประเมินตำบลตนเอง ทำการประเมินจากตำบลต้นแบบ จากครัวเรือนต้นแบบของตำบล เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยทีมประเมินระดับตำบลเป็นผู้ทำการประเมิน เก็บข้อมูลได้ 12 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 52.17 กลุ่มตัวอย่าง 444 ครัวเรือน ผลการประเมินมีดังนี้

ตาราง 35 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประเมินตัวชี้วัด

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	257	57.9
2. หญิง	187	42.1
อายุ (เฉลี่ย 49.19 ปี สูงสุด 88 ปี ต่ำสุด 23 ปี)		
สถานภาพในครอบครัว		
1. หัวหน้าครอบครัว	262	59.0
2. สมาชิกครอบครัว	148	33.3
3. อด./สมาชิกเทศบาล	13	2.9
4. ประธานกลุ่มในชุมชน	15	3.4
ไม่ให้ข้อมูล	6	1.4
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (เฉลี่ย 4.88 ปี สูงสุด 10 ปี ต่ำสุด 1 ปี)		

จากตาราง 35 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.9 อายุเฉลี่ย 49.19 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 88 ปี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 ระยะเวลาการปฏิบัติงานเฉลี่ย 11.01 ปี

ตารางที่ 36 ผลการประเมินสถานการณ์ความมั่นคงในहारและอาหารปลอดภัยตามองค์ประกอบ
และตัวชี้วัดภาพรวม

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน (n = 444)	ร้อยละ
1.องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร		
1.1 เกษตรกรในครัวเรือนที่ตรวจไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด		
1.ตรวจพบไม่ปลอดภัย	30	6.8
2.ตรวจพบว่าเสี่ยง	81	18.2
3.ตรวจไม่พบ	321	72.3
ไม่ให้ข้อมูล	12	2.7
1.2 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย		
1.ไม่เคยได้เรียนรู้	20	4.5
2.เคยเรียนรู้บ้าง	244	55.0
3.เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	178	40.1
ไม่ให้ข้อมูล	2	0.5
1.3 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดัน และโรคมะเร็ง		
1.ยังปลูกใช้สารเคมี ไม่เลือกผัก สมุนไพรที่ป้องกันโรค	16	3.6
2.มีการปลูกพืชผักสมุนไพรแต่การบริโภคยังไม่ได้ใส่ใจมากนัก	170	38.3
3.มีทั้งการปลูกพืชผักสมุนไพรและใช้บริโภคเพื่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ	256	57.7
ไม่ให้ข้อมูล	2	0.4
1.4 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย		
1. ยังไม่มีบุคคลที่สามารถเป็นต้นแบบที่ทำเรื่องความมั่นคงทางอาหาร	63	14.2
2.เริ่มจะเรียนรู้เพื่อจะเป็นคนต้นแบบแต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดได้	186	41.9
3.มีบุคคลต้นแบบที่เปลี่ยนแปลงตนเองปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการปลูกพืชผัก หรือสมุนไพร	191	43.0
ไม่ให้ข้อมูล	4	0.9

ตารางที่ 36 (ต่อ)

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
1.5 มีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพรภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ		
1.ไม่มีการใช้ผัก สมุนไพร ดูแลสุขภาพ	13	2.9
2.มีการใช้	427	97.05
2.1 มีการใช้แต่เป็นบางครั้ง	252	56.8
2.2 มีการใช้พืชผักสมุนไพรดูแลสุขภาพทั้งกินสดและทำน้ำปั่น น้ำหมักจนเป็นวิถี	175	39.4
3.ไม่ให้ข้อมูล	4	0.9
2.ความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ		
2.1 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร		
1.ไม่ได้แบ่งปัน/มีเล็กน้อย	22	5.0
2.มีการแบ่งปันเฉพาะคนใกล้ชิด	138	31.1
3.มีการแบ่งปันพืชพันธุ์กับเพื่อนบ้านและคนอื่นๆ	281	63.3
ไม่ให้ข้อมูล	3	0.7
3. องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน		
3.1 ท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสนับสนุนงบในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย		
1.ไม่มีแผนและกิจกรรม	61	13.7
2.มีแผนและกิจกรรม	370	85.85
2.1 มีแผนแต่ยังไม่ชัดเจนชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง	180	40.5
2.2 มีแผนและกิจกรรมที่ส่งผลให้ชุมชน เปลี่ยนแปลง	190	42.8
ไม่ให้ข้อมูล	13	2.9
3.2 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยให้แผนชุมชนและแผนตำบล		
1.ไม่มีแผนและงบมาสนับสนุน	72	16.2
2. มีแผนและงบสนับสนุนเล็กน้อย	217	48.9
3.มีแผนและงบสนับสนุนจนชุมชนเปลี่ยนแปลงดีขึ้น	132	29.7
ไม่ให้ข้อมูล	23	5.2
3.3 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์พันธุ์พืชผัก ข้าวสมุนไพร		
1.ยังไม่การอนุรักษ์	45	10.1
2.มีการอนุรักษ์เป็นบางอย่าง	233	52.5
3.มีการอนุรักษ์พันธุ์และขยายผลมากขึ้น	147	33.1

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ให้ข้อมูล	19	4.3
3.4 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิ ผู้ประกอบการ		
1.ยังไม่การรวมกลุ่ม	99	22.3
2.เริ่มมีการร่วมเข้ากลุ่มแต่ยังไม่เข้มแข็ง	246	55.4
3.มีการรวมกลุ่มผลิตจนเข้มแข็งสามารถต่อรองกับคนอื่นได้	82	18.5
ไม่ให้ข้อมูล	17	3.8
4. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้		
4.1 คริวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารป้องกัน/กำจัดแมลง		
1.พยายามลดต้นทุนแต่ยังลดไม่ได้	122	27.5
2.พยายามหาวิธีลดและเริ่มเห็นผล	227	51.1
3.สามารถลดต้นทุนการผลิตได้	75	16.9
ไม่ให้ข้อมูล	20	4.5
4.2 คริวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี เฉพาะ การปลูกพืชผัก สมุนไพร ข้าว		
1.ไม่พอเพียงในการบริโภค	18	4.1
2.มีการปลูกและพอเพียงบางอย่างไม่ตลอดปี	172	38.7
3.สามารถบริโภคได้พอเพียงตลอดปี	239	53.8
ไม่ให้ข้อมูล	15	3.4
5.องค์ประกอบด้านระบบการตลาด		
5.1 ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด		
1.ยังไม่มีตลาดรองรับในชุมชน	130	29.3
2.มีตลาดรองรับแต่ยังไม่ต่อเนื่อง	177	39.9
3.มีการจัดตลาดรองรับให้ได้ตลอดปี	115	25.9
ไม่ให้ข้อมูล	22	5.0
5.2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อ จำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ <u>ประเภทพืชผัก สมุนไพรและข้าว ทั้ง</u> <u>สด และการแปรรูป</u>		
1.ยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนกับภายนอก	169	38.0
2.เริ่มมีการสร้างเครือข่ายแต่ยังไม่ได้แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์	178	40.1
3.มีการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน และได้มีการแลกเปลี่ยนหรือ จำหน่ายผลิตภัณฑ์	69	15.5
ไม่ให้ข้อมูล	28	6.3

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
6. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต		
6.1 ครุว์เรือนมีการจัดทำบัญชีครุว์เรือนและปรับแผนชีวิต		
1.ไม่ได้จัดบัญชีครุว์เรือน	99	22.3
2.มีการจัดบัญชีครุว์เรือนแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาปรับแผนชีวิต	154	34.7
3.มีการจัดบัญชีครุว์เรือนและนำข้อมูลมาปรับแผนชีวิตสามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครุว์เรือนได้	171	38.5
ไม่ให้ข้อมูล	20	4.5
6.2 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค		
1.ไม่ได้มีแผนการผลิต	128	28.8
2.มีแผนการผลิต	195	43.9
3.มีทักษะการวางแผนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำปลายน้ำ ด้วยความปลอดภัย สามารถผลิตได้ตลอดปี	96	21.6
ไม่ให้ข้อมูล	25	5.6
6.3 ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทางอาหารและหารปลอดภัย		
1.ไม่ได้มีศูนย์บริการ	164	36.9
2.มีการใช้บริการศูนย์ข้อมูลแต่ยังพอเพียงต่อความต้องการ	145	32.7
3.มีการใช้บริการศูนย์ข้อมูลของชุมชน ท้องถิ่นสามารถให้ข้อมูลตรงกับความต้องการได้	105	23.6
ไม่ให้ข้อมูล	30	6.8
7. องค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์		
7.1 ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจากสำนักวิชาการกระทรวงเกษตร(GAP)		
1.มีแปลงแต่ไม่ได้รับรอง	208	46.8
2.มีแปลงและเสนอขอรับการรับรอง	137	30.9
3.มีแปลงได้รับการรับรอง	51	11.5
ไม่ให้ข้อมูล	48	10.8
7.2 พืชผัก ข้าวในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง		
1.ไม่มีการตรวจ/ไม่ปลอดภัย	124	27.9
2.มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง	247	55.6
3.มีการตรวจและได้รับรองความปลอดภัย	46	10.4
ไม่ให้ข้อมูล	27	6.1

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
7.3 ผลลัพธ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดี		
1.ไม่มีการตรวจ/ไม่ปลอดภัย	133	30.0
2.มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง	240	54.1
3.มีการตรวจและได้รับรองความปลอดภัย	44	9.9
ไม่ให้ข้อมูล	27	6.1
8.องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร		
8.1 ครีวเรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลุกพืชผัก สมุนไพร ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม		
1.ไม่มีการปลูก	57	12.8
2.มีการทำหลุมพอเพียง	366	86.52
2.1.มีการปลูกแต่ไม่มากชนิด	307	69.1
2.2.มีการปลูกพืชผักและหลุมหรือแปลงแบบพอเพียงที่หลากหลาย	59	13.3
ไม่ให้ข้อมูล	21	4.7
8.2 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพดิน น้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมของชุมชน		
1.ไม่มีการส่งวิเคราะห์	133	30.0
2.มีการรับรู้ วิธีการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์	215	48.4
3.ได้รับการส่งดิน น้ำไปวิเคราะห์ และมีการบำรุงดินที่ปลูกตามสภาพดิน เช่นทำปุ๋ยสั่งตัด	73	16.4
ไม่ให้ข้อมูล	23	5.2
9. องค์ประกอบด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม		
9.1 ผลลัพธ์ที่ในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ(แบรนด์สินค้า)		
1.ไม่มีการทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม	227	51.1
2.เริ่มมีการออกแบบแต่ยังไม่จัดทำ	135	30.4
3.มีการออกแบบและจัดทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม	43	9.7
ไม่ให้ข้อมูล	39	8.8
9.2 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย		
1.ไม่ได้มีการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้	111	25.0
2. ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์แต่เล็กน้อย	212	47.7

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
3.ได้ไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ในชุมชนและที่ต่างๆจนนำมาปรับใช้กับตนเองในครัวเรือน	96	21.6
ไม่ให้ข้อมูล	25	5.6
9.3 ชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ๆในกระบวนการผลิต และการสร้างผลิตภัณฑ์ทางอาหาร สมุนไพร เช่น ทำชารางจิต ลดพิษจากสารเคมี / การใช้ปุ๋ยสูตรน้ำลดต้นทุนการผลิต/การทำน้ำสมุนไพรไล่แมลง เป็นต้น		
1.ไม่ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์	103	23.2
2. เริ่มมีการพัฒนาแต่ยังไม่เห็นผล	227	51.1
3.มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตใหม่จนได้ผลดี	72	16.2
ไม่ให้ข้อมูล	42	9.5

จากตาราง 36 พบว่า

1. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร พบว่า เกษตรกรในครัวเรือนส่วนใหญ่ตรวจไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสดเล็ด ร้อยละ 72.3 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เคยได้เรียนรู้บ้าง ร้อยละ 55.0 เคยได้เรียนรู้ต่อเนื่อง ร้อยละ 40.1 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน และโรคมะเร็ง มีทั้งการปลูกพืชผักสมุนไพรและใช้บริโภคเพื่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 57.7 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เริ่มจะเรียนรู้เพื่อจะเป็นคนต้นแบบแต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดได้ ร้อยละ 41.9 มีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพรภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ ร้อยละ 97.05 โดยมีการใช้แต่เป็นบางครั้ง ร้อยละ 56.8 และ มีการใช้พืชผักสมุนไพรดูแลสุขภาพทั้งกินสดและทำน้ำปั่น น้ำหมักจนเป็นวิถีร้อยละ 39.4

2. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ พบว่า คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร มีการแบ่งปันพืชพันธุ์กับเพื่อนบ้านและคนอื่นๆ ร้อยละ 63.3

3. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน พบว่าท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสนับสนุนงบในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย ร้อยละ 85.85 มีแผนและกิจกรรมที่ส่งผลให้ชุมชน เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 42.8 และมีแผนแต่ยังไม่ชัดเจนชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 40.5 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยให้แผนชุมชนและแผนตำบล มีแผนและงบสนับสนุนเล็กน้อย ร้อยละ 48.9 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์พันธุ์พืชผัก ข้าวสมุนไพร มีการอนุรักษ์เป็นบางอย่าง ร้อยละ 52.5 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ เริ่มมีการรวมเข้ากลุ่มแต่ยังไม่เข้มแข็ง ร้อยละ 55.4

4. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้ พบว่าครัวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารป้องกัน/กำจัดแมลง พยายามหาวิธีลดและเริ่มเห็นผล ร้อยละ 51.1 ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี เฉพาะการปลูกพืชผัก สมุนไพร ข้าว สามารถบริโภคได้พอเพียงตลอดปี ร้อยละ 53.5

5. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านระบบการตลาด พบว่า ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด มีตลาดรองรับแต่ยังไม่ต่อเนื่อง ร้อยละ 39.9 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ ประเภทพืชผัก สมุนไพรและข้าว ทั้งสด และการแปรรูป เริ่มมีการสร้างเครือข่ายแต่ยังไม่ได้แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 40.1 และยังไม่มีการแลกเปลี่ยนกับภายนอก ร้อยละ 38.0

6. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต พบว่า ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและปรับแผนชีวิต มีการจดบัญชีครัวเรือนและนำข้อมูลมาปรับแผนชีวิตสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือนได้ ร้อยละ 38.5 มีการจดบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาปรับแผนชีวิต ร้อยละ 34.7 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค มีแผนการผลิต ร้อยละ 43.9 ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทางอาหารและหารปลอดภัย ไม่ได้มีศูนย์บริการ ร้อยละ 36.9 มีการใช้บริการศูนย์ข้อมูลแต่ยังพอเพียงต่อความต้องการ ร้อยละ 32.7

7. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ พบว่า ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจากสำนักวิชาการกระทรวงเกษตร (GAP) มีแปลงแต่ไม่ได้รับรอง ร้อยละ 46.8 พืชผัก ข้าวในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง ร้อยละ 55.6 ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดี มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง ร้อยละ 54.1

8. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร พบว่า ครัวเรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลูกพืชผัก สมุนไพร ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม มีการปลูกแต่ไม่มากชนิด ร้อยละ 69.1 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพดิน น้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมของชุมชน มีการรับรู้ วิธีการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ ร้อยละ 48.4

9. สถานการณ์ความมั่นคงอาหารของชุมชนองค์ประกอบด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม พบว่าผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ(แบรนด์สินค้า) ไม่มีการทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ร้อยละ 51.1 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์แต่เล็กน้อย ร้อยละ 47.7 ชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ๆในกระบวนการผลิต และการสร้างผลิตภัณฑ์ทางอาหาร สมุนไพร เช่น ทำชาารางจืดลดพิษจากสารเคมี / การใช้ปุ๋ยสูตรน้ำลดต้นทุนการผลิต/การทำน้ำสมุนไพรไล่แมลง เป็นต้น เริ่มมีการพัฒนาแต่ยังไม่เห็นผล ร้อยละ 51.1

4.ความเหมาะสมและการได้ประโยชน์จากตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

การยืนยันตัวชี้วัด ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้เกณฑ์ตัดสิน 5 ระดับ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3.50 จึงเข้าเกณฑ์พิจารณาคัดเลือก ว่ามีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จากการสอบถามผู้เกี่ยวข้องในระดับตำบล และชุมชน กลุ่มตัวอย่าง 444 คน ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์เพื่อยืนยันความเหมาะสมและการได้ประโยชน์จากตัวชี้วัด

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	Median	เฉลี่ย	S.D	แปลผล
ภาพรวม				
1.ด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร	4	3.70	0.83	มาก
2.ด้านความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ	3	3.33	1.07	ปานกลาง
3.ด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	3	3.50	1.04	มาก
4.ด้านเศรษฐกิจและรายได้	3	3.26	0.76	ปานกลาง
5.ด้านระบบการตลาด และการขนส่ง	3	3.07	1.08	ปานกลาง
6. ด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต	3	3.26	0.95	ปานกลาง
7. ด้านคุณภาพ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต	3	2.93	1.01	ปานกลาง
8.ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร	4	3.42	1.20	มาก
9. ด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม	3	3.23	1.19	ปานกลาง
รายองค์ประกอบและตัวชี้วัด				
1.องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร				
1.1 เกษตรกรที่ไม่มีพบสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด	4	3.40	1.24	ปานกลาง
1.2 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	3	3.42	1.12	มาก
1.3 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน และโรคเมะเร็ง	4	3.65	1.00	มาก
1.4 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	3	3.35	0.95	ปานกลาง
1.5 ชุมชนมีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพรภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ	3	3.40	1.12	ปานกลาง
2.ความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ				
2.1 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร	3	3.42	0.98	มาก

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	Median	เฉลี่ย	S.D	แปลผล
3. องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน				
3.1 ท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย	3	3.23	1.13	ปานกลาง
3.2 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยให้แผนชุมชนและแผนตำบล	3	3.12	1.12	ปานกลาง
3.3 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์ พันธุ์พืชผัก ข้าวสมุนไพร	3	3.23	1.13	ปานกลาง
3.4 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ	3	2.91	1.09	ปานกลาง
4. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้				
4.1 ครีวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต	3	3.28	0.93	ปานกลาง
4.2 ครีวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี	3	3.53	1.08	มาก
5.องค์ประกอบด้านระบบการตลาด				
5.1 ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด	3	2.81	1.24	ปานกลาง
5.2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์	2	2.53	1.16	น้อย
6. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต				
6.1 ครีวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและปรับแผนชีวิต	3	3.12	1.15	ปานกลาง
6.2 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค	3	3.05	1.10	ปานกลาง
6.3ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	3	2.76	1.16	ปานกลาง
7. องค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และการผลิต				
7.1 ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจากสำนักวิชาการกระทรวงเกษตร(GAP)	2.5	2.52	1.19	น้อย
7.2 พืชผัก ข้าวในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง	3	3.05	1.13	ปานกลาง
7.3 ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดี	3	2.52	1.06	น้อย
8.องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร	2.5	2.48	1.27	น้อย

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	Median	เฉลี่ย	S.D	แปลผล
8.1 ครีวเรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลูกพืชผัก ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม				
8.2 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพดิน น้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม	3	2.52	1.13	น้อย
9. องค์ประกอบด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม				
9.1 ผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ(แบรนด์สินค้า)	2	2.05	1.07	น้อย
9.2 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	2	2.51	1.30	น้อย
9.3 ชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในกระบวนการผลิต และการสร้างผลิตภัณฑ์ทางอาหารสมุนไพร	3	2.49	1.12	น้อย

จากตารางที่ 37 พบว่า องค์ประกอบหลักที่เหมาะสมและได้ประโยชน์ ในระดับมากมีเพียง 3 องค์ประกอบคือ ด้านที่ 1 ด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร ด้านที่ 3.ด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย และด้านที่ 8.ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร

ตัวชี้วัดที่ ที่เหมาะสมและได้ประโยชน์ ในระดับมาก จำนวน 4 ตัวชี้วัดได้แก่

1. คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
- 2 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลด

ความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน และโรคมะเร็ง

3 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร

4. ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี

ดังนั้นความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน จึงสรุปตัวบ่งชี้ 4 ด้านคือ

1. มีพอเพียงต่อการบริโภคตลอดปี (Sufficiency)
2. มีพันธุ์แบ่งปันและพึ่งตนเองได้ (Self)
3. ปลอดภัยไร้สารเคมี (Safety)
- 4..มีสุขภาพดี (Healthy)

5.ผลการดำเนินงานความมั่นคงทางอาหาร และอาหารปลอดภัย

เป็นการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างตำบลต้นแบบ 7 ตำบล 7,537 ครัวเรือน โดยทีมประเมินระดับอำเภอตำบลดำเนินการเก็บข้อมูลจากแกนนำหมู่บ้าน ผลการดำเนินงานมีดังนี้

1. การปลูกพืชปลอดภัยไร้สารพิษ

ตารางที่ 38 จำนวนร้อยละครัวเรือนที่ปลูกพืชผักปลอดภัยไร้สารพิษ

ที่	กิจกรรม	หน่วย	ผลงาน	ร้อยละ
	จำนวนครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมด	ครัวเรือน	7,537	
1.	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชผักสวน ทำหลุมพอเพียง	ครัวเรือน	3588	47.6 1
2.	ครัวเรือนที่ เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ เช่น จิ้งหรีด กบ ปลา ไก่ เป็ด	ครัวเรือน	5340	70.85
3.	ครัวเรือนที่ ทำนาปลอดภัยไร้สารพิษ	ครัวเรือน	2873	38.12
4.	ครัวเรือนที่ ปลูกผักปลอดภัยไร้สารพิษ	ครัวเรือน	3113	41.3
5.	ครัวเรือนที่ ทำนาแบบ อินทรีย์	ครัวเรือน	2331	30.93
6.	ครัวเรือนที่ ปลูกผักแบบอินทรีย์	ครัวเรือน	3798	41.68

จากตารางที่ 38 พบว่าครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัวกินเอง มีร้อยละ 47.6 1 ปลูกผักที่อยู่ในระดับปลอดภัยไร้สารพิษ ร้อยละ 41.3 ปลูกผักระดับแบบอินทรีย์ร้อยละ 41.68 ทำนาปลอดภัยไร้สารพิษร้อยละ 41.3 และ ทำนาแบบ อินทรีย์ ร้อยละ 30.93

2. ความมั่นคงและพอเพียงของอาหาร

ตารางที่ 39 จำนวนร้อยละครัวเรือนที่มีความมั่นคงทางอาหาร ผัก ข้าว สมุนไพร

ที่	กิจกรรม	หน่วย	ผลงาน	ร้อยละ
	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน	6,139	
1	พืชผัก			
1.1	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชผักสวนพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี	ครัวเรือน	3,507	46.53
2.	ข้าว			
2.1	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกข้าวมีพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี	ครัวเรือน	4,715	62.56
3	สมุนไพร			
3.1	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกและมีสมุนไพรมีพอเพียงต่อการบริโภค	ครัวเรือน	4,053	53.77

จากตารางที่ 39 พบว่าครัวเรือนที่มีการปลูกพืชผักสวนพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี ร้อยละ 46.53 ทำนามีข้าวมีพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี ร้อยละ 62.56 และ มีการปลูกและใช้ สมุนไพรพอเพียงต่อการบริโภคตลอดปี ร้อยละ 53.77

3.การรับรองมาตรฐาน

มาตรฐานที่รับรองมี 2 ประเภท คือ มาตรฐานอินทรีย์(Organic) และมาตรฐานการผลิตที่ดี (GAP) ซึ่งบูรณาการร่วมกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดในการส่งเสริมและประเมินรับรองแปลง โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 40 จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ รายตำบล

ที่	อำเภอ	ตำบล	จำนวนแปลงที่ได้รับรอง
1	คำมวง	นาบอน	4
2	ร่อนคำ	สามัคคี	3
3	เมือง	ภูโป	1
4	เมือง	ไผ่	1
5	ดอนจาน	สะอาดชัยศรี	-
6	กมลาไสย	กมลาไสย	-
7	เมือง	บึงวิชัย	-
8	เมือง	ขมิ้น	-
9	เมือง	ลำพาน	-
10	ร่อนคำ	เหล่าอ้อย	-
11	ร่อนคำ	ร่อนคำ	-
12	กุฉีฯ	จุมจัง	-
13	กุฉีฯ	หนองห้าง	-
14	เขาวง	คุ้มเก่า	-
15	เขาวง	สงเปลือย	-
16	ดอนจาน	ม่วงนา	-
17	ห้วยผึ้ง	หนองอีบุตร	-
18	ห้วยผึ้ง	นิคมห้วยผึ้ง	-
19	หนองกุงศรี	หนองหิน	
20	กมลาไสย	โพนงาม	
21	สหัสขันธ์	นิคมสหัสขันธ์	
22	นามน	ยอดแกง	-
23	ห้วยเม็ก	พิมูล	-
24	ยางตลาด	อุ่มเม่า	-
รวม			9

จากตารางที่ 40 พบว่าตำบลต้นแบบมีเพียง 4 ตำบล (คิดเป็นร้อยละ 17.39) ที่มีแปลงได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน 9 แปลง โดยมากที่สุดที่อำเภอคำมวง ตำบลนาบอน เนื่องจากเกษตรอินทรีย์จะต้องพัฒนาแปลงทำเกษตรแบบอินทรีย์มาต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี และพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องเป็นนา นำฝนเนื่องจากหากเป็นระบบชลประทานจะมีการปนเปื้อนสารเคมีค่อนข้างสูง ควบคุมได้ยาก

ตารางที่ 41 จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP รายตำบล

ที่	อำเภอ	ตำบล	จำนวนแปลงได้รับรอง	
			ข้าว	พืชผัก
1	ร้องคำ	สามัคคี	36	-
2	กุฉี	หนองห้าง	24	2
3	ร้องคำ	ร้องคำ	23	-
4	ร้องคำ	เหล่าอ้อย	13	-
5	นามน	ยอดแกง	12	-
6	ดอนจาน	ม่วงนา	10	-
7	กมลาไสย	กมลาไสย	8	-
8	ดอนจาน	สะอาดชัยศรี	9	-
9	กมลาไสย	โพนงาม	9	-
10	ยางตลาด	อุ่มเม่า	5	-
11	เมือง	ไผ่	-	6
12	เมือง	บึงวิชัย	-	-
13	เมือง	ขมิ้น	-	9
14	เมือง	ลำพาน	-	11
15	เมือง	ภูบ่อ	-	20
16	กุฉี	จุมจัง		36
17	เขาวง	คุ้มเก่า	-	7
18	เขาวง	สงเปลือย	-	14
19	ห้วยผึ้ง	หนองอีบุตร		17
20	ห้วยผึ้ง	นิคมห้วยผึ้ง	-	80
21	คำม่วง	นาบอน	-	-
22	หนองกุงศรี	หนองหิน		27
23	สหัสขันธ์	นิคมสหัสขันธ์		-
24	ห้วยเม็ก	พิมูล	-	-
รวม			149	229

จากตารางที่ 41 พบว่าตำบลต้นแบบ ที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ประเภทข้าว 10 ตำบล จำนวน 149 ราย โดยมากที่สุดที่ ตำบลสามัคคี อำเภอร้องคำ รองลงมาคือตำบลหนองห้างและร้องคำจำนวน 24,23 แปลงตามลำดับ ส่วนการรับรองมาตรฐาน GAP พืชผัก มีจำนวน 11 ตำบล 229 แปลง มากที่สุดที่ ตำบลนิคมห้วยผึ้ง รองลงมาคือ ตำบลจุมจัง และ ภูบ่อ จำนวน 36,20 แปลง ตามลำดับ

ตารางที่ 42 รายชื่อทะเบียนผู้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่ตำบลนารอง

ที่	ชื่อ -สกุล ผู้ขอการรับรอง	สถานที่ผลิต/ประกอบการ						พื้นที่ (ไร่)	รหัสรับรอง	วันที่รับรอง	วันหมดอายุ	ขอบข่ายการ รับรอง	ผลิตผล/ผลิตภัณฑ์ที่รับรอง
		เลขที่	หมู่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด						
1	นางสงบ จันทะโส	7	11	นาบอน	นาบอน	คำม่วง	กาฬสินธุ์	0.25	TAS : 4884	16 มี.ค. 55	15 มี.ค. 56	สมุนไพรและ เครื่องเทศ	ขมิ้นชัน
2	นางแก่นจันทร์ สาระพันธ์	72	1	นาบอน	นาบอน	คำม่วง	กาฬสินธุ์	0.25	TAS : 4885	16 มี.ค. 55	15 มี.ค. 56	สมุนไพรและ เครื่องเทศ	ขมิ้นชัน
3	นางเอ้ การคิด	66	1	นาบอน	นาบอน	คำม่วง	กาฬสินธุ์	0.25	TAS : 4886	16 มี.ค. 55	15 มี.ค. 56	สมุนไพรและ เครื่องเทศ	ขมิ้นชัน
4	นางนวลเนตร สุรินนา	63	1	นาบอน	นาบอน	คำม่วง	กาฬสินธุ์	0.25	TAS : 4887	16 มี.ค. 55	15 มี.ค. 56	สมุนไพรและ เครื่องเทศ	ขมิ้นชัน
5	นายสำราญ ถิ่นรัมย์	1	5	โนน สะอาด	ไผ่	เมือง	กาฬสินธุ์	1	TAS : 4534	18 มี.ค. 55	17 มี.ค. 56	พืชผัก	โหระพา แมงลัก ผักกาดหอม ผักชีลาว ผักชี ผักบุ้ง ฟักทอง มะเขือเทศ ตะไคร้ กระเพรา บวบหอม ผักหวานบ้าน กุยช่าย ผักกาดหอม ฟริก มะละก่ คะน้า มะเขือเปราะ ผักหวานบ้าน กุยช่าย ผักกาดหอม ฟริก มะละก่ คะน้า มะเขือเปราะ

6	นายวินิจ ถิษฐ์ผาด	167	8	หนองแขวง ใหญ่	ภูป้อ	เมือง	กาฬสินธุ์	10.75	TAS : 4535	18 มี.ค. 55	17 มี.ค. 56	ผสมผสาน	มะเขือเปราะ มะเขือเทศ หอมแบ่ง ถั่วฝักยาว ผักกวางตุ้ง ผักชี ก้าน้ำ หว่า ผักบุ้ง
7	นายสุภัทรชัย หันจรัส	20	14	คำไผ่	สามัคคี	ร่องคำ	กาฬสินธุ์	17	TAS : 4588	23 พ.ค. 55	22 พ.ค. 56	ผสมผสาน	มะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ ก้าน้ำ ผักหวานบ้าน ชะอม ตะไคร้ หน่อไม้ไผ่เลี้ยง
8	นางทองมี อังคนิต	15	14	คำไผ่	สามัคคี	ร่องคำ	กาฬสินธุ์	2	TAS : 4589	23 พ.ค. 55	22 พ.ค. 56	ไม้ผล	ก้าน้ำ (น้ำหว่า ก้าน้ำหอม)
9	นางสุประภา แสงวิเศษ	59	5	เหล่าเชียง	สามัคคี	ร่องคำ	กาฬสินธุ์	3	TAS : 4590	23 พ.ค. 55	22 พ.ค. 56	ผสมผสาน	ตะไคร้ มะละกอก้าน้ำ (ก้าน้ำหอม ก้าน้ำน้ำหว่า)

ตารางที่ 43 ทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับรองแปลงมาตรฐาน GAP จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่นาร่อง ประเภทข้าว

ที่	ชนิด สินค้าเกษตร	ชื่อ	ที่อยู่					รหัส ไปรษณีย์	รหัสใบรับรอง
			เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด		
1	ข้าวดอกมะลิ 105	นางจำเนียร บุญสิงห์ทอง	53	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02832
2	ข้าวดอกมะลิ 105	นางดวงจันทร์ สิ้นธุ์ภูมิ	183	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02833
3	ข้าวดอกมะลิ 105	นายบุญมี นาใจดี	144	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02834
4	ข้าวดอกมะลิ 105	นางวิจิตร ดอนสินเพิ่ม	32	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02835
5	ข้าวดอกมะลิ 105	นายสมัย นาชัย	143	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02836
6	ข้าวดอกมะลิ 105	นางสังวาล แสงพรหม	89	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02837
7	ข้าวดอกมะลิ 105	นายสิงห์ นาใจคง	102	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02838
8	ข้าวดอกมะลิ 105	นายอนันต์ ดอนแกลง	135	3	กมลาไสย	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02839
9	ข้าวดอกมะลิ 105	นายคำจันทร์ โคตะเพชร	9	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02875
10	ข้าวดอกมะลิ 105	นายคำใบ โคตะเพชร	10	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02876
11	ข้าวดอกมะลิ 105	นายทวีศักดิ์ เขตมรรคา	35	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02877
12	ข้าวดอกมะลิ 105	นางทองพัน โคตะรุโพธิ์	46	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02878
13	ข้าวดอกมะลิ 105	นายบุญเคน ชุบลนิจ	18	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02879
14	ข้าวดอกมะลิ 105	นายประจวบ อัดไธ	26	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02880
15	ข้าวดอกมะลิ 105	นางประยูร อูระภา	12	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02881
16	ข้าวดอกมะลิ 105	นางเพชรภา หมั่นสร้าง	25	3	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02882

ที่	ชนิดสินค้าเกษตร	ชื่อ สกุล	ที่อยู่					รหัสไปรษณีย์	รหัสใบรับรอง
			เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด		
17	ชาวดอกลมลิ 105	นายไสว โคตะเพชร	2	4	โพนงาม	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	46130	กษ 09-22-4400 -53-02884
18	กข6	นางสาวกองคำ จิตจักร	9	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00038
19	กข6	นายกี้ ทะเสนอด	61	5	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00039
20	กข6	นายคำถาว จิตจักร	11	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00040
21	กข6	นายจำรัส ศิริปะกะ	32	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00041
22	กข6	นายเชิดชัย ไชยจันทร์	100	6	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00042
23	กข6	นายคมศักดิ์ ไชยจันทร์	96	6	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00043
24	กข6	นายถาวร สุระเสียง	201	6	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00044
25	กข6	นางทิวา อัฐนาค	24	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00045
26	กข6	นายไทยเรือง ปักไคหัง	62	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00046
27	กข6	นายนิกร ศรีพอ	11	7	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00047
28	กข6	นายบรรจง สุระเสียง	96	4	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00048
29	กข6	นายบุญขึ้น สกุลสุธา	90	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00049
30	กข6	นายประวัตติ สุระเสียง	98	8	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00050
31	กข6	นายประสาท วรจิน	51	4	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00051
32	กข6	นายประเสริฐ คนซื่อ	41	6	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00052
33	กข6	นายพิรภัย ปัทมวราง	154	1	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00053
34	กข6	นายไพฑูรย์ สุระเสียง	292	1	หนองห้าง	กุฉินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00054

35	กข6	นายมนตรี ศิริปะกะ	13	8	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00055
36	กข6	นายศ ชินโท	101	4	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00056
37	กข6	นางสถิตย์ โคตรพัฒน์	84	8	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00057
38	กข6	นายสนธิ์ ปุณจันทร์	30	8	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00058
39	กข6	นายเสถียร จันศิริสา	93	8	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00059
40	กข6	นายอมร อัฐนาค	43	4	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00060
41	กข6	นายอุดม สุอานาจ	10	8	หนองห้าง	ภูมินารายณ์	ภาพสินธุ์	46110	กษ 09-22-9001 -53-00061
42	ขาวดอกมะลิ 105	นายเดือน แคนดงขี้	32	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-4400 -53-03032
43	ขาวดอกมะลิ 105	นายประทวน ประชาชิต	73	3	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-4400 -53-03033
44	กข6	นายเกิด ฐานโสภาส	43	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00098
45	กข6	นายชาญ วงษ์ศิลป์	1	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00099
46	กข6	นายบุญศรี จันอุ่มเมา	30	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00100
47	กข6	นายประจักษ์ ศรีเมือง	17	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00101
48	กข6	นายพิชิต ศรีเมือง	88	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00102
49	กข6	นายสุณี ปัตถารัตน์	16	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00103
50	กข6	นายเสมียน ดอนภิรมย์	18	5	สะอาดไชยศรี	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00104
51	กข6	นางคำพ่อน ชัยเลิศ	45	7	ม่วงนา	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00088
52	กข6	นายชารี สารการ	29	4	ม่วงนา	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00089
53	กข6	นางต้อยตา ภารสถิตย์	120	1	ม่วงนา	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00090
54	กข6	นายทองสุข จำปาศรี	10	5	ม่วงนา	ดอนจาน	ภาพสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00091

55	กข6	นางบัวรัตน์ ถิษฐ์ประดิษฐ์	4	5	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00092
56	กข6	นายบุญคอย ตำราญรส	89	5	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00093
57	กข6	นายบุญมา เขจรักษ์	7-ม.ค.	1	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00094
58	กข6	นายฝอยลม ผลชื่น	44	8	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00095
59	กข6	นางโพธิ์ศรี พรหมโสภา	1	7	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00096
60	กข6	นายสมพงษ์ นันผาด	166	5	ม่วงนา	ดอนจาน	กาฬสินธุ์	46000	กษ 09-22-9001 -53-00097
61	กข6	นายบุญเคน ระวีวรรณ	21	2	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00123
62	กข6	นางสาวบุญชอบ ถิลาบุษ	9	2	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00124
63	กข6	นายบุญเพ็ง ปรีวาสนา	11	9	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00125
64	กข6	นายบุญมี แสงวรบุตร	14	17	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00126
65	กข6	นางประเทือง แก้วจุฬาศรี	34	12	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00127
66	กข6	นายประยูร ไชยนาเวียง	11	17	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00128
67	กข6	นางพิทยา ศรีสุลย์	173	4	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00129
68	กข6	นายมีเดช พลพุทธา	6	2	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00130
69	กข6	นายคุณ หมั่นบำรุง	4	2	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00131
70	กข6	นายหนูรักษ์ สันตะนาโท	1	15	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00132
71	กข6	นายอภิวัฒน์ น้อยพลี	38	13	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00133
72	กข6	นายอุทัย ผลวงศ์	24	10	ยอดแกง	นามน	กาฬสินธุ์	46230	กษ 09-22-9001 -53-00134
73	ขาวดอกมะลิ 105	นางดวงทิพย์ นาชัยทอง	114	8	อุ่มเม่า	ยางตลาด	กาฬสินธุ์	46120	กษ 09-22-4400 -53-03157
74	ขาวดอกมะลิ 105	นายวิศักดิ์ เหล่าก้อนคำ	3	8	อุ่มเม่า	ยางตลาด	กาฬสินธุ์	46120	กษ 09-22-4400 -53-03158

75	ชาวดอกมะลิ 105	นายทองแดง ภูพลบุตร	143	8	อุ้มแม่	ขาดตลอด	ภาพสินธุ์	46120	กษ 09-22-4400 -53-03159
76	ชาวดอกมะลิ 105	นายสงวน ชิตบุตร	7	8	อุ้มแม่	ขาดตลอด	ภาพสินธุ์	46120	กษ 09-22-4400 -53-03160
77	ชาวดอกมะลิ 105	นางอุ้นจิตร ภูภักดี	21	8	อุ้มแม่	ขาดตลอด	ภาพสินธุ์	46120	กษ 09-22-4400 -53-03161
78	ชาวดอกมะลิ 105	นางคำดี เกื้อกุลดิง	5	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03162
79	ชาวดอกมะลิ 105	นายคำพันธ์ อันโนนจารย์	36	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03163
80	ชาวดอกมะลิ 105	นายคำพันธ์ เขียวพันธ์	32	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03164
81	ชาวดอกมะลิ 105	นางจันทร์คือ คำศรีนวน	24	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03165
82	ชาวดอกมะลิ 105	นางจำปา อันโนนจารย์	31	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03166
83	ชาวดอกมะลิ 105	นางนันทิยา ศรีอ่อน	26	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03167
84	ชาวดอกมะลิ 105	นายบัณฑิต กมลเขต	95	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03168
85	ชาวดอกมะลิ 105	นายประครอง นากูมา	17	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03169
86	ชาวดอกมะลิ 105	นายเปลง กมลสาร	32	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03170
87	ชาวดอกมะลิ 105	นางไพรัตน์ คำลัียงส์	25	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03171
88	ชาวดอกมะลิ 105	นางเรืองฤทธิ์ ระดาชัย	30	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03172
89	ชาวดอกมะลิ 105	นางวรรณดี สุวรรณกลาง	42	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03173
90	ชาวดอกมะลิ 105	นางวรรณดี สุวรรณกลาง	42	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03174
91	ชาวดอกมะลิ 105	นางวิเนียร สายโรจน์	50	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03175
92	ชาวดอกมะลิ 105	นายวิรัช ศิริภักดี	39	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03176
93	ชาวดอกมะลิ 105	นางศิริอร สายโรจน์	19	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03177
94	ชาวดอกมะลิ 105	นายสมจิตร ทวีพงษ์	37	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03178

95	ชาวดอกมะลิ 105	นางสมขงค์ ประชาโรจน์	47	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03179
96	ชาวดอกมะลิ 105	นายสุทัศน์ พรหมดี	62	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03180
97	ชาวดอกมะลิ 105	นายเหรียญ นากูมา	58	11	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03181
98	ชาวดอกมะลิ 105	นางอัมไพร์ อันโนนจารย์	4	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03182
99	ชาวดอกมะลิ 105	นายอัมมอน อันโนนจารย์	52	5	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03183
100	ชาวดอกมะลิ 105	นายอัสวิน โพธิกุลไสย	102	10	ร้องคำ	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03184
101	ชาวดอกมะลิ 105	นางกุหลาบ ภูเกษม	3	4	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03185
102	ชาวดอกมะลิ 105	นายคำ โพธิกมล	23	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03186
103	ชาวดอกมะลิ 105	นายคำปน สุโพรง	66	15	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03187
104	ชาวดอกมะลิ 105	นางคำสี มาตนาเรียง	13	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03188
105	ชาวดอกมะลิ 105	นายเจริญ ขามฟาด	9	12	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03189
106	ชาวดอกมะลิ 105	นายไชยณรงค์ วงศ์กาไสย	26	10	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03190
107	ชาวดอกมะลิ 105	นายศิริก วงพิเดช	46	11	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03191
108	ชาวดอกมะลิ 105	นายทองบ่อ ขุบลชิต	29	9	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03192
109	ชาวดอกมะลิ 105	นายนิคม คำพิลา	50	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03193
110	ชาวดอกมะลิ 105	นายบัวลอย สารีแก้ว	14	11	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03194
111	ชาวดอกมะลิ 105	นายบุญเพ็ง ภักดีหาร	62	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03195
112	ชาวดอกมะลิ 105	นายบุญเพ็ง บุญเวส	10	4	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03196
113	ชาวดอกมะลิ 105	นายบุญเลี้ยง ทวีโชติ	88	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03197
114	ชาวดอกมะลิ 105	นายบุญโฮม คุ่มนาเรียง	3	8	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพลื่นจู้	46210	กษ 09-22-4400 -53-03198

115	ชาวดอกมะลิ 105	นายปิ่น แสนเมืองจีน	41	14	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03199
116	ชาวดอกมะลิ 105	นางเปลี่ยน โกคาเพชร	60	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03200
117	ชาวดอกมะลิ 105	นายพุทธา คลังทอง	29	4	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03201
118	ชาวดอกมะลิ 105	นายมนตรี สารนาเรียง	62	10	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03202
119	ชาวดอกมะลิ 105	นางมาลี บุญเวส	27	3	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03203
120	ชาวดอกมะลิ 105	นายวิชัย ตาเกีมนอก	41	15	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03204
121	ชาวดอกมะลิ 105	นายสงวน เอกพันธ์	23	3	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03205
122	ชาวดอกมะลิ 105	นายสมร จำปารักษ์	32	11	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03206
123	ชาวดอกมะลิ 105	นายสมหมาย สีสีฐาน	36	10	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03207
124	ชาวดอกมะลิ 105	นายสมัย ผดุงศักดิ์	2	2	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03208
125	ชาวดอกมะลิ 105	นายสว่าง สุเทวี	1	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03209
126	ชาวดอกมะลิ 105	นายสังคม แคนระเปียบ	2	5	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03210
127	ชาวดอกมะลิ 105	นางสังวาร์ สารนาเรียง	7	15	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03211
128	ชาวดอกมะลิ 105	นางสีทา จงชมผา	21	5	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03212
129	ชาวดอกมะลิ 105	นายสุก กมลตรี	6	11	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03213
130	ชาวดอกมะลิ 105	นายสุทนต์ ไหนเทศ	89	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03214
131	ชาวดอกมะลิ 105	นายสุทนต์ ไหนเทศ	87	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03215
132	ชาวดอกมะลิ 105	นายเสถียร มาคนาเรียง	3	7	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03216
133	ชาวดอกมะลิ 105	นายเสร็จ สายโรจน์	55	15	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03217
134	ชาวดอกมะลิ 105	นางอมรรัตน์ สารพันธ์	47	6	สามัคคี	ร้องคำ	ภาพสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03218

135	ชาวดอกมะลิ 105	นางอ่อนลี เขาวเสริฐ	64	7	สามัคคี	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03219
136	ชาวดอกมะลิ 105	นายอุดม ชื่นราม	28	14	สามัคคี	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03220
137	ชาวดอกมะลิ 105	นางกัลยา ศรีธารักษ์	18	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03221
138	ชาวดอกมะลิ 105	นางจันทรา เกื้อกุลสิง	7	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03222
139	ชาวดอกมะลิ 105	นางบุญชู กำแพงหล่อ	13	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03223
140	ชาวดอกมะลิ 105	นายบุญล้วน พลชีวา	12	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03224
141	ชาวดอกมะลิ 105	นางบุญหนา น้อยอามาตย์	8	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03225
142	ชาวดอกมะลิ 105	นางพรรณี ระคาตย	21	1	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03226
143	ชาวดอกมะลิ 105	นางพิกุล ศรีประทุม	17	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03227
144	ชาวดอกมะลิ 105	นางมะลิดา หินแก้ว	2	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03228
145	ชาวดอกมะลิ 105	นางสมบัติ สอนโพนงาม	25	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03229
146	ชาวดอกมะลิ 105	นางสมหวัง เขาวนิจ	1	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03230
147	ชาวดอกมะลิ 105	นางหงสาวดี กมลสินธุ์	34	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03231
148	ชาวดอกมะลิ 105	นายหนูแดง กมลภพ	30	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03232
149	ชาวดอกมะลิ 105	นายอุทัย ระคาฤทธิ์	15	2	เหล่าอ้อย	ร้องคำ	กาฬสินธุ์	46210	กษ 09-22-4400 -53-03233

ตารางที่ 44 ทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับรองแปลงมาตรฐาน GAP จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่นำร่อง ประเภทพืชผัก

ที่	ชนิด	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่						รหัส	มาตรฐาน	รหัสใบรับรอง
	สินค้าเกษตร		เลขที่	หมู่ ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ไปรษณีย์	สินค้าเกษตร	
1	ข้าวโพดฝักสด	นายสมโภชน์ แวงวรรณ	30	6	หัวนาคำ	หนองอูบุด	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32327355011
2	ข้าวโพดหวาน	นายประชิด ศรีเสน	20/1	7	นาวี	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32350662011
3	ข้าวโพดหวาน	นางคุณ เครือศรี	216	16	หนองตากไผ่	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329949011
4	ข้าวโพดหวาน	น.สพ.สุสุข ออบพัง	140	6	นาวี	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32350659011
5	ข้าวโพดหวาน	นายไพโรจน์ พลกล้า	111	7	นาวี	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32350663011
6	มะละกอ	นายสัมฤทธิ์ พลทิพย์	5	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389341121
7	มะละกอ	นางทองมี ไชยประโคน	84	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36377474121
8	มะละกอ	นางสาวบุสดี หมูลลี	167	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36377434121
9	มะละกอ	นางสาวเพ็ญศรี หมูลลี	96	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36377448121
10	มะละกอ	นายทองสุข แสงผา	21	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389340121
11	มะละกอ	นายศักดิ์สุนทร ฟองเนตร	100	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389339121
12	มะละกอ	นางสาคร รัตธี	100	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389338121
13	มะละกอ	น.ส.ดวงมณี นามบุญลือ	56	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389337121
14	มะละกอ	นายทองคูณ ไวยกรรณ์	116	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389336121
15	มะละกอ	นางสุชี ประทุมชาติ	159	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389335121
16	มะละกอ	นางนริศราพร ศรีชมภู	20	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389334121
17	มะละกอ	นายสมบัติ พลทิพย์	147	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389333121
18	มะละกอ	นายสุริวงศ์ สาระพันธ์	144	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389332121
19	มะละกอ	นางบุญจิตา พลภักษาดี	42	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389331121
20	มะละกอ	นางรัตนพร นามสง่า	104	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389330121
21	มะละกอ	นายบุญมี ญาณเสถียร	120	13	ห้วยฝา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36389329121

22	มะละกอ	นางอ้อย ศรีแสนตอ	25	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389328121
23	มะละกอ	นางสุดทิมมา เขาวงค์	48	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36377438121
24	มะละกอ	นายแสงอรุณ พฤกษชาติ	42	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36377466121
25	มะละกอ	นายศักดิ์ พฤกษชาติ	92	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389327121
26	มะละกอ	นางฉวีวรรณ วารินทร์	137	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389326121
27	มะละกอ	นายพัน สุระ	41	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389325121
28	มะละกอ	นายถนอม ชินศิริ	151	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389324121
29	มะละกอ	นางมนต์ ประจวบบุญ	72	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผั่ง	ห้วยผั่ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36389323121
30	กะหล่ำปลี	นายประพาส สุรินนา	180	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355670301
31	กะหล่ำปลี	นางบังอร ภูชนาม	183	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355677301
32	กะหล่ำปลี	นายแสวง คงมูล	181	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355672301
33	กะหล่ำปลี	นายทองนาค ถินประสาท	172	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355675301
34	กะหล่ำปลี	นางชม พันธุ์สุวรรณ	178	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355669301
35	กะหล่ำปลี	นายชวน คำสถิตย์	86	7	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355673301
36	กะหล่ำปลี	นางบัวโล พรหมรัตน์	177	2	สะอาดสมศรี	ภูโป	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37370163301
37	ผักชีฝรั่ง	นางมาลัยทอง ไชยเอนก	90	9	-	หนองห้าง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33377512364
38	ผักชีฝรั่ง	นางแก่นจันทร์ วรรณรส	100	8	-	หนองห้าง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33377514364
39	ถั่วลิสง	นางสมคิด คำสุข	72	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32329690018
40	ตะไคร้	นายรุ่งศักดิ์ ท้าวบุตร	73	15	หนองแซ่	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33326427036
41	กล้วย	นายรุ่งศักดิ์ ท้าวบุตร	73	15	หนองแซ่	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326427102
42	ตะไคร้	นางจ้านงค์ อุ่นเมือง	201	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375361036
43	กล้วย	นางจ้านงค์ อุ่นเมือง	201	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375361102
44	ถั่วลิสง	นางเสาวลักษณ์ ลือฉาย	59	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377622018
45	ถั่วลิสง	นายจันทา ตลบหอม	70	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377623018
46	ถั่วลิสง	นางลัดดา พิกุล	76	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377624018
47	ถั่วลิสง	นายบุญมี วรสิทธิ์	227	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377627018
48	ถั่วลิสง	นางประครอง โคตรศรี	208	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูนิหารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377628018

49	ถั่วลิสง	นางนาลอน ศรีบรรดิษฐ์	120/1	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377631018
50	ถั่วลิสง	นางบัวลา ใต้	108	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377632018
51	ถั่วลิสง	นางอรทัย ธรรมศิริ	266	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377634018
52	ถั่วลิสง	นางพนนี พิมพ์	216	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377635018
53	ถั่วลิสง	นางสมพาน ประพานศรี	174	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377636018
54	ถั่วลิสง	นางนอม ไชยศรี	141	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377637018
55	ถั่วลิสง	นายมงคล จารัตน์	222	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377638018
56	ถั่วลิสง	นางคัตหา กองมี	111	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32377639018
57	ตะไคร้	นางสมกรวย ทักษา	59	12	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375331036
58	กล้วย	นางสมกรวย ทักษา	59	12	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375331102
59	ตะไคร้	นางไข วิชัยศรี	74	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375332036
60	กล้วย	นางไข วิชัยศรี	74	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375332102
61	ตะไคร้	นายวิไล ศรีรักษ์	62	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375333036
62	กล้วย	นายวิไล ศรีรักษ์	62	6	โคกกลาง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375333102
63	ตะไคร้	นางสำเนียง แจ้งสุข	27	4	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375334036
64	กล้วย	นางสำเนียง แจ้งสุข	27	4	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375334102
65	ตะไคร้	นายณัฐวุฒิ ศรีฮุย	45	4	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375335036
66	กล้วย	นายณัฐวุฒิ ศรีฮุย	45	4	นาเหนือ	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375335102
67	ตะไคร้	นายฉลาด สิงโคตร	7	9	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375336036
68	กล้วย	นายฉลาด สิงโคตร	7	9	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375336102
69	ตะไคร้	นายปัญญา สิทธิอมร	8	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375337036
70	กล้วย	นายปัญญา สิทธิอมร	8	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375337102
71	ตะไคร้	นายพงศธร เวียงวิเศษ	105	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375338036
72	กล้วย	นายพงศธร เวียงวิเศษ	105	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375338102
73	ตะไคร้	นายผจญ ฐะพันธ์	-	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375339036
74	กล้วย	นายผจญ ฐะพันธ์	-	1	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375339102
75	ตะไคร้	นายพิสิทธิ์ มะราชสี	8	9	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินารายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-33375341036

76	กล้วย	นายพิสิทธิ์ มะราชสี	8	9	จุมจั่ง	จุมจั่ง	ภูมินรายณ์	กาฬสินธุ์	46110	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375341102
77	กล้วย	นายวงศ์เดช ศรีสวัสดิ์	103/1	1	กุกตอแก่น	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375358102
78	มะละกอ	นายวงศ์เดช ศรีสวัสดิ์	103/1	1	กุกตอแก่น	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375358121
79	กล้วย	นายตะวันกล้า นิละปะกะ	95/3	9	ม่วงไข่	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375352102
80	มะละกอ	นายตะวันกล้า นิละปะกะ	95/3	9	ม่วงไข่	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375352121
81	กล้วย	นายวิเศษ คำไชโย	191	9	ม่วงไข่	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375349102
82	มะละกอ	นายวิเศษ คำไชโย	191	9	ม่วงไข่	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375349121
83	กล้วย	นายเดชา อัยวรรณ	11/1	4	โนนสะอาด	คุ่มเกล้า	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375350102
84	มะละกอ	นางพรณา แข็งขันธุ์	13	4	กุดบอด	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375348121
85	กล้วย	นางเทียนทอง หาศิริ	1	1	ดอนสวรรค์	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375353102
86	มะละกอ	นางเทียนทอง หาศิริ	1	1	ดอนสวรรค์	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375353121
87	ข้าวโพดหวาน	นางนาริรัตน์ ศรีหาตา	26/1	9	ดอนสว่าง	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350660011
88	ข้าวโพดหวาน	นายไสย ศรีมูล	129	11	ดอนจะหาราบ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350647011
89	ข้าวโพดหวาน	นางสมัย บาลเพชร	38/1	7	นาวิ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350648011
90	ข้าวโพดหวาน	นางสัมพันธ์ บาลเพชร	5	15	ดอนฮูฮ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350650011
91	ข้าวโพดหวาน	นางบังอร กุลชาติ	73/1	16	หนองตากไ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350652011
92	ข้าวโพดหวาน	นางสมบุญ นรบัติ	91	5	ดอนฮูฮ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350654011
93	ข้าวโพดหวาน	นางอุไร บาลเพชร	71/1	16	หนองตากไ	สงเปลือย	เขาวง	กาฬสินธุ์	46160	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350655011
94	พุทรา	น.ส.เพชรลักษณ์ พันธุ์สงวน	144	10	ขม้น	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342270114
95	พุทรา	นายสมสวาท ปัตลา	32	6	ขม้น	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36368104114
96	ไผ่	นางเครือวัลย์ น้อยนาจารย์	31	6	โคกใหญ่	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37354864418
97	ไผ่	นายสมจิต อัมรักษา	45	4	นาโก	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37354866418
98	พุทรา	นางแต้ม สันประภา	29	6	ขม้น	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36368166114
99	ไผ่	นายสงวน อัมจำรอง	130	10	โนนนคร	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37377402418
100	ไผ่	นางเล็ก จำเริญสัตย์	45	7	คำปลาผา	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37377395418
101	ไผ่	น.ส.อุสา นระแสน	129	10	โนนนคร	ขม้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37377397418
102	ผักหวานบ้าน	นางขวัญนุช ขวัญศิริมณี	108	5	โจด	ไผ่	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37329422371

103	ผักหวานบ้าน	นายนคร จันทริมา	26	5	โนนสะอาด	ไผ่	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37377485371
104	กล้วย	น.สมันตนา เล็กสมบุรณ์	35/5-6	-	-	ไผ่	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375502102
105	ไผ่	นายนคร จันทริมา	26	5	โนนสะอาด	ไผ่	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37354862418
106	กล้วย	นางวันชลี คลพร	175	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375518102
107	กล้วย	นางบุญรอด การผุด	19	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36375514102
108	ไผ่	นางบุญรีน คำเจริญ	190	8	ทุปอ	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37354155418
109	กล้วย	นายสุริชัย พันธุ์สุวรรณ	173	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36355668102
110	คะน้า	นายสุริชัย พันธุ์สุวรรณ	173	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37355668301
111	กล้วย	นางพรม ไร่เกื้อ	185	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36355674102
112	กล้วย	นางบังอร ภูชนาม	183	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36355677102
113	กล้วย	นางบัวไล พรหมรัตน์	177	2	สะอาดสมศรี	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36370163102
114	มะม่วง	นางจาวรรณ ถิตย์ผาด	167	8	หนองแขวงใหญ่	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329419125
115	มะม่วง	นายพนม แก้วปัญญา	202	9	ห้วยหนองแสง	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329421125
116	มะม่วง	นายบุญมี การหาญ	23	5	หนองแขวงเหนือ	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342312125
117	ไผ่	นายวิเชียร มีบุญ	77	8	หนองแขวงใหญ่	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37354847418
118	มะม่วง	นายอรุณ อุดมรัตน์	190	3	หนองแขวงใต้	ขมิ้น	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326742125
119	มะม่วง	นายคำหม้อย นามแก้ว	1	8	หนองแขวงเหนือ	ทุปอ	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326758125
120	มะนาว	นายบุญมา ประทุมวัน	118	16	ทุ่งสว่าง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326765398
121	ชะอม	นางเข้ม สุทธิประภา	24	10	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326786390
122	ชะอม	นายวัชรพงษ์ อักษรราชา	11	10	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36326792390
123	มะม่วง	นายคำบล นันทะแสน	160	16	ทุ่งสว่าง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342271125
124	ชะอม	นางปิ่น เทียบศิริ	46	10	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342272390
125	ชะอม	นางหนู ภูเขมา	112	13	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342273390
126	ชะอม	นางมะลิ ภูวาคำ	29	13	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342274390
127	ชะอม	นางสมร อุ่นเจริญ	53	13	ดงเมือง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36342275390
128	ชะอม	นางหนูแดง ปรีแผ้ว	7	3	คำไผ่	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329455390
129	มะนาว	นายจงมีชัย ภารสุวรรณ	214	15	โนนยาง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36377569398

130	มะนาว	นางสมควร ชารประเดิม	133	15	โนนยาง	ลำพาน	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36377576398
131	ไผ่	นายบำรุง ทิลาภิรักษ์	110	2	คำไผ่	ไผ่	เมืองกาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์	46000	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37377398418
132	มะม่วง	นายประดิษฐ์ สัตย์เลิง	101	6	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365778125
133	มะม่วง	นายสุตใจ ศรีพอ	179	2	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365755125
134	มะม่วง	นายชาญชัย ประทุมพล	24	4	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365706125
135	มะม่วง	นางสาวสุวรรณ ศรีพุทธา	47	2	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365749125
136	มะม่วง	นางรอง จิตจักร	73	2	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365750125
137	มะม่วง	นายสวัสดิ์ จิตจักร	40	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36365751125
138	มะม่วง	นายอดุลย์ ศรีพวงมาลัย	133	9	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36372727125
139	มะม่วง	นายวรพงศ์ เขตสันเทียะ	116	9	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328846125
140	มะม่วง	นายสุรสิทธิ์ เพลินจิตต์	26	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328847125
141	มะม่วง	นางเบญจวรรณ สารเมืองโสม	92	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328848125
142	มะม่วง	นายเสมียน สิมมาวงษ์	44	6	หนองหิน	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328849125
143	มะม่วง	นายสำราญ พันธิ์ศิริ	29	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328850125
144	มะม่วง	นายอดุลย์ คำสว่าง	110	2	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328851125
145	มะม่วง	นายสมพร ทองภู	83	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328853125
146	มะม่วง	นางม้วย จอมทอง	126	4	หนองหิน	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328856125
147	มะม่วง	นายบรรทอง ลั่นทองเหลือง	22	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328857125
148	มะม่วง	นายเคน จิตจักร	72	2	-	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328858125
149	มะม่วง	นางบุญโฮม จิตจักร	46	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327198125
150	มะม่วง	นายสถิตย์ กุลชนะรงค์	12	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328864125
151	มะม่วง	นายจันทร์ ศรีพวงมาลัย	5	9	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328869125
152	มะม่วง	นายทองเลี่ยน บุตรวงศ์	88	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328870125
153	มะม่วง	นายสมนึก โกสุม	30	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36328871125
154	มะม่วง	นางไย ปานกลาง	18	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327187125
155	มะม่วง	นายผ่อง จิตจักร	32	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327188125
156	มะม่วง	นางลำดวน ภูสีนาค	94	2	หนองบัวขุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327190125

157	มะม่วง	นางสาวแว่นใจ ภูจอมจิตร	13	2	หนองบัวชุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327191125
158	มะม่วง	นายทวี มูลคำมี	4	9	หนองบัวชุม	หนองหิน	หนองกุงศรี	กาฬสินธุ์	46220	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327192125
159	ข้าวโพดฝักสด	นางบวร บุ่งนาแซง	97	4	หนองฮีบุตร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350757011
160	ข้าวโพดฝักสด	นายสุภาพ ชินศิริ	64	3	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350758011
161	ข้าวโพดฝักสด	นางบุญเนียม พานิชย์ดี	137	3	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350759011
162	ข้าวโพดฝักสด	นางกัจจนาส สุทวา	37	3	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350760011
163	ข้าวโพดฝักสด	นางทองม้วน ศิริละ	209	1	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350761011
164	ข้าวโพดฝักสด	นายพานิช สีนรภัช	11	1	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350762011
165	ข้าวโพดฝักสด	นางลำไย เทียบภูเขียว	8	1	หนองฮีบุตร	หนองฮีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32350763011
166	บวบ	นางทองสา ศรียง	95	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327292342
167	บวบ	นางคำหัด ศรียง	57	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327293342
168	บวบ	นายผัน เวียงสมุทร	59	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327294342
169	บวบ	นางด กิณณะรี	62	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327295342
170	บวบ	นายถาวร โกษา	106	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327297342
171	บวบ	นายอำพร ชุมภูเพชร	16	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327298342
172	บวบ	นางพูนจร เอื้อกิจ	105	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327299342
173	ข้าวโพดฝักสด	นายเฉลย สีลา	30	1	คลองอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327303011
174	มะละกอ	นายประมวน ประทุมชาติ	159	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36327305121
175	บวบ	นางหอม ดอกกรัง	3	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327306342
176	บวบ	นายสวัสดิ์ จันทร์น้อย	5	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327307342
177	บวบ	นายทองหล่อด กำเนิดขอนแก่น	28	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327312342
178	บวบ	นายบุญล้อม เอื้อกิจ	29	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327313342
179	บวบ	นายสมร ตรีพงษ์	31	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327315342
180	บวบ	นางน้อย ปิตนัง	85	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37327316342
181	ข้าวโพดฝักสด	นายประเทือง อนุวัฒน์	10	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327324011
182	ข้าวโพดฝักสด	นายจำลอง ทิพย์ศิริ	19	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327325011
183	ข้าวโพดฝักสด	นางพิศมัย ภูน้ำเย็น	28	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327330011

184	ข้าวโพดฝักสด	นายทองคุณ พวงศรี	47	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32327332011
185	ข้าวโพดฝักสด	นายประนอม แผลมฉลาด	182	6	หนองแสง	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32327337011
186	ข้าวโพดฝักสด	นายองอาจ ศรีชาติ	157	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32327339011
187	ข้าวโพดฝักสด	นายขารี ศรีวะสุข	9	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329018011
188	บวบ	นางสายสุนีย์ จำปาม่วง	88	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-37329020342
189	มะละกอ	นายสมาน ระพินพิทักษ์	33	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36329021121
190	ข้าวโพดฝักสด	นายสมดี จันทศักดิ์	6	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329024011
191	มะละกอ	นายประยุทธ์ ญาณเสถียร	120	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36329025121
192	ข้าวโพดฝักสด	นางมณีนรณ พิมพรัส	10	1	คลองอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329026011
193	ข้าวโพดฝักสด	นางพัฒนา ทำนาแพง	11	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329027011
194	ข้าวโพดฝักสด	นายบุญผ่อง สุขเอนก	54	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329030011
195	ข้าวโพดฝักสด	น.ส.อภีวรรณ ภูน้ำเย็น	169	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329031011
196	ข้าวโพดฝักสด	นายนิยม เกตะโร	5	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329038011
197	ข้าวโพดฝักสด	นายสังเวียน ล้ำจุมจัง	23	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329045011
198	ข้าวโพดฝักสด	นายถนอม สีลา	36	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329049011
199	ข้าวโพดฝักสด	นายบุญเพ็ญ นาไชยดี	155	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329051011
200	ข้าวโพดฝักสด	นางบานเย็น ประทุมชาติ	67	2	นาอุดม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329053011
201	ข้าวโพดฝักสด	นายอารีย์ อินทร์อุ้นโชติ	160	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329055011
202	มะละกอ	นายบุญส่ง คณะคาย	80	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36329057121
203	ข้าวโพดฝักสด	นายอาคม ยุระเทศ	31	14	หนองแสง	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329059011
204	ข้าวโพดฝักสด	นายหนูแดง นุ่นภักดี	169	6	หนองแสง	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329060011
205	บวบ	นายสุปัญญา มะลิตัน	83	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-37329061342
206	ข้าวโพดฝักสด	นายวิชัย ดวงจำ	84	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329062011
207	มะละกอ	นายทองศักดิ์ เขาวงศ์	48	13	ห้วยผา	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-36329065121
208	ข้าวโพดฝักสด	นายปัญญา ปริสิทธิ์	100	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329161011
209	ข้าวโพดฝักสด	นางจีราพร ผกาสล	91	12	โนนสมควร	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329162011
210	ข้าวโพดฝักสด	นายสมพร คำทอง	60	10	ไทรงาม	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พืช	กษ 03-9001-2552-32329171011

211	มะละกอ	นายนิพนธ์ ศรีแสนกล	25	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329174121
212	มะละกอ	นางวันเพ็ญ วรตล	36	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329175121
213	มะละกอ	นายกิตติศักดิ์ จันตคาม	153	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329177121
214	มะละกอ	นายสมเดช พุกกะชาติ	89	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329178121
215	มะละกอ	นายยงยุทธ พุกกะชาติ	133	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329181121
216	มะละกอ	นายสมชาย นามสง่า	27	13	ห้วยฝ่า	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-36329183121
217	บวบ	นายจอมขวัญ บุราณเดช	60	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37329186342
218	บวบ	นางนงคริย์ วรชิน	70	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37329187342
219	บวบ	นางสมจันทร์ กิจเอื้อ	53	9	โนนสำราญ	นิคมห้วยผึ้ง	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-37329188342
220	ข้าวโพดฝักสด	นายบุญจันทร์ ธานีวรรณ	41	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32329196011
221	ข้าวโพดฝักสด	นายสัญญา พลนาคี	43	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327358011
222	ข้าวโพดฝักสด	นายสุวรรณ แสงงาม	39	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327385011
223	ข้าวโพดฝักสด	นายขารี ชาวพรมรินทร์	26	6	นาหัวเมย	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327348011
224	ข้าวโพดฝักสด	นายอรุณ ชาวพรมรินทร์	1	6	นิคมหนองบัว	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327349011
225	ข้าวโพดฝักสด	นายประสิทธิ์ นามสง่า	8	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327350011
226	ข้าวโพดฝักสด	นายวิไล โพธิชัย	6	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327351011
227	ข้าวโพดฝักสด	นายประเสริฐ วิชาติ	16	5	นิคมหนองบัว	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327352011
228	ข้าวโพดฝักสด	นายสุนทร โพธิชัย	20	6	หัวนาคำ	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327353011
229	ข้าวโพดฝักสด	นายจร ฝวนิล	24	6	นาหัวเมย	หนองอีบุตร	ห้วยผึ้ง	กาฬสินธุ์	46240	GAP พี่ช	กษ 03-9001-2552-32327354011

บทที่ 5

สรุปผล และบทเรียนจากการทำงาน

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด 4) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการขยายผลและยกระดับการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในแต่ละระดับ และ 5) เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลง และประสิทธิผลการพัฒนาการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

พื้นที่ดำเนินการ แบ่งเป็น **พื้นที่ทั่วไป** บูรณาการความร่วมมือกับโครงการคนดี สุขภาพ รายได้ดี (Kalasin Happiness Model :KHM) จำนวน 18 อำเภอ 135 ตำบล พื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 23 ตำบล และศูนย์เรียนรู้ 6 แห่ง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง **ประชากร** ประกอบด้วย ภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคนอกชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดความรู้จากศูนย์เรียนรู้ ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกษตรกร ในจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง จากผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในแต่ละระดับและที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เครื่องมือเป็นสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สันทนาากลุ่ม เนื้อหาการนำเสนอ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. สรุปผลการศึกษา
 2. อภิปรายผลสรุปบทเรียนจากการทำงาน
 3. ข้อเสนอแนะ
- ดังรายละเอียดที่เสนอต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

1. พัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 9 ด้าน 24 ตัวชี้วัด

1. ด้านสุขภาพอนามัยและความพอเพียงของอาหาร มี 5 ตัวชี้วัด
2. ด้านความเป็นธรรม คุณธรรมและระบบสวัสดิการ มี 1 ตัวชี้วัด
3. ด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหาร มี 4 ตัวชี้วัด
4. ด้านเศรษฐกิจและการหารายได้ มี 2 ตัวชี้วัด
5. ด้านระบบการตลาด และการขนส่ง มี 2 ตัวชี้วัด
6. ด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต มี 3 ตัวชี้วัด
7. ด้านคุณภาพ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต มี 3 ตัวชี้วัด

8. ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร มี 2 ตัวชี้วัด

9. ด้านองค์ความรู้ และนวัตกรรม มี 3 ตัวชี้วัด

2. พัฒนาระบบฐานข้อมูล

2.1 ข้อมูลบัญชีครัวเรือน เป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการเรียนรู้รายรับรายจ่ายของครัวเรือน และสะท้อนข้อมูลของชุมชนเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์จัดทำแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนการยกระดับรายได้ของชุมชนจากผลวิเคราะห์ภาพรวมจาก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 954 ครัวเรือน

- รายได้เฉลี่ย 32,016.83 บาทต่อครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ย 25,739.13 บาทต่อครัวเรือน **คงเหลือ 6,277.71** ต่อปี รายได้ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ได้จากการขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ 62,840,312 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.636
- รายจ่ายเฉลี่ย 25,739.13 บาท ในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ จำนวน 32,103,894 คิดเป็นร้อยละ 30.721 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่าย ค่ายา-สุขภาพอนามัย จำนวน 23,204,852 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.205 และค่าอาหาร จำนวน 22,186,846 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.231 ตามลำดับ
- หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 122,003.30 บาท

2.2 ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน ที่เน้นศึกษาพืชเศรษฐกิจหลัก สัตว์เศรษฐกิจ ภูมิปัญญาการผลิตพืชผัก เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำแผนยกระดับสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยพบว่า

- พืชที่เป็นเศรษฐกิจหลัก คือ ข้าว คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมาเป็นอ้อย และมันสำปะหลัง การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยง ไก่ ร้อยละ 30.5 รองลงมาเลี้ยงวัว ร้อยละ 14.3
- รายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้จากการขายข้าว จำนวน 29,024,715 บาท รองลงมาเป็นอ้อยและยางพารา จำนวน 6,455,823 บาท และ 2,519,400
- แหล่งเงินกู้ ส่วนใหญ่จากธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 65.8 รองลงมาเป็นกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 23.1
- ภูมิปัญญาการผลิตอาหารของครัวเรือน ทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์นำมาเพื่อประโยชน์ในการวางแผนสนับสนุนกระบวนการผลิต

3.การ เสริมสร้างกลไกและกระบวนการความร่วมมือการสร้างความปลอดภัยทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับชุมชน ตำบล และจังหวัด

กลไกและกระบวนการจะบูรณาการและหนุนเสริมภายใต้โครงการกาฬสินธุ์ คนดีสุขภาพดี รายได้ดี โดยมีรูปแบบและกลไกความร่วมมือดังนี้

3.1 กลไกคณะทำงาน ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล

- คณะทำงานระดับจังหวัด มี 3 คณะ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด.และรอง ผวจ.เป็นประธาน
- คณะทำงานระดับอำเภอ มีนายก อบจ.เป็นประธาน
- คณะทำงานระดับตำบล มีนายก อบต.เป็นประธาน

- คณะทำงานระดับชุมชน มีกำนัน/ ผญบ./ประธานชุมชนเป็นประธาน
- จัดตั้งศูนย์ประสานงาน ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล

3.2 การลงนามความร่วมมือ เพื่อสื่อสาร สร้างพันธสัญญา ขับเคลื่อนโครงการได้
ประกาศวาระจังหวัด **ลดการใช้สารเคมีในการเกษตรสู่เมืองเกษตรอินทรีย์**

- 3.3 การเชื่อมต่อชีวิตเป็นเป้าหมายลงสู่พื้นที่
- 3.4 การบูรณาการแผนและกิจกรรมร่วมกัน
- 3.5 การบูรณาการงบประมาณตามกิจกรรม
- 3.6 การสนับสนุนวิชาการและการจัดการ

4.การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้

4.1 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจคณะทำงาน ได้การจัดกระบวนการเรียนรู้
คณะทำงาน แกนนำระดับจังหวัด ตำบล โดยสร้างความเข้าใจและกำหนดแผนการทำงานคณะทำงาน
ระดับจังหวัด 32 คน พัฒนาคณะทำงานระดับตำบลในการจัดเก็บและทำฐานข้อมูลระดับตำบล 46 คน
การพัฒนาศักยภาพแกนนำระดับตำบล กระบวนการทำแผนระดับตำบล 1,500 คน อบรมเชิง
ปฏิบัติการการจัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือนและแผนความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับ
ชุมชนและครัวเรือน สำหรับแกนนำชุมชนต้นแบบ 170 หมู่ 680 คน พัฒนาแกนนำครัวเรือน ต้นแบบ
8,500 ครัวเรือน

4.2 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้กับ ชุมชน ท้องถิ่น ส่วน
ราชการ ผ่านกลไกโครงการหลักคือคนดี สุขภาพดี รายได้ดีในพื้นที่ตำบลนำร่อง ของหน่วยงานราชการ
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้จัดเป็นฐาน
การเรียนรู้ กลุ่มผู้เข้าเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นแกนนำระดับตำบลและชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มปฏิบัติการตามแผนของ
ชุมชน และนำไปขยายผลในชุมชนและครัวเรือนเช่นทำปุ๋ยชีวภาพ หลุมพองเพียง ปลูกผักปลอดสารพิษ น้ำ
สุขภาพ

- ศูนย์เรียนรู้บ้านนาบอน อำเภอคำม่วง พัฒนาฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 13 ฐาน
- ศูนย์เรียนรู้ศูนย์เรียนตำบลภูโป อำเภอมือง สร้างกลุ่มเรียนรู้พัฒนากระบวนการผลิตพริก พืชผัก แบบอินทรีย์และการใช้บัญชีครัวเรือน
- ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด อำเภอมือง อำเภอมือง การใช้ธรรมชาติบำบัดดูแลสุขภาพ การปลูกพืชผักแบบอินทรีย์
- ศูนย์เรียนรู้วัดป่าคำ อำเภอกุฉินารายณ์ 1ไร่ 1 แสน และหลุมพองเพียง
- ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งพาตนเอง ตำบลร่องคำ การทำกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ
- ศูนย์เรียนรู้บ้านดอนแคน อ.ฆ้องชัยพัฒนา การทำนาและปลูกผักแบบอินทรีย์
- ศูนย์เรียนรู้บ้านหนองแสง อำเภอยางชุมน้อย การผลิตพันธุ์ข้าวแบบอินทรีย์
- ศูนย์ยู ย่า คา อำเภอสหัสขันธ์ การผลิตอาหารพอเพียงตลอดปีและเพาะพันธุ์กล้วยไม้

4.3 การพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของครัวเรือนชุมชน

- การทำหลุมพองเพียงปลูกพืชผักสวนครัว ในตำบลต้นแบบ 6,750 ครัวเรือน
- การแก้ไขปัญหาและลดการใช้สารเคมีในเกษตรกร โดยการเจาะเลือดในเกษตรกร และปรับพฤติกรรมทำให้ปัญหาลดลง
- การผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพและน้ำสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของครัวเรือนและที่สุซศาลาหมู่บ้านในกลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเสี่ยงด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ทำให้ลดปัญหาเบาหวานความดันในพื้นที่
- ลดการต็มน้ำอัดลม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ในงานศพงานบุญโดยใช้น้ำสมุนไพรแทน

4.4 การลดต้นทุนการผลิต และลดการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี โดยการทำปุ๋ยชีวภาพ การใช้สูตรให้อาหารข้าวทางใบ

4.5 การยกระดับและพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ระบบตลาด

- การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเป็นสบู่ ยาสระผม น้ำยาล้างจาน ยาต้มจำหน่ายในชุมชนและร้านค้า
- การทำตลาดสีเขียวของ อบต.เทศบาลเพื่อจำหน่ายผักปลอดสารพิษ ได้แก่ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลตำบลภูพาน อบต.ยอดแกง เทศบาลโคกศรี อุ่มเม่า เทศบาลตำบลร่องคำ
- โรงพยาบาลเป็นที่รับซื้อ /ตลาดอาหารปลอดภัยของชุมชน ได้แก่โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ทำตลาดอาหารปลอดภัยทุกวันศุกร์ โรงพยาบาลเขาวง กุฉินารายณ์ กมลาไสย รับซื้อข้าวอินทรีย์จากกลุ่มข้าวอินทรีย์ กำลังขยายต่อไปที่โรงพยาบาลยางตลาด สมเด็จ คำม่วง นามน ซึ่งในปี 2557 จะทำเต็มพื้นที่
- การเชื่อมโยงกับหอการค้า ในการทำร้าน Q-shop การเชื่อมตลาด ของADB

4.6 องค์ความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยที่สำคัญ

ได้แก่ เพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิต จากการใช้ปุ๋ยสูตรกะปิ สูตรกะทิ น้ำหมักชีวภาพ การใช้จุลินทรีย์ การใช้ราขาวจากกอไผ่แทนยาฆ่าหญ้า

4.7 การพัฒนาตำบลต้นแบบเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย สามารถขับเคลื่อนสามารถขับเคลื่อนด้วยหลักบูรณาการ ตั้งแต่ การสร้างกลไกคณะทำงาน ที่มาจากหลายภาคส่วน ทั้งในท้องถิ่นและชุมชน กระบวนการทำแผนด้วยหลักการมีส่วนร่วม มีศูนย์ประสานงาน คณะทำงานระดับตำบล การเรียนรู้เพื่อการจัดการตนเองของเกษตรกรเกิดขึ้นจากการสะท้อนข้อมูลบัญชีครัวเรือนที่เป็นข้อมูลจากตัวเกษตรกรเอง จนเกิดการแสวงหาแนวทาง หาคำรู้และรวบรวมผู้ที่มีทัศนคติและผู้ที่ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อน ทำให้ครัวเรือนมีพืชผักที่พอเพียงต่อการบริโภค ส่งผลต่อสุขภาพทำให้สุขภาพดี ลดใช้สารเคมีในการเกษตร และเกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจจากการลดรายจ่ายลดต้นทุนการผลิต เรื่องปุ๋ย และสารเคมีที่ลดลงถึงเลิกใช้มาใช้สารชีวภาพแทน และยังมีมีการสร้างตลาด เครือข่ายการผลิตการจำหน่ายทั้งในและนอกชุมชน

4.7 บุคคลต้นแบบที่นำกระบวนการพัฒนาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต ส่วนใหญ่เป็นต้นแบบด้านการเศรษฐกิจแบบพอเพียงด้วยการปลูกพืชผัก สมุนไพร ข้าว เลี้ยง

สัตว์เลี้ยงปลา จนสามารถพึ่งตนเองได้ กระบวนเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การอบรม การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อการวางแผนลดรายจ่าย จนพึ่งตนเองได้ สามารถจัดการหนี้สินได้และถึงขั้นปลอดหนี้ ทำให้ครอบครัวมีความสุข สุขภาพแข็งแรง และสามารถเป็นแบบอย่างให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้

5. ผลการประเมินการดำเนินงานตามโครงการ

5.1 การบูรณาการขับเคลื่อนโครงการ ตาม แบบประเมิน 11 ประเด็น อยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย = 4.33)

5.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า ในภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน มีการเชื่อมโยงแผนจากแผนชุมชน ท้องถิ่นสู่การผลักดันเป็นยุทธศาสตร์วาระของหวัดกาฬสินธุ์ เรื่องลดการใช้สารเคมีในการเกษตร

5.3 ตัวชี้วัดที่ยืนยันเป็นตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมและใช้ประโยชน์ในการกำหนดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนหลักเสร็จสิ้นโครงการ มีเพียง 4 ตัวชี้วัดคือ

1. มีพอเพียงต่อการบริโภคตลอดปี (Sufficiency)
2. มีพันธุ์แบ่งปันและพึ่งตนเองได้ (Self)
3. ปลอดภัยไร้สารเคมี (Safety)
4. มีสุขภาพดี (Healthy)

ข้อสรุปนิยามความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจึงหมายถึง **“การมีอาหารที่พอเพียงต่อการบริโภค พึ่งตนเองได้ มีความปลอดภัยและทำให้มีสุขภาพดี”**

5.4 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร และอาหารปลอดภัยของระดับครัวเรือนและชุมชน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดย การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกข้าวแบบอินทรีย์ เพิ่มมากขึ้น โดยพบว่า

ความมั่นคงทางอาหาร

- ครัวเรือนที่มีพืชผักบริโภคพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 46.53
- ครัวเรือนที่ปลูกสมุนไพรบริโภคพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 53.77
- ครัวเรือนที่มีข้าวพอเพียงบริโภคตลอดปี ร้อยละ 62.56
- การตรวจสอบสารเคมีตกค้างในอาหาร และในกระแสดูปัญหาลดลง มีการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพทำให้กลุ่มป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงมีสุขภาพที่ดีขึ้น

ระดับความปลอดภัยของอาหารในระดับปลอดภัยสู่อินทรีย์

- ปลูกผักที่อยู่ในระดับปลอดภัยไร้สารพิษ ร้อยละ 41.3
- ปลูกผักระดับแบบอินทรีย์ร้อยละ 41.68
- ทำนาปลอดภัยไร้สารพิษร้อยละ 41.3
- ทำนาแบบ อินทรีย์ ร้อยละ 30.93

5.5 มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ของชุมชน ผ่านกระบวนการอบรม การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ ทำให้มีบุคคลต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดปลดหนี้ โดยใช้ข้อมูลบัญชีครัวเรือน

5.6 การรับรองมาตรฐาน จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 9 ราย ได้รับรองมาตรฐาน GAP ประเภทข้าว 149 ราย และพืชผักจำนวน 229 ราย

5.2 อภิปรายผลและบทเรียนจากการทำงาน

การอภิปรายผล นำเสนอบทเรียนและบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา ใน 3 ประเด็นคือ

1. ระบบข้อมูลกับการพัฒนา
 2. กลไกการบริหารจัดการ
 3. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้
- ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.ระบบข้อมูลกับการพัฒนา

ระบบข้อมูลของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ใช้ในการบริหารและการพัฒนาโครงการความร่วมมือ มี 2 ระดับ คือข้อมูลเชิงนโยบายสำหรับการขับเคลื่อนโครงการลง(Top down)และข้อมูลจากพื้นที่ตั้งระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล ขึ้นมา (Bottom Up)

1.1 ข้อมูลเชิงที่ใช้ขับเคลื่อนเชิงนโยบาย(Top down) เป็นข้อมูลที่ใช้ตอนริเริ่มโครงการเพื่อนำมาสร้างเป็นวาระสำคัญของจังหวัด และให้เกิดกระแสความสนใจ สะท้อนให้เห็นปัญหาร่วมของจังหวัด

แหล่งที่มาของข้อมูล : ได้จากการรวบรวมข้อมูลสถิติของหน่วยงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ข้อมูลจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การนำเสนอข้อมูล : เป็นการสะท้อนข้อมูล ผ่านเวทีหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่นให้รับรู้ข้อมูลที่สั้นๆกระชับ เปรียบกับประเทศในเขต รวมทั้งเปรียบเทียบกันระหว่างอำเภอ เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการนำปัญหามาสู่กระบวนการวางแผนพัฒนา ได้แก่

ข้อมูลปัญหาด้านสุขภาพ

- โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง มากกว่า 40,000 คน
- มะเร็ง สาเหตุการตายอันดับ 1 ตายมากกว่า 1,200 คน ต่อปี
- อัตราการตายของมารดาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- ภาวะการขาดสารไอโอดีนในหญิงมีครรภ์และเด็กยังเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
- เซาว์ปัญญา จังหวัดกาฬสินธุ์ IQ เฉลี่ยต่ำกว่า 95 อยู่ 5 อันดับสุดท้ายของประเทศ

ข้อมูล ปัญหาทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพ

- การตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อย เด็กมีชัยมด้น 1ใน 4 มีเพศสัมพันธ์ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์มีแนวโน้มมากขึ้นมากที่สุดคืออำเภอห้วยผึ้งส่วนหนึ่ง

ข้อมูลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

- ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ พบสารเคมีฆ่าแมลงในเลือดประชาชน ไม่ปลอดภัยถึงร้อยละ 62 และพบว่าไม่ปลอดภัยมากที่สุดที่อำเภอร่องคำ ถึงร้อยละ 91

ข้อมูลปัญหาเศรษฐกิจ ชุมชน : ต้นทุนการผลิต รายจ่ายมาก เงินคงเหลือ ต่ำกว่า 7,000 บาท/ปี/ครัวเรือน เกษตรกรมีรายจ่ายด้านอาหารมากกว่าร้อยละ 30 ปลูกพืชผักบริโภคเองพอเพียงไม่ถึงร้อยละ 5

เทคนิคหรือกลยุทธ์การใช้ข้อมูลเชิงนโยบาย

- 1.) การเลือกข้อมูลที่เป็นความสนใจ ปัญหาร่วมของทุกระดับ
- 2.) ใช้ข้อมูลทั้งข้อมูลข้างบน สถานการณ์ภาพรวมจังหวัดเปรียบเทียบรายอำเภอ และที่เก็บข้อมูลมากจากพื้นที่ ชุมชนจากการทำงานที่ผ่านเพื่อให้เห็นสถานการณ์จริงของพื้นที่และยืนยันกับข้อมูลเชิงนโยบาย
- 3.) ข้อมูลบัญชี คร. ใช้ในระยะแรก และเหมาะกับครัวเรือนที่ต้องการลดปลดหนี้ ต้องถึ้นต้องมีแรงจูงใจให้
- 4.) คมนำเสนอและให้ข้อมูลเป็นทีมที่เกาะเกี่ยวงานพื้นที่มาต่อเนื่อง
- 5.) กลุ่มเป้าหมายที่จะรับข้อมูล เป็นระดับการตัดสินใจ การจัดเวทีและบรรยากาศระดับจังหวัดใช้เวทีระดับผู้บริหารโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนั่งหัวโต๊ะ ถ้าระดับอำเภอ ใช้เวทีประชุมหัวหน้าส่วนอำเภอ ตำบล ให้ผู้บริหารท้องถิ่นรับฟังจากทีมจังหวัด

ผลการใช้ข้อมูล: ทำให้สามารถผลักดันเป็นวาระและโครงการของของจังหวัด คือ

- การลดใช้สารเคมีในการเกษตรสู่การเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์
- การพัฒนาพันธุ์ข้าว
- ตลาดอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาล
- ร้าน Q-shop ตลาดอินทรีย์เทศบาลเมือง

1.2 การใช้ข้อมูลจากพื้นที่ตั้งระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล ขึ้นมา (Bottom Up)

จากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนแบบบันทึกให้ให้ครัวเรือนทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 30 ทำให้มีข้อมูลที่สะท้อนกลับในชุมชนและตำบลเห็นรายรับรายจ่ายเชื่อมโยงทำให้เกิด แผนชุมชน แผนท้องถิ่นจากข้อมูลรับจ่ายบัญชีครัวเรือนและปัญหาของพื้นที่เช่นตรวจสอบสารเคมีในการเกษตร ผลักดันให้เกิด ตลาดสีเขียวของ องค์การบริหารส่วนตำบล .เทศบาล และถึงระดับชุมชน ครัวเรือนมีการทำหลุมพอเพียง มากกว่า 65,000 ครัวเรือน พัฒนาระดับจากการปลูกผัก ปลูกข้าวที่เป็นสารเคมีเป็นปลอดภัยไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ โดยพบว่า ครัวเรือนที่มีพืชผักบริโภคพอเพียงตลอดปี ร้อยละ 46.53 มีข้าวพอเพียงบริโภคตลอดปี ร้อยละ 62.56 5 การตรวจสอบสารเคมีตกค้างในอาหาร และในกระแสด้านอาหารลดลง มีการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพทำให้กลุ่มป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงมีสุขภาพที่ดีขึ้น ระดับความปลอดภัยของอาหารในระดับปลอดภัยสู่อินทรีย์ โดยปลูกผักที่อยู่ในระดับปลอดภัยไร้สารพิษ ร้อยละ 41.3 แบบอินทรีย์ร้อยละ 41.68 ทำนาปลอดภัยไร้สารพิษร้อยละ 41.3 และ ทำนาแบบ อินทรีย์ ร้อยละ 30.93

2. กลไกการบริหารจัดการ

2.1 การสร้างตัวชี้วัด และบูรณาการตัวชี้วัดร่วม

กระบวนการสร้างตัวชี้วัดเป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกันให้เห็นทิศทางของการพัฒนาซึ่งประสบการณ์ทำงานของจังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมาได้ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคตัวแทนของส่วนราชการจังหวัด อำเภอ ตำบล ภาคประชาชน ท้องถิ่น

มาร่วมกันกำหนด ซึ่งตามโครงการความมั่นคงทางอาหารฯ ได้กำหนด 19 ตัวชี้วัด โดย กระบวนการจะเริ่มจาก

- 1.) สะท้อนข้อมูลปัญหาด้านความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของดันดับโลก ประเทศไทย และจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน
- 2.) การกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางร่วมกัน
- 3.) การกำหนดประเด็นและตัวชี้วัดร่วมกันโดยมีเกณฑ์การพิจารณาคือจะต้องสามารถดำเนินการและประเมินได้จริงจากคนในท้องถิ่น ชุมชน
- 4.) จัดทำคำอธิบายตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน
- 5.) ลงนามความร่วมมือและกำหนดเจ้าภาพหลักเพื่อรับผิดชอบตัวชี้วัด
- 6.) จัดทำแผนรองรับตัวชี้วัดด้วยกระบวนการแผนชุมชน
- 7.) ประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ชี้วัดเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด และเปรียบเทียบกับระหว่างชุมชน ตำบล ผลดีของการกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนา

- 1.) ทำให้หน่วยงานเจ้าภาพ ท้องถิ่น ชุมชนมีเป้าหมาย ทิศทางการทำงานร่วมกัน
- 2.) เกิดพันธสัญญาร่วมเพราะการกำหนดตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินและคำอธิบายได้ร่วมกันตั้งแต่ต้น
- 3.) เกิดการแข่งขันกันในการสร้างความดี เพราะถ้าเป็นผลสำเร็จจะได้รับการชื่นชมโดยเวทีนำเสนอผลงานระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

การบูรณาการตัวชี้วัดร่วมกับโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ซึ่งเกิดหลังโครงการความร่วมมือความมั่นคงทางอาหารฯ โดยทีมวิจัยเป็นคณะทำงานบริหารโครงการของจังหวัด ได้ผลักดันตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยให้เป็นตัวชี้วัดโครงการ 3 ดีของจังหวัด ซึ่งอยู่ใน 2 หมวดคือ หมวดสุขภาพดี และรายได้ดี

2.2 การจัดโครงสร้างความร่วมมือ

การจัดโครงสร้างการทำงาน ซึ่งจัดโครงสร้างการทำงานตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบลจนถึงชุมชน

1. คณะทำงานระดับจังหวัด มี 3 คณะ โดยผวจ.และรองผวจ.เป็นประธาน มีหน่วยงานหลัก 31 หน่วยงาน อาทิเกษตร จังหวัด เกษตรและสหกรณ์ สาธารณสุขจังหวัด
2. คณะทำงานระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธานมีหน่วยงานหลัก 10 หน่วยงาน อาทิเกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน
3. คณะทำงานระดับตำบล มีนายก อบท.เป็นประธาน มีคณะทำงานรวมประมาณ 15 คน อาทิ สาธารณสุข ครู กำนัน อสม. ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มสตรี
4. คณะทำงานระดับชุมชน มีกำนัน/ ผญบ./ประธานชุมชนเป็นประธาน
5. จัดตั้งศูนย์ประสานงาน ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล

เหตุผลในการจัดโครงสร้างดังกล่าว เป็นเรื่องมีความจำเป็น เนื่องจากการทำงานจะต้องมีการกำหนดบทบาท การเชื่อมโยงในการทำงาน ลงสู่พื้นที่ระดับตำบล ชุมชนและครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ทำเป็นทางการโดยใช้คำสั่งแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด จะทำให้การประสานงานความร่วมมือด้วยดีของ

หน่วยงาน เนื่องจากในระดับตำบลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องอิงระเบียบในการทำงานที่ต้องสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดทำแผน การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ และการอุดหนุนงบให้กับกลุ่มในชุมชน

2.3 แผนขับเคลื่อนท้องถิ่น ชุมชน และ บูรณาการงบประมาณ

แผนขับเคลื่อนความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ที่ลงสู่ในระดับท้องถิ่น ชุมชน มีทั้งการเกิดจากบนลงล่าง (Top down) จากโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ให้ตำบลละ 200,000 บาท ที่มุ่งเน้นการพัฒนาแกนนำตำบล การลดรายจ่ายในครัวเรือนงดเหล้าในงานศพ งานบุญ การทำหลุมพอเพียง และให้ท้องถิ่นสมทบ 200,000 บาท งบจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่น โดยกลไกการขับเคลื่อนแผนใช้เครื่องมือ **แผนชุมชน** ที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของแกนนำตำบลและชุมชนที่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยแผนมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

ผลดีของการบูรณาการแผนและงบประมาณลงสู่พื้นที่

- 1.) ลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน ของหน่วยงานระดับจังหวัด
- 2.) เกิดนวัตกรรมทางการบริหารแผนและงบประมาณ ที่เป็นธรรมาภิบาลที่ระบบราชการหน่วยงานจังหวัดสนับสนุนงบลงสู่พื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้หลักความร่วมมือลงสู่พื้นที่ (Area Based Collaboration :ABC)
- 3.) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานที่เคยมุ่งเน้นทำโครงการให้เสร็จ (Project based) เป็นบริหารโครงการที่ใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area Based) ใช้เป้าหมายการทำงานร่วมกันทั้งตัวชี้วัดและกลุ่มเป้าหมาย
- 4.) พัฒนานวัตกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากชุมชนสามารถจัดทำ

ข้อเสนอความต้องการจากฐานการผลิตพืชพันธุ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่มเชื่อมกับแผนพัฒนาของหน่วยวิชาการ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผสมผสานเชื่อมกัน เช่นกรณีตัวอย่างของ บ้านนิคมหนองบัว อำเภอห้วยผึ้งทำผลิตภัณฑ์ข้าวโพด น้ำพริกข้าว กลุ่มบ้านโนนสะอาดทำน้ำผักสมุนไพรราย เป็นเบรคให้หน่วยงานจัดประชุม กลุ่มอุปถัมภ์ทำผักรวมโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นและราชภัฏมหาสารคามเป็นผู้สนับสนุนเทคโนโลยีการผลิต การทำข้าวกล้องอินทรีย์บรรจุถุงส่งขาย เป็นต้น ซึ่งเป็นแรงขับ จากชุมชน

5.) ทำให้เกิดการปรับแผนชีวิตในระดับครัวเรือน ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ จากกระบวนการเรียนรู้แผนชุมชน

2.4 การสร้างสัมพันธภาพ

บทเรียนการทำงานของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เกาะเกี่ยวกันอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันถึงพื้นที่ ประเด็นสำคัญเรื่องหนึ่งคือสัมพันธภาพของคนทำงาน ที่เป็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal) และเป็นทางการ (Formal) ปัจจัยความสำเร็จ (Key success factor)ที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี เนื่องจาก

1.) ทีมบริหารในระดับจังหวัด ได้แก่ผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนใหญ่ขึ้นจากรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ว่าที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้การรับรู้และประสบการณ์ทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่ (ABC) มีความต่อเนื่องตั้งแต่ ความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี 2548 โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน สังคม สุขภาวะ กาฬสินธุ์คนดีสุขภาพดี รายได้ดี จนถึงความมั่นคงทางอาหาร และทีมผู้ประสานงานโครงการวิจัย เป็นข้าราชการและเป็นคณะทำงานยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด จึงมีความคุ้นเคยและประสานการทำงานร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการ ทีมนักวิชาการระดับปฏิบัติ จึงเกิดความไว้วางใจ (Trust) และเชื่อมั่นในการทำงาน

2.) การพัฒนาทีมแกนนำจังหวัด อำเภอ และตำบลอย่างต่อเนื่อง ด้วยหลักสูตรต่างๆ โดยทีมผู้วิจัยและคณะกรรมการจังหวัดจัดให้ ทำให้เกิดความใกล้ชิดกัน พบปะกันบ่อย การประสานการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ จนทำให้ช่วงห่าง(Gap) ระหว่างจังหวัดกับตำบลมีน้อยลง

3.) การจัดเวที และประชุมอย่างต่อเนื่อง ได้แก่การติดตามงาน การประชุมประจำเดือน การออกเยี่ยมเวียนกันระหว่างหมู่บ้าน การจัดงานมหกรรมเวทีตำบล อำเภอ จึงเป็นโอกาสให้ทีมงานมีปฏิสัมพันธ์กันบ่อยครั้ง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน

4.) ความต่อเนื่องของทีมงาน เนื่องจากหัวหน้าโครงการไม่เคนเปลี่ยนและเป็นข้าราชการในพื้นที่ไม่ย้ายทำให้งานมีความต่อเนื่อง ทีมงานในระดับท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นทีมเดิมทำงานร่วมกันมาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความคุ้นเคยในการทำงาน และเห็นผลงานที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

5.) การบริหารผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากการทำงานมีหลายภาคส่วนจึงต้องจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นผลงานร่วมกัน ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ในระดับจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถใช้ช่องทางในการกำหนดวาระของจังหวัดให้เป็นนโยบายสาธารณะ หน่วยงานราชการจังหวัดได้บูรณาการงานเป็นแผนงานร่วม เช่น นโยบาย การลดใช้ยาฆ่าหญ้าและสารเคมีเกษตร ซึ่งมีเป้าหมายทำทั้งจังหวัด ผลักดันสู่ท้องถิ่นชุมชนแปลงสู่การปฏิบัติ หน่วยงานที่ได้ประโยชน์ร่วมเช่นสาธารณสุข เกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนถึงระดับชุมชน และผู้บริโภค มีความปลอดภัย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวดังกล่าวต้องมีการสื่อสารและประกาศเป็นวาระผ่านการประชุมร่วมกับส่วนราชการผู้บริหารท้องถิ่น และประกาศใช้อย่างเป็นทางการด้วยการลงนามความร่วมมือการ ขอความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณขับเคลื่อนแผน การจัดกระบวนการเรียนรู้ ของคนในชุมชน การใช้มาตรการทางสังคม และการใช้ระบบรายงานติดตามผล การจัดเวทีนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่อง

สีลาภรณ์ บัวสาย (2555) ได้กล่าวถึง การสร้างกลไกความร่วมมือ กลไกความร่วมมือจะต้องออกแบบโครงสร้างการทำงานที่เป็นแบบมีเนื้อหาการทำงานที่ทำงานเป็นทีม (Substance) ไม่ใช่แบบเป็นทางการ(form) อย่างเดียวเพราะไม่ใช่ระบบสั่งการ รูปแบบการทำงานเกิดจากกระบวนการสร้างสัมพันธ์ภาพของคนในพื้นที่ และทีมผู้ประสานงานของหน่วยงานที่ลงไปทำงานกับพื้นที่ โดยมีการพบปะ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ เพียงแค่จบโครงการ รูปแบบนี้คนที่ได้ร่วมกระบวนการวิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงท่าที วิธีคิด ความเชื่อ เกิดการยอมรับ ความไว้วางใจกันและกัน จนเกิด **หุ้นส่วนของการพัฒนา**(Partnership) กล่าวคือกระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่เกิดเป็นบริบททางสังคม (Social context) ใหม่ที่มีความพร้อมจะดูดซับความรู้และทรัพยากรที่คนนอกนำเข้าไปในพื้นที่

3. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้

หัวใจสำคัญของการพัฒนาโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย คือการพัฒนาคนให้มีทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจตรงกันในการขับเคลื่อนโครงการ และมีองค์ความรู้ ทักษะที่ถูกต้องในการนำสู่การปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Learning participation) และการจัดการความรู้จากผลการปฏิบัติจริง หรือประสบการณ์ตรงของกลุ่มเป้าหมายในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นจุดแข็งของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ใช้กระบวนการนี้มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเกาะเกี่ยวของคนทำงานขยายผลและต่อยอดไปในหลายๆเรื่อง โดยแต่ละระดับมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

1.ระดับจังหวัด อำเภอ

กระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการ ดังนี้

- 1.) การประชุมชี้แจงโครงการ โดยมีคู่มือแนวทางการดำเนินงานเป็นเครื่องมือผ่าน
คณะทำงานระดับ จังหวัดและอำเภอ
- 2.) การลงนามความร่วมมือเพื่อสื่อสารเชิงสาธารณะสาธารณะให้มีเจ้าภาพร่วม
ดำเนินงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะศึกษารายละเอียดตัวชี้วัด แนวทางการดำเนินงานเช่นหน่วยงาน
สาธารณสุขดูแลเรื่องความปลอดภัยอาหาร การลดสารเคมีในเกษตรกร จะไปดำเนินการศึกษา
กระบวนการทำเกษตรที่ปลอดภัยร่วมกับเกษตรจังหวัด การลดสารเคมีในกระแสดูดโดยใช้รางจืดสำหรับ
ดื่มดื่มและอบสมุนไพร การอบรมเกษตรกรให้มีความรู้การป้องกันและเลิกใช้สารเคมี การตรวจเลือด
เกษตรกร และพืชผัก ซึ่งผู้รับผิดชอบตัวชี้วัดระดับจังหวัดจะเชิญผู้รับผิดชอบอำเภอ ตำบลกลุ่มเป้าหมาย
มาสร้างความเข้าใจ
- 3.) จากกระบวนการข้อมูลสู่การสร้างความรู้ ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบรายอำเภอในที่
ประชุมประจำเดือน และสรุปผลงานราย 6 เดือน โดยมีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญหรือปัญหา
ร่วมกันมาอภิปรายวิเคราะห์หาเหตุผลและองค์ความรู้ ประสพการณ์ของทีมวิชาการ ส่วนราชการ รวมทั้ง
ถอดบทเรียน มากำหนดเป็นแนวทางหรือข้อเสนอให้กับทีมอำเภอ ตำบลไปพัฒนางานต่อ เช่นกรณีลดใช้
สารเคมี การใช้สารชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี โดยมอบหมายให้เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด
สาธารณสุขจังหวัด ไปถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้าน และใช้เทคโนโลยีทางวิชาการ ใช้ราชวจากไฟทำ
สารชีวภาพกำจัดหญ้า ราเขียวไตรโคเดอร์มา

- 4.) การพัฒนาคณะทำงานระดับจังหวัดในเป็นนักสร้างกระบวนการเนื่องจาก
กระบวนการออกแบบชุมชนมีเทคนิคในการจัดเวทีกระบวนการด้วยหลักการทำแบบมีส่วนร่วม จึงได้
พัฒนาทีมจังหวัดและลงไปปฏิบัติงานร่วมกับทีมอำเภอ ในกระบวนการทำแผนตำบล

2. ระดับตำบล ชุมชน

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของระดับตำบลจะผ่านกลไกคณะทำงานระดับ
ตำบล แกนนำชุมชน และครัวเรือนต้นแบบ โดยมีกระบวนการพัฒนาดังนี้

- 1.) การพัฒนาศักยภาพแกนนำระดับตำบล
โดยใช้หลักสูตรอบรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ประกอบด้วย การสร้างภาวะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลักเศรษฐกิจพอเพียงโครงการบูรณาการ 3 ดี กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนและ
จัดทำแผนตำบล/ชุมชน ซึ่งมีหน่วยงานหลัก คือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ หน่วยงานร่วมคือ
ปกครอง พัฒนาชุมชน เกษตร กลุ่มเป้าหมายเป็นแกนนำระดับตำบล 150 ตำบลละ 10 คน รวม
1,500 คน ซึ่งทีมตำบลประกอบด้วย ปลัด อบต.นายก จนท.สาธารณสุข นักพัฒนาชุมชน อสม.ผู้นำ
ชุมชน ครู ตัวแทนกลุ่มสตรี ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ผ่านการอบรมไปจัดทำแผนระดับตำบลเพื่อขับเคลื่อน
โครงการและเสนอแผนเข้าในปี 2556

2.) การจัดทำข้อมูล ระดับชุมชนและตำบล

เพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการรวมทั้งแนวทางการ สร้างความรู้ความ
เข้าใจในการเรียนรู้การใช้แบบสอบถามข้อมูลชุมชนตำบลเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ทางเลือก
แผนพัฒนาครอบครัวอาสาต้นแบบแผนการส่งเสริมอาชีพ แผนพัฒนาชุมชน/ตำบลเรื่องการแก้ปัญหา
สารพิษตกค้างในเลือดหรือเรื้อรังอย่างต่อเนื่องแบ่งบทบาทความรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ตำบล วางแผนใน
การจัดประชุมสร้างความเข้าใจในระดับตำบล/ชุมชน มีหน่วยงานภาคราชการและองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น เข้าร่วมทุกครั้ง เพื่อทบทวน และเปลี่ยนสถานการณ์ของพื้นที่สรุปรายงานการดำเนินงานรูปแบบ ผลทำให้ทุกตำบลมีฐานข้อมูล ในระดับตำบลเพื่อใช้ในการวางแผน การกำกับติดตามงาน และการ ประเมินผล อย่างเป็นระบบ

3.) การจัดทำข้อมูลบัญชีครัวเรือนและแผนความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย ในระดับชุมชนและครัวเรือน ในกลุ่มเป้าหมายแกนนำตำบลและตัวแทนแกนนำชุมชนละ 3 คน

โดยใช้ทีมวิทยากร จากศูนย์เรียนรู้บ้านนาบอน ศูนย์เรียนรู้บ้านโนนสะอาด ศูนย์ เรียนรู้ตำบลร่องคำ ศูนย์เรียนรู้ตำบลภูโป และทีมวิทยากรจากสาธารณสุขจังหวัด 20 คน จัดอบรมเป็น ฐานหรือสถานี คือ ฐานที่1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน ฐานที่ 2 การทำปุ๋ยชีวภาพ ฐานที่3 ทำหลุม พอเพียง และฐานที่4 ทำน้ำสมุนไพรและน้ำหมักชีวภาพเพื่อสุขภาพ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่าน ประสบการณ์จริงของผู้สอน และผู้เรียนคือแกนนำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้สามารถ ไปจัดทำแปลงหรือหลุมพอเพียง การทำเกษตรแบบปลอดภัย การทำปุ๋ยชีวภาพทั้งสูตรน้ำ และแห้ง การทำน้ำสมุนไพรสำหรับดูแลสุขภาพ ของคนในครัวเรือน และเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนสามารถจำหน่าย สร้างรายได้

ผลการกลุ่มแกนนำชุมชนได้ไปดำเนินการ พัฒนาแกนนำครัวเรือน กลุ่มเป้าหมาย ครัวเรือนอาสาสมัครหมู่บ้านต้นแบบ 170 หมู่ละ 50 คน รวม 8,500 ครัวเรือน ผลการดำเนินการที่เป็น รูปธรรมคือ ทำหลุมพอเพียง ครัวเรือนละ 65,000 หลุม จัดทำน้ำหมักชีวภาพ ทุกหมู่บ้าน และสุขศาลา ทุกหมู่บ้านจัดทำน้ำสมุนไพร มีการทำน้ำสมุนไพรแทนน้ำอัดลมและน้ำเมา (เหล้าเบียร์) ในงานศพ

กล่าวคือการใช้ข้อมูลบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ **สู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรม** โดยใช้ข้อมูล และความรู้ ซึ่งข้อมูลจะต้องมาจากสถานการณ์จริงของพื้นที่และทุกคนเห็นพ้อง ต้องกันว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประเด็นปัญหาาร่วมกัน โดยแสวงหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาร่วมกันคือองค์คง วามรู้อะไรที่จะมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะต้องร่วมกันทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ และภาคชุมชนที่เป็นบุคคลต้นแบบหรือปราชญ์ชุมชนที่ผ่านประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาแล้ว ในการศึกษาเพื่อให้ ได้มาซึ่งข้อมูล จะต้องระบุว่าใครคือเจ้าของปัญหา อันดับแรกคือ คนในชุมชน คำถามสำคัญคือ **จะใช้ ข้อมูลอะไร** เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นปัญหา สาเหตุ และคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า**ระเบิดจากข้างใน** ซึ่งโครงการวิจัย ABC ได้ใช้บัญชีครัวเรือนเป็นข้อมูลที่ใกล้ตัวชาวบ้านมากที่สุดเพราะเขาเป็นคนบันทึกเห็นเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ว่ารายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือสามารถอุดหนุน ได้เช่นซื้อเหล้า ซื้อหวย รายจ่ายการซื้ออาหาร ซื้อปุ๋ย ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลจนสามารถปรับแผนชีวิต ตนเองได้ จัดการหนี้สินจนสามารถปลดหนี้ได้

กล่าวโดยสรุป “การบูรณาการความมีวิสัยเชิงพื้นที่เป็นปฏิบัติการของการสร้าง กระบวนการทำงานของทุกภาคส่วนโดยชาวบ้านเป็นตัวหลักที่ต้องเรียนรู้ด้วยกันด้วยตนเองเพื่อเพิ่ม ความสามารถในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง ภาคีที่เข้าร่วมใช้เครื่องมือที่เป็นข้อมูลจากชุมชน แผนชุมชน ที่เกิดจากกระบวนการง่ายๆ หนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ เห็นผลที่เป็นรูปธรรม ตอบโจทย์ชาวบ้านได้ ทำให้ ชุมชนพึ่งตนเองได้

4.) การเชื่อมกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ระหว่างศูนย์กับชุมชน ท้องถิ่น

โดย ศูนย์เรียนรู้ทั้ง 7 แห่งเป็นการสร้างฐานองค์ความรู้ในระดับชุมชนที่การสร้างองค์ ความรู้เป็นของตนเอง ซึ่งได้ยกระดับและพัฒนาให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจแบบพอเพียง ให้กับผู้ที่ต้องการไปศึกษาเรียนรู้ จากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น หรือชุมชนที่สนใจ โดยโครงการความมั่นคงในอาหารและอาหารปลอดภัยสนับสนุนงบประมาณไป

เพิ่มศักยภาพของศูนย์ในการถ่ายทอด และประชาสัมพันธ์ ประสานงานพื้นที่ในโครงการให้ไปเรียนรู้กับ ศูนย์ เป็นการเรียนรู้จากของจริง ซึ่งแกนนำชุมชน และครัวเรือนต้นแบบได้เข้าไปเรียนรู้ข้อดีของศูนย์ เรียนรู้

(1.) เป็นกระบวนการถ่ายทอดของชาวบ้านที่เป็นปราชญ์ชุมชน ซึ่งมีประสบการณ์และ บทเรียนจากความผิดพลาด ภาระหนี้สินจนค้นพบทางออกในการนำเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาปรับใช้ในการ ดำเนินชีวิต การทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ปลอดภัย ไร้สารพิษจนถึงระดับอินทรีย์ ทำให้เกษตรกร ลดระยะเวลาการเรียนรู้ลองผิดลองถูก นำมาประยุกต์ใช้กับครัวเรือนตนเอง

(2.) บรรยากาศการเรียนรู้ผู้เรียนมีความตื่นตัว ใส่ใจในการเรียนรู้ และเกิดแรงบันดาลใจ เพราะเห็นความทันสมัยของปราชญ์ด้วยความเพียรพยายาม การไม่เบียดเบียนชีวิตคนอื่นและไม่ส่งผลเสีย ต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต

(3.) เวลาในการเรียนรู้ไม่จำกัดเรื่องเวลาเนื่องจากเป็นเวลาของชาวบ้านด้วยตัวเอง จึง สามารถซักถาม การทดลองปฏิบัติจริง จนมีความเข้าใจ ซึ่งหากเป็นระบบราชการจะติดขัดเวลาไม่พอ มี วันหยุด และสิ้นเปลืองงบประมาณ จำกัดคนเข้า แต่ระบบการเรียนรู้แบบศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ผู้สนใจ สามารถประสานติดต่อเข้ามาเรียนรู้ด้วยตัวเอง

กระบวนการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผ่านกระบวนการสอน จากประสบการณ์ตรง โดย Kolb (ออนไลน์. 1994) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ/ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมีประสบการณ์จริง แต่ถ้า ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย ผู้เรียนนั้นก็จะขาดการมีทักษะใน องค์ประกอบอื่น ฉะนั้นผู้เรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน และควรมีพัฒนาการการเรียนรู้ให้ครบทั้ง วงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยหลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการสร้างความรู้ โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือ หลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการแสดงออก ทั้งการเขียนและการพูด (สุเทพ อ่วมเจริญ. ออนไลน์. 2549.) โดยมีรายละเอียดขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นประสบการณ์ (Experience)
2. ขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and Discussion)
3. ขั้นความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หรือ ความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น
4. ขั้นการ ทดลอง/การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.) รัฐบาลควรสร้างนโยบายความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เป็นวาระสำคัญ ของชาติ และถ่ายทอดนโยบายสู่ระดับกระทรวงให้บูรณาการงานและงบประมาณร่วมกัน ได้แก่กระทรวงเกษตร สาธารณสุข มหาตมไทย พานิช อกส. และหน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการ เนื่องกระแสดังกล่าวต้องการ ของตลาดโลก การเปิดประตูสู่อาเซียน เรื่อง คุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารและความปลอดภัยต้องมี มาตรฐานสูง และมีความต้องการค่อนข้างสูง

2.) รัฐบาลสนับสนุนวิชาการและกองทุนลดต้นทุนให้เกษตรกรโดยเฉพาะกลุ่มทำนา กลุ่มปลูกผัก แทนระบบจำหน่ายหรือประกันราคา เช่นเกษตรกรทำนาจะได้รับช่วยเหลือค่าปุ๋ยชีวภาพ และสารชีวภาพ ไร่ละ 500 บาท โดยมีเงื่อนไขคือเกษตรกรต้องทำนาแบบอินทรีย์ และผ่านกระบวนการอบรม เรียนรู้ ลงทะเบียนจากท้องถิ่น มีการประเมินรับรองแปลง

3.) สร้างสถาบันความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยระดับชาติ เพื่อพัฒนานโยบาย สร้างกลยุทธ์ และวิจัยพัฒนาให้เกิดผลทางปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ชุมชน จนสามารถผลักดันสู่เวทีโลกเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีความพร้อมทั้งเชิงภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศน์ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก เป็นข้อได้เปรียบและโอกาสการพัฒนา

4.) จัดทำ Road Show และลงนามความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศ เช่นกลุ่ม EU ประเทศเยอรมันนี เนื่องจาก และลงนามความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตชีวภาพเช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงวิชาการ

1.) สถาบันวิชาการมหาวิทยาลัย ควรทำความร่วมมือกับจังหวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย และพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนางานวิจัย ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

2.) พัฒนาโปรแกรมฐานข้อมูลสำหรับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ในการจัดระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน การจัดโซนนิ่งผลิตภัณฑ์ ระบบ Logistic

3.) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ของระดับจังหวัด ตำบล ชุมชนและรายบุคคล ประชาชนชาวบ้าน ให้เป็นฐานองค์ความรู้การสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

ข้อเสนอเชิงพัฒนา

1.) ระดับจังหวัดควรจัดทำวาระของจังหวัดในเชิงประเด็นเพื่อขับเคลื่อนเรื่องความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย เช่น การลด เลิกใช้สารเคมี การเกษตร การเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์เมืองอาหารปลอดภัย โดยบูรณาการภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การผลักดันสนับสนุนงบประมาณพัฒนาจังหวัด เชื่อมกับแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.) พัฒนาและยกระดับศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ โดยสร้างทำเนียบศูนย์ การพัฒนากระบวนการถ่ายทอด การสนับสนุนสำหรับปรับปรุงพัฒนาศูนย์ การจัดงบให้เกษตรกรเข้ารับการถ่ายทอด การเชื่อมโยงกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเรียนประถม มัธยม รวมทั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่

3.) สร้างกลไกและพัฒนาแกนนำระดับตำบล ให้มีศักยภาพในการวิเคราะห์ระบบข้อมูล การทำแผนแบบมีส่วนร่วมในความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

4.) พัฒนาระบบการใช้ข้อมูลบัญชีครัวเรือนกับกระบวนการแผนท้องถิ่น ชุมชน ให้สามารถใช้ประโยชน์จริง และสอดคล้องกับข้อมูล รายรับรายจ่าย ของพื้นที่ โดยเน้นข้อมูลที่เป็นปัญหาหรือศักยภาพร่วมของตำบลชุมชน เช่น รายจ่ายเรื่องต้นทุนการผลิตพันธุ์ข้าว ก็ทำแผนตำบลจัดตั้งกลุ่มผลิตและทำธนาคารพันธุ์ข้าวของตำบล พบรายจ่ายเรื่องไข่ ก็ทำแผนส่งเสริมพันธุ์และเลี้ยงไก่ไข่ในครัวเรือน และโรงเรียนเพื่อประกอบอาหาร เป็นต้น

5.) สร้างชุมชนต้นแบบ ให้เป็นฐานการเรียนรู้เสมือนเป็นวิทยาลัยชุมชน ในทุกอำเภออย่างน้อย อำเภอละ 1 หมู่เพื่อเป็นพื้นที่เรียนรู้ของพื้นที่และสร้างกระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

- 6.) สร้างตลาดสีเขียวให้เกิดขึ้น ทุกอำเภอ ทุกท้องถิ่น รวมถึงโรงพยาบาลเพื่อให้เกิดการกระจายจำหน่ายสินค้า
- 7.) สร้างเครือข่าย เครือญาติ กัลยาณมิตร ระหว่างผู้บริโภคกับกลุ่มเกษตรกร เช่น จัดส่งข้าวกล้องอินทรีย์ให้สมาชิกลงทะเบียนเพื่อชชานา โดยมีการกำหนดราคา และปริมาณการบริโภคเป็นรายปี โดยจ่ายล่วงหน้า 1 ปี เกษตรกรจะทยอยส่งให้เป็นรายเดือน
- 8.) พัฒนาและยกระดับการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชน เช่นการแปรรูป ชา ผักหวานบ้าน การบรรจุภัณฑ์
- 9.) การสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผลิตอาหารปลอดภัย
- 10.) พัฒนาเกณฑ์และข้อบ่งชี้ไปสู่การประเมินวัดผลความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยในระดับครัวเรือน ชุมชน

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1.) การเสริมสร้างศักยภาพท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน
- 2.) วิจัยและพัฒนา ข้าว ผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจของชุมชน
- 3.) บูรณาการความร่วมมือสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยเพื่อความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก และสุขภาวะชุมชน
- 4.) รูปแบบการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยระดับครัวเรือนในหมู่บ้านชนบท

บรรณานุกรม

- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.(2556).ชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่เศรษฐกิจพอเพียง.กรุงเทพฯ: กองผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ฝ่ายสื่อสารองค์การ
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554) สถานการณ์ในหญิงตั้งครรภ์. กลุ่มวิจัยอาหารเพื่อโภชนาการ สำนักโภชนาการ
- คณะกรรมการจัดทำแผนความมั่นคงด้านอาหาร. (2555) กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2556 – 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. < <http://www.oae.go.th/download/journal/foodSecurityMOAC56-59.pdf>> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2555.)
- คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ.(กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ปี 2555 - 2559 <http://www.acfs.go.th/foodsafety/food_management.pdf :> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2555.)
- เฉลียว บุรีภักดีและคณะ. (2545) การวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภာราภักดิ์ กระทรวงศึกษาธิการ; สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย.
- น้ำอ้อย ภักดีวงศ์, อำภาพร พัววิไล, อรทัย ชิวเกตุ, สุทิน ชนะบุญ.(2548) “ระบบความมั่นคงทางอาหารของชุมชน : การสำรวจชุมชน 4 ภาค โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย.” เอกสารรายงานวิชาการ ระยะที่ 1 ฉบับที่ 11
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2540) “การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้” ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- ปิยนารถ อิมดี.(2547). ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านป่าคา หมู่ที่2 ตำบลสวก อำเภอน่าน จังหวัดน่าน.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัฒน์ สุจำนงค์. (2524) การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524
- วัฒนาวดี คุ่มทองมาก.(2548) “ผลกระทบของการขยายตัวของประชากรชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อการใช้ทรัพยากรเพื่อการเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหาร: กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองแพม จังหวัดแม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527) การพัฒนาเศรษฐกิจไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร. ฉบับแก้ไข.
- วินัย วีระวัฒนานนท์, สม นาสอำนาจ, คชรัตน์ ภูซัง, บุญเลิศ วงศ์โพธิ์, วรณภา นิติมงคลชัย. (2553) การพัฒนาเกณฑ์ประกันความเสี่ยงต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ที่ยั่งยืนของชุมชนชนบท. รายงานการวิจัย. ม.ป.ท.

- ศจินทร์ ประชาสันต์. (2552) สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร ของประเทศไทยภายหลังปี 2540 http://www.sathai.org/story_thai/043-Food_security-_thai.pdf > สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555. รายงานฉบับย่อของรายงานภาษาอังกฤษเรื่อง THAILAND'S FOOD SECURITY ซึ่งเสนอต่อ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) ประเทศไทย สำหรับเป็นเอกสารพื้นฐานในการจัดทำรายงานพัฒนามนุษย์ของไทยปี 2552.
- ศจินทร์ ประชาสันต์. (2552). รายงานการพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร.ภายใต้ “โครงการขับเคลื่อนประเด็นเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2551 สู่การปฏิบัติ”
- สถาบันการเกษตรกรรมยั่งยืน(ประเทศไทย).(2554). รายงานการศึกษา “ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชน”.
- สีลาภรณ์ บัวสาย .(2555) พลังความรู้และความร่วมมือบทเรียนจากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ..(2555) <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf> : > สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2550) 80 พรรษา ปวงประชาเป็นสุขสันต์. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร.(2555) : สรุปสาระสำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน 2554 002E
- สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย. (2555) กรอบยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยอาหารและโภชนาการเพื่อความมั่นคงทางอาหาร กระทรวงสาธารณสุข ปี 2555 – 2559 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข)
- สุภา ไยเมือง. (2555) ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชน. นนทบุรี : มูลนิธิชีววิถี , 2555 วิทยานิพนธ์
- สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. (2540). การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ในทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. โครงการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ .ไอดีแยร์สแควร์
- สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. (2540) “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” วารสารครุศาสตร์ (กรกฎาคม – ตุลาคม 2540) 28 - 29

- B. S. Bloom, M. D. Englehart, E. J. Furst, W. H. Hill, and D. R. Krathwohl Taxonomy of educational objectives: cognitive domain, McKay, New York, 1956.
- Donna M Matheson, John Varady, Ann Varady, and Joel D Killen. Household food security and nutritional status of Hispanic children in the fifth grade. *Am J Clin Nutr* July 2002 vol. 76 no. 1 210-217.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2012) The state of food insecurity in the world. <<http://www.fao.org/infographics/pdf/FAO-infographic-SOFI-2012-en.pdf>> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2012) The state of food insecurity in the world. Viale delle Terme di Caracalla, 00153 Rome, Italy. <<ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/a0750e/a0750e00.pdf>> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2555.
- Gagne, R. (1985). *The Conditions of Learning* (4th.). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Gladwin C. , Thomson, A. , Peterson, J. and Anderson, A. (2000). "Addressing Food Security in Africa via Multiple Livelihood Strategies of Women Farmers". *Food Policy* 26(2):177-207.
- Josef Schmidhuber and Francesco N. Tubiello. "Global food security under climate change." *Proc Natl Acad Sci U S A* >v.104(50); Dec 11, 2007
- Rao, N. (2005). "Land Rights, Gender Equality and Household Food Security: Exploring the Conceptual Links in the Case of India". *Food Policy* 31(2): 180-193.
- Skinner, B.F. (1950). Are theories of learning necessary? *Psychological Review*, 57(4), 193-216.
- Smith, L., Elobeid, A. and Jensen, H. (1999). "The Geography and Causes of Food Insecurity in Developing Countries". *Agricultural Economics* 22(2): 199-215.
- Thorndike, E. (1922). *The Psychology of Arithmetic*. New York: Macmillan.
- Thorndike, E. et al. (1927). *The Measurement of Intelligence*. New York: Teachers College Press.
- Thorndike, E. et al. (1928), *Adult Learning*. New York: Macmillan
- Weiss, R. (1974) The provisions of social relationships. In Z. Rubin (Ed.), *Doing unto others* (pp. 17 – 26) Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

เครื่องมือชุดที่ 1

แบบสอบถามความเห็น

การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน

จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

- จุดมุ่งหมายการศึกษาเพื่อ สร้างและพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์
- แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน
 - ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลองค์ประกอบหลักความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน
 - ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์
 - ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน ตัวอื่นๆ
- ให้ท่านพิจารณาและแสดงความเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสำหรับเลือกเพื่อยืนยันความเหมาะสมของ องค์ประกอบและตัวชี้วัด ดังกล่าว ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์ มากน้อยเพียงใด
- ความหมายในการตอบในแต่ละช่อง มี 5 ระดับ โดยมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมที่เป็นองค์ประกอบและ ตัวชี้วัด	มากที่สุด
4 หมายถึง มีความเหมาะสมที่เป็นองค์ประกอบและ ตัวชี้วัด	มาก
3 หมายถึง มีความเหมาะสมที่เป็นองค์ประกอบและ ตัวชี้วัด	ปานกลาง
2 หมายถึง มีความเหมาะสมที่เป็นองค์ประกอบและ ตัวชี้วัด	น้อย
1 หมายถึง มีความเหมาะสมที่เป็นองค์ประกอบและ ตัวชี้วัด	น้อยที่สุด
- กรุณาช่วยตอบทุกข้อคำถาม เนื่องจากความเห็นของท่านมีความสำคัญยิ่งต่อการไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอขอบพระคุณล่วงหน้าที่กรุณาตอบแบบสอบถามจนครบถ้วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1 เพศ ☐ 1 ชาย ☐ 2 หญิง

SEX

2. อายุ.....ปี

AGE

3. ตำแหน่ง /สถานะทางสังคม (เลือกตอบตำแหน่งสูงสุดเพียง 1)

POSITION

ในชุมชน	ในกลุ่มข้าราชการ	ในท้องถิ่น
☐ 1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	☐ ผู้บริหาร	☐ นายก
☐ 2 อาสาสมัครสาธารณสุข	☐ ผู้ปฏิบัติ	☐ รองนายก
☐ 3.อบต. /สมาชิกเทศบาล	☐ นักวิชาการ	☐ ปลัด
☐ 4ประธานกลุ่มต่างๆในชุมชน ระบุ.....		☐ จนท.
☐ 5 ปราชญ์ชาวบ้าน		
☐ 6 ผู้สูงอายุ		
☐ 7 ผู้นำธรรมชาติ		
☐ 8 อื่นๆ ระบุ.....		

4 ตำแหน่ง.....

ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งหรือสถานภาพที่เป็นอยู่ถึงปัจจุบันปี

EXP

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเพื่อการยืนยันองค์ประกอบหลักความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน

ข้อคำถาม : ท่านพิจารณาและให้ความเห็นว่า องค์ประกอบ ต่อไปนี้ มีความเหมาะสมที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน มากน้อยเพียงใด ให้ท่านแสดงความเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสำหรับเลือกตอบ

องค์ประกอบ	ระดับความเหมาะสม					รหัส
	5	4	3	2	1	
1.ด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร						
2.ด้านความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ						
3.ด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในการจัดการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย						
4.ด้านเศรษฐกิจและรายได้						
5.ด้านระบบการตลาด และการขนส่ง						
6. ด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต						
7. ด้านคุณภาพ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต						
8.ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร						
9. ด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม						
10. อื่นๆ ระบุ.....						

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัด
กาฬสินธุ์

ข้อคำถาม : ท่านพิจารณาและให้ความเห็นว่า ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ ต่อไปนี้ มีความเหมาะสมที่บ่งชี้ถึง
การพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน มากน้อยเพียงใด ให้ท่านแสดงความเห็น โดยทำ
เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสำหรับเลือกตอบ

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					รหัส
	5	4	3	2	1	
1.องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร						
1.1 เกษตรกรที่ไม่มีพบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด						
1.2 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย						
1.3 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน และโรคมะเร็ง						
1.4 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย						
1.5 ชุมชนมีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพรภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ						
1.6.....						
2.ความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ						
2.1 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผัก อาหาร						
2.2 อื่นๆระบุ.....						
2.3.....						

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					รหัส
	5	4	3	2	1	
3. องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน						
3.1 ท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย						
3.2 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยให้แผนชุมชนและแผนตำบล						
3.3 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์พันธุ์พืชผัก ข้าว สมุนไพร						
3.4 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ						
3.5 อื่นๆ ระบุ.....						
3.6.....						
4. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้						
4.1 คราวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต						
4.2 คราวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี						
4.3.....						
5.องค์ประกอบด้านระบบการตลาด						
5.1 ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด						
5.2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์						
5.3 อื่นๆ ระบุ.....						

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					
	5	4	3	2	1	
6. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต						
6.1 ครุว์เรือนมีการจัดทำบัญชีครุว์เรือนและปรับแผนชีวิต						
6.2 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค						
6.3ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทาง						
6.4.....						
7. องค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และการผลิต						
7.1 ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจากสำนักวิชาการกระทรวงเกษตร(GAP)						
7.2 พืชผัก ข้าวในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง						
7.3 ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดี						
7.4.....						
8.องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร						
8.1 ครุว์เรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลูกพืชผัก ดันไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม						
8.2 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพดิน น้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม						
8.3						

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	ระดับความเหมาะสม					รหัส
	5	4	3	2	1	
9. องค์ประกอบด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม						
9.1 ผลผลิตงานในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ(แบรนด์สินค้า)						
9.2 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย						
9.3 ชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ๆในกระบวนการผลิตและการสร้างผลิตภัณฑ์ทางอาหาร สมุนไพร						
9.4.....						

ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอองค์ประกอบและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน ตัวอื่นๆ

องค์ประกอบอื่นๆ	ตัวชี้วัดที่เหมาะสมอื่นๆ

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือ ชุดที่ 2

แบบสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
และอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ก. ข้อมูลทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของประชาชนในระดับครัวเรือน

1. ครัวเรือนที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....อายุ.....สถานะ.....
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....คน จำนวนสมาชิกที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน.....คน

ลำดับที่	อายุ			เพศ		อาชีพ					
	0-14 ปี	15-59 ปี	60 ปี ขึ้นไป	ชาย	หญิง	ไม่มี	กำลังศึกษา	เกษตรกร	รับราชการ	รับจ้าง	อื่นๆ

4. ที่ดินและสถานะการถือครอง

4.1 ที่ดิน.....ไร่

-พื้นที่บ้าน.....ไร่.....งาน.....ตรว.

-พื้นที่เกษตรกรรม.....ไร่.....งาน.....ตรว.

-อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า).....ไร่.....งาน.....ตรว.

4.2 สถานะการถือครอง

-ของตนเอง.....ไร่.....งาน.....ตรว.

-เช่า.....ไร่.....งาน.....ตรว.

-อื่นๆ (เช่น ไม่มีเอกสารสิทธิ์)ไร่.....งาน.....ตรว.

5. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

-น้ำฝน

-น้ำชลประทาน.....เพียงพอ.....ไม่เพียงพอ

-อื่นๆ

6. ข้อมูลการผลิตและรายได้

6.1 การปลูกพืช

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก(ไร่ หรืองาน)	ผลผลิต (กก./ตัว/ เกวียน)	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
รวม					

6.2 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน (ระบุ หน่วย)	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
รวม				

6.3 รายได้จากการรับจ้าง

-รับจ้างในภาคการเกษตร.....บาท/ปี

-รับจ้างนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

7.การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ

.....สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

.....สมาชิกสหกรณ์การเกษตร

.....สมาชิก ธกส.

.....สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

.....สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ

.....สมาชิกกลุ่มผลิตไบโอดีเซล

.....สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์

อื่นๆ.....

หลักประกัน.....เงินต้นคงเหลือ.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....%

หลักประกัน.....เงินต้นคงเหลือ.....บาท อัตราดอกเบี้ย.....%

[illegible]

ง.ข้อมูล/สถานการณ์ รับ-การจ่ายของครัวเรือน (รอบปี)

รายการ/ เงินรายรับ	จำนวนเงิน	รายการรายจ่าย	
1. ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ		1 ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ ฯ		2 ค่าอาหาร	
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม		3 ค่ายา - สุขภาพอนามัย	
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร		4 ค่า เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และ เครื่องประดับ	
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ		5 ที่อยู่อาศัย ได้แก่ค่าเช่าบ้าน/ปรับปรุง ต่อเติม/ค่าน้ำ/ค่าไฟ	
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ		6 งานสังคม และเพื่อพักผ่อน	
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น		หมวดที่ 7การศึกษา	
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูก หลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ			
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ			
รวมรายรับ		รวมรายจ่าย	
รายรับ- รายจ่าย คงเหลือ = บาท			

เครื่องมือชุดที่ 3

แบบสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
และอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ก. ข้อมูลทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของประชาชนในภาพรวมของหมู่บ้าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการสร้างพื้นฐานของหมู่บ้าน (ข้อมูลที่เป็นจริงในปัจจุบัน หรือล่าสุด)		
โครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้าน	จำนวน (กรุณาระบุหน่วยด้วย)	รายละเอียด
1.จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน		
2.จำนวนประชากรในหมู่บ้านรวมทั้งหมด (คน)		
2.1 หญิง (คน)		
2.2 ชาย (คน)		
3.โครงสร้างอายุของประชากรในหมู่บ้าน		
3.1 เด็ก (0-14 ปี)		
3.2 วัยแรงงาน (15-59 ปี)		
3.3 ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)		
4.จำนวนตลาดนัดในหมู่บ้าน (แห่ง)		
5.จำนวนสถานที่รับซื้อผลผลิต		
-จำนวนสถานที่รับซื้อผลผลิตในหมู่บ้าน (แห่ง)		
-จำนวนสถานที่รับซื้อผลผลิตนอกพื้นที่ (แห่ง)		
6.จำนวนพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผลผลิตในหมู่บ้าน (คน)		
7.จำนวนร้านขายปัจจัยการผลิตในหมู่บ้าน (ร้าน)		
8.จำนวนร้านค้าปลีกในหมู่บ้าน (ร้าน)		
9.จำนวนโรงงานในหมู่บ้าน (แห่ง)		
10.พื้นที่ทั้งหมดในหมู่บ้าน (ไร่)		

-พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)		
-พื้นที่ใช้พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)		
-พื้นที่ป่า (ไร่)		
-พื้นที่อื่นๆ.....		
-พื้นที่อื่นๆ.....		
11. การเช่าที่ดิน		
-มีผู้เช่าที่ดิน (ราย)		
-พื้นที่ที่ทำการเช่าในหมู่บ้าน (ไร่)		
-ลักษณะ/ระบบการเช่า (อธิบาย)		
12. ระบบน้ำในพื้นที่เกษตร		
-น้ำฝน (ไร่)		
-น้ำชลประทาน (ไร่)		มีความสม่ำเสมอของ ปริมาณน้ำตลอดปี () มี () ไม่มี
-อื่นๆ ระบุ.....		
13.การรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาด้าน เศรษฐกิจ / สังคม		
-กลุ่มออมทรัพย์ (ราย)		
-สหกรณ์การเกษตร (ราย)		
-ธกส.(ราย)		
-กลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)		
-ผลิตปุ๋ยชีวภาพ (ราย)		
-ไบโอดีเซล (ราย)		
-คัดแยกเมล็ดพันธุ์ (ราย)		
-เกษตรอินทรีย์		
-อื่นๆ.....		
-อื่นๆ.....		
-อื่นๆ.....		
-อื่นๆ.....		

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกำกับการผลิตในอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน				
1.อาชีพหลักและอาชีพรอง				
อาชีพ	กิจกรรม	ชื่อพืช/สัตว์ (โปรดระบุจำนวน ครัวเรือนในอาชีพนั้น)	ช่วงเวลาของการทำงาน (ระบุ ช่วงเดือนในรอบปี หากมี มากกว่า 1 รอบ ให้ระบุช่วงเดือน ตามรอบดังกล่าว)	
1)อาชีพหลัก ☐ อาชีพ เกษตรกรรม	☐ ปลูกพืช	1.....		
		2.....		
		3.....		
	☐ เลี้ยงสัตว์	1.....		
		2.....		
		3.....		
	☐ รับจ้างในการเกษตร			
	☐ อาชีพนอก ภาคการเกษตร	☐ รับราชการ		
☐ รับจ้างทั่วไป				
☐ ค้าขาย				
☐ อื่นๆ.....				
2)อาชีพรอง ☐ อาชีพ เกษตรกรรม	☐ ปลูกพืช	1.....		
		2.....		
		3.....		
	☐ เลี้ยงสัตว์	1.....		
		2.....		
		3.....		
	☐ รับจ้างในการเกษตร			
	☐ อาชีพภาค นอกการเกษตร	☐ รับจ้างราชการ		
☐ รับจ้างทั่วไป				
☐ ค้าขาย				
☐ อื่นๆ				
หมายเหตุ 1.การปลูกพืชได้แก่ การปลูกข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้พืชผักพริก ถั่วเหลือง ปอ ไม้ดอก 2.การเลี้ยงสัตว์ได้แก่ การเลี้ยงวัวเนื้อ วัวนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ปลา กุ้ง ประมง				

3.อื่นๆ เช่น หาของป่า				
2.รายละเอียดในการปลูกพืชที่เป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน (คำขยายของอาชีพที่ใส่ไว้ในข้อ 1)				
การปลูกพืชที่เป็นอาชีพหลักในหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่รวม (ไร่)	จำนวนรอบการผลิตต่อปี	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่/รอบ (กก./ตัน)
1)				
2)				
3)				

การจัดการการผลิตพืชชนิดที่ 1) ระบุชื่อพืช.....			
การจัดการการผลิต	จำนวน (ตันหรือกิโลกรัม)	ราคาขาย (บาท/ตัน หรือ กิโลกรัม)	เหตุผล
1.ขายผลผลิต			
1.1 ขายในชุมชน/หมู่บ้าน			
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง			
-ขายผ่านกลุ่ม			
-ขายปลีกเอง			
-อื่นๆ ระบุ			
-อื่นๆ ระบุ			
1.2 ขายนอกชุมชน/หมู่บ้าน			
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง			
-ขายเอง			
1.3 อื่นๆ ระบุ			
2.ร่วมโครงการจำหน่าย			
3.บริโภคในหมู่บ้าน			
4.แปรรูปเพื่อจำหน่าย			
4.1 แปรรูปผ่านกลุ่ม			
4.2 ต่างคนต่างทำ			
5.เก็บรักษาไว้			

รวมทั้งหมด (1 ถึง 5)			
ปัญหาของการจัดการ ผลผลิตพืชชนิดที่ 1	1.....		
	2.....		
	3.....		
หมายเหตุ โปรดบอกหน่วยให้ชัดเจนด้วย เช่น ต้น หรือกิโลกรัม และราคาเป็นบาทต่อกิโลกรัม หรือบาทต่อต้น			

การจัดการผลผลิตพืชชนิดที่ 2) ระบุชื่อพืช.....			
การจัดการผลิต	จำนวน (ต้นหรือ กิโลกรัม)	ราคาขาย (บาท/ต้น หรือกิโลกรัม)	หมายเหตุ
1.ขายผลผลิต			
1.1 ขายในชุมชน/หมู่บ้าน			
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง			
-ขายผ่านกลุ่ม			
-ขายปลีกเอง			
-อื่นๆ ระบุ			
-อื่นๆ ระบุ			
1.2 ขายนอกชุมชน/หมู่บ้าน			
1.3 อื่นๆ ระบุ			
2. ร่วมโครงการจำหน่าย			
3. บริโภคในหมู่บ้าน			
4. แปรรูปเพื่อจำหน่าย			
4.1 แปรรูปผ่านกลุ่ม			
4.2 ต่างคนต่างทำ			
5. เก็บรักษาไว้			
รวมทั้งหมด (1 ถึง 5)			
ปัญหาของการจัดการผลผลิต พืชชนิดที่ 2	1.....		
	2.....		
	3.....		
หมายเหตุ โปรดบอกหน่วยให้ชัดเจนด้วย เช่น ต้น หรือกิโลกรัม ละราคาเป็นบาทต่อกิโลกรัม หรือบาทต่อต้น			

การจัดการผลผลิตพืชชนิดที่ 3) ระบุชื่อพืช.....			
การจัดการผลผลิต	จำนวน (ตันหรือ กิโลกรัม)	ราคาที่ขาย (บาท/ตัน หรือกิโลกรัม)	หมายเหตุ
1.ขายผลผลิต			
1.1 ขายในชุมชน/หมู่บ้าน			
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง			
-ขายผ่านกลุ่ม			
-ขายปลีกเอง			

การจัดการผลผลิตพืชชนิดที่ 3) ระบุชื่อพืช.....			
การจัดการผลผลิต	จำนวน (ตันหรือ กิโลกรัม)	ราคาที่ขาย (บาท/ตัน หรือกิโลกรัม)	หมายเหตุ
-อื่นๆ ระบุ			
-อื่นๆ ระบุ.....			
1.2 ขายนอกชุมชน/ หมู่บ้าน			
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง			
-ขายเอง			
1.3 อื่นๆ ระบุ			
2. ร่วมโครงการจำหน่าย			
3. บริโภคในหมู่บ้าน			
4. แปรรูปเพื่อจำหน่าย			
4.2 แปรรูปผ่านกลุ่ม			
4.2 ต่างคนต่างทำ			
5. เก็บรักษาไว้			
ปัญหาของการจัดการผลผลิต พืชชนิดที่ 3	1.....		
	2.....		
	3.....		
หมายเหตุ โปรดโปรดบอกหน่วยให้ชัดเจนด้วย เช่น ตัน หรือกิโลกรัม และราคาเป็นบาทต่อกิโลกรัม หรือบาทต่อตัน			

3. รายละเอียดในการเลี้ยงสัตว์และอื่นๆ ที่อาชีพหลักของตนนหมู่บ้าน ที่เป็นอาชีพหลักของตนในหมู่บ้าน (ตามที่ระบุ ข้อ 1)		
การเลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ ที่เป็นอาชีพหลักในหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	
	เลี้ยง/ทำ รายเดี่ยว	เลี้ยง/ทำ เป็นกลุ่ม
1)		
2)		
3)		

การจัดการผลผลิตสัตว์เลี้ยง ชนิดที่ 1 ระบุชื่อสัตว์				
การจัดการผลผลิต	เลี้ยง/ทำ รายเดี่ยว		เลี้ยง/ทำ รายกลุ่ม	
	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาขาย (บาท/กิโลกรัม)
1.ผลผลิตที่ขาย				
1.1 ขายในชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายผ่านกลุ่ม				
-ขายเอง (ขายให้คนใน หมู่บ้าน)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
1.2 ขายนอกชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายเอง (เป็นพ่อค้าเอง)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
2.บริโภคในหมู่บ้าน (กิน เอง)				
3. อื่นๆ ระบุ				
รวมผลผลิตทั้งหมด				
4. ปัญหาของการจัดการ ผลผลิต	1.....			
	2.....			
	3.....			
หมายเหตุ โปรดบอกหน่วยให้ชัดเจน เช่น ตัว หรือตัน หรือกิโลกรัม และราคาเป็นบาทต่อตัว หรือต่อกิโลกรัม				

การจัดการผลผลิตสัตว์เลี้ยง ชนิดที่ 2 ระบุชื่อสัตว์				
การจัดการผลผลิต	เลี้ยง/ทำ รายเดี่ยว		เลี้ยง/ทำ รายกลุ่ม	
	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาที่ยขาย (บาท/กิโลกรัม)	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาที่ยขาย (บาท/กิโลกรัม)
1.ผลผลิตที่ยขาย				
1.1 ขายในชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายผ่านกลุ่ม				
-ขายเอง (ขายให้คนใน หมู่บ้าน)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
1.2 ขายนอกชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายเอง (เป็นพ่อค้าเอง)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
2.บริโภคในหมู่บ้าน (กิน เอง)				
3. อื่นๆ ระบุ				
รวมผลผลิตทั้งหมด				
4. ปัญหาของการจัดการ ผลผลิต	1.....			
	2.....			
	3.....			
หมายเหตุ โปรดบอกหน่วยให้ชัดเจน เช่น ตัว หรือตัน หรือกิโลกรัม และราคาเป็นบาทต่อตัว หรือต่อกิโลกรัม				

การจัดการผลผลิตสัตว์เลี้ยง ชนิดที่ 3 ระบุชื่อสัตว์				
การจัดการผลผลิต	เลี้ยง/ทำ รายเดี่ยว		เลี้ยง/ทำ รายกลุ่ม	
	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาที่ยขาย (บาท/กิโลกรัม)	จำนวน (ตัวหรือกิโลกรัม/ปี)	ราคาที่ยขาย (บาท/กิโลกรัม)
1.ผลผลิตที่ยขาย				
1.1 ขายในชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายผ่านกลุ่ม				
-ขายเอง (ขายให้คนใน หมู่บ้าน)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
1.2 ขายนอกชุมชน/ หมู่บ้าน				
-ขายให้พ่อค้าคนกลาง				
-ขายเอง (เป็นพ่อค้าเอง)				
-อื่นๆ ระบุ.....				
-อื่นๆ ระบุ.....				
2.บริโภคในหมู่บ้าน (กิน เอง)				
3. อื่นๆ ระบุ				
รวมผลผลิตทั้งหมด				
4. ปัญหาของการจัดการ ผลผลิต	1.....			
	2.....			
	3.....			
หมายเหตุ โปรดบอกหน่วยให้ชัดเจน เช่น ตัว หรือตัน หรือกิโลกรัม และราคาเป็นบาทต่อตัว หรือต่อกิโลกรัม				

ข. ข้อมูลความปลอดภัยทางอาหารของชุมชน

ที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1	สารเคมีตกค้างในกระแสดเลือดของเกษตรกร		
	1.1 จำนวนเกษตรกร ได้รับการตรวจคัดกรองสารเคมีในกระแสดเลือด		
	1.2 ปกติ		
	1.3 ปลอดภัย		
	1.4 เสี่ยง		
	1.5 เสี่ยงสูง		
2.	สารเคมีที่ตกค้างในพืชผัก/อาหาร		
	2.1 จำนวนตัวอย่างพืชผัก/อาหารที่ส่งตรวจ		
	2.2 ปกติ		
	2.3.ปนเปื้อน		

เครื่องมือชุดที่ 4
แบบสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบเพื่อการจัดการความรู้

โครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการสร้างเชื่อมั่นทางอาหาร
 และอาหารปลอดภัย จังหวัดกาฬสินธุ์

.....

1.ประเภทบุคคลต้นแบบ

- ☐ ปลุกผัก
- ☐ ปลุกข้าว
- ☐ การทำสมุนไพร
- ☐ ผสมผสานการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- ☐ การพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านพืชผัก/อาหาร/สมุนไพร

2..ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.ชื่อ สกุล ผู้ให้ข้อมูล.....อายุ.....สถานะ.....
- 2.การศึกษา () ประถม () มัธยม () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี
- 3.บ้านเลขที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....
- 4.จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้าน.....คน จำนวนสมาชิกที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน.....คน
- 5.ที่ดินและสถานะการถือครองที่ดิน
 - 5.1 ที่ดิน.....ไร่
 - พื้นที่ตั้งบ้านอาศัย.....ไร่.....งาน.....ตรว.
 - พื้นที่เกษตรกรรม รวม.....ไร่.....งาน.....ตรว.
 - ทำนา.....ไร่.....งาน.....ตรว.
 - ทำไร่.....ไร่.....งาน.....ตรว.
 - ทำสวน/ปลุกผักไร่.....งาน.....ตรว.
 - อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า).....ไร่.....งาน.....ตรว.
6. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
 - () น้ำฝน
 - () น้ำชลประทาน.....() เพียงพอตลอดปี () ไม่เพียงพอ
 - () บ่อบาดาล
 - () อื่นๆ

3. ประวัติการเรียนรู้ที่ผ่านมามีผลกระทบเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความเป็นอยู่อย่างนี้

(ให้เล่าแรงบันดาลใจ ที่เริ่มปรับเปลี่ยนชีวิตเกิดจากอะไร เริ่มแสวงหาความรู้จากไหน กับใคร ในเรื่องอะไร ต่อจากนั้นไปเรียนรู้ที่ไหนบ้าง และมาลงตัวที่ตัดสินใจปรับเปลี่ยนของตนเอง)

.....

.....

.....

.....

4. ความรู้อะไรที่คุณเองคิดว่าตนเองรู้ดีอะไร จึงให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างนี้

.....

.....

.....

.....

5. มีการจัดการตนเองสู่การลด ปลดหนี้ อย่างไร ปัจจัยความสำเร็จคืออะไร

.....

.....

.....

.....

6. หาคำรู้ที่เป็นแบบอย่างสามารถให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ คืออะไร

.....

.....

.....

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวท่านอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและมีความสุข

.....

.....

7.. ข้อมูลการผลิตและรายได้

7.1 การปลูกพืช/ผัก

ลำดับ ที่	พืชที่ปลูก	พื้นที่ปลูก(ไร่ หรืองาน)	ผลผลิตตลอดปี (กก.)	รายได้ต่อปี (บาท)	หมายเหตุ
รวม					

7.2 การข้าว

ลำดับ ที่	พันธุ์ที่ปลูก	พื้นที่ปลูก(ไร่ หรืองาน)	ผลผลิต (กก./ตัว/ เกวียน)	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
รวม					

7.3 การเลี้ยงสัตว์

ลำดับ ที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน	รายได้ต่อปี	หมายเหตุ
รวม				

8.รายรับรายจ่ายก่อนและหลัง

รายการ/ เงินรายรับ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ.2554	พ.ศ.2555	พ.ศ.2556
1. ขายผลิิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ			
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ ฯ			
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม			
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร			
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ			
6. ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ			
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น			
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ			
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ			
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคาร			
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค			
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม			
13. เงินที่ลูก หลาน ญาติพี่น้อง ส่งมาให้			
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ			
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้กรณีพิเศษ			
รวมรายรับ			

รายการ/ เงินรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ.2554	พ.ศ.2555	พ.ศ.2556
1 ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ			
2 ค่าอาหาร			
3 ค่ายา - สุขภาพอนามัย			
4 ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ			
5 ที่อยู่อาศัย ได้แก่ค่า เช่าบ้าน/ปรับปรุงต่อเติม/ค่าน้ำ/ค่าไฟ			
6.งานสังคม และเพื่อพักผ่อน			
7 .การศึกษา			
รวม รายจ่าย			

สรุปข้อมูลรายรับรายจ่าย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)		
	พ.ศ.2554	พ.ศ.2555	พ.ศ.2556
1 รายรับตลอดปีทั้งหมด			
2 รายจ่ายตลอดปีทั้งหมด			
3 หนี้สินที่มีจากทุกแหล่ง			
● ธกส.			
● สหกรณ์			
● กองทุนเงินล้าน			
● กลุ่มออมทรัพย์			
● รวมหนี้สิน			

8. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสุขภาพ

1. แบบแผนและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คืออะไร

.....

.....

.....

.....

2.สุขภาพ การเจ็บป่วยก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอะไร มีข้อมูลยืนยันหรือไม่

.....

.....

.....

.....

ปก

บุคคลต้นแบบลดปลดหนี้ ชีวิตอบอุ่น พอเพียง

ชื่อ.....สกุล.....

ใส่รูปภาพเจ้าของ
และ ครอบครัว

บ้าน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือชุดที่ 5

สำหรับศูนย์เรียนรู้

.....

ก. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์

1. ชื่อ ศูนย์

ประวัติที่มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน.....

.....

2. ที่ตั้ง..... หมู่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

3. การจัดโครงสร้าง คณะทำงาน และการจัดตั้งสมาชิก

ที่	ชื่อ สกุล	ตำแหน่งในศูนย์	บทบาทหน้าที่	เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

3. ที่ดินและสถานะการถือครอง

3.1 ที่ดิน.....ไร่

-พื้นที่เกษตรกรรม.....ไร่.....งาน.....ตรว.

-อื่นๆ (พื้นที่ว่างเปล่า).....ไร่.....งาน.....ตรว.

3.2 โครงสร้างพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้

- จำนวน อาคารหลัง
- ที่พักหลัง รับรองผู้เข้าเรียนรู้.....คน
- ห้องน้ำสำหรับอาบน้ำ.....ห้อง
- ห้องส้วม.....ห้อง
- เก้าอี้.....ตัว
- โต๊ะรองนั่ง/รับประทานอาหาร.....ตัว
- เสื่อ.....ผืน
- เครื่องเสียง.....ชุด
- ไฟฟ้าที่ใช้.....
- ระบบน้ำ
 - น้ำดื่มจากแหล่งน้ำ.....() พอเพียง () ไม่พอเพียง
 - น้ำใช้จากแหล่ง() พอเพียง () ไม่พอเพียง
 - น้ำเพื่อการเกษตรจากจากแหล่ง.....() พอเพียง () ไม่พอเพียง
- อื่นๆ.....

4. สถานการเรียนรู้

ฐานที่	เรื่อง/ความรู้ที่ถ่ายทอด	ผู้รับผิดชอบ

ภาพ/กิจกรรมประกอบแสดงฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน

ภาพ กิจกรรม

ข้อความบรรยาย

.....

.....

.....

7. ผลงานของศูนย์

7.1 จำนวนผู้เข้ารับการเรียนรู้ถ่ายทอดจากศูนย์

วตป.	ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/บุคคลที่เข้ามาเรียนรู้	จากไหน	เรื่องที่สนใจ มาเรียนรู้	จำนวน(คน)

7.2 หน่วยงาน/องค์กร/บุคคลที่มาเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือใครใน เรื่องอะไร

.....

.....

.....

ผนวกภาพกิจกรรม (พร้อมการบรรยาย)

1. กิจกรรมของศูนย์
2. การมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของศูนย์

8. แผนการพัฒนาที่จะทำต่อไป

.....

.....

ปกหน้า ศูนย์เรียนรู้

.....

ใส่รูปภาพ

บ้าน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือชุดที่ 7

แบบประเมินผลการดำเนินงานความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้ประเมิน.....เบอร์โทร.....

๑ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ปลอดภัยไร้สารพิษ

ที่	กิจกรรม	หน่วย	ผลงาน	อัตรา
๑.	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชผักสวน ทำหลุมพอเพียง	ครัวเรือน		
	จำนวนหลุม/แปลง	แปลง		
๒.	ครัวเรือนที่ เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ เช่น จิ้งหรีด กบ ปลา ไก่ เป็ด	ครัวเรือน		
๓.	ครัวเรือนที่ ทำนาปลอดภัยไร้สารพิษ	ครัวเรือน		
	● จำนวนแปลงนาที่ปลูก	ไร่		
๔.	ครัวเรือนที่ ปลูกผักปลอดภัยไร้สารพิษ	ครัวเรือน		
	● จำนวนแปลงผักที่ปลูก	งาน		
๕.	ครัวเรือนที่ ทำนาแบบ อินทรีย์	ครัวเรือน		
	● จำนวนแปลงนาที่ปลูก	ไร่		
๖.	ครัวเรือนที่ ปลูกผักแบบอินทรีย์	ครัวเรือน		
	● จำนวนแปลงผักที่ปลูก	งาน		
๗.	หมู่บ้านมีตลาดสีเขียว/ปลอดภัยไร้สารเคมี จัดที่..... เปิดบริการในเวลา.....ในวัน.....	แห่ง		
๘.	หมู่บ้านมีกลุ่มเกษตรอินทรีย์ - จำนวนกลุ่ม - สมาชิก	กลุ่ม คน		
๙.	หมู่บ้านมีกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ - จำนวนกลุ่ม - สมาชิก	กลุ่ม คน		

๒ การเรียนรู้

ที่	กิจกรรม	หน่วย	ผลงาน	อัตรา
๑.				
๑.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรอินทรีย์	องค์ความรู้/เรื่องที่ถ่ายทอด		
	ชื่อศูนย์.....			
	ชื่อศูนย์.....			
	ชื่อศูนย์.....			
๒.	บุคคลต้นแบบที่สามารถเป็นที่เรียนรู้ถ่ายทอดเกษตรปลอดภัย			
	ชื่อ.....			
	ชื่อ.....			
	ชื่อ.....			
	ชื่อ.....			

๓ ผลการตรวจสอบการมีศักยภาพในกระเล็คของเกษตรกร

ประเด็น	ปี2555		ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑.ผลการตรวจสอบการมีในเกษตรกร				
๑.๑ จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ (คน)				

๑.๒ ปกติ				
๑.๓ ปลอดภัย				
๑.๔ เสี่ยง				
๑.๕ ไม่ปลอดภัย				
๒.ผลตรวจสอบการตกค้างในผลผลิตการเกษตร/ พืชผัก (ชนิด)				
๒.๑ จำนวนที่ตรวจทั้งหมด				
๒.๒ ปลอดภัย				
๒.๓ ไม่ปลอดภัย				
๓ จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูก พืชผักข้าว ปลอดภัย				
๔. จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูก พืชผัก ข้าว แบบอินทรีย์				

๔ ผลผลิต/การปลูกสมุนไพร ในชุมชน

ชื่อสมุนไพรที่ปลูก/ที่มีใช้ในชุมชน	จำนวนครัวเรือน ที่ปลูก	สรรพคุณของสมุนไพร
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

๕.ผลผลิตและการแปรรูป พืชผัก สมุนไพร ข้าว ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม

ชื่อผลิตภัณฑ์	ปริมาณผลิต ทั้งปี	มูลค่า/ รายได้ทั้งปี	แหล่งจำหน่าย
1			
2			
3			

๖. ความมั่นคงและพอเพียงของอาหาร

ที่	กิจกรรม	หน่วย	ผลงาน	อัตรา
	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือน		
๑	พืชผัก			
๑.๑	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชผักสวนพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี	ครัวเรือน		
๒.	ข้าว			
๒.๑	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกข้าวมีพอเพียงต่อการบริโภคทั้งปี	ครัวเรือน		
๓	สมุนไพร			
๓.๑	จำนวนครัวเรือนที่ปลูกและมีสมุนไพรมีพอเพียงต่อการใช้	ครัวเรือน		
๔.	การเลี้ยงสัตว์			
๔.๑	ครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ เช่น จิ้งหรีด กบ ปลา ไก่ เป็ด เป็นอาหารพอเพียงต่อการบริโภคของครัวเรือนได้ตลอดปี	ครัวเรือน		

เครื่องมือชุดที่ 8

แบบประเมินตามตัวชี้วัด (ครัวเรือนต้นแบบ)

ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัยของชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อ.....สกุล.....

2. เพศ ☐ 1 ชาย ☐ 2 หญิง SEX

3. อายุ.....ปี AGE

4. สถานะในครอบครัว STATUS

☐ 1 หัวหน้าครอบครัว☐ 2 สมาชิกครอบครัว เป็นอะไรกับหัวหน้าครอบครัว.....☐ 3.อบต. /สมาชิกเทศบาล☐ 4ประชาชนกลุ่มต่างๆในชุมชน ระบุ.....

4.จำนวนสมาชิกในครอบครัวคน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร ของชุมชน

ข้อคำถาม : ท่านพิจารณาและให้ความเห็นว่า ครัวเรือนท่าน ได้ปฏิบัติ หรือมีผล ในการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร และอาหารปลอดภัยในครัวเรือนท่าน ตามความเป็นจริง โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามเกณฑ์ที่ท่านได้รับหรือปฏิบัติ และสรุปคะแนนในช่องคะแนนที่ได้

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
1.องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย และความพอเพียงของอาหาร		
1.1 เกษตรกรในครัวเรือนที่ตรวจไม่พบสารเคมีตกค้างในกระแสดเลือด	☐ 1.ตรวจพบไม่ปลอดภัย ☐ 2.ตรวจพบว่าเสี่ยง ☐ 3.ตรวจไม่พบ	
1.2 คนในครัวเรือนมีกระบวนการเรียนรู้สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	☐ 1.ไม่เคยได้เรียนรู้ ☐ 2.เคยเรียนรู้บ้าง ☐ 3.เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	
1.3 คนในครัวเรือนที่มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคอาหาร พืชผัก สมุนไพร ข้าว เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานความดัน และโรคมะเร็ง	☐ 1.ยังปลูกใช้สารเคมี ไม่เลือกผัก สมุนไพรที่ ป้องกันโรค ☐ 2.มีการปลูกพืชผัก สมุนไพรแต่การบริโภคยังไม่ได้ใส่ใจมากนัก ☐ 3.มีทั้งการปลูกพืชผัก สมุนไพรและใช้บริโภคเพื่อ สุขภาพอย่างสม่ำเสมอ	

องค์ประกอบ และตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
1.4 มีบุคคลต้นแบบสุขภาพดีวิถีพอเพียง ที่สร้างความมั่นคงทางอาหาร และอาหารปลอดภัย	☐ 1. ยังไม่มีบุคคลที่สามารถเป็นต้นแบบที่ทำเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ☐ 2. เริ่มจะเรียนรู้เพื่อจะเป็นคนต้นแบบแต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดได้ ☐ 3. มีบุคคลต้นแบบที่เปลี่ยนแปลงตนเองปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการปลูกพืชผัก หรือสมุนไพร	
1.5 มีการส่งเสริมการใช้พืชผัก สมุนไพรภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพ	☐ 1. ไม่มีการใช้ผักสมุนไพร ดูแลสุขภาพ ☐ 2. มีการใช้แต่เป็นบางครั้ง ☐ 3. มีการใช้พืชผักสมุนไพรดูแลสุขภาพทั้งกินสดและทำน้ำปั่น น้ำหมักจนเป็นวิถี	
2.ความเป็นธรรม คุณธรรม และระบบสวัสดิการ		
2.1 คนในชุมชนที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันพันธุ์พืช พืชผักอาหาร	☐ 1. ไม่ได้แบ่งปัน/มีเล็กน้อย ☐ 2. มีการแบ่งปันเฉพาะคนใกล้ชิด ☐ 3. มีการแบ่งปันพืชพันธุ์กับเพื่อนบ้านและคนอื่นๆ	

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
3. องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน		
3.1 ท้องถิ่นและชุมชนที่มีการจัดทำแผนสนับสนุนงบในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย	☐ 1.ไม่มีแผนและกิจกรรม ☐ 2. มีแผนแต่ยังไม่ชัดเจนชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง ☐ 3.มีแผนและกิจกรรมที่ส่งผลให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง	
3.2 ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยให้แผนชุมชนและแผนตำบล	☐ 1.ไม่มีแผนและงบประมาณสนับสนุน ☐ 2. มีแผนและงบประมาณสนับสนุนเล็กน้อย ☐ 3.มีแผนและงบประมาณสนับสนุนจนชุมชนเปลี่ยนแปลงดีขึ้น	
3.3 ชุมชนมีกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและ อนุรักษ์ พันธุ์พืชผัก ข้าวสมุนไพร	☐ 1.ยังไม่การอนุรักษ์ ☐ 2.มีการอนุรักษ์เป็นบางอย่าง ☐ 3.มีการอนุรักษ์พันธุ์และขยายผลมากขึ้น	
3.4 ชุมชนมีการสร้างผลผลิตและความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ	☐ 1.ยังไม่การรวมกลุ่ม ☐ 2.เริ่มมีการร่วมเข้ากลุ่มแต่ยังไม่เข้มแข็ง ☐ 3.มีการรวมกลุ่มผลิตจนเข้มแข็งสามารถต่อรองกับคนอื่นได้	
4. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและรายได้		
4.1 คราวเรือนที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารป้องกัน/กำจัดแมลง	☐ 1.พยายามลดต้นทุนแต่ยังลดไม่ได้ ☐ 2.พยายามหาวิธีลดและเริ่มเห็นผล ☐ 3.สามารถลดต้นทุนการผลิตได้โดยวิธี..... สามารถลดได้.....บาท/ปี	

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
4.2ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารได้ด้วยตนเองพอกินตลอดปี เฉพาะการปลูกพืชผัก สมุนไพร ข้าว	☐ 1.ไม่พอเพียงในการบริโภค ☐ 2.มีการปลูกและพอเพียงบางอย่างไม่ตลอดปี ☐ 3.สามารถบริโภคได้พอเพียงตลอดปี	
5.องค์ประกอบด้านระบบการตลาด		
5.1 ชุมชนมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์พืชผัก ข้าว ปลอดภัยในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด	☐ 1.ยังไม่มีตลาดรองรับในชุมชน ☐ 2.มีตลาดรองรับแต่ยังไม่ต่อเนื่อง ☐ 3.มีการจัดตลาดรองรับให้ได้ตลอดปี ● แหล่งที่นำไปจำหน่าย/แลกเปลี่ยน คือ..... ● ผลิตภัณฑ์ที่นำไปจำหน่ายคือ คือ.....	
5.2 ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ประเภทพืชผัก สมุนไพรและข้าว ทั้งสด และการแปรรูป	☐ 1.ยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนกับภายนอก ☐ 2.เริ่มมีการสร้างเครือข่ายแต่ยังไม่ได้แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ☐ 3.มีการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน ดำบล และได้มีการแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ● แหล่งที่นำไปจำหน่าย/แลกเปลี่ยน คือ..... ● ผลิตภัณฑ์ที่นำไปจำหน่ายคือ คือ.....	

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
6. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการศักยภาพและความพอเพียงการผลิต		
6.1 ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและปรับแผนชีวิต	☐ 1. ไม่ได้จัดบัญชีครัวเรือน ☐ 2. มีการจัดบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาปรับแผนชีวิต ☐ 3. มีการจัดบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาปรับแผนชีวิตสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือนได้	
6.2 กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีทักษะและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการผลิต การตลาด จนถึงผู้บริโภค	☐ 1. ไม่ได้มีแผนการผลิต ☐ 2. มีแผนการผลิต ☐ 3. มีทักษะการวางแผนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำปลายน้ำ ด้วยความปลอดภัย สามารถผลิตได้ตลอดปี	
6.3 ท้องถิ่น ชุมชนมีศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการความมั่นคงทางอาหารและหารปลอดภัย	☐ 1. ไม่ได้มีศูนย์บริการ ☐ 2. มีการใช้บริการศูนย์ข้อมูลแต่ยังพอเพียงต่อความต้องการ ☐ 3. มีการใช้บริการศูนย์ข้อมูลของชุมชน ท้องถิ่นสามารถให้ข้อมูลตรงกับความต้องการได้	
7. องค์ประกอบด้านคุณภาพมาตรฐานของ		
7.1 ชุมชนมีแปลงผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยการผลิตที่ดีจากสำนักงานกระทรวงเกษตร(GAP)	☐ 1. มีแปลงแต่ไม่ได้รับรอง ☐ 2. มีแปลงและเสนอขอรับการรับรอง ☐ 3. มีแปลงได้รับการรอง จำนวน.....แปลง ชนิดพืชที่ได้รับรองในแปลง.....	
7.2 พืชผัก ข้าวในชุมชนมีความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง	☐ 1. ไม่มีการตรวจ/ไม่ปลอดภัย ☐ 2. มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง ☐ 3. มีการตรวจและได้รับรองความปลอดภัยชนิด	

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
7.3 ผลผลิตทางด้านอาหารและสมุนไพรของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดี	☐ 1. ไม่มีการตรวจ/ไม่ปลอดภัย ☐ 2. มีการตรวจปลอดภัยบางอย่าง ☐ 3. มีการตรวจและได้รับรองความปลอดภัย จำนวนชนิด	
8. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร		
8.1 คราวเรือนที่มีหลุมพอเพียง ปลุกพืชผัก สมุนไพร ต้นไม้ที่มีความหลากหลายไม่น้อยกว่า 20 ชนิดต่อหลุม	☐ 1. ไม่มีการปลูก ☐ 2. มีการปลูกแต่ไม่มากชนิด ☐ 3. มีการปลูกพืชผักและหลุมหรือแปลงแบบพอเพียงที่หลากหลาย จำนวนชนิด	
8.2 ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพดินน้ำ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน และใช้น้ำ ในการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมของชุมชน	☐ 1. ไม่มีการส่งวิเคราะห์ ☐ 2. มีการรับรู้ วิธีการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ ☐ 3. ได้รับการส่งดิน น้ำไปวิเคราะห์ และมีการบำรุงดินที่ปลูกตามสภาพดิน เช่นทำปุ๋ยสั่งตัด	
9. องค์ประกอบด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม		
9.1 ผลผลิตในชุมชนได้รับการพัฒนาหรือแปรรูปและมีตราสัญลักษณ์เฉพาะ(แบรนด์สินค้า)	☐ 1. ไม่มีการทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม ☐ 2. เริ่มมีการออกแบบแต่ยังไม่จัดทำ ☐ 3. มีการออกแบบและจัดทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม จำนวน.....ผลิตภัณฑ์ ชื่อแบรนด์คือ.....	

องค์ประกอบ/ ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้
9.2 ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย	☐ 1. ไม่ได้มีการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ☐ 2. ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์แต่เล็กน้อย ☐ 3. ได้ไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ในชุมชนและที่ต่างๆจนนำมาปรับใช้กับตนเองในครัวเรือน สถานที่ไปได้แก่..... เรื่องที่เป็นประโยชน์และนำมาปรับใช้รอบครัวตนเองคือ	
9.3 ชุมชนที่มีการพัฒนานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ๆในกระบวนการผลิต และการสร้างผลิตภัณฑ์ทางอาหารสมุนไพร เช่น ทำชาวางจืดลดพิษจากสารเคมี / การใช้ปุ๋ยสูตรน้ำลดต้นทุนการผลิต/การทำน้ำสมุนไพรไล่แมลง เป็นต้น	☐ 1. ไม่ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ☐ 2. เริ่มมีการพัฒนาแต่ยังไม่เห็นผล ☐ 3. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตใหม่จนได้ผลดี ได้แก่.....	

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือชุดที่ 9
แบบสัมภาษณ์ระดับการมีส่วนร่วม
การขับเคลื่อนโครงการ ความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
จังหวัดกาฬสินธุ์

.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ เพศ	() ชาย	() หญิง	A1		
๑.๒ อายุ.....ปี			A2		
๑.๓ หน่วยงาน/ องค์กร ที่สังกัด					
() ๑.อยู่ระดับ	() จังหวัด	() อำเภอ	() ตำบล	() ชุมชน	A3
() ๒.หน่วยงานราชการชื่อ.....					A4
() ๓.หน่วยงานอปท. ชื่อ.....					A5
() ๔.หน่วยงาน ภาคเอกชน. ชื่อ.....					A6
() ๕.ชุมชน ตำแหน่ง					A7

ส่วนที่ ๒ ระดับการรับรู้ และมีส่วนร่วมโครงการ

มี ๕ ขั้นตอน

๑. ขั้นการริเริ่มโครงการ
๒. ขั้นการทำแผน
๓. ขั้นดำเนินงานตามแผน
๔. ขั้นประเมินผล
๕. ขั้นการรับประโยชน์

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ลงช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้มีส่วนร่วม

ข้อ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับ นักวิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
	๑. ขั้นริเริ่มโครงการ						B
๑	การจัดโครงสร้างและกำหนดบทบาทคณะทำงาน						B1
๒	การวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย						B2
๓.	การกำหนดตัวชี้วัดและคำอธิบายในการวัดผล						B3
๔.	การจัดทำคู่มือ/แนวทางการทำงานตามโครงการ						B4
๕.	การประชุมชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบโครงการ						B5
๖.	การลงนามความร่วมมือพันธสัญญาร่วม						B6
๗.	การพัฒนาวิทยากรกระบวนการ/แกนนำขับเคลื่อน						B7
	๒. ขั้นการจัดทำแผน						C
๘	วิเคราะห์ข้อมูลรายรับรายจ่ายของครัวเรือน และข้อมูล ศักยภาพทางเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนทุกด้าน ฯลฯ เพื่อนำสู่เวทีจัดทำ/ปรับแผนชุมชน						C1
๙	การจัดทำแผนงานโครงการรองรับ						C2
๑๐.	จัดประชาพิจารณ์ตรวจสอบรับรองแผนชุมชน ประชาสัมพันธ์ชุมชนให้รับรู้และมีส่วนร่วมโครงการ						C3
๑๒	การจัดเวทีเจรจาภาคีบูรณาการแผนชุมชนระดับตำบล เพื่อมอบเจ้าภาพ รับผิดชอบในระดับตำบล/ชุมชน						C4
๑๓.	การแสวงหาแหล่งทุนและสนับสนุนงบประมาณ						C5
๑๔.	การกำหนดเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบแผนงานโครงการ						C6

ข้อ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					สำหรับ นักวิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
	๓.ขั้นดำเนินการตามแผน						D
๑๕.	การนำแผนสู่การปฏิบัติตามหมวดและตัวชี้วัดที่รับผิดชอบ						D1
๑๖.	การแสวงหาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภายใน ภายนอกพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนแผน						D2
๑๗	การบริหารจัดการงบประมาณตามแผนงาน โครงการ						D3
๑๘	การควบคุมกำกับติดตามให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการ						D4
๑๙	การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินงาน						D5
	๔.ขั้นการประเมินผล						E
๒๐	การกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบการติดตามผลงาน						E1
๒๑	การกำหนดทีมผู้รับผิดชอบประเมินผล						E2
๒๒	การกำหนดเครื่องมือติดตามประเมินผล						E3
๒๓	การติดตามประเมินผลโครงการถึงระดับพื้นที่						E4
๒๔	การรายงานผลการดำเนินงาน						E5
๒๕	การจัดทำฐานข้อมูลการรายงานผล						E6
๒๖	การประชุมติดตามความก้าวหน้า และการแก้ไขปัญหา อุปสรรคอย่างต่อเนื่อง						E7
๒๗	การนำเสนอผลการประเมินให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย						E8
	๕.ขั้นการรับผลประโยชน์						F
๒๘	การรับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์จาก โครงการ						F1
๒๙	การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน						F2
๓๐	หน่วยงาน/ท้องถิ่น/ชุมชนได้รับประโยชน์จากโครงการ						F3
๓๑	ประชาชนยกระดับคุณภาพชีวิต ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้						F4
๓๒	ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการ						F5

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๓.๑ ตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดที่ท่านเห็นว่าทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน/ชุมชน มาก ๓ อันดับแรก คือ

๑.....

๒.....

๓.....

๓.๓ ตัวชี้วัดที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ

๑.....

๒.....

๓.....

๓.๔ ตัวชี้วัดที่ควรตัดออก คือ เพราะเหตุผลอะไร

๑.....

เหตุผล.....

๒.....

เหตุผล.....

๓.....

เหตุผล.....

๓.๕ คำถามที่ 3 : โครงการนี้ ควรมีการทำต่อเนื่องในปีต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุผลอะไร

() ให้เลิกทำเพราะ.....

() ให้ทำต่ออีก ๑ ปี เพราะ.....

() ให้ทำต่อเนื่องมากกว่า.....ปี เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือชุดที่ 10

สำหรับการติดตามการดำเนินงานและประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงาน
โครงการบูรณาการความร่วมมือขับเคลื่อนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย

ตำบล..... อำเภอจังหวัด.....กาฬสินธุ์

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (5 ระดับ)	คะแนนที่ได้
๑.กำหนดประเด็นร่วม (Issue [Common Issue])	มีการกำหนดวาระสำคัญของพื้นที่เลือกผลผลิตหลักที่ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยประเด็นดังกล่าวควรมีลักษณะเป็นกลยุทธ์ที่เป็นจุดคานงัด การสร้างกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันได้	๑. ประเด็นที่นำมากำหนดเป็นผลผลิตยังไม่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของภาคีความร่วมมือ ๒. ภาคีความร่วมมือยอมรับประเด็นที่นำมากำหนดเป็นผลผลิต แต่ไม่ใช่ประเด็นร่วมสำคัญของจังหวัด ๓. ภาคีความร่วมมือยอมรับว่าเป็นประเด็นร่วมที่สำคัญ แต่ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน (ต่างคนต่างทำ) ๔. ภาคีความร่วมมือยอมรับว่ามีแผนบูรณาการ และมีการร่วมสนับสนุนทุนดำเนินการ ๕. ภาคีความร่วมมือยอมรับว่ามีแผนบูรณาการ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด นโยบายรัฐ และมีการร่วมสนับสนุนทุนดำเนินการ	
๒.การทำความรู้จักกับผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน (Stakeholders)	การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พระโรงเรียน และอื่นๆ ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันที่เป็นเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพร่วม ในแต่ละเรื่อง มีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียอย่างเป็นระบบ	๑. มีภาคีความร่วมมือหรือผู้มีส่วนได้เสีย กระจุกตัว เฉพาะกลุ่ม ๒. มีภาคีความร่วมมือหรือผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย แต่ไม่ได้กำหนดบทบาท ๓. มีการแบ่ง/กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของภาคีความร่วมมือหรือผู้มีส่วนได้เสีย ๔. มีการกำหนดภาคีหลัก (BP/DP) และภาคีสันับสนุน (ภาคียุทธศาสตร์ (SP)) ๕. มีการจัดทำแผนผังยุทธศาสตร์ในการเสริมพลังให้กับภาคีพัฒนา (Strategy Map) อย่างเป็นระบบ	

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (5 ระดับ)	คะแนนที่ได้
๓. การแสวงหาความร่วมมือ (Cooperation)	การแสวงหาความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกัน แขนงประสานงาน และกลไกในการปฏิบัติงาน การหาความร่วมมือกับกลุ่มเกี่ยวข้องที่หลากหลายทุกภาคส่วน ทุกระดับ เพื่อร่วมมือในการแสวงหาทรัพยากร ร่วมกันทั้งคน งบประมาณ สิ่งของ การจัดการ	๑. ยังมีการทำงานอยู่ในกลุ่มเดิมๆ ๒. มีการแสวงหาภาคีความร่วมมือเพิ่มเติมในบางส่วน ๓. มีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคีความร่วมมือที่สำคัญ และจำเป็น ๔. มีการทำงานพัฒนาาร่วมกันกับภาคีความร่วมมือที่หลากหลาย ต่างกลุ่ม ต่างสาขา (อาทิ ทำงานกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม) ๕. มีการทำงานแบบภาคีเครือข่าย มีความสัมพันธ์ที่ดี-ไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการระดมทรัพยากรเพื่อการทำงานร่วมกัน ทั้งคน งบประมาณ สิ่งของ การจัดการ	
๔.การทำงานที่ เกื้อกูล/พึ่งพาอาศัยซึ่ง กันและกัน (Interdependency)	การมองหากกลไกในการปฏิบัติงานที่ เชื่อมร้อย เกื้อกูลอาศัยกัน การบริหารระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย ที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัย และเสริมพลังซึ่งกันและกัน มีการยอมรับกันในการทำงาน สามารถตัดสินใจ ร่วมกันในการขับเคลื่อนโครงการ	๑. มีการทำงานเชิงประสานกับกลุ่ม/ภาคีความร่วมมือที่มีลักษณะงานใกล้เคียงกัน ๒. มีการทำงานประสานกับภาคีความร่วมมือที่แตกต่างหลากหลาย ๓. มีการทำงานกับภาคีความร่วมมือที่แตกต่างหลากหลาย โดยมีข้อตกลงที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกัน ๔. มีการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างมีความเชื่อถือ ยอมรับในคุณค่า ร่วมกัน ๕. มีการจัดตั้งคณะทำงานที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน (COMMITMENT) และมีกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน (เกิดกลไกเชิงสถาบัน) ในการขับเคลื่อนโครงการ	

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (5 ระดับ)	คะแนนที่ได้
๕. การทำความรู้จักระบบที่เกี่ยวข้องร่วมกัน (Systems)	การทำความเข้าใจระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) รับรู้ และขับเคลื่อนร่วมกัน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ	๑. ภาวการณ์ร่วมมือยังไม่เข้าใจระบบที่ใช้ขับเคลื่อนงานร่วมกัน ๒. ภาวการณ์ร่วมมือส่วนใหญ่เข้าใจระบบที่จะขับเคลื่อนงานร่วมกัน ๓. ภาวการณ์ร่วมมือเห็นประโยชน์และมีการนำระบบไปใช้ดำเนินการขับเคลื่อนงาน ๔. มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ๕. มีการขับเคลื่อนการพัฒนาตามระบบที่ร่วมกันพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้น จนเกิดผล และมีการแก้ไขปรับปรุง (Feedback Loop) อย่างต่อเนื่อง	
๖.บริบท/สิ่งแวดล้อมรอบด้านที่เกี่ยวข้อง (Context)	การพิจารณาบริบท/ภูมิสังคม/ภูมิโนเวส และสิ่งแวดล้อมรอบด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกัน การทำความเข้าใจบริบทที่จะใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด นำมาประกอบการทำแผนขับเคลื่อนงาน	๑. บริบทยังไม่เอื้อต่อการพัฒนา (ไม่สอดคล้องกับ Issue ที่ตั้งขึ้นมา) ๒. บริบทบางส่วนเอื้อต่อการพัฒนา ๓. มีบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาแต่ยังไม่มีการนำมาใช้อย่างเต็มที่ ๔. มีบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนา และมีการนำมาใช้ประโยชน์ ๕. มีการใช้ประโยชน์จากบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (เช่นมีพื้นที่ต้นน้ำเหมาะสมทำเกษตรอินทรีย์ นำมาเป็นแปลงปลูกข้าวอินทรีย์ หรือคนชอบทำบุญจึงทำถนนสายบุญ)	

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (5 ระดับ)	คะแนนที่ได้
๗.การสื่อสาร (Communication)	การสร้างการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ทั้งภายใน และภายนอก เพื่อสร้างความร่วมมือ และความเข้าใจในการปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนการสื่อสารสาธารณะ ให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจการทำงาน	๑. มีการสื่อสารทางเดียว ๒. มีการสร้างการรับรู้เฉพาะภายในกลุ่ม (ทางเดียว) ๓. มีการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และขยายผลไปยังกลุ่มอื่นๆ (ทางเดียว) ๔. กลุ่มที่เกี่ยวข้องรับรู้ เข้าใจ และให้การสนับสนุน (สองทาง) ๕. มีกลยุทธ์การสื่อสารอย่างหลากหลาย เพื่อการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการสนับสนุนของสาธารณะอย่างต่อเนื่อง จนเกิดกระแสรับรู้ร่วมกัน	
๘. การประสานกำลัง ร่วม (Synchronization)	การประสานกำลังร่วมระหว่างหน่วยงาน การขยายผลในเชิงนโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การบูรณาการ การเชื่อมโยงภาพรวมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	๑. มีแผนชุมชนที่รองรับความต้องการของพื้นที่ ๒. มีการประสานแผนชุมชนกับท้องถิ่น ๓. มีการบูรณาการแผนงานคน เงิน ของชุมชนท้องถิ่น ๔. มีการบูรณาการแผนชุมชนท้องถิ่น และหน่วยภารกิจ (function) ๕. มีการบูรณาการแผนชุมชน ท้องถิ่น หน่วยภารกิจ (function) แผนจังหวัด และนโยบายรัฐบาล	
๙.การกำหนดข้อมูล ที่จำเป็นสำหรับการ ปฏิบัติงาน(Information)	การกำหนดข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศ เนื้อหาต่างๆ ที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับนโยบาย ข้อมูล ศักยภาพ พื้นที่ทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค	๑. มีข้อมูลที่เป็นเรื่องทั่วไป ไม่จำเพาะเจาะจง ๒. มีข้อมูลบางส่วนที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ๓. มีการจำแนกข้อมูลที่จำเป็น และเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๔. มีการบูรณาการข้อมูลระดับมหภาค และจุลภาค ๕. มีการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูล	

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบาย	ตัวชี้วัดความก้าวหน้า (5 ระดับ)	คะแนนที่ได้
๑๐.การจัดการความรู้ (<i>Knowledge Management</i>)	การจัดการ-ถ่ายโอน-ต่อยอดความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการ สร้างการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน	๑. ทีมจังหวัดให้ความสำคัญกับความรู้ชุมชนท้องถิ่น ๒. เชื่อมโยงความรู้ชุมชนท้องถิ่นกับภายนอก ๓. มีการประสานการทำงานกับสถาบันวิชาการ หน่วยงานภาคี เพื่อต่อยอดความรู้ ๔. มีความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพภาคี ๕. พัฒนาแหล่งเรียนรู้และขยายผลอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ขยายผลจากไม่แห่ง เป็นหลายๆแห่ง เช่น การปลูกพืชผักปลอดสาร การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพ การใช้สมุนไพรขับไล่สารพิษ เป็นต้น	
๑๑. การประเมินผล (<i>Assessment</i>)	การติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการปรับเปลี่ยน กระบวนการปฏิบัติงานได้ตาม ปรัชญาการณ ข้อมจำกัด หรือปัจจัยที่ เกิดขึ้น	๑. ยังไม่เห็นความสำคัญของการติดตามประเมินผล ๒. มีการให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผล แต่ยังไม่มึระบบ ๓. มีการพัฒนาการติดตามประเมินผลในเชิงกิจกรรมของอำเภอ ๔. มีการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลอำเภอ ตำบล ๕. มีการเชื่อมโยงระบบการติดตามประเมินจากชุมชน ตำบลและอำเภอ โดย ทีมแต่ละระดับ	

เครื่องมือชุดที่ 11
รายงานผลการดำเนินงานโครงการความมั่นคงทางอาหารและอาหารปลอดภัย
จังหวัดกาฬสินธุ์

องค์ประกอบรายงาน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ ๒ ระบบข้อมูล

ส่วนที่ ๓ การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/๓ดี ของตำบล

ส่วนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

ส่วนที่ ๕ บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ ๖ แผนและแนวทางที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง อาณาเขต

๑.๑ ที่ตั้ง

ทิศเหนือ

ทิศใต้

ทิศตะวันออก

ทิศตะวันตก

1.2 เนื้อที่

ลักษณะภูมิประเทศ

การปกครอง

การจัดเก็บภาษี รายได้ของท้องถิ่น

กลุ่มองค์กร

สภาพเศรษฐกิจ

1.การประกอบอาชีพ

2. การถือครองที่ดิน

ส่วนที่ ๒ ระบบข้อมูล

๒.๑ ผลผลิตชุมชน

๒.๑.๑ ผลผลิตข้าวที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำนา.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้..... -กิโลกรัม/ถัง/ตัน/เกวียน

ผลผลิตเฉลี่ย..... กิโลกรัม/ไร่ (นาละม/นาดอน/พันธุ์ข้าว)

มูลค่าการจำหน่ายรวมข้าวของตำบล.....บาท

๒.๑.๒ ผลผลิตมันที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ.....ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย..... กิโลกรัม/ไร่

มูลค่าการจำหน่ายรวมของตำบล.....บาท

๒.๑.๓ ผลผลิตอ้อยที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

พื้นที่ทำ..... ไร่

ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

ผลผลิตเฉลี่ย..... กิโลกรัม/ไร่

มูลค่าการจำหน่ายรวมของตำบล.....บาท

๒.๑.๔ ผลผลิตผักที่ได้ในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

- จำนวนกลุ่มผลิต/ปลูกผัก.....คน

- พื้นที่ทำ.....ไร่

- ผลผลิตรวมที่ได้.....ตัน

- ผลผลิตเฉลี่ย..... กิโลกรัม/ไร่

- มูลค่าการจำหน่ายรวมของตำบล.....บาท

๒.๒ ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการ การลงทุน ปลูปลูก หรือ.....ให้ระบุ

รายการค่าใช้จ่าย	จำนวนหน่วยที่ใช้	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงินรวม
๑. ค่าเช่าที่ดิน	-	-	-
๒. ค่าเตรียมดิน (ไถ/คราด)			
๓. ค่าเมล็ดพันธุ์.....			
๔. ค่าปุ๋ย ๔.๑ เคมี ๔.๒ อินทรีย์			
๕. ยาคุมหญ้า/ฆ่าหญ้า ๕.๑ เคมี ๕.๒ ไม่ใช้สารเคมี			
๖. ยาปราบศัตรูพืช ๖.๑ เคมีฆ่าแมลง ๖.๒ ไม่ใช้สารเคมี			
๗. ค่าฮอร์โมน ๗.๑ เคมี ๗.๒ ไม่ใช้สารเคมี			
๘. ค่าน้ำมัน (สำหรับทำนา) ๘.๑ รถไถ ๘.๒ เครื่องสูบน้ำ ๘.๓ เดินทาง ๘.๔ อื่น ๆ			
๙. ค่าแรงงาน (ในครอบครัว)			
๑๐. ค่าใช้จ่ายแรงงาน			
๑๑. ค่าจ้างแรงงาน(นอกครอบครัว) ๑๑.๑ เตรียมดิน (ไถคราด) ๑๑.๒ หว่าน ๑๑.๓ หว่านปุ๋ย			

รายการค่าใช้จ่าย	จำนวนหน่วยที่ใช้	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงินรวม
๑๑.๔ นิคพ่นยาคุมหญ้า/ฆ่าแมลง			
๑๑.๕ กำจัดวัชพืช			
๑๑.๖ ค่าเก็บเกี่ยว			
๑๒. ค่าขนส่ง/ขนย้าย			
๑๓. ค่า.....			
๑๔. ค่า.....			
๑๕. ค่า.....			
รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น			
สรุปค่าใช้จ่ายต่อไร่			

๒.๓ ข้อมูลด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

๑ ปุ๋ยที่ใช้ในการทำการเกษตร

๑.๑ ปุ๋ยเคมี

พืชที่ปลูก	สูตรปุ๋ย	อัตราการใช้ (ก.ก./ไร่)	ตราหือ	ราคา/กระสอบ (บาท)	จำนวนที่ใช้/ครั้ง

๑.๒ ปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

๑) ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดอัดเม็ด

อัตราที่ใช้.....ก.ก./ไร่ ตรา.....

จำนวนที่ใช้ต่อครั้ง/ฤดู.....กระสอบ ราคา.....บาท/กระสอบ

☐ ผลิตหรือทำใช้เอง.....

☐ ซื้อ.....

๒) ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดน้ำหมัก อัตราที่ใช้.....ลิตร/ไร่ ตรา.....

อัตราที่ใช้.....ก.ก./ไร่ トラ.....

จำนวนที่ใช้ต่อครั้ง/ฤดู.....ลิตร ราคา.....ลิตร/กระสอบ

☒ ผลิตหรือทำใช้เอง.....%

☐ ซื้อ.....%

๓.) ปุ๋ยคอก (มูลสัตว์) ☒ มูลวัว ☐ มูลควาย ☒ มูลหมู ☐ มูลไก่

☐ อื่น ๆ.....

อัตราที่ใช้.....ก.ก./ไร่ トラ.....

จำนวนที่ใช้ต่อครั้ง/ฤดู.....ก.ก./ไร่ ราคา.....ก.ก./กระสอบ

☐ ผลิตหรือทำใช้เอง.....%

☐ ซื้อ.....%

๔.) สูตรปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำ คือ น้ำหมักชีวภาพสูตรต่างๆ อาทิเช่น น้ำหมักหญ้า น้ำหมักไล่แมลง

๕.) ความต้องการช่วยเหลือในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ

☐ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต

☒ เงินทุน

☒ วัตถุดิบในการผลิต

☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

☐ ตลาดรับซื้อผลผลิต

๒.๔ : การบริโภคข้าวสารภายในชุมชน

๑.) จำนวนข้าวสาร(ข้าวเปลือก) ที่บริโภคในครัวเรือนในรอบปี..... ก.ก.

๒.) พันธุ์ข้าวที่บริโภค.....

๓.) ที่มาของข้าวในการบริโภค

☒ ข้าวในแปลงนาของตัวเอง.....%

☒ ซื้อ.....% มูลค่าที่ซื้อ.....บาทต่อปี

๔.) หากซื้อข้าวสาร หรือ ข้าวเปลือก บริโภค ซื้อจากที่ใด

☒ เกษตรกรในหมู่บ้าน.....%

☐ ร้านค้าในหมู่บ้าน.....%

- ☒ ร้านค้านอกหมู่บ้าน.....%
- ☐ โรงสีชุมชน.....%
- ☐ โรงสีเอกชน.....%
- ☐ ตลาดนัด.....%
- ☐ รถยนต์ขายของเร่.....%
- ☐ ห้างมินิมาร์ท/ซูเปอร์มาร์เก็ต.....%
- ☐ อื่น ๆ ระบุ.....%

๕.) ข้าวสาร/ข้าวเปลือกที่บริโภคเป็นข้าวประเภทใด

- ☒ ข้าวปลอดสารพิษ.....% ☒ ข้าวไม่ปลอดสารพิษ (ข้าวทั่วไป).....%

๒.๕ : การบริโภคผักสดภายในชุมชน

๑. ประเภทผักที่ปลูกในชุมชน ได้แก่

๒. ค่าใช้จ่ายในการซื้อผักรับประทานเฉลี่ยเดือนละ.....บาท

๓. ประเภทของผักที่รับประทาน

- ☒ ผักปลอดสารพิษ ☒ ผักไม่ปลอดสารพิษ (ผักทั่วไป) ☐ อย่างไม่รู้ก็ได้

๔. ความต้องการช่วยเหลือในการปลูกผักปลอดสารพิษ

- ☒ การอบรมให้ความรู้ในการผลิต
- ☐ เงินทุน
- ☐ เมล็ดพันธุ์/วัตถุดิบในการผลิต
- ☒ การติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
- ☒ ตลาดรับซื้อผลผลิต
- ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

๕. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านผักปลอดสารพิษ

.....

๒.๖.ข้อมูลบัญชีครัวเรือน

เปรียบเทียบรายรับรายจ่าย ตามหมวด ปี ๒๕๕๖

ตารางที่ ๒ ข้อมูล รายรับครัวเรือน

รายรับ	จำนวนเงิน (บาท)
1.ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ต้นไม้ ฯลฯ	
2.ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ แพะ แกะ ปลา กุ้ง หอย ปู สุนัข และ ผลผลิตจากสัตว์เลี้ยง เช่น ไข่ มูลสัตว์ ซากสัตว์	
3.ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม หรืองานฝีมือต่าง	
4.การขายสินค้าที่ซื้อมา รวมทั้งการขายอาหาร	
5.ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ	
6.เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น	
7.รายได้จากการขาย หรือเช่า ที่ดิน บ้าน รถไถ เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ	
8.รายได้ค่าเช่า ที่ดิน บ้าน รถไถ เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ	
9.รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น ประกันชีวิต การลงทุนและเงินคืนจากลูกหนี้	
10.เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คนพิการ คน ยากจน ผู้ป่วยเอดส์ ภัยธรรมชาติ ค่ารักษาพยาบาล บำเหน็จ บำนาญ โบนัส	
11.รายได้จากการเลี้ยงโชค	
12.เงินที่ลูก หลาน ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่นอกครัวเรือน หรืออยู่ที่อื่นส่งมาให้	
13.รายได้จากแหล่งอื่นๆ เช่น เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ เงินหรือลาภลอย ฯลฯ	
รวม	

ตารางที่ ข้อมูลรายจ่ายครัวเรือน

รายจ่าย	จำนวนเงิน
หมวดที่ 1 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ	
หมวดที่ 2 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือน	
หมวดที่ 3 : ค่าใช้จ่ายค่ายา และเครื่องนุ่งห่ม	
หมวดที่ 4 : ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย	
หมวดที่ 5 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและงานสังคม	
หมวดที่ 6 : ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	
หมวดที่ 7 : ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	

- รายรับ 3 อันดับแรก
- รายจ่าย 3 อันดับแรก

๒.๗ ข้อมูลผลการตรวจสอบการเคมิตกค้างในกระแสเลือด ปี ๒๕๕๖

ตารางที่.... ผลการตรวจสอบการเคมิตกค้างในกระแสเลือด เปรียบเทียบ ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖

รายละเอียด	ปี2554	ปี2555	ปี2556
1. จำนวนเกษตรกรที่ตรวจ			
2. ผลปกติ			
3. ผลมีความเสี่ยง			
4. ผลอันตราย			
5. จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกปลอดสารพิษ			
6. จำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกแบบอินทรีย์			

ส่วนที่ ๓ การสร้างกลไกความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการความมั่นคงทางอาหาร/๓ดี ของตำบล
ความเป็นมา

กระบวนการและกลไกขับเคลื่อน

- 1.การประมวลผลข้อมูลและคืนกลับสู่ชุมชน
- 2.องค์ความรู้
- 3.หน่วยงานหนุนเสริม

ส่วนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ

ส่วนที่ ๕ บทเรียนและผลที่เกิดขึ้น

- 1.พลังสัมพันธ์ภาพ
- 2.การเรียนรู้
- 3.องค์ความรู้
- 4.แผนการผลิต
- 5.การขยายกลุ่ม
- 6.การลดต้นทุนการผลิต
- 7.การสร้างมูลค่าเพิ่ม/การแปรรูปผลิตภัณฑ์
- 8.ระบบการตลาด
- 9.การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต การบริโภค สุขภาพ ของประชาชน

ส่วนที่ ๖ แผนและแนวทางที่จะดำเนินการในระยะต่อไป

แผนงาน/แนวทางในการดำเนินงานในระยะต่อไป สรุปได้ดังนี้

ประเด็น	ทำไหม	การส่งเสริม/สนับสนุน